Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

Tussenrapportage 2022
Basisrapport

KBA Nijmegen
VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
ecbo expertisecentrum beroepsonderwijs

Aan de totstandkoming van deze rapportage is een bijdrage geleverd door:
Ton Eimers, Mariska Roelofs en Bianca Leest (KBA Nijmegen)
José Hermanussen, Ronald Ferket en Lotte Scheeren (ECBO)
Renée van Schoonhoven (Vrije Universiteit)

Dit onderzoek is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
NRO-projectnummer: 40.5.18495.001

© 2022 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 1
1.1 Vooraf 1
1.2 Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo 1
1.3 Onderzoeksopzet en dataverzameling 2
1.4 Verantwoording 3
1.4.1 Enquête studenten, eerstejaars 2021-2022: aanmelding en inschrijving 3
1.4.2 Enquête studenten, eerstejaars 2020-2021: bindend studieadvies 4
1.4.3 Enquête onder mbo-instellingen (centraal beleidsniveau) 5
1.4.4 Enquête onder mbo-opleidingsteams (opleidingsniveau) 6
1.4.5 Opvraag registerdata bij DUO 7
1.4.6 Casestudies bij mbo-instellingen 10
1.4.7 Onderzoek opleidingen met numerus fixus 11
1.5 Rapportage 12
1.6 Leeswijzer 12

2 Aanmeldingen en inschrijvingen 15
2.1 Reikwijdte data 15
2.2 Aantal aanmeldingen per student 16
2.2.1 Aantal aanmeldingen 17
2.2.2 Aantal aanmeldingen: verschil vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen 19
2.2.3 Meervoudig aanmelden: kenmerken van de aanmeldingen 20
2.3 Vroegtijdige aanmeldingen 24
2.3.1 Vroegtijdige aanmeldingen op studentniveau 25
2.3.2 Herkomst en aanmelding 26
2.3.3 Opleidingskenmerken en aanmelding 28
2.3.4 Persoonskenmerken en aanmelding 29
2.4 Van aanmelding tot inschrijving 30
2.5 Inschrijvingen en de vervolgloopbaan 31
2.5.1 Inschrijvingen naar niveau, leerweg en sector 31
2.5.2 Inschrijving naar herkomst en moment 33
2.5.3 Vervolgloopbaan 36
2.5.4 Indicatoren succes vervolgloopbaan 39
2.6 Specifieke onderwijsloopbanen 41
2.6.1 Vmbo-kaderleerlingen naar mbo-4 42
2.6.2 Mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4 45
2.6.3 Studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden 48
2.6.4 Vergelijking 51
2.7 Samenvatting 52

3 Van aanmelding tot inschrijving – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen 57
3.1 Informatievoorziening door mbo-instellingen 57
3.2 Intake 59
3.3 Studiekeuzeadvies 63
3.4 Toelating 67

3.5 Klachten 70
3.6 Samenvatting 70

4 Van aanmelding tot inschrijving – Ervaringen van studenten 75
4.1 Voorgaande opleiding/situatie 75
4.2 Informatievoorziening door mbo-instellingen 76
4.3 Intake 79
4.4 Studiekeuzeadvies 82
4.5 Toelating 83
4.6 Samenvatting 86

5 Opleidingen met numerus fixus 89
5.1 Inleiding 89
5.2 Opleidingen met numerus fixus 90
5.2.1 Domeinen 90
5.2.2 NF-opleidingen per domein 91
5.2.3 Leerweg, niveau en instellingen 98
5.3 Redenen en procedure numerus fixus 99
5.3.1 Redenen 100
5.3.2 Procedure 105
5.4 Opleidingen met aanvullende eisen 106
5.5 Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen 107
5.5.1 Aanmeldingen en inschrijvingen 108
5.5.2 Aanmeldingen en beschikbare plaatsen 109
5.5.3 Inschrijvingen en beschikbare plaatsen 110
5.6 Ervaringen van studenten 110
5.6.1 Numerus fixus 111
5.6.2 Aanvullende eisen 112
5.7 Samenvatting 113

6 Bindend Studieadvies – Beleid en praktijk in het mbo 117
6.1 Het bindend studieadvies op het mbo 117
6.1.1 Het BSA in de wet 117
6.1.2 Het BSA in coronatijd 118
6.1.3 Onderzoek naar het BSA op de mbo-instellingen 118
6.2 Terugblik op het BSA in de vorige meting (studiejaar 2019-2020) 119
6.3 Het BSA-beleid op de mbo-instellingen 120
6.4 Het BSA in coronajaar 2020/2021 121
6.5 Het BSA in de praktijk 123
6.5.1 Het BSA als instrument voor voortgangsbegeleiding 123
6.5.2 Het BSA als instrument voor beëindiging van de opleiding 125
6.5.3 Informatievoorziening rondom het BSA 129
6.5.4 Nazorg 130
6.5.5 Vormen van (negatief) BSA 130
6.5.6 Coronagevolgen 131
6.5.7 Draagvlak en reflectie op het BSA 132
6.6 Samenvatting 134

7 Bindend studieadvies – ervaringen van studenten 137
7.1 Het ontvangen van een BSA 137
7.1.1 BSA ontvangen 137
7.1.2 Bekendheid met (eisen van) het BSA 138
7.1.3 Studieadvies bij start opleiding en BSA 139
7.2 Studievoortgangsgesprekken 139
7.3 Waarschuwing voor een negatief BSA 143
7.4 Negatief BSA 147
7.4.1 Nazorg 149
7.5 Samenvatting 151

Bijlagen 154

1 Inleiding

1.1 Vooraf

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet 'vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo' (VATmbo) in werking getreden.[1] De wet introduceerde een set maatregelen, waaronder de aanmelddatum van 1 april, voorschriften voor procedures en informatievoorziening, het toelatingsrecht voor aankomende studenten, voorwaarden waaronder dat toelatingsrecht geldt en het verplichte bindend studieadvies in het eerste jaar van de opleiding.
Gelijk met de invoering van de nieuwe wet is een onderzoek gestart om de implementatie en gevolgen van de wet te monitoren en om de wet als geheel en op onderdelen te evalueren. In 2019 is de eerste tussenrapportage verschenen. Deze tussenrapportage bestond uit twee delen; het eerste deel is in juli 2019 verschenen, het tweede deel in december 2019. De tweede tussenrapportage presenteerde de uitkomsten van de tweede meting, die was gericht op het studiejaar 2020-2021. Het voorliggende rapport presenteert de uitkomsten van de derde meting, gericht op studiejaar 2021-2022. De rapportage bestaat net als bij de vorige meting uit twee delen. In het samenvattend rapport worden de belangrijkste uitkomsten samengevat en de conclusies gegeven. Dit rapport is het uitgebreid basisrapport met de integrale onderzoeksuitkomsten.

In deze tussenrapportage is er aandacht voor de effecten en realisatie van de doelen van de wet. Ook is er in deze meting opnieuw speciaal aandacht besteed aan de invoering en werking van het BSA.

Het meerjarige monitoring- en evaluatieonderzoek wordt gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO. Het onderzoek wordt inhoudelijk begeleid door een begeleidingscommissie bestaande uit afgevaardigden van OCW, NRO, MBO Raad, VO-raad, Stichting Platforms VMBO, JOB en een wetenschapper. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit onderzoekers van KBA Nijmegen, ECBO en de Vrije Universiteit.
Meer informatie over het onderzoek en de eerdere publicaties zijn te vinden op de website van NRO, zie: https://www.nro.nl/evaluatie-en-monitoring-wet-vroegtijdige-aanmelddatum-en-toelatingsrecht-mbo/.

1.2 Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

De wet richt zich op de overgang van voortgezet onderwijs naar middelbaar beroepsonderwijs, maar raakt ook de overige instroom. Het gaat daarbij om studenten die zich nieuw voor een bepaalde opleiding inschrijven. Dat zijn er ongeveer 235.000 per jaar. Die groep is als volgt samengesteld:

- 42 procent afkomstig uit voortgezet onderwijs (vmbo, havo/vwo, vso, praktijkonderwijs)
- 24 procent afkomstig uit de eigen mbo-instelling (opleidingswisselaars)

1 *Stb.* 2016, 362; inwtr. *Stb.* 2017, 27. De inwerkingtreding is gefaseerd gelopen, zodanig dat de nieuwe bepalingen van toepassing waren op de instroom van studenten voor het studiejaar 2018-2019. De nieuwe bepalingen met betrekking tot het bindend studieadvies zijn in werking getreden per 1 augustus 2018.

- 9 procent afkomstig uit een andere mbo-instelling
- 25 procent afkomstig van buiten het onderwijs (voortijdig schoolverlaters, werkenden, werkzoekenden, herintreders)

Bijna 100.000 instromers zijn dus afkomstig uit het voortgezet onderwijs, daarvan het overgrote deel uit het vmbo.

De wet VATmbo beoogt een aantal doelen te bereiken op het gebied van toegankelijkheid en doelmatigheid. Om die doelen te realiseren schrijft de wet verplichtingen voor die moeten leiden tot ander gedrag bij studenten en ander gedrag en beleid bij onderwijsinstellingen. Daaruit moeten dan uiteindelijk verbeteringen op de doelen voortkomen, zoals versterking van de positie van de student en vermindering van uitval en studiewisselingen.
We maken in het onderzoek een conceptueel onderscheid tussen verschillende soorten beoogde effecten en doelen. We onderscheiden naast de uiteindelijke doelen (outcome) directe en indirecte effecten van de wet. In het samenvattend rapport is een uitgebreide weergave van het analysekader opgenomen.
In de analyses staan de volgende onderzoeksvragen centraal (volgend uit het analysekader):

- Gebeurt wat in de wet is voorgeschreven of wordt mogelijk gemaakt?
- Gebeurt wat met de wet (impliciet, indirect) wordt beoogd?
- Leidt de wet tot de beoogde doelen?
- Wat is de invloed van context en actoren op het optreden van effecten en outcome? Welke verklarende mechanismen en factoren zijn aan te wijzen voor het optreden van effecten en outcome? (Samenhang en ontwikkeling)

De vragen zijn zo geformuleerd dat ze de beleidstheorie volgen in beoogde en gewenste effecten en doelen (outcome). In de analyse wordt ook expliciet gekeken naar het optreden van onbeoogde en/of ongewenste effecten en outcome.
In de samenvattende rapportage maken we een tussenbalans op over de werking en effecten van de wet aan de hand van het getoond schema.

1.3 Onderzoeksopzet en dataverzameling

Om zowel een representatief beeld als voldoende verklarende diepgang te bereiken, is gekozen voor een *mixed-methods* benadering met een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden.

Hieronder volgt een kort en puntsgewijs overzicht van de verschillende onderdelen van deze meting:

- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2021-2022, thema aanmelding en inschrijving.
- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2020-2021, thema bindend studieadvies.
  Beide enquêtes zijn uitgevoerd voorjaar 2022. Via DUO zijn tweemaal ruim 50.000 studenten benaderd voor een online-enquête. De respons op de enquêtes is respectievelijk acht en zeven procent. De respons is op een aantal kenmerken getoetst op representativiteit. Met beperkte weging geven beide enquêtes een landelijk representatief beeld.
- Enquête mbo-instellingen en enquête opleidingsteams.
  Uitgevoerd begin 2022. Bij de voorgaande metingen was de vragenlijst onderdeel van enquêtes in het kader van de Evaluatie Doelmatige leerwegen en Herziening kwalificatiestructuur. Omdat deze metingen inmiddels zijn beëindigd, zijn de vragenlijsten voor deze meting zelfstandig uitgezet onder de mbo-instellingen en opleidingsteams.

- Opvraag registerdata bij DUO.
  Datalevering eind mei, begin juni 2022.
- Casestudies bij acht instellingen.
  De casestudies waren in deze meting opnieuw grotendeels gericht op het BSA. Voorafgaand aan de vorige meting is nagegaan wat het beleid van de instellingen is, om te borgen dat er een zekere spreiding naar beleidskeuzes binnen de selectie van mbo-instellingen bestaat. Op grond daarvan is toen besloten door te gaan met zeven van de acht instellingen die bij een eerste onderzoeksronde betrokken waren en is één nieuwe instelling geworven. Voor de huidige meting zijn dezelfde cases onderzocht zodat ontwikkelingen in het beleid en uitvoering van het BSA gevolgd konden worden.
- Data-opvraag mbo-instellingen.
  De opvraag van de data was gekoppeld aan de casestudies.
- Onderzoek opleidingen met numerus fixus en aanvullende eisen.
  Datalevering door DUO en inventarisatie bij de mbo-instellingen.

De coronasituatie heeft enige impact gehad op het verloop van de dataverzameling en speelt daarnaast een grote rol in de inhoudelijke uitkomsten van het onderzoek.

1.4 Verantwoording

In deze paragraaf wordt een beschrijving en verantwoording gegeven van de verschillende onderdelen van dataverzameling en wordt ingegaan op de representativiteit van de onderzoeksuitkomsten.

1.4.1 Enquête studenten, eerstejaars 2021-2022: aanmelding en inschrijving

Via DUO is een steekproef getrokken van mbo-studenten die in studiejaar 2021-2022 met een (nieuwe) mbo-opleiding zijn gestart. Die steekproef, bestaande uit 54.614 studenten, was representatief voor de totale populatie van eerstejaars studenten. De studenten hebben in mei 2022 een brief van DUO ontvangen met een individuele QR-code waarmee ze direct konden inloggen op de online vragenlijst. De responsdata zijn door DUO gekoppeld aan enkele achtergrondgegevens van de studenten. De onderzoekers beschikken niet over persoonsgegevens van de studenten en hiermee is de privacy van de studenten volledig gewaarborgd.
De enquête is (deels) ingevuld door 4.133 studenten; een responspercentage van 8 procent. De gegevens over aanmelding en inschrijving van de aan het onderzoek deelnemende studenten geven een representatief beeld voor het mbo als geheel.
Omdat de verdeling van de respondenten over de leerwegen, niveaus en sectoren enigszins scheef was, hebben we weging toegepast. Tabel 1.1 laat de verdeling van de steekproef en de respons na weging zien.

Tabel 1.1 – Overzicht steekproef en respons studentenenquête, thema aanmelding en inschrijving

	Responsverdeling na weging	Steekproefverdeling
Naar leerweg:		
• BOL	71	71
• BBL	29	29
Naar niveau:		
• 1	5	5
• 2	22	21
• 3	24	24
• 4	50	51
Naar sector:		
• combinatie van sectoren	1	1
• economie	27	27
• groen	5	4
• techniek	30	31
• zorg en welzijn	38	37

(Percentages, N=4.133, studentenenquête aanmelding en inschrijving 2021-2022)

1.4.2 Enquête studenten, eerstejaars 2020-2021: bindend studieadvies

DUO heeft een representatieve steekproef getrokken van 53.669 studenten die in 2020-2021 waren gestart met (nieuwe) mbo-opleiding. De studenten hebben in april 2021 een brief van DUO ontvangen met een individuele QR-code waarmee ze direct konden inloggen op de online vragenlijst. Net als bij de studentenenquête over het thema aanmelding en inschrijving zijn de responsdata door DUO gekoppeld aan enkele achtergrondgegevens van de studenten (om zodanig de privacy van de studenten volledig te kunnen waarborgen).
De enquête is (deels) ingevuld door 3.696 studenten; een responspercentage van 7 procent. De gegevens over het bindend studieadvies van de aan het onderzoek deelnemende studenten geven een representatief beeld voor het mbo als geheel. Omdat de verdeling van de respondenten over de leerwegen, niveaus en sectoren enigszins scheef was, hebben we weging toegepast. Tabel 1.2 laat de verdeling van de steekproef en de respons na weging zien.

Tabel 1.2 – Overzicht steekproef en respons studentenenquête, thema BSA

	Respons gewogen	Steekproef
Naar leerweg:		
• BOL	75	74
• BBL	25	26
Naar niveau:		
• 1	5	5
• 2	22	21
• 3	23	23
• 4	51	51
Naar sector:		
• combinatie van sectoren	1	1
• economie	30	29
• groen	5	4
• techniek	29	30
• zorg en welzijn	37	36

(Percentages, N3.696, studentenenquête BSA 2020-2022)

1.4.3 Enquête onder mbo-instellingen (centraal beleidsniveau)

Voor het onderzoek zijn alle bekostigde mbo-instellingen in het land benaderd in de periode van maart 2022 tot en met mei 2022.
In totaal hebben 26 respondenten op centraal beleidsniveau de vragenlijst over 2021-2022 ingevuld. De vragenlijst op centraal beleidsniveau is ingevuld door staf-/beleidsmedewerkers. De respons bedraagt respectievelijk 40 procent.

Tabel 1.3 toont de verdeling van mbo-instellingen in de populatie en de respons naar type: klein ROC, groot ROC, AOC en vakinstelling. Een ROC met 10.000 studenten of meer wordt gezien als een groot ROC, met minder dan 10.000 studenten als een klein ROC.
De dataverzameling verloopt via een centrale contactpersoon per mbo-instelling. Met deze contactpersoon wordt via persoonlijk telefonisch en e-mail contact de contactgegevens van de beoogde respondenten voor de enquête beleidsniveau (staf-/beleidsmedewerker met aandachtsgebied toelating en BSA) en opleidingsniveau verkregen. Ondanks het intensieve contact met de instellingen is de respons is afgenomen ten opzichte van de twee voorgaande metingen. Deze enquête (en daaraan gekoppeld ook die onder opleidingsteams) heeft nadelige effecten ondervonden van de coronapandemie. Contactpersonen bij meerdere instellingen gaven aan niet aan de enquête te kunnen meewerken vanwege de druk binnen de organisatie en prioriteit bij het onderwijsproces. Terwijl de respons met 40 procent van alle mbo-instellingen hoog genoeg is om een breed beeld van de ontwikkelingen in de mbo-sector als geheel te schetsen, geldt ook de kanttekening dat de totale aantallen (populatie en respons, per type en totaal) klein zijn en dat voor afzonderlijke instellingen situaties en ontwikkelingen af kunnen wijken.

Tabel 1.3 – Respons vragenlijst beleidsniveau

Type instelling	Meting situatie studiejaar 2021-2022	
	Aandeel populatie	Aandeel Respons
ROC groot*	33%	35%
ROC klein	32%	42%
AOC	18%	12%
Vakinstelling	17%	12%
Totaal (=100%)	66	26

(Percentages, enquête onder mbo-instellingen (centraal beleidsniveau), 2019-2020, 2020-2021 en 2021-2022)

1.4.4 Enquête onder mbo-opleidingsteams (opleidingsniveau)

Er is een gestratificeerde steekproef getrokken uit alle aanwezige combinaties van onderwijsinstelling-opleiding. Een opleiding is gedefinieerd als de combinatie beroepsopleiding (variabele uit de SBB crebo-koppeltabel) met niveau en leerweg. Bij de steekproeftrekking is voorts rekening gehouden met het aantal studenten per onderwijsinstelling-opleiding en met de verhouding ROC/AOC/vakinstelling. In beginsel is per stratum een aselecte steekproef getrokken. Er heeft oversampling plaatsgevonden van entreeopleidingen, zodat er voldoende aantallen zijn om betrouwbare uitspraken te doen over dit thema. Dit heeft geresulteerd in een definitieve steekproef van 327 opleidingen in 2021-2022 en een respons van 30 procent.
De vragenlijst op opleidingsniveau is bedoeld voor de teammanager/opleidingsmanager.

Tabel 1.4 – Overzicht populatie opleidingen en respons op de opleidingsvragenlijst

	Meting situatie studiejaar 2021-2022	
	Populatie[1]	Respons
Naar type instelling:		
AOC	5%	7%
ROC kleine opleidingen	23%	20%
ROC middelgrote opleidingen	46%	44%
ROC grote opleidingen	23%	27%
Vakinstelling	3%	2%
Naar niveau:		
Entree	2%	8%
Mbo2	28%	24%
Mbo3	34%	31%
Mbo4	36%	37%
Naar leerweg:		
BOL	54%	58%
BBL	46%	42%
Naar grootte instellingen (aantal leerlingen):		
Klein	43%	43%
Groot	57%	57%
Naar grootte opleidingen (aantal leerlingen):		
Klein	25%	23%
Middel	50%	48%
Groot	25%	29%
Naar sector:[2]		
Groen	7%	11%
Techniek	47%	37%
Zorg & welzijn	16%	14%
Economie	30%	38%
Totaal (=100%)	5.737	98

1 De totale populatie, inclusief instellingen die hebben geweigerd om deel te nemen aan de evaluatie (exclusief BBO de Schalmen).
2 Exclusief categorie ‘Combinatie van sectoren’, dit betreft hoofdzakelijk entreeopleidingen. Entreeopleidingen zijn op basis van hun kwalificatienaam aan een van de vier sectoren toegewezen.

1.4.5 Opvraag registerdata bij DUO

Databronnen en kwaliteit

Op landelijk niveau worden er geen gegevens verzameld over aanmeldingen in het mbo, enkel over de inschrijving (DUO). Om dit probleem te ondervangen, is er in dit onderzoek gekozen deze aanmeldgegevens op te vragen bij een aantal mbo-instellingen. Deze data-opvraag bevat verschillende variabelen omtrent aanmeldingen in het mbo zoals de aanmelddatum, inschrijfgegevens, persoonskenmerken en opleidingskenmerken. Uiteindelijk hebben zeven instellingen data geleverd voor vijf schooljaren: 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021 en 2021-2022. Helaas was niet van alle instellingen de data bruikbaar.

Bij twee van de zeven instellingen (een AOC en ROC) ontbraken cruciale datacategorieën, waardoor het niet mogelijk was de data van deze instellingen mee te nemen in de analyse. Zo gaf een

van de twee instellingen aan niet te beschikken over aanmelddata. De tweede instelling gaf aan wel aanmeldgegevens te verzamelen, maar koppelde deze aanmeldgegevens niet aan de inschrijfgegevens. Hierdoor kan de relatie tussen aanmeldingen en inschrijvingen niet worden geanalyseerd. Er is voor gekozen om beide instellingen niet mee te nemen in de analyse.
De data van de overige vijf instellingen is wel bruikbaar. Twee van de vijf instellingen hebben echter maar (bruikbare) data geleverd voor studiejaar 2021-2022. Uiteindelijk hebben we dus van vijf instellingen data voor 4 studiejaren, namelijk 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020 en 2020-2021. Daarnaast hebben we nog van twee instellingen data voor studiejaar 2021-2022.
De reden dat enkele deelnemende instellingen dit jaar geen data konden leveren had in twee gevallen te maken met de overschakeling naar een nieuw, intern registratiesysteem. In het derde geval ging het om personele problemen.

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de databestanden afkomstig van de mbo-instellingen over het algemeen onderling vergelijkbaar zijn, maar niet identiek. Dit heeft te maken met de manier waarop de mbo-instellingen de dataopslag intern organiseren en beleggen. Dit verschilt per instelling. Concreet betekent dit dat de opgevraagde variabelen gelijk zijn, maar de praktische uitwerking verschilt. Zo maken we in dit onderzoek een onderscheid tussen de groep studenten die in het jaar voorafgaand aan de aanmelding, deelnam aan onderwijs en de groep die niet deelnam aan onderwijs (bijvoorbeeld werkenden). We hebben de instellingen gevraagd hierover data aan te leveren. Echter niet alle instellingen beschikken over deze data: twee instellingen geven aan dat gegevens ten behoeve van deze twee datacategorieën (wel/niet in onderwijs in het jaar voorafgaand aan de aanmelding), niet gestructureerd worden verzameld of ingevuld. Daarnaast waren er in specifieke gevallen data ten behoeve van bepaalde variabelen niet beschikbaar, zoals de uitschrijfredenen van de student of zelfs de aanmelddatum (zoals eerder werd genoemd). Kortom: de registratie door de mbo-instellingen vindt plaats op manieren die onderling slechts in beperkte mate overeenkomen. Dit kan leiden tot onvolkomenheden in de data (ofwel een verminderde datakwaliteit).

Verder is het belangrijk om te vermelden dat de data, met terugwerkende kracht, opnieuw zijn opgevraagd bij de mbo-instelling. Dit betekent dat als een instelling de data voor bijvoorbeeld 2017-2018 in de vorige meting al had aangeleverd, wij deze opnieuw opvragen met geüpdatete informatie. Hierdoor beschikken wij over de meest recente data van de loopbaan van de studenten.

Data DUO
Daarnaast beschikken we in dit onderzoek over inschrijvingsgegevens van mbo-studenten, die aan een nieuwe opleiding beginnen, van de schooljaren 2016-2017 tot en met 2021-2022. Deze studenten volgen we in hun onderwijsloopbaan om de effecten van de wet bloot te leggen. Dit helpt bij het in beeld brengen hoe de ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn geweest op het gebied van aantal inschrijvingen, opgedeeld naar verschillende (opleidings-/persoons)kenmerken en effectindicatoren (zoals VSV en switch). Ook draagt deze data van DUO bij aan het toetsen van betrouwbaarheid en representativiteit van de data van de mbo-instellingen.

Betrouwbaarheid en representativiteit databestanden
Zoals benoemd in de vorige paragraaf zijn er twee databronnen benut in dit subonderdeel van het onderzoek, namelijk data beschikbaar gesteld door DUO (inschrijfgegevens) en data verzameld bij verscheidene mbo-instellingen. Om de validiteit van de resultaten te onderzoeken, toet-

sen we – met behulp van een betrouwbaarheid- en representativiteit analyse – de inschrijfgegevens van DUO met de inschrijfgegevens aangeleverd door de mbo-instellingen. De analyse hebben we uitgevoerd op de gegevens van het studiejaar 2020-2021, de resultaten in deze paragraaf beperken zich dan ook enkel tot 2020-2021.

Betrouwbaarheid
Het toetsen van de betrouwbaarheid gebeurt door middel van een vergelijking: door populatiekenmerken, inschrijfgegevens en aantallen aangeleverd door de individuele instelling te vergelijken met de data van de individuele instelling afkomstig van DUO ontstaat er een goed beeld van de betrouwbaarheid. In het kader van de AVG presenteren we de resultaten hiervan niet in dit onderzoek. De combinatie van het aantal ingeschreven studenten, de verdeling over de niveaus en leerwegen maakt het mogelijk een instelling te identificeren.

Bij het toetsen van de betrouwbaarheid accepteren we een foutmarge van vijf procent. Als we de studentenaantallen van de scholen vergelijken met deze uit de DUO data is het verschil minder dan vijf procent (4,37%). We gaan er daarmee vanuit dat de aangeleverde data (afkomstig van de mbo-instellingen) representatief is voor de vijf instellingen.

In totaal bevat de aangeleverde data van de instellingen data over 52.688 inschrijvingen (2020-2021), wat overeenkomt met 22 procent van de populatie (het gehele mbo).

Representativiteit
We zijn nagegaan in hoeverre de patronen in de aanmelddata van de vijf instellingen een representatieve afspiegeling vormen van de verhoudingen in de totale populatie aanmeldingen van mbo-studenten in Nederland. Om een betrouwbare vergelijking te maken tussen de populatie en de aanmelddata afkomstig van de mbo-instellingen selecteren we enkel aanmeldingen die resulteren in een inschrijving. Immers de data van DUO bevatten ook enkel inschrijvingen. Tabel 1.5 toont de resultaten.

Tabel 1.5 – Vergelijking van de data mbo-instellingen met DUO data, studiejaar 2020-2021

Kenmerk opleiding	Data scholen %	Populatie %
BOL	74	73
BBL	26	27
Niveau 1	6	6
Niveau 2	24	21
Niveau 3	18	23
Niveau 4	52	50
Handel	10	10
ICT en Creatieve Industrie	9	9
Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem	7	7
Specialistisch Vakmanschap	0[2]	0[3]
Techniek en Gebouwde Omgeving	12	12
Voedsel, Groen en Gastvrijheid	8	12
Zakelijke dienstverlening en Veiligheid	12	11
Zorg, Welzijn en Sport	32	32
Bovensectoraal	10	7

(Bron: DUO & data mbo-instellingen, bewerking)

Tabel 1.5 laat zien dat de verhoudingen in de steekproef (vijf mbo-instellingen) en de populatie goed overeenkomen wat betreft leerweg en niveau. We zien wel een lichte oververtegenwoordiging in de steekproef van niveau 2 en een ondervertegenwoordiging van niveau 3. Ook de verdeling over de sectoren is in de steekproef grotendeels gelijk aan die van de populatie, met uitzondering van de sector ‘Voedsel, Groen en Gastvrijheid’. Deze sector is in de steekproef ondervertegenwoordigd. De categorie ‘Bovensectoraal’ is oververtegenwoordigd.
Uit nadere analyse blijkt dat geografisch gezien de provincies Noord- en Zuid-Holland (regio randstad) zijn oververtegenwoordigd in de steekproef.

1.4.6 Casestudies bij mbo-instellingen

De casestudies hebben plaatsgevonden bij acht mbo-instellingen. Bij de keuze van de acht casestudies is rekening gehouden met een verdeling naar typen mbo-instellingen. Er zijn zes ROC’s, een AOC en een vakinstelling betrokken, verspreid over het land. Bij de vorige meting is voor aanvang van de casestudies met een centrale contactpersoon van elke mbo-instelling een korte inventarisatie gehouden van het BSA-beleid en -aanpak om een indruk te krijgen van de variatie in de cases. We hebben destijds geconstateerd dat er voldoende variatie was tussen de mbo-instellingen. Tijdens de interviews bleek er ook variatie aanwezig tussen opleidingen binnen mbo-instellingen. Voor de meting in studiejaar 2021-2022 hebben we daarom met dezelfde acht mbo-instellingen gewerkt, zodat we de ontwikkelingen bij de instellingen en opleidingen konden volgen.

2 0,0040%
3 0,0053%

De casestudies dienen om de bevindingen van de enquêtes en data-analyses te verrijken, verklaren en waar nodig te verduidelijken door ze in de instellings- en opleidingsspecifieke context te plaatsen. De casestudies waren in deze ronde opnieuw grotendeels gericht op het BSA. Bij alle cases zijn voorafgaand aan of gedurende de interviews eventuele nieuwe documenten sinds de vorige meting over de visie, het beleid, de procedures inzake het BSA opgevraagd. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van semigestructureerde topiclijsten en hebben plaatsgevonden in de periode maart tot en met mei 2022. In elke casestudy is gesproken met een of meer vertegenwoordigers van het centrale beleidsniveau van de mbo-instelling (meestal staf-/beleidsmedewerkers) en een of twee vertegenwoordigers van drie opleidingsteams die nauw betrokken zijn bij het BSA (de opleidingsmanager en een docent/slb'er).

Naast de gesprekken die zijn gevoerd met diverse vertegenwoordigers van de mbo-instellingen zijn bij de mbo-instellingen die deelnemen aan de casestudy tevens data opgevraagd over aanmeldingen en inschrijvingen van de studiejaren 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020 en 2020-2021 en 2021-2022. Vanwege de coronamaatregelen gaven verschillende mbo-instellingen in studiejaar 2019-2020 en 2020-2021 weinig of geen negatieve bindend studieadviezen. Om die reden is ervoor gekozen in deze meting bij de mbo-instellingen opnieuw geen centrale data op te vragen over negatieve bindend studieadviezen. Bovendien bleek het bij het merendeel van de casestudy-instellingen nog steeds niet mogelijk om data aan te leveren over aantallen (negatieve) BSA's.

1.4.7 Onderzoek opleidingen met numerus fixus

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. Aan het stellen van een numerus fixus zijn wel voorwaarden verbonden.[4] De mbo-instelling kan ervoor kiezen een beperking aan het aantal beschikbare plaatsen voor eerstejaars studenten te stellen. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden). Voor opleidingen Veiligheid & Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een beperking van het aantal opleidingsplaatsen.
Er is geen landelijke registratie waarin bijgehouden wordt welke instellingen voor welke opleidingen een numerus fixus hanteren. Daarom wordt in dit onderzoek jaarlijks bij alle mbo-instellingen gekeken welke opleidingen worden aangeboden met een numerus fixus (NF). Dat levert een bestand op met combinaties van instelling (brin-nummer) en opleiding (crebo-nummer). Elke combinatie staat voor een bepaalde opleiding die door een bepaalde instelling wordt aangeboden.
De informatie over opleidingen met een numerus fixus verzameld door middel van:

- Raadpleging van de websites van alle mbo-instellingen
- Opvragen van aanvullende informatie bij de mbo-instellingen (email/telefonisch)
- Aanlevering door DUO van de inschrijvingsgegevens voor alle brin/crebo-combinaties waarvoor een NF geldt.

De gegevens hebben betrekking op het studiejaar 2021-2022. In deze meting is voor het eerst ook geïnventariseerd welke opleidingen worden aangeboden waarvoor zogenaamde aanvullende (toelatings)eisen gelden. De gegevens worden weergegeven in een factsheet. Deze

4 Zie hoofdstuk 5 voor een verdere toelichting.

factsheet is integraal opgenomen in deze rapportage, in hoofdstuk 5. In dat hoofdstuk komen ook de ervaringen van studenten met de numerus fixus en aanvullende eisen aan de orde.

1.5 Rapportage

Vanwege de brede thematiek van het onderzoek en de omvang van de verzamelde data en informatie is ervoor gekozen om de rapportage net als bij de vorige meting op te splitsen in twee delen, namelijk een basisrapport en een samenvattend rapport.
Het voorliggende basisrapport omvat een uitgebreide verantwoording van de dataverzameling en zes inhoudelijk hoofdstukken, waarin de onderzoeksuitkomsten worden gepresenteerd. Het rapport geeft uitgebreide en gedetailleerd informatie over de onderzoeksthema's. Door de omvang van het basisrapport is het echter minder geschikt voor wie de belangrijkste uitkomsten en conclusies van het onderzoek wil lezen.
Daarom is ervoor gekozen om een zelfstandig leesbaar, samenvattend rapport te maken, waarin de belangrijkste uitkomsten worden getoond en conclusies zijn opgenomen. In de samenvattende rapportage is geen uitgebreide empirische onderbouwing opgenomen, maar wordt voor de onderbouwing verwezen naar het basisrapport.

1.6 Leeswijzer

Onderstaande kaders geven per hoofdstuk van voorliggende tussenrapportage een overzicht van de onderwerpen die aan de orde komen en de databronnen die gebruikt zijn.

Hoofdstuk 2: Vroegtijdige aanmelddatum
Kern van het hoofdstuk is de analyse van de DUO- en instellingsbestanden, waarin we aanmeldingen en inschrijvingen, plus verder verloop van de studieloopbaan kunnen bekijken.
Onderdeel van de wet: vroegtijdige aanmelddatum.

Onderwerpen hoofdstuk:
- Reikwijdte data
- Aantal aanmeldingen per student
- Vroegtijdige aanmeldingen
- Van aanmelding tot inschrijving
- Inschrijvingen en de vervolgloopbaan (studiewisseling, vsv)
- Specifieke onderwijsloopbanen (vmbo-kader naar mbo-4, mbo-2 naar mbo-4)

Databronnen:
- Databestanden aanmeldingen mbo-instellingen
- Databestand inschrijvingen DUO
- Enquête mbo-instellingen, beleidsniveau (late aanmelding, corona)
- Enquête mbo-instellingen, opleidingsniveau (late aanmelding, corona)
- Enquête studenten aanmelding en inschrijving

Hoofdstuk 3: Van aanmelding tot inschrijving – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen
Kern van het hoofdstuk is de analyse van het proces van aanmelding tot inschrijving, met als belangrijkste onderdeel de intake/kennismaking. Het thema 'van aanmelding tot inschrijving' is verdeeld over hoofdstuk 3 en 4. In dit hoofdstuk staat centraal hoe de instellingen het geregeld hebben en wat hun ervaringen zijn, ook op het niveau van opleidingsteams. In hoofdstuk 4 komen de ervaringen van de studenten aan de orde.
Onderdelen van de wet: informatievoorziening, toelatingsprocedures, studieadviesgesprek, toelatingsrecht.

Onderwerpen hoofdstuk:

- Informatievoorziening door mbo-instellingen
- Intake
- Studiekeuzeadvies
- Toelating
- Klachten

Databronnen:

- Enquête mbo-instellingen, beleidsniveau: Informatievoorziening, Toelatingsrecht, Studiekeuzeadvies, Intake, Klachten.
- Enquête mbo-instellingen, opleidingsniveau: Informatievoorziening, Toelatingsrecht, Studiekeuzeadvies, Intake, Klachten.

Hoofdstuk 4: Van aanmelding tot inschrijving - Ervaringen van studenten

Kern van het hoofdstuk is de analyse van het proces van aanmelding tot inschrijving, met als belangrijkste onderdeel de intake/kennismaking. Zie ook hoofdstuk 3.

Onderwerpen hoofdstuk:

- Voorafgaande opleiding/situatie
- Informatievoorziening door mbo-instellingen
- Intake
- Studiekeuzeadvies
- Toelating

Databronnen:

- Enquête studenten aanmelding en inschrijving

Hoofdstuk 5: Numerus Fixus en Aanvullende eisen

Kern van het hoofdstuk is de inventarisatie van alle mbo-opleidingen per instelling waarvoor een numerus fixus geldt, plus een analyse van de aanmeldingen en inschrijvingen voor deze opleidingen. In dit hoofdstuk nemen we ook de vragen mee die zijn gesteld over opleidingen waarvoor aanvullende toelatingseisen gelden.

Onderwerpen hoofdstuk:

- Opleidingen met NF
- Procedure toelating en reden NF
- NF en aanvullende toelatingseisen
- Aanvullende eisen
- Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen
- Ervaringen van studenten

Databronnen:

- Inventarisatie NF en AE
- Data DUO
- Enquête beleidsniveau
- Enquête mbo-instellingen, opleidingsniveau
- Enquête studenten aanmelding en inschrijving

Hoofdstuk 6: Bindend Studieadvies – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen

Kern van het hoofdstuk is de analyse van beleid en praktijk van het bindend studieadvies, inclusief het traject voor-afgaand aan het advies. Net als bij het thema ‘van aanmelding tot inschrijving’ is het thema BSA opgedeeld in twee hoofdstukken. In hoofdstuk 6 staat centraal hoe de instellingen het hebben geregeld en hoe ermee wordt omgegaan. In hoofdstuk 7 komen de ervaringen van de studenten aan bod.
Onderdeel van de wet: BSA en procedurele voorwaarden.

Onderwerpen hoofdstuk:

- Het bindend studieadvies op het mbo
- Terugblik op het BSA in de vorige meting
- Het BSA-beleid op de mbo-instellingen

- Het BSA in coronajaar 2020/21
- Het BSA in de praktijk
  - Het BSA als instrument voor voortgangsbegeleiding
  - Het BSA als instrument voor verwijdering
  - Informatievoorziening rondom BSA
  - Nazorg
  - Vormen van (negatief) BSA
  - Coronagevolgen
  - Draagvlak en reflectie op het BSA

Databronnen:
- Casestudies
- Enquête mbo-instellingen, beleidsniveau
- Enquête mbo-instellingen, opleidingsniveau

Hoofdstuk 7: Bindend studieadvies – Ervaringen studenten

Kern van het hoofdstuk vormen de uitkomsten van de enquête onder studenten over dit thema. Zie ook hoofdstuk 6.

Onderwerpen hoofdstuk:
- Het ontvangen van het BSA
- Studievoortgangsgesprekken
- Waarschuwing voor negatief BSA
- Negatief BSA (en nazorg)

Databronnen:
- Enquête studenten BSA
- Enquête studenten aanmelding en inschrijving

2 Aanmeldingen en inschrijvingen

In dit hoofdstuk staan aanmeldingen en inschrijvingen centraal. Op basis van data van DUO (over inschrijvingen) en data van vijf mbo-instellingen (over aanmeldingen en inschrijvingen) wordt gekeken wat de impact is van onderdelen van de wet Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht in het mbo:

- De vroegtijdige aanmelddatum moest ervoor zorgen dat meer studenten zich uiterlijk op 1 april aanmelden, zodat er meer tijd is voor scholen om aankomende studenten te ontvangen in oriëntatie- en kennismakingsbijeenkomsten.
- Indirect zou de vroegtijdige aanmelddatum moeten bijdragen aan een betere studiekeuze van de student en aan een afname van uitval en wisseling in het eerste jaar van de opleiding.
- Voorafgaand werd rekening gehouden met een toename van het aantal aanmeldingen per student. Om het recht op toelating te behouden zouden studenten zich voor de zekerheid bij meerdere opleidingen kunnen gaan aanmelden.

In de beschrijving wordt tevens aandacht besteed aan de effecten van de coronamaatregelen op de aanmeldingen.

2.1 Reikwijdte data

In dit hoofdstuk presenteren we onder andere trends over de afgelopen studiejaren in aanmeldingen en inschrijvingen van studenten in het mbo. Het is van belang om te benoemen dat de gegevens van de verschillende jaren niet eenduidig met elkaar te vergelijken zijn. Zo werden zowel studiejaar 2020-2021 als studiejaar 2021-2022 sterk bepaald door verschillende coronamaatregelen (zoals minder fysiek onderwijs). Vanwege de coronasituatie is in beide studiejaren de uiterste aanmelddatum verschoven van 1 april naar 1 mei. Waar in het vervolg van dit rapport wordt gesproken over vroegtijdig aanmelden in 2020-2021 en 2021-2022 is 1 mei als uiterste vroegtijdige aanmelddatum gehanteerd. Voor de eerdere jaren is dit 1 april. Op zichzelf levert de beschouwing van deze jaren waardevolle informatie op, maar de afwijkende situatie vanwege corona zorgt ervoor dat de jaren niet eenduidig kunnen worden vergeleken en geeft minder zicht op de werking van de wet.

Voor deze meting konden slechts twee van de vijf mbo-instellingen data leveren die betrekking hebben op studiejaar 2021-2022. We kiezen ervoor om de analyses voor de eerdere studiejaren te baseren op alle vijf de mbo-instellingen, aangezien dit een betere representatie is van de populatie. Hierdoor zijn we beter in staat betrouwbare uitspraken te doen over de ontwikkelingen in de aanmeldingen en inschrijvingen in het mbo. Daarnaast presenteren we ook de resultaten over studiejaar 2021-2022, gebaseerd op twee mbo-instellingen. Op deze manier kunnen we wel inzichten bieden in wat er bij deze onderwijsinstellingen is gebeurd in studiejaar 2021-2022 op het gebied van aanmeldingen en inschrijvingen. Vanwege het kleine aantal mbo-instellingen, zijn we echter voorzichtig met het trekken van conclusies op basis van deze data.

In tabel 2.1 vergelijken we de twee coronajaren (2020-2021 en 2021-2022) met studiejaar 2019-2020. Met de volgende kanttekening: bij de effectindicatoren vergelijken we de onderwijspositie van studenten na 1 jaar. Dit betekent dat de effectindicatoren zijn gebaseerd op de groep studenten, die zijn gestart in het jaar voorafgaande aan het jaar waaronder ze zijn vermeld. Oftewel onder studiejaar 2020-2021 wordt bij de effectindicatoren de positie van studenten die gestart zijn in 2019-2020 vergeleken met de positie die ze in 2020-2021 hebben.

Tabel 2.1 – Coronajaren in cijfers; inschrijvingen, aanmeldingen en effectindicatoren

Kenmerk	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Inschrijvingen (landelijk) *	246.750	240.245	234.830
Aanmeldingen (vijf mbo-instellingen) **	114.832	106.635	63.438
Vroegtijdige aanmeldingen (vijf mbo-instellingen) **	53%	61%	60%
Gemiddeld aantal aanmeldingen per persoon**	1,47	1,48	1,45
Effectindicatoren			
VSV (%) ***	5,5	4,7	5,1
Switch (%) ***	25	25	25
Uitval (%) ***	8	7	7

* Gebaseerd op data afkomstig van DUO.

** Gebaseerd op data afkomstig van vijf mbo-instellingen. De cijfers onder studiejaar 2021-2022 zijn afkomstig van twee mbo-instellingen. Er worden landelijk geen aanmeldingen geregistreerd.[5]

*** Effectindicator, vergelijking van de onderwijspositie na 1 jaar, tussen de groep studenten gestart in 2018-2019, 2019-2020 en 2020-2021. VSV staat voor voortijdig schoolverlaten. Een student is voortijdig schoolverlater wanneer deze de mbo-instelling verlaat zonder een behaald diploma op het niveau van de startkwalificatie of hoger én op 1 oktober van het volgend studiejaar niet meer ingeschreven is bij een opleiding aan een (andere) onderwijsinstelling. Een student die wel opnieuw is ingeschreven, wordt gezien als een uitvaller.

Wanneer we het aantal landelijke inschrijvingen vergelijken met het voorafgaande jaar, zien we zowel in studiejaar 2020-2021 als in studiejaar 2021-2022 een daling in het aantal inschrijvingen, van respectievelijk 2,6 en 2,3 procent.
Verder zien we dat het aandeel vroegtijdige aanmeldingen is gestegen van 53 procent in 2019-2020 naar 61 procent in 2020-2021. Vervolgens blijft het aandeel vroegtijdige aanmeldingen zo goed als stabiel met 60 procent in 2021-2022. De oorzaak van de stijging is waarschijnlijk de verschuiving van de aanmelddatum van 1 april naar 1 mei vanwege de coronasituatie. Het percentage aanmeldingen voor 1 april lag in 2020-2021 namelijk op een vergelijkbaar niveau als in 2019-2020.
Het gemiddelde aantal aanmeldingen per student blijft zo goed als gelijk. Gemiddeld melden studenten zich voor 1,5 opleidingen aan.

Bij de effectindicatoren vergelijken we de onderwijspositie van studenten na 1 jaar en focussen we specifiek op het percentage VSV, switch en uitval. Zoals hierboven besproken, benutten we voor deze analyse de data van de voorafgaande studiecohorten, namelijk 2018-2019, 2019-2020 en 2020-2021. De tabel toont geen enorme uitschieters. We zien in het eerste coronajaar een daling in het percentage VSV van 5,5 procent naar 4,7 procent. In het tweede coronajaar neemt het percentage VSV weer toe naar 5,1 procent. Het percentage switch blijft stabiel: in alle getoonde studiejaren switcht 25 procent van de studenten. Het aandeel dat uitvalt daalt eerst van 8 procent naar 7 procent en blijft vervolgens stabiel.

2.2 Aantal aanmeldingen per student

5 Sinds 2020 (voor de aanmeldingen van cohort 2021/22) hebben mbo-instellingen zich kunnen aansluiten bij Centraal Aanmelden (CAMBO). Via een gezamenlijk portaal kan een nieuwe student zich aanmelden bij een instelling voor een opleiding. Een toekomstig student kan op dat portaal komen door direct naar de website inschrijvenmbo.nl te gaan of doordat de student wordt doorverwezen naar het portaal vanuit de website van de mbo-instelling. Mogelijk kunnen deze centrale inschijvingsdata in de toekomst gebruikt worden voor onderzoek.

Zoals benoemd in de vorige meting, verstaan we onder ‘vroegtijdig aanmelden’ een aanmelding voor een opleiding in het mbo, die uiterlijk op de datum van 1 april plaatsvindt voorafgaand aan het nieuwe studiejaar (en in studiejaar 2020-2021 en 2021-2022 uiterlijk 1 mei). Bovendien gaat het om een aanmelding voor een nieuwe opleiding. Daarmee bedoelen we dat de student in het voorafgaande jaar niet dezelfde opleiding volgde.

In deze meting beschikken we over data van vijf mbo-instellingen over de studiejaren 2017-2018 tot en met 2021-2022. Voor studiejaar 2021-2022 beschikken we enkel over data van twee mbo-instellingen. De beschikbare dataset van de mbo-instellingen bestaat in totaal uit 619.301 aanmeldingen, waarvan er 115.252 geen aanmelddatum bevatten. Wanneer we deze buiten beschouwing laten, bestaat de dataset uit 504.049 aanmeldingen van 279.515 studenten, verdeeld over vijf schooljaren. Figuur 2.1 toont de verdeling van de aanmeldingen over de vijf schooljaren. De figuur laat zien dat er in de studiejaren 2017-2018 tot en met 2020-2021 een vergelijkbaar aantal aanmeldingen zijn. Het percentage in studiejaar 2021-2022 is beduidend lager, aangezien hier data van drie mbo-instellingen ontbreken.

Figuur 2.1 – Verdeling van de aanmeldingen over de schooljaren in procenten

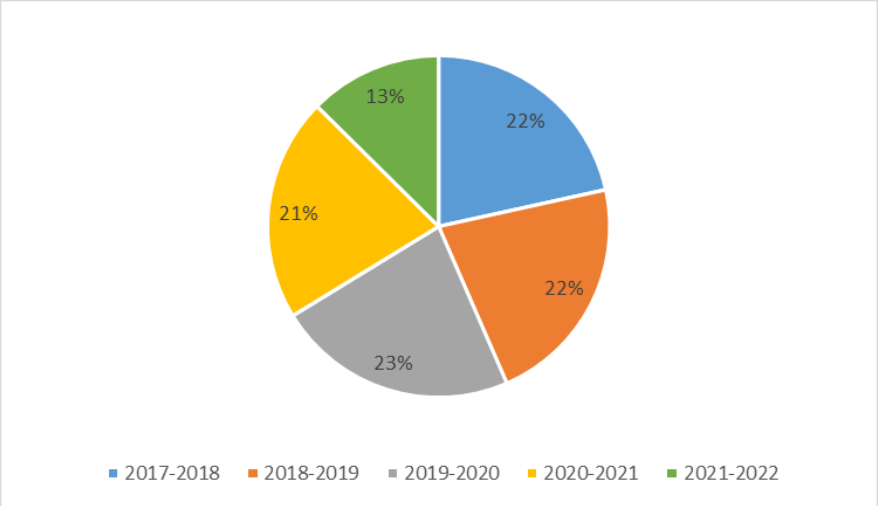

(N=504.049, data mbo-instellingen)

2.2.1 Aantal aanmeldingen

Figuur 2.2 geeft inzicht in het aantal aanmeldingen en het aantal studenten in de periode 2017-2022. In het invoeringsjaar van de wet (2018-2019) registreerden vijf instellingen in totaal 110.507 aanmeldingen verdeeld over 75.881 studenten. Gemiddeld 1,46 aanmeldingen per student. Opvallend in figuur 2.2 is de afname in het aantal aanmeldingen en het aantal studenten in studiejaar 2020-2021, vermoedelijk hangt dit samen met de demografische krimp die in sommige regio’s sterker waarneembaar is dan in andere. Vanaf het eerst getoonde studiejaar (2017-2018) zien we ieder jaar een lichte stijging in het aantal aanmeldingen en het aantal studenten ten opzichte van het voorafgaande studiejaar. In studiejaar 2020-2021 zien we een daling in het aantal aanmeldingen en het aantal studenten van respectievelijk 7,1 procent en 8,1 procent ten opzichte van het voorafgaande jaar. Vermoedelijk houdt dit wel verband met corona. Logischerwijs is het aantal aanmeldingen en studenten in 2021-2022 lager, omdat het gebaseerd is op twee in plaats

van vijf mbo-instellingen. Absolute aantallen gebaseerd op 2021-2022 kunnen we dus niet vergelijken met eerdere jaren. In de rest van het rapport zullen we wel relatieve aantallen vergelijken. Het is van belang bij deze vergelijkingen in gedachten te houden dat de resultaten uit 2021-2022 gebaseerd zijn op data van twee mbo-instellingen en daardoor een minder betrouwbare afspiegeling zijn van de populatie.

Figuur 2.2 – Aantal aanmeldingen en het aantal studenten, over vier schooljaren.

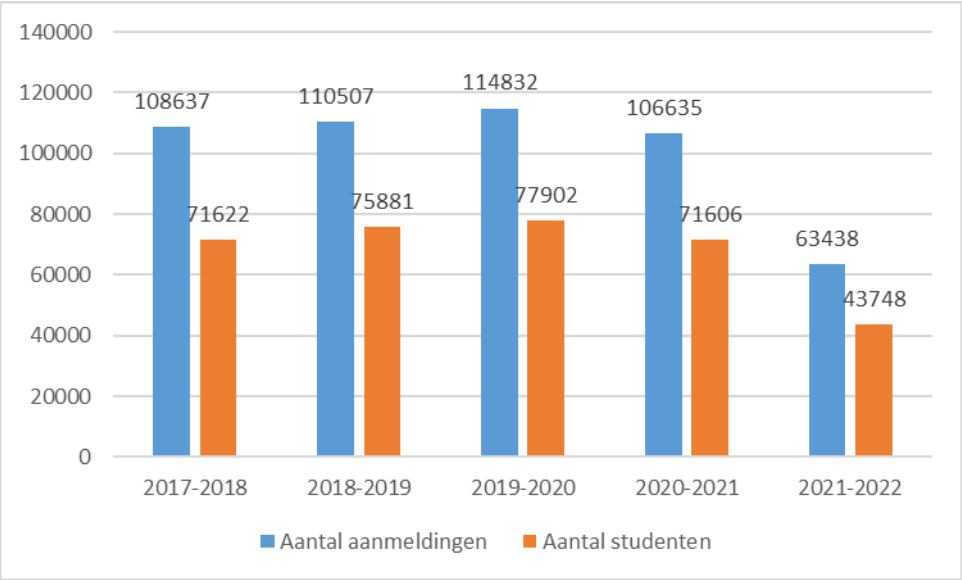

(N= zie tabel, data mbo-instellingen)

Figuur 2.3 biedt, op basis van data afkomstig van vijf mbo-instellingen voor studiejaar 2017-2018 tot en met 2020-2021 en twee mbo-instellingen voor studiejaar 2021-2022, inzicht in het aantal opleidingen waarvoor studenten zich aanmelden. Uit figuur 2.3 komt naar voren dat een deel van de studenten zich aanmeldt voor meer dan één opleiding. In sommige gevallen gaat het om drie of zelfs meer dan vier opleidingen. In alle getoonde studiejaren meldt veruit de grootste groep studenten zich aan voor één opleiding, gemiddeld 70,2 procent. Daarnaast kiest gemiddeld 18,8 procent van de studenten voor twee opleidingen, 6,4 procent voor drie opleidingen en 4,6 procent voor meer dan drie opleidingen. We zien geen grote schommelingen.

Figuur 2.3 – Aantal aanmeldingen per student, over vijf schooljaren

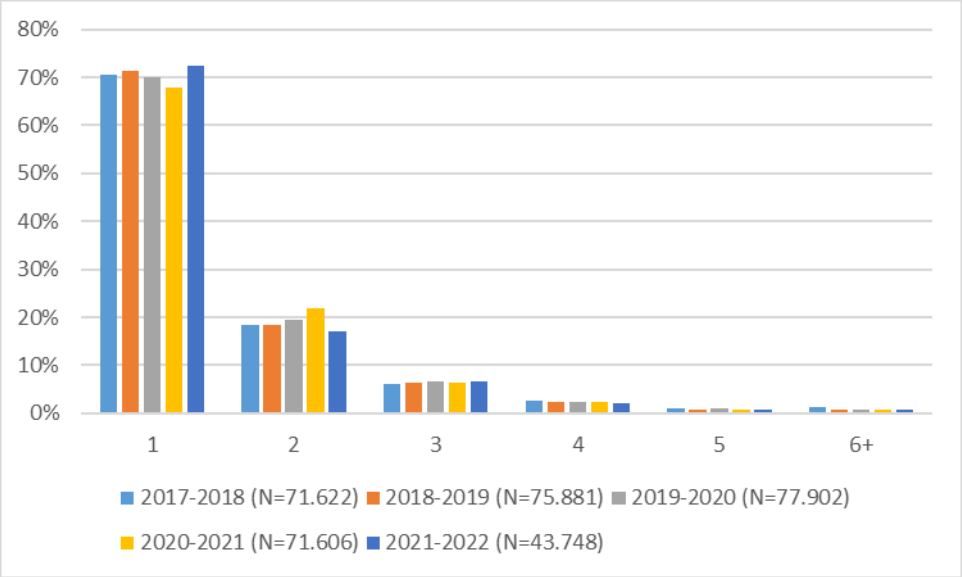

(N= zie tabel, data mbo-instellingen)

2.2.2 Aantal aanmeldingen: verschil vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen

In deze paragraaf onderzoeken we in hoeverre het gemiddeld aantal aanmeldingen per student verschilt tussen de groep studenten die zich vroegtijdig aanmelden en de groep studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden. Tabel 2.2 toont het gemiddeld aantal aanmeldingen per student voor de 'vroegtijdige aanmelders' en de 'niet vroegtijdige aanmelders' voor de vijf studiejaren. In de tabel zien we dat het gemiddeld aantal aanmeldingen per student hoger ligt (gemiddeld 0,2 hoger) onder de groep studenten die zich vroegtijdig aanmeldt dan onder de groep studenten die zich niet vroegtijdig aanmeldt. In het studiejaar 2017-2018 was dit verschil nog wat kleiner (0,12), maar na 2017-2018 is het aantal aanmeldingen per student onder de groep 'niet vroegtijdige aanmelders' gedaald. Het gemiddeld aantal aanmeldingen per student onder de groep 'vroegtijdige aanmelders' ligt tamelijk stabiel over de verschillende studiejaren rond de 1,55.
Mogelijk houdt het verschil tussen de twee groepen verband met de factor tijd; de late aanmelders hebben minder tijd voor meer aanmeldingen, omdat de start van het nieuwe studiejaar snel nabijkomt. Maar ook andere redenen spelen een rol. In de studentenenquête is aan de studenten, die zich voor meerdere opleidingen hadden aangemeld, gevraagd wat de belangrijkste reden was om zich voor meer opleidingen aan te melden (in de studentenenquête gaven 476 studenten hun reden). Iets minder dan de helft (42%) van de studenten gaf aan nog niet zeker te zijn over welke opleiding ze wilden volgen. Ongeveer een kwart (23%) gaf aan zekerheid te willen hebben om bij ten minste één opleiding toegelaten te worden. Circa 17 procent van de studenten, wist niet zeker of er nog plaats was bij de opleiding waarvoor ze zich aanmeldden. Het kleinste aandeel (11%) was niet op de hoogte van de eisen van de opleiding en wist daarom niet of ze voldeden aan deze eisen.

Tabel 2.2 – Gemiddeld aantal aanmelding per student, verdeeld naar de categorie 'vroegtijdige' en 'niet vroegtijdige' aanmelders, over vijf schooljaren

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Niet vroegtijdig	1,43 (N=35.451)	1,34 (N=32.491)	1,33 (N=32.783)	1,33 (N=26.033)	1,25 (N=16.730)
Vroegtijdig	1,55 (N=36.171)	1,52 (N=43.390)	1,56 (N=45.119)	1,57 (N=45.573)	1,56 (N=27.018)
Totaal	1,50 (N=71.622)	1,44 (N=75.881)	1,47 (N=77.902)	1,48 (N=71.606)	1,45 (N=43.748)

(N= zie tabel (staat voor het aantal studenten), data mbo-instellingen)

2.2.3 Meervoudig aanmelden: kenmerken van de aanmeldingen

In deze paragraaf gaan we dieper in op de kenmerken van de verschillende aanmeldingen wanneer studenten zich meervoudig aanmelden. Hierbij zijn we geïnteresseerd in de verhouding tussen de verschillende aanmeldingen van een student. We onderzoeken in hoeverre meervoudige aanmeldingen vergelijkbaar zijn op het gebied van de sector, de leerweg en het niveau. Hierbij is het wel belangrijk om te vermelden dat we alleen inzicht hebben in de studenten die zich meervoudig aanmelden bij dezelfde instelling. Studenten die zich aanmelden bij meerdere instellingen, blijven buiten beeld. Meer dan de helft (53%) van de studenten die zich bij meerdere opleidingen binnen een instelling hebben aangemeld, zijn afkomstig uit het vmbo, een kwart volgde al een mbo-opleiding en de overige meervoudige aanmelders hebben een andere achtergrond.

Bij de analyse van de verhouding tussen de meervoudige aanmeldingen, hebben we de groep studenten die zich voor twee opleidingen aanmeldt als uitgangspunt genomen, omdat dit verreweg de grootste groep betreft. De analyses voeren we uit op de data van studiejaar 2020-2021.

In eerste instantie bekijken we in hoeverre bij meervoudige aanmeldingen de sector vergelijkbaar is (figuur 2.4). Uit de figuur komt naar voren dat verreweg de meeste studenten (70%) zich voor een tweede opleiding aanmelden binnen dezelfde sector als de eerste aanmelding. We zien echter wel grote verschillen tussen de verschillende sectoren. Waar bij de sector Handel ongeveer 55 procent van de studenten kiest voor dezelfde sector, is dit bij de sector Zorg, welzijn en sport 82 procent en bij de sector Specialistisch vakmanschap zelfs 93 procent.

Figuur 2.4 – Keuze voor sector bij de tweede aanmelding, studiejaar 2020-2021

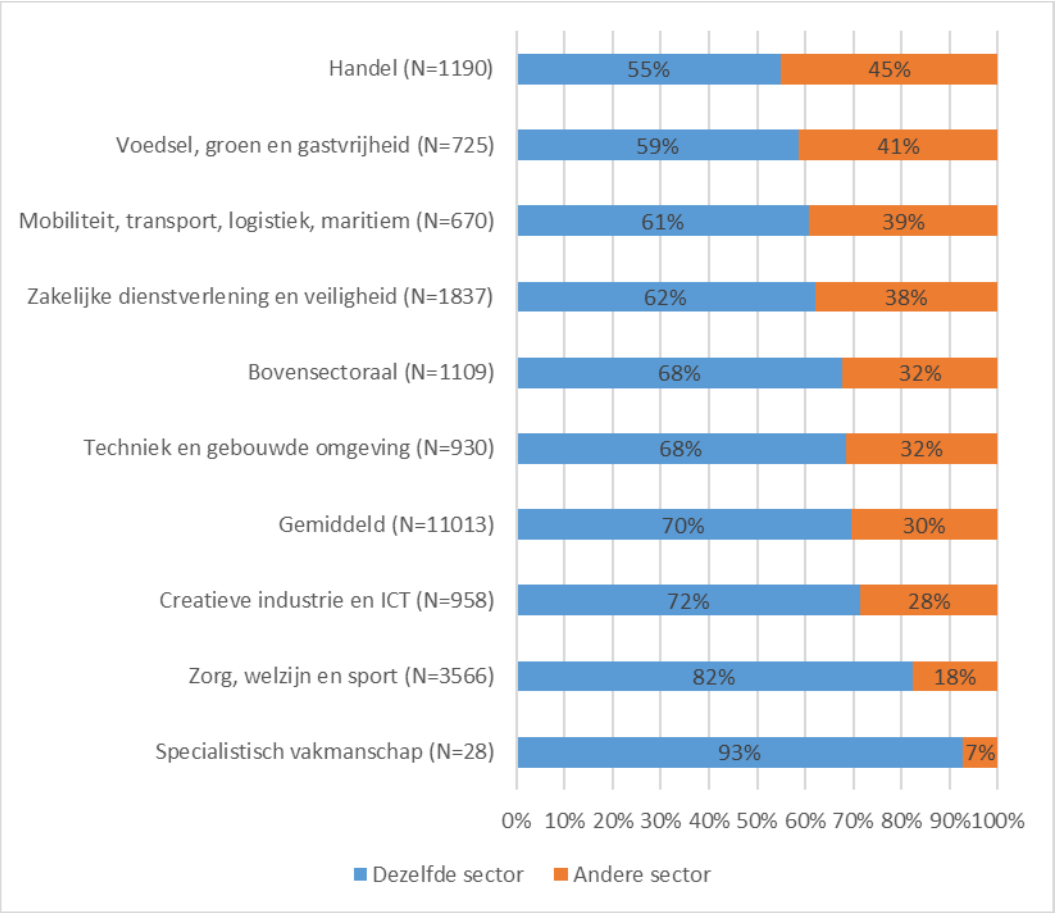

(N=zie tabel, data mbo-instellingen)

Vervolgens bekijken we in hoeverre bij meervoudige aanmeldingen het opleidingsniveau vergelijkbaar is. Figuur 2.5 toont de resultaten. Uit de figuur komt naar voren dat het overgrote deel van de studenten met twee aanmeldingen (83%) zich aanmeldt bij opleidingen met hetzelfde opleidingsniveau. Opnieuw zien we grote verschillen tussen de niveaus. Specifiek is het percentage studenten dat zich bij de tweede aanmelding voor een ander niveau aanmelden hoog onder de studenten die zich in eerste instantie aanmelden voor een niveau 3-opleiding. Onder deze groep meldt 36 procent van de studenten zich vervolgens aan bij een opleiding met een ander opleidingsniveau. Bij niveau 4 betreft dat slechts 10 procent.

Figuur 2.5 – Keuze voor niveau bij de tweede aanmelding, studiejaar 2020-2021

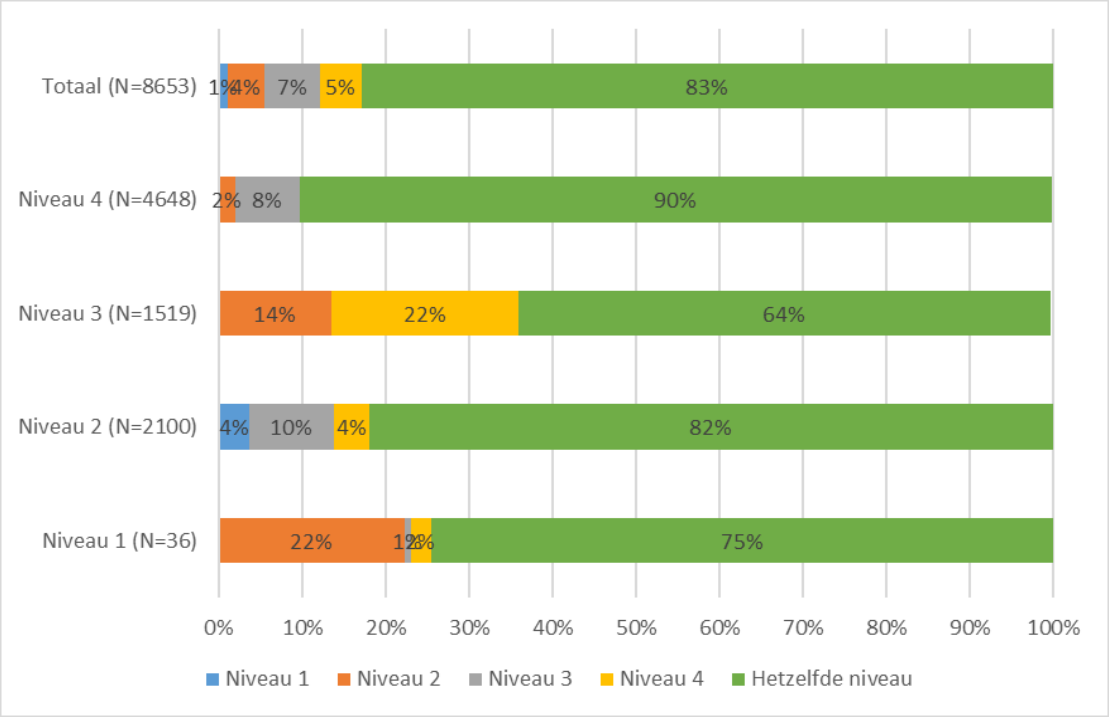

(N=zie figuur, data mbo-instellingen)

Als laatste bekijken we in hoeverre bij meervoudige aanmeldingen de leerweg hetzelfde is. Figuur 2.6 laat zien dat er een groot verschil is in de mate waarin studenten zich aanmelden voor dezelfde leerweg bij de tweede aanmelding. Ook hier meldt het grootste deel van de studenten zich aan voor een opleiding met dezelfde leerweg. Dit percentage is echter hoger onder de studenten bij wie de eerste aanmelding een BOL-opleiding betreft (95%) dan onder de studenten bij wie de eerste aanmelding een BBL-opleiding betreft (78%). Mogelijk hangt dit samen met het vinden van een leerwerkbedrijf bij studenten die zich aanmelden voor een BBL-opleiding. Als ze geen leerwerkbedrijf kunnen vinden, kiezen ze voor de zekerheid voor een BOL-variant.

Figuur 2.6 – Keuze voor leerweg bij de tweede aanmelding, studiejaar 2020-2021

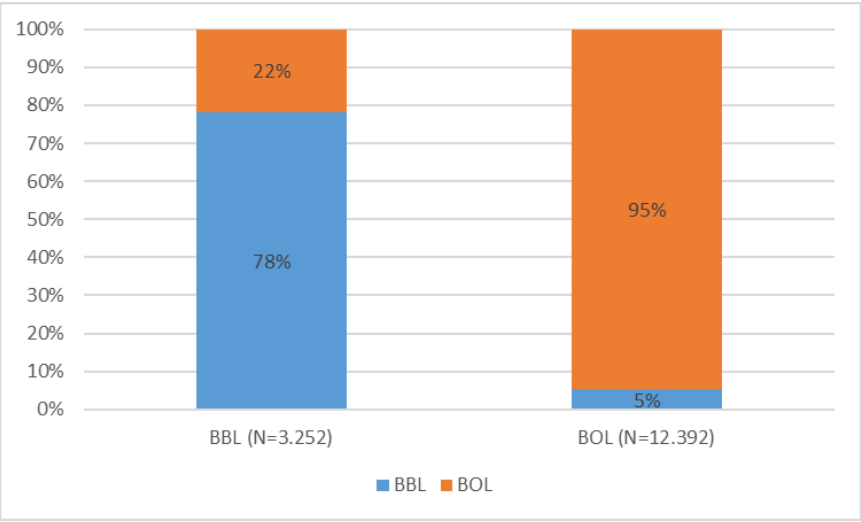

(N=zie figuur, data mbo-instellingen)

Oftewel, de bovenstaande figuren laten zien dat het grootste deel van de studenten zich bij de tweede aanmelding aanmeldt voor een opleiding die vergelijkbaar is op het gebied van de sector, de leerweg of het opleidingsniveau. Tabel 2.3 toont het aandeel studenten met twee aanmeldingen dat zowel op het gebied van sector, leerweg als niveau zich aanmeldt voor een vergelijkbare opleiding. We zien dat gemiddeld over alle studiejaren 63 procent van de studenten bij de tweede aanmelding kiest voor een vergelijkbare opleiding.

Tabel 2.3 – Aandeel soortgelijke aanmeldingen bij een tweetal aanmeldingen, over de schooljaren heen.

Cohort	%	N
2017-2018	62	13.106
2018-2019	64	14.028
2019-2020	59	15.093
2020-2021	66	15.712
2021-2022	64	7.479

(Percentages, N=zie tabel, data mbo-instellingen)

Vervolgens gaan we in op de vraag wat het verband is tussen de meervoudige aanmeldingen en de daadwerkelijke inschrijving. Veruit de grootste groep studenten (83%) meldt zich, bij twee aanmeldingen, aan voor hetzelfde niveau. Dit betekent ook dat 17 procent van de studenten zich, bij twee aanmeldingen, aanmeldt voor twee verschillende niveaus. In de volgende tabel onderzoeken we voor welk niveau studenten zich inschrijven, wanneer ze zich hebben aangemeld voor twee verschillende niveaus. Tabel 2.4 toont het aandeel studenten dat kiest voor het hogere niveau, het lagere niveau of beide. Uit de tabel komt naar voren dat in alle studiejaren het grootste aandeel studenten zich inschrijft voor het lagere niveau. We zien over de jaren heen wel een stijging in het aandeel studenten dat zich inschrijft voor het hogere niveau. Dit gaat gepaard met een daling van het aantal studenten dat zich inschrijft voor zowel het hogere als het lagere niveau.

Tabel 2.4 – Aandeel studenten dat kiest voor het hogere of lagere niveau of voor beide aanmeldingen, bij een tweetal aanmeldingen en minimaal één inschrijving, over de schooljaren heen

Cohort	Hoger (%)	Lager (%)	Beide[6] (%)	N
2017-2018	29	52	19	879
2018-2019	33	47	20	1059
2019-2020	40	47	13	1147
2020-2021	39	54	7	984
2021-2022	44	51	5	556

(Percentages, N=zie tabel, data mbo-instellingen)

6 Beide houdt in dat studenten zich inschrijven voor allebei de niveaus waarvoor ze zich hebben aangemeld. Ze schrijven zich dan dus tweemaal in.

2.3 Vroegtijdige aanmeldingen

In deze paragraaf gaan we dieper in op de vroegtijdige aanmeldingen. In eerste instantie bekijken we in hoeverre de wet toelatingsrecht heeft geleid tot meer vroegtijdige aanmeldingen. Het antwoord hierop is tweeledig te benaderen. Zijn er meer aanmeldingen vroegtijdig en/of zijn er meer studenten die zich minimaal een keer vroegtijdig aanmelden binnen hetzelfde studiejaar? In deze paragraaf kijken we dus naar het aantal (percentage) vroegtijdige aanmeldingen en het aantal (percentage) vroegtijdige aanmelders (personen). Figuur 2.7 toont het percentage vroegtijdige aanmeldingen per studiejaar en geeft antwoord op de eerste vraag.

Figuur 2.7 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen per studiejaar

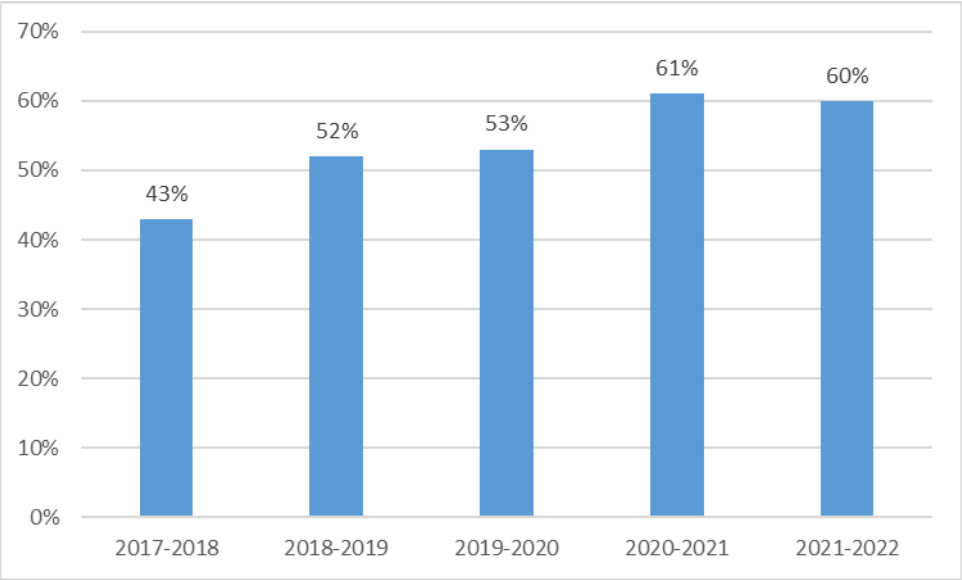

(N=504.049, data mbo-instellingen)

In figuur 2.7 zien we twee keer een stijging van het percentage vroegtijdige aanmeldingen. De eerste stijging zien we direct na de invoering van de wet (studiejaar 2018-2019) met afgerond 9 procentpunten. De tweede (flinke) stijging vindt plaats in het coronajaar (studiejaar 2020-2021). De oorzaak van deze stijging is waarschijnlijk de verschuiving van de aanmelddatum van 1 april naar 1 mei vanwege de coronasituatie. Het percentage aanmeldingen voor 1 april lag in 2020-2021 namelijk op een vergelijkbaar niveau als in 2019-2020.
Anders gezegd: we kunnen vanwege de coronasituatie en de verandering van de aanmelddatum nog niet concluderen dat, als gevolg van de wet toelatingsrecht, er een constante dan wel toenemende stijging is in het percentage vroegtijdige aanmeldingen.

Volgens 36 procent van de beleidsmedewerkers op centraal niveau (N=25, beleidsenquête 2021-2022) en 51 procent van de respondenten uit de opleidingsenquête (N=89, opleidingsenquête 2021-2022) zijn er meer late aanmeldingen door de coronapandemie. Meer dan de helft (68%) van de beleidsmedewerkers op centraal niveau gaf daarnaast aan dat corona invloed heeft gehad op andere zaken rondom de aanmelding. Hierbij werden verschillende aspecten genoemd zoals;

studenten die minder bewust kozen voor een opleiding door gebrek aan oriëntatiemogelijkheden; andere vorm van intake (online/telefonisch) en minder aanmeldingen voor sectoren die door de coronacrisis hard geraakt zijn, zoals horeca en luchtvaart.

Moment van aanmelding
In figuur 2.8 maken we niet alleen onderscheid tussen vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen, maar delen we de aanmeldingen op in vier periodes (als voorbeeld nemen we studiejaar 2018-2019):

- Zeer vroege aanmelding (oktober 2017– december 2017)
- Vroege aanmelding (januari 2018– 1 april 2018)
- Late aanmelding (2 april 2018– juli 2018)
- Zeer late aanmelding (augustus 2018 – februari 2019)

Figuur 2.8 – Verdeling van de aanmeldingen over de periodes per studiejaar

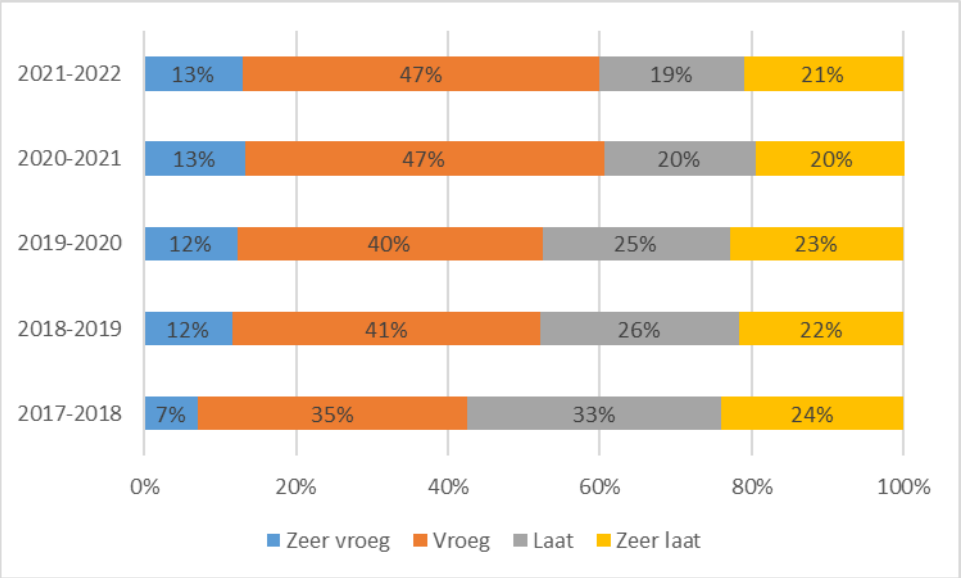

(N=zie figuur, data mbo-instellingen)

Figuur 2.8 laat zien dat niet alleen het aandeel vroege aanmelders is toegenomen, maar ook het aandeel zeer vroege aanmelders. In studiejaar 2017-2018 meldde 7 procent van de studenten zich zeer vroeg aan, in studiejaar 2020-2021 en 2021-2022 is dit gestegen naar 13 procent. Daarnaast zien we dat het aandeel late aanmelders en het aandeel zeer late aanmelders (licht) gedaald zijn tussen studiejaar 2017-2018 en 2021-2022, met respectievelijk 14 en 3 procentpunten.

2.3.1 Vroegtijdige aanmeldingen op studentniveau

Zoals in de voorgaande paragrafen is besproken, meldt een deel van de studenten zich meervoudig aan. Dit kan van invloed zijn op het moment van aanmelden voor de afzonderlijke opleidingen. Een student kan zich bijvoorbeeld voor de ene opleiding vroegtijdig en voor de andere te laat aanmelden. In deze paragraaf bekijken we daarom het aantal en het percentage studenten

dat zich vroegtijdig aanmeldt (en niet, zoals hierboven, het aantal en het percentage van de aanmeldingen). In tabel 2.5 zien we een duidelijke stijging in het percentage vroegtijdig aangemelde studenten tussen studiejaar 2017-2018 en studiejaar 2020-2021. Deze stijging is vergelijkbaar met de stijging in het percentage vroegtijdige aanmeldingen (figuur 2.7), maar in alle jaren ligt het percentage vroegtijdig aangemelde studenten iets hoger dan het percentage vroegtijdige aanmeldingen (figuur 2.7). In studiejaar 2021-2022 zien we een lichte daling van het percentage vroegtijdig aangemelde studenten. Doordat dit cijfer gebaseerd is op data van twee mbo-instellingen in plaats van vijf, kunnen we nog geen conclusies verbinden aan deze daling.

Tabel 2.5 – Percentage vroegtijdig aangemelde (VTA) studenten per studiejaar.

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
VTA (%)	51	57	58	64	59
N=	71.622	75.881	77.902	71.606	46.188

(N=zie tabel, data mbo-instellingen)

Aan de studenten hebben we gevraagd hoe zij te weten kwamen dat ze zich uiterlijk 1 mei moesten aanmelden. In de studentenquête (N=3.225), gaf bijna de helft (49%) van de studenten aan dit te vernemen via zijn of haar vorige school/opleiding, terwijl circa 18 procent dit vernam via de mbo-instelling. Een klein aandeel van de studenten was geïnformeerd door familie (6%) of vrienden (2%). De brief van de overheid (ministerie van OCW) was voor 2 procent van de studenten de informatiebron. Circa 7 procent wist wel dat ze zich uiterlijk 1 mei moest aanmelden, maar was geïnformeerd via een andere bron. Zij hadden het bijvoorbeeld online gelezen, hadden het vernomen via de werkgever of wisten niet meer hoe ze dit te weten waren gekomen. 16 procent van de studenten gaf aan niet op de hoogte te zijn.

Aan de studenten die zich niet uiterlijk 1 mei[7] hadden aangemeld voor de opleiding die ze nu volgen, is gevraagd waarom ze dat niet gedaan hebben. De antwoorden op deze vraag lopen uiteen. Bijvoorbeeld: op een ander moment instromen in de opleiding, overstappen naar een andere mbo-opleiding, wachten tot na het examen, geen leerwerkplek beschikbaar, twijfels over welke opleiding te volgen en pas laat de definitieve keuze gemaakt. Uit de studentenenquête blijkt dat de late aanmeldingen voor het grootste gedeelte van de studenten (95%, N=362) niet tot problemen hebben geleid bij de intake of inschrijving.

2.3.2 Herkomst en aanmelding

In deze paragraaf kijken we naar de vroegtijdige aanmeldingen in relatie tot de onderwijspositie in het jaar voorafgaand aan de aanmelding. Tabel 2.6 laat zien welke groep studenten zich het vaakst vroegtijdig aanmeldt, en in hoeverre dit is veranderd over de afgelopen vijf studiejaren. In lijn met de eerdere metingen komt uit de tabel naar voren dat studenten die direct afkomstig zijn uit het vmbo zich het vaakst vroegtijdig aanmelden. Daarnaast zien we een stijging van het percentage vroegtijdige aanmeldingen over de studiejaren heen voor alle herkomstcategorieën. We kunnen echter, vanwege de verschuiving van de aanmelddatum in studiejaar 2020-2021 en 2021-2022, nog niet concluderen dat er, als gevolg van de wet toelatingsrecht, een constante dan wel

7 Vanwege corona is de aanmelddatum voor studiejaar 2020-2021 en studiejaar 2021-2022 verzet van 1 april naar 1 mei. In de vraagstelling in de studentenenquête hebben we deze datum aangehouden.

toenemende stijging is in het percentage vroegtijdige aanmeldingen. Bovendien lijkt de trend in studiejaar 2021-2022 te stagneren. Aangezien de data van studiejaar 2021-2022 gebaseerd is op twee mbo-instellingen, kunnen we hier geen conclusies aan verbinden.

Tabel 2.6 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen per opleiding in jaar voorafgaand aan de aanmelding

studiejaar	2017-2018 (%)	2018-2019 (%)	2019-2020 (%)	2020-2021 (%)	2021-2022 (%)
Vso	33	36	46	48	--[8]
Vmbo-totaal	50	58	60	69	66
Havo/vwo	27	38	45	55	48
Hbo/wo	13	23	28	35	39
Mbo-totaal	21	33	37	41	43
Geen onderwijs	58	52	53	55	53
Totaal	43	52	53	61	60

(N=zie bijlage Tabel A, data van 5 mbo-instellingen)

Naast dat studenten onderwijs konden volgen in het jaar voorafgaand aan de aanmelding, is het ook mogelijk dat studenten niet direct uit het onderwijs komen, maar bijvoorbeeld afkomstig zijn uit een werksituatie of het jaar ervoor werkzoekenden waren. Daarom onderzoeken we in de volgende tabel het percentage vroegtijdige aanmeldingen onder de groep studenten die wel en geen onderwijs volgden in het jaar voorafgaand aan de aanmelding. Niet voor alle studenten hebben we informatie over de status in het voorafgaande jaar; daardoor hebben we ook een groep ‘Onbekend’.

Tabel 2.7 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen opgedeeld naar status voorafgaande jaar (wel of niet in het onderwijs), voor de schooljaren

Status voorafgaande jaar	2017-2018 (%)	2018-2019 (%)	2019-2020 (%)	2020-2021 (%)	2021-2022 (%)
Geen onderwijs	25	33	36	42	45
Wel onderwijs	55	63	65	70	66
Onbekend	39	50	50	61	64

(N=zie bijlage Tabel A, data mbo-instellingen)

Tabel 2.7 toont een duidelijk patroon. We zien een stijging in het percentage vroegtijdige aanmelden onder alle groepen tussen studiejaar 2017-2018 en 2021-2022. In het invoeringsjaar van de wet zien we een stijging van 8 procent ten opzichte van het voorgaande jaar, zowel onder de groep studenten afkomstig uit het onderwijs als onder de groep studenten die niet direct afkomstig is uit het onderwijs. Daarnaast zien we dat onder alle studiejaren, studenten direct afkomstig uit het onderwijs zich beduidend vaker vroegtijdig aanmelden dan studenten die niet direct afkomstig

8 Vanaf 2018/2019 worden vooropleiding gegevens bij de instellingen niet meer gevalideerd door DUO, dit betekent dat de vooropleiding gegevens onbetrouwbaarheden kunnen bevatten. In 2021-2022 zijn er, volgens de data, geen studenten met een VSO vooropleiding.

zijn uit het onderwijs. Het vo heeft een LOB-programma, dat gericht is op aanmelding voor het vervolgonderwijs. Met een gemiddeld verschil over alle studiejaren van 28 procent, is het verschil tussen de groepen aanzienlijk.

2.3.3 Opleidingskenmerken en aanmelding

In deze paragraaf onderzoeken we in hoeverre het percentage vroegtijdige aanmeldingen verschilt per opleidingsniveau. Uit tabel 2.8a komt naar voren dat in alle getoonde studiejaren de studenten die voor een niveau 4-opleiding kiezen zich gemiddeld het vaakst vroegtijdig aanmelden. Het percentage aanmeldingen dat vroegtijdig is, ligt gemiddeld het laagst onder de studenten die kiezen voor een niveau 1-opleiding. Er is wel een duidelijke trend zichtbaar voor alle niveaus, we zien namelijk een stijgend percentage vroegtijdige aanmeldingen over de opeenvolgende studiejaren. In studiejaar 2021-2022 lijkt deze stijging te stagneren. Aangezien de cijfers uit dit studiejaar gebaseerd zijn op twee mbo-instellingen, kunnen we hier nog geen conclusies aan verbinden.
In Tabel 2.8b en 2.8c splitsen we de studenten op in een groep studenten die wel en een groep studenten die geen onderwijs volgden in het jaar voorafgaand aan de aanmelding. Uit deze tabellen komt naar voren dat bij alle niveaus studenten die direct afkomstig zijn uit het onderwijs zich vaker vroegtijdig aanmelden dan studenten die niet direct afkomstig zijn uit het onderwijs. Ondanks dat we voor alle niveaus en studentgroepen een stijging zien over de getoonde studiejaren in het percentage vroegtijdige aanmeldingen, verschilt het wel tussen de twee studentgroepen bij welke niveaus de sterkte stijging plaatsvindt. Onder de groep studenten die direct uit het onderwijs afkomstig is, zien we de grootste stijging bij de studenten die kiezen voor een niveau 1-opleiding (een stijging van 19 procentpunten). Vervolgonderzoek kan mogelijk inzicht geven naar de onderliggende reden van deze ontwikkeling. Onder de groep studenten die niet direct uit het onderwijs afkomstig is, zien we juist de kleinste stijging bij de studenten die kiezen voor een niveau 1-opleiding (een stijging van 7 procentpunten). Daarnaast zien we onder de groep studenten die niet direct uit het onderwijs afkomstig is, de grootste stijging bij de studenten die kiezen voor een niveau 4-opleiding (een stijging van 23 procentpunten). Onder de groep studenten die wel direct uit het onderwijs afkomstig is, zien we maar een stijging van 7 procentpunten bij de studenten die kiezen voor een niveau 4-opleiding.

Tabel 2.8a – Percentage aanmeldingen dat vroegtijdig is van alle aanmeldingen, per niveau

	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	N=
2017-2018	23%	41%	37%	47%	91.216
2018-2019	30%	50%	47%	57%	92.809
2019-2020	30%	50%	45%	59%	86.898
2020-2021	37%	54%	53%	66%	75.833
2021-2022	33%	53%	52%	65%	50.983

(N=zie bijlage Tabel A, data mbo-instellingen)

Tabel 2.8b – Percentage aanmeldingen dat vroegtijdig is van alle aanmeldingen, per niveau. Alleen de studenten die in het voorafgaande jaar onderwijs volgden

	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	N=
2017-2018	26%	54%	50%	58%	30.286
2018-2019	31%	61%	60%	66%	34.490
2019-2020	36%	60%	59%	68%	35.259
2020-2021	47%	63%	62%	74%	29.609
2021-2022	45%	60%	58%	67%	14.326

(N=zie tabel, data van 4 mbo-instellingen)

Tabel 2.8c – Percentage aanmeldingen dat vroegtijdig is van alle aanmeldingen, per niveau. Alleen de studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden

	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	N=
2017-2018	24%	24%	22%	26%	10.303
2018-2019	24%	27%	32%	35%	16.389
2019-2020	28%	30%	31%	39%	18.544
2020-2021	31%	33%	35%	47%	17.464
2021-2022	31%	35%	38%	49%	12.294

(N=zie tabel, data van 4 mbo-instellingen)

2.3.4 Persoonskenmerken en aanmelding

In deze paragraaf onderzoeken we in hoeverre vroegtijdig aanmelden samenhangt met bepaalde persoonskenmerken. Specifiek gaan we in op het geslacht en de leeftijd van de studenten. Tabel 2.9 toont het percentage vroegtijdige aanmeldingen onder mannen en vrouwen. We zien dat vrouwen zich over het algemeen vaker vroegtijdig aanmelden dan mannen.

Tabel 2.9 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen, verdeeld naar geslacht

	Vrouw (%)	Man (%)
2017-2018	45 (N=51.956)	40 (N=56.672)
2018-2019	55 (N=53.247)	49 (N=57.215)
2019-2020	54 (N=56.216)	51 (N=58.486)
2020-2021	62 (N=48.756)	59 (N=51.554)
2021-2022	61 (N=32.115)	58 (N=31.320)

(N=zie tabel, data mbo-instellingen)

Daarnaast zien we dat aankomende studenten die zich vroegtijdig aanmelden gemiddeld jonger zijn dan studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden (tabel 2.10). Gemiddeld zijn studenten die zich vroegtijdig aanmelden drie jaar jonger dan studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden. Dit is in lijn met de conclusie dat studenten die direct afkomstig zijn uit het vmbo, en dus relatief jong

zijn, zich het vaakst vroegtijdig aanmelden. Studenten die doorstromen vanuit een andere opleiding of van buiten het onderwijs, en dus relatief ouder zijn, melden zich minder vaak vroegtijdig aan. Verder laat tabel 2.10 zien dat de gemiddelde leeftijd zowel onder de groep studenten die zich vroegtijdig aanmeldt als onder de groep studenten die zich niet vroegtijdig aanmeldt over de studiejaren heen stijgt.

Tabel 2.10 – Gemiddelde leeftijd, verdeeld naar vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen

	Vroegtijdig	Niet vroegtijdig
2017-2018	18,2 (N=46.276)	20,8 (N=62.361)
2018-2019	18,2 (N=57.669)	21,6 (N=52.838)
2019-2020	18,4 (N=60.230)	21,6 (N=54.602)
2020-2021	18,6 (N=64.565)	22,3 (N=42.070)
2021-2022	19,0 (N=37.877)	22,8 (N=25.561)

(N=zie tabel, data mbo-instellingen)

2.4 Van aanmelding tot inschrijving

Een relevante vervolgvraag is in hoeverre vroegtijdige aanmeldingen vaker tot een inschrijving leiden. Wanneer we naar tabel 2.11.a kijken lijkt dit niet het geval te zijn. In de tabel zien we dat het percentage inschrijvingen in meerdere studiejaren hoger ligt onder de studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden dan onder de studenten die zich vroegtijdig aanmelden. Na de invoering van de wet zien we zelfs een stijging in het percentage van de niet vroegtijdige aanmeldingen dat leidt tot een inschrijving en een lichte daling in het percentage van de vroegtijdige aanmeldingen dat leidt tot een inschrijving.
In coronajaar 2020-2021 zien we wel een grote stijging van het percentage van de vroegtijdige aanmeldingen die leiden tot een inschrijving. Dit percentage daalt echter weer flink in studiejaar 2021-2022. Vanwege de coronasituatie en het feit dat studiejaar 2021-2022 gebaseerd is op twee mbo-instellingen in plaats van vijf, kunnen we aan deze stijging en daling geen conclusies verbinden.

In tabel 2.11.a is het percentage aanmeldingen die tot een inschrijving leiden relatief laag, zowel onder de groep die zich vroegtijdig aanmeldt als de groep die zich niet vroegtijdig aanmeldt. Een deel van de studenten schrijft zich meervoudig in. Niet alle aanmeldingen hoeven dus tot een inschrijving te leiden. Daarnaast is het mogelijk dat mensen zich aanmelden die niet meer leerplichtig zijn en later afzien van hun inschrijving. In tabel 2.11.b tonen we dezelfde resultaten als in tabel 2.11.a, maar dan alleen voor de groep studenten die het jaar voorafgaand aan de inschrijving op het vmbo zat. In deze tabel zien we inderdaad dat het percentage aanmeldingen die tot een inschrijving leiden een stuk hoger ligt dan in tabel 2.11.a. In deze tabel zien we wel duidelijk dat het percentage van de vroegtijdige aanmeldingen die leiden tot een inschrijving hoger ligt dan het percentage van de niet vroegtijdige aanmeldingen die leiden tot een inschrijving. Het lage percentage inschrijvingen als gevolg van vroegtijdige aanmeldingen (tabel 2.11.a) wordt dus niet gedreven door studenten die in het voorafgaande jaar op het vmbo zaten.

Tabel 2.11.a – Percentage inschrijvingen, verdeeld naar vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Niet vroegtijdig	41	46	47	48	43
Vroegtijdig	44	43	42	50	38

(N= zie bijlage, data mbo-instellingen)

Tabel 2.11.b – Percentage inschrijvingen, verdeeld naar vroegtijdige en niet vroegtijdige aanmeldingen. Enkel studenten die in het voorafgaande jaar aan de aanmelding op het vmbo zaten

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Niet vroegtijdig	70	60	58	65	63
Vroegtijdig	77	75	74	75	72

(N= zie bijlage, data mbo-instellingen)

2.5 Inschrijvingen en de vervolgloopbaan

In deze paragraaf gaan we in op de inschrijvingen en de vervolgloopbanen van studenten. Door een beeld te schetsen van de ontwikkelingen in deze inschrijvingen en vervolgloopbanen, kunnen we inzicht bieden in hoeverre hierin veranderingen zijn opgetreden sinds de invoering van de wet VATmbo.

De onderstaande analyses zijn gebaseerd op data over de inschrijfgegevens en vervolgonderwijsloopbanen van studenten in het mbo in de studiejaren 2016-2017 tot en met 2021-2022. Deze data zijn geleverd door DUO. De populatie van deze datasets bestaat uit studenten die zich inschrijven voor een nieuwe opleiding in het mbo. Daarbij is een nieuwe inschrijving gedefinieerd als een inschrijving in een opleiding[9] waarin de student het jaar voorafgaand aan de inschrijving niet was ingeschreven. De analyses gaan uit van de hoofdinschrijvingen van studenten. DUO heeft de data ontdubbeld. Dit betekent dat studenten per instelling en per cursusjaar maar één keer opgenomen kunnen zijn in de dataset.

2.5.1 Inschrijvingen naar niveau, leerweg en sector

Figuur 2.9 geeft inzicht in de verdeling van de inschrijvingen over de verschillende niveaus in het mbo in de periode 2016-2017 tot en met 2021-2022. Het aandeel studenten dat ingeschreven staat bij niveau 4 neemt toe van 46 procent in studiejaar 2016-2017 tot 50 procent in studiejaar 2021-2022. Dit gaat samen met een daling van het aandeel studenten dat ingeschreven staat bij niveau 3, wat afneemt van 28 procent in studiejaar 2016-2017 tot 23,5 procent in studiejaar 2021-2022. Dit is een relatieve daling van 16 procent.[10] Op lichte schommelingen na, blijft het aandeel studenten dat ingeschreven staat bij niveau 1 en 2 over de jaren heen zo goed als gelijk.

9 Een specifieke opleiding is gedefinieerd als een unieke combinatie van beroepscode (BC-code) en het niveau van de opleiding.

10 Relatieve afname is als volgt berekend: (nieuw-oud)/oud. In dit geval (23,6-28)/28*100 = -15,7.

We zien een duidelijke trend waarin er over de jaren heen een grotere groep studenten ingeschreven staat bij niveau 4 en een kleinere groep studenten bij niveau 3. Deze trend lijkt echter te stagneren in studiejaar 2021-2022. In studiejaar 2021-2022 zien we zelfs weer een lichte daling in het percentage studenten dat ingeschreven staat bij niveau 4 en een stijging in het percentage dat ingeschreven staat bij niveau 3.

Figuur 2.9 – Verdeling van de inschrijvingen in het mbo naar het niveau, studiejaar 2016-2017 – 2021-2022

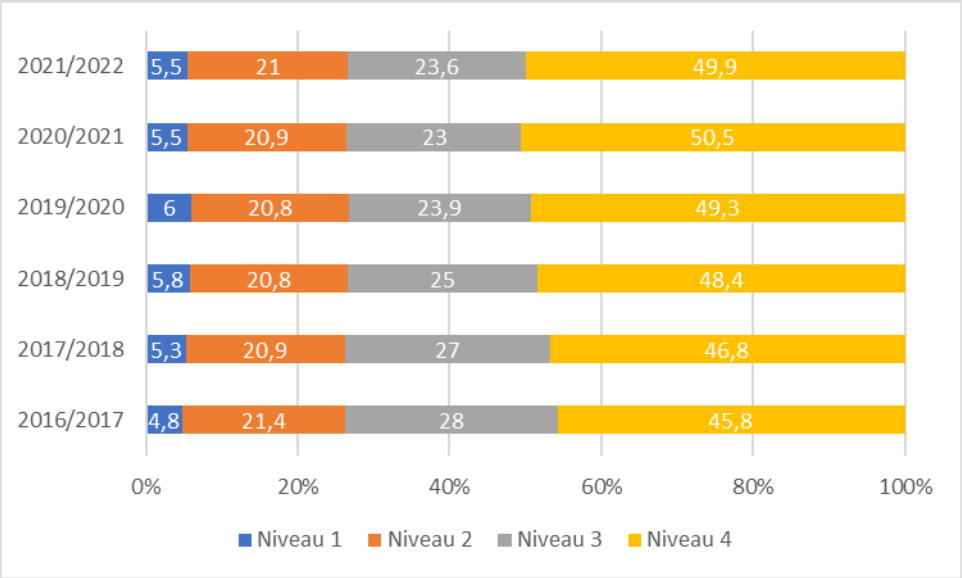

(N=1.448.871, DUO-data)

Tabel 2.12 toont het totale aantal inschrijvingen in het mbo per studiejaar over de afgelopen zes studiejaren. Daarnaast biedt de tabel inzicht in de verandering van het aantal inschrijvingen ten opzichte van het voorafgaande jaar. Tussen studiejaar 2016-2017 en 2019-2020 zien we een stijging in het totale aantal inschrijvingen. Zowel in studiejaar 2020-2021 als studiejaar 2021-2022 zien we echter een daling van respectievelijk 2,6 en 2,3 procent ten opzichte van het voorgaande jaar.

Tabel 2.12 – Aantal inschrijvingen en veranderingen ten opzichte van voorafgaande jaar

Studiejaar	Aantal inschrijvingen (N)	Toename/daling t.o.v. voorafgaande jaar (%)
2021-2022	234.830	-2,3
2020-2021	240.245	-2,6
2019-2020	246.750	0,3
2018-2019	246.068	2,1
2017-2018	241.021	0,4
2016-2017	239.957	

(N= zie tabel, DUO-data)

Ondanks dat zowel in studiejaar 2020-2021 als studiejaar 2021-2022 een vergelijkbare daling ten opzichte van het voorafgaande jaar te zien is bij het totale aantal inschrijvingen in het mbo, is de verklaring voor de dalingen in de twee studiejaren verschillend. Tabel 2.13 laat het aantal inschrijvingen zien, onderverdeeld naar niveau en leerweg voor de studiejaren 2019-2020 tot en met 2021-2022. In tabel 2.14 zien we vervolgens het verschil tussen het aantal inschrijvingen onderverdeeld naar niveau en leerweg ten opzichte van het voorafgaande jaar. In studiejaar 2020-2021 zien we voornamelijk een daling van het aantal studenten in de BBL, wat waarschijnlijk verklaard kan worden door de lockdowns en de achteruitgang in de horeca en enkele andere branches als gevolg van de coronasituatie. In studiejaar 2021-2022 trok de arbeidsmarkt voor jongeren alweer aan en hadden bepaalde sectoren juist met tekorten te maken, zoals de sectoren zorg en techniek. In studiejaar 2021-2022 zien we dan ook weer een toename van het aantal studenten in de BBL. In dit studiejaar zien we voornamelijk flinke dalingen in de beroepsopleidende leerweg (BOL).

Tabel 2.13 – Aantal inschrijvingen, onderverdeeld naar niveau en leerweg, voor 2019-2020, 2020-2021 en 2021-2022.

2019-2020			2020-2021			2021-2022		
Niveau	BBL	BOL	Niveau	BBL	BOL	Niveau	BBL	BOL
1	3.154	10.299	1	2.449	9.400	1	2.852	8.505
2	18.922	31.497	2	17.116	32.412	2	17.897	30.523
3	26.573	31.798	3	23.848	30.788	3	25.457	29.294
4	19.513	101.663	4	18.539	102.132	4	20.146	96.417

Tabel 2.14 – Verschil in aantal inschrijvingen, onderverdeeld naar niveau en leerweg, voor 2019-2020, 2020-2021 en 2021-2022.

Verschil 2019-2020 – 2020-2021			Verschil 2020-2021 – 2021-2022		
Niveau	BBL	BOL	Niveau	BBL	BOL
1	-705	-899	1	403	-895
2	-1.806	915	2	781	-1889
3	-2.725	-1010	3	1609	-1494
4	-974	469	4	1607	-5715

2.5.2 Inschrijving naar herkomst en moment

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkelingen in de inschrijvingen, die we uitsplitsen naar verschillende voorafgaande onderwijsloopbanen van studenten. Specifiek verdelen we de inschrijvingen in vier verschillende herkomstcategorieën, gebaseerd op de onderwijsloopbaan voorafgaand aan de inschrijving, namelijk:

- Studenten direct afkomstig vanuit het voorgezet onderwijs, voornamelijk het vmbo
- Studenten afkomstig van andere mbo-instellingen
- Interne opleidingswisselaars (binnen de mbo-instelling)
- Overige herkomst (zoals werkenden, werkzoekenden, voortijdige schoolverlaters, herintreders)

Figuur 2.10 laat zien waar de studenten die zich de afgelopen zes studiejaren hebben ingeschreven in het mbo vandaan komen. We zien een stabiel patroon, waarbij er weinig schommelingen zijn in de verdeling over de studiejaren. We zien dat gemiddeld 44 procent van de studenten direct afkomstig is uit het voortgezet onderwijs. Daarnaast zijn iets minder dan een kwart van de studenten (22% tot 24%) interne opleidingswisselaars. Dit zijn de studenten die binnen dezelfde mbo-instelling van opleiding wisselen. 8 tot 9 procent van de studenten zijn afkomstig van een andere mbo-instelling, de externe opleidingswisselaars. De resterende groep inschrijvers, dit zijn bijvoorbeeld werkenden, werkzoekenden, voortijdige schoolverlaters of herintreders die terugkeren naar het onderwijs, vallen in de groep 'overige herkomst' en zijn verantwoordelijk voor ongeveer een kwart van de inschrijvingen.

Figuur 2.10 – Verdeling van de inschrijvingen in het mbo over verschillende herkomstcategorieën studenten

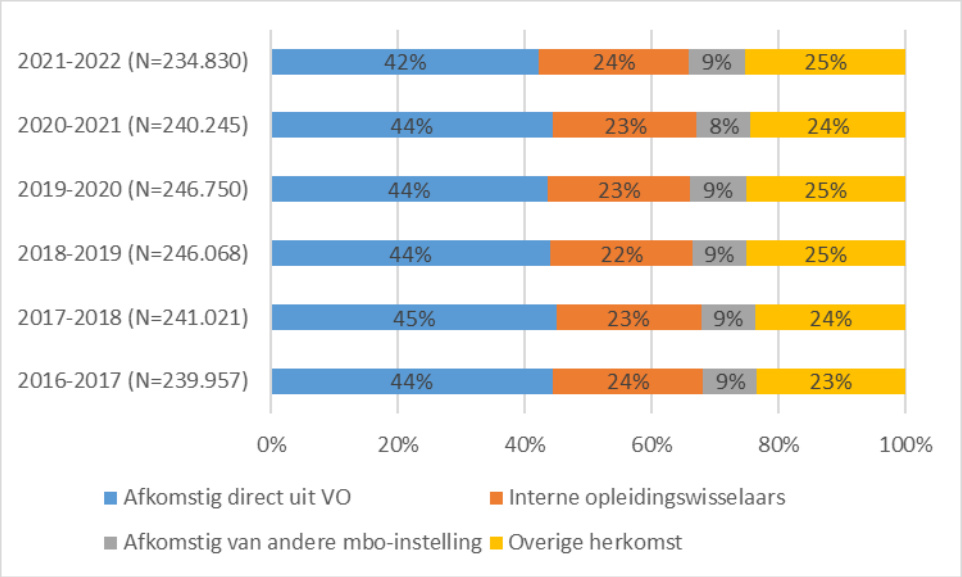

(N= zie figuur, DUO-data)

Opleidingswisselaars

In deze paragraaf gaan we dieper in op de opleidingswisselaars en onderzoeken we voor welk opleidingsniveau interne en externe opleidingswisselaars zich inschrijven. We bekijken in hoeverre de opleidingswisselaars kiezen voor een hoger, vergelijkbaar of lager opleidingsniveau en in hoeverre dit verschilt tussen de interne en externe opleidingswisselaars.

Belangrijk om te vermelden is dat we onder 'opleidingswisselaars' niet alleen studenten verstaan die wisselen zonder de opleiding succesvol af te ronden, maar ook mbo-gediplomeerde studenten die daarna nog een opleiding in het mbo volgen. In de periode (2016-2017 tot en met 2020-2021) beschikt zo'n 60 tot 70 procent van de interne en externe opleidingswisselaars over een startkwalificatie. Bij de studenten in de groep 'overige herkomst' fluctueert dit rond de 35 procent. Er zijn geen duidelijke trends te zien voor of na de invoering van het toelatingsrecht op dit gebied.

Uit figuur 2.11 komt naar voren dat in studiejaar 2020-2021 het grootste gedeelte van de interne opleidingswisselaars kiest voor een hoger niveau (60%). Externe opleidingswisselaars kiezen daarentegen vaker voor hetzelfde niveau (44%). Het aandeel studenten dat overstapt naar een

opleiding op een lager niveau is zowel onder de interne als externe wisselaars het kleinst met 16 procent.

Figuur 2.11 – Verdeling van de opleidingswisselaars naar een hoger, lager of zelfde niveau voor studiejaar 2020-2021

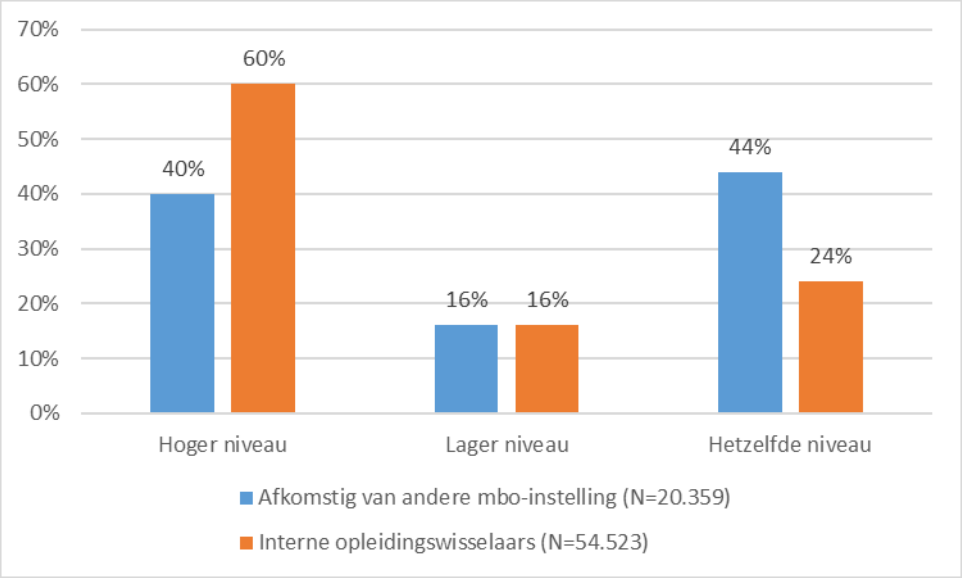

(N= zie figuur, DUO-data)

Moment van inschrijving

In tabel 2.15 bekijken we de maanden waarin studenten zich inschrijven voor de opleiding in het mbo. De tabel laat zien dat verreweg de meeste studenten, gemiddeld 78 procent, zich inschrijven voor een nieuwe opleiding in de maand augustus.
De overige studenten schrijven zich bijna allemaal in voor of in april of in september. We zien over de studiejaren heen echter een lichte daling in het percentage studenten dat zich inschrijft in september en juist een lichte stijging in het percentage studenten dat zich vroegtijdig inschrijft.

Tabel 2.15 – Verdeling van de inschrijvingen over de inschrijvingsmaanden (percentages)

Studiejaar	Voor of in April (%)	Mei (%)	Juni (%)	Juli (%)	Augustus (%)	September (%)	Oktober of later (%)	N=
2021-2022	15%	0%	0%	0%	77%	7%	0%	234.830
2020-2021	14%	0%	0%	0%	79%	6%	0%	240.245
2019-2020	14%	1%	0%	0%	77%	7%	0%	246.750
2018-2019	14%	0%	0%	0%	77%	8%	0%	246.068
2017-2018	12%	1%	0%	0%	78%	8%	0%	241.021
2016-2017	11%	1%	1%	1%	79%	9%	0%	239.957

(N= zie tabel, DUO-data)

2.5.3 Vervolgloopbaan

In deze en de volgende paragrafen gaan we dieper in op de schoolloopbanen van studenten. Waar mogelijk maken we onderscheid naar de studenten die zich vroegtijdig aanmelden en de studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden. De vraag in hoeverre vroegtijdig aanmelden (VTA) leidt tot een succesvollere schoolloopbaan staat hierin centraal. De schoolloopbaan heeft betrekking op de onderwijsloopbaan die de student volgt na het inschrijven in een mbo-opleiding. Hiervoor hanteren we enkele effectindicatoren, namelijk: VSV, uitval en switch[11].

Voor deze analyses maken we gebruik van zowel de DUO-data als de data van de vijf mbo-instellingen. Om inzicht te krijgen in de relatie tussen de vervolgloopbaan en vroegtijdig aanmelden kunnen we enkel gebruik maken van de data afkomstig van de mbo-instellingen. DUO bevat geen informatie over aanmeldingen, doordat aanmeldingen niet landelijk worden geregistreerd. Helaas beschikken de mbo-instellingen niet over informatie over VSV op studentniveau, waardoor het niet mogelijk is VTA te koppelen aan VSV. Scholen ontvangen enkel op geaggregeerd niveau informatie over VSV, die niet te herleiden is naar de student en dus ook niet naar wel/niet vroegtijdig aanmelden. We kunnen enkel concluderen dat studenten die uitvallen potentieel VSV'er kunnen zijn.

In deze paragraaf focussen we op de data van de mbo-instellingen en gaan we in op het moment van aanmelden en de vervolgloopbaan. Om eenduidige uitspraken te kunnen doen over de relatie tussen het moment van aanmelding en de vervolgloopbaan van studenten, laten we hierbij de groep 'interne opleidingswisselaars' buiten beschouwing.

In eerste instantie onderzoeken we in hoeverre het moment van aanmelden van invloed is op het uitschrijven binnen de opleiding (uitschrijvers kunnen zowel uitvallen als switchen). Concreet onderzoeken we de positie van de student een jaar na de inschrijving. De identificatie van uitschrijving[12] in de data afkomstig van de mbo-instellingen hebben we verricht met behulp van de acht uitschrijfredenen[13] van DUO (zie tabel 2.17). Daarbij hebben zeven van de acht uitschrijfredenen betrekking op het niet succesvol afronden van de opleiding. De achtste uitschrijfreden staat voor het succesvol afronden van de opleiding. Deze uitschrijfredenen bevatten geen informatie over of studenten vervolgens naar een andere opleiding switchen, hierdoor is het niet mogelijk te bepalen of de uitschrijving betekent dat studenten uitvallen of switchen.

11 Het wisselen van de opleiding zonder de opleiding succesvol af te ronden.
12 De definitie van uitschrijving is als volgt: het niet succesvol afronden van de opleiding waarvoor de student is ingeschreven. We laten hierbij interne opleidingswisselaars buiten beschouwing.
13 Uitschrijfredenen zijn op de volgende webpagina terug te vinden: https://duo.nl/zakelijk/images/categorieen-reden-uitstroom-febr17.pdf

Tabel 2.16 – Vervolgloopbaan na een jaar, onderscheiden naar vroegtijdig (VTA) en niet vroegtijdig aanmelden (NVTA), voor de schooljaren 2017-2018 tot en met 2020-2021, exclusief interne opleidingswisselaars

	2017-2018		2018-2019		2019-2020		2020-2021	
	VTA (%)	NVTA (%)	VTA (%)	NVTA (%)	VTA(%)	NVTA (%)	VTA(%)	NVTA (%)
Staakt de opleiding	54	64	46	53	37	43	25	36
Volgt opleiding	39	26	50	40	60	51	73	59
Diploma	6	10	3	7	3	6	2	5
N=	16.458	19.909	17.582	15.347	20.795	15.944	23.888	11.764

(N= zie tabel, data van 5 mbo-instellingen)

Tabel 2.16 laat zien dat over alle studiejaren studenten die zich vroegtijdig aanmelden minder vaak uitvallen (staken van de opleiding) in het eerste jaar dan studenten die zich niet vroegtijdig aanmelden. Het percentage uitval ligt in alle studiejaren minimaal 6 procentpunten lager voor studenten die zich vroegtijdig aanmelden dan voor studenten die dit niet doen. Vroegtijdige aanmeldingen leiden dus minder vaak tot uitval. Dat heeft mogelijk ook te maken met kenmerken van de groepen vroege en late aanmelders. Zo zagen we dat late aanmelders zich vaak laat aanmelden omdat zij twijfelen over hun opleidingskeuze of onzeker zijn over de te volgen opleiding.
Verder laat de tabel zien dat de groep studenten die zich niet vroegtijdig aanmeldt vaker een diploma heeft behaald. Dit houdt mogelijk verband met de hogere leeftijd van de groep niet-vroegtijdige aanmelders en het relatief grotere aandeel entree studenten. Uit tabel 2.8.a. maakten we al op dat entreestudenten (niveau 1) zich ten opzichte van de andere studenten minder vaak vroegtijdig aanmelden. Als laatste valt op dat het percentage studenten dat binnen één jaar uitvalt flink daalt over de studiejaren heen.

Reden van uitschrijving

In deze paragraaf onderzoeken we in hoeverre de uitschrijfredenen van de groep vroegtijdig aanmelders verschillen van de uitschrijfredenen van de groep niet vroegtijdige aanmelders. Ook hier hanteren we de uitschrijfredenen van DUO (tabel 2.17).

Tabel 2.18 laat zien dat de groep vroegtijdige aanmelders zich uitschrijven om andere redenen dan de niet vroegtijdige aanmelders. Onder de uitschrijfredenen komen reden 2 (persoonsgebonden factoren) en reden 4 (studie- en beroepskeuze gebonden factoren) het vaakst voor. Onder de studenten die zich vroegtijdig aanmelden komen relatief vaker studie- en beroepskeuze gebonden redenen voor en onder de studenten die zich niet vroegtijdige aanmelden relatief vaker persoonsgebonden redenen. Het is opvallend dat juist vroegtijdige aanmelders zich vaker uitschrijven vanwege studie- en beroepskeuze gebonden factoren en dat dit ook een stijgende trend laat zien. Sinds de invoering van het toelatingsrecht, is het percentage vroegtijdige aanmelders dat zich om deze reden uitschrijft toegenomen van 43 procent in studiejaar 2017-2018 naar 53 procent in studiejaar 2020-2021.

Tabel 2.17 – Uitschrijfredenen DUO

Nummer	Reden
1	Persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe absoluut geen invloed op kan uitoefenen.
2	Persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets kan doen aan de oorzaken, maar in principe en wellicht wel aan de opvang.
3	Instellingsgebonden factoren.
4	Studie- en beroepskeuze gebonden factoren.
5	Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren.
6	Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald.
7	Onbekend

(bron: https://duo.nl/zakelijk/images/categorieen-reden-uitstroom-febr17.pdf)

Tabel 2.18 – Uitschrijfredenen bij uitschrijving in het eerste jaar, onderscheid tussen vroegtijdig (VTA) en niet vroegtijdig aanmelden (NVTA), op studentniveau, voor de schooljaren 2017-2018 tot en met 2020-2021, exclusief interne opleidingswisselaars

Nummer uitschrijfreden	2017-2018		2018-2019		2019-2020		2020-2021	
	VTA (%)	NVTA (%)	VTA (%)	NVTA (%)	VTA (%)	NVTA (%)	VTA (%)	NVTA (%)
1	3	6	3	5	3	5	2	3
2	17	28	16	26	16	24	16	25
3	10	10	11	12	12	14	10	11
4	43	34	45	34	46	30	53	37
5	7	8	7	10	9	9	8	10
6	0	0	0	0	1	4	0	2
7	20	14	18	12	12	13	11	11
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	12.585	17.047	14.148	13.764	11.623	12.555	11.130	8.127

(N= zie tabel, data van 5 mbo-instellingen)

Duur van de inschrijving bij uitschrijving

Tabel 2.19 toont het gemiddeld aantal dagen dat de groep vroegtijdige aanmelders en de groep niet vroegtijdige aanmelders ingeschreven staan bij de uitschrijving in het eerste jaar. We zien dat de vroegtijdige aanmelders gemiddeld langer bij de opleiding ingeschreven staan voordat ze hun opleiding staken dan de groep niet vroegtijdige aanmelders. Over de studiejaren heen staan vroegtijdige aanmelders gemiddeld 29 dagen langer ingeschreven dan niet vroegtijdige aanmelders. Daarnaast zien we dat het gemiddeld aantal dagen dat studenten ingeschreven staan bij uitschrijving voor beide groepen daalt over de studiejaren heen. In studiejaar 2020-2021 besluiten studenten dus gemiddeld eerder in het jaar hun studie te staken dan studenten in studiejaar 2017-2018.

Tabel 2.19 – Gemiddeld aantal dagen ingeschreven bij uitschrijving in het eerste jaar, onderscheid tussen vroegtijdig (VTA) en niet vroegtijdig aanmelden (NVTA), op studentniveau, voor de schooljaren 2017-2018 tot en met 2020-2021*, exclusief interne opleidingswisselaars*

Nummer uitschrijfreden	2017-2018		2018-2019		2019-2020		2020-2021	
	VTA	NVTA	VTA	NVTA	VTA	NVTA	VTA	NVTA
1	211	188	189	166	206	175	165	153
2	268	245	277	231	290	241	281	216
3	226	197	227	217	200	180	179	187
4	260	222	226	189	236	188	209	186
5	258	213	238	194	258	201	255	193
6	128	137	361	157	179	147	239	195
7	297	245	209	213	230	263	205	260
Totaal	258	223	231	203	239	206	220	202
N=	12.585	17.047	14.148	13.764	11.623	12.555	11.130	8.127

(N= zie tabel, data van 5 mbo-instellingen)

2.5.4 Indicatoren succes vervolgloopbaan

Aan de hand van DUO-data onderzoeken we het succes in de onderwijsloopbaan van studenten in het mbo over de afgelopen vijf studiejaren. De data bieden inzicht in VSV, uitval en switch. Data over VSV zijn aangeleverd door DUO, data over uitval en switch hebben we zelf gecreëerd op basis van data over de loopbaan van een student. In tabel 2.20a, 2.20b, 2.21 en 2.22 presenteren we het percentage VSV, uitval en switch over de afgelopen vijf studiejaren. De resultaten per tabel zijn (onder de tabel) beknopt beschreven in bulletpoints.

Tabel 2.20a – Percentage VSV na 1, 2, 3 en 4 jaar, voor de vijf schooljaren, zonder de groep 'interne opleidingswisselaars'

Cohort	VSV na 1 jaar (%)	VSV na 2 jaar (%)	VSV na 3 jaar (%)	VSV na 4 jaar (%)	N=
2016-2017	5,1	4,4	2,7	1,2	183.116
2017-2018	5,3	4,6	2,3	1,4	185.969
2018-2019	5,5	3,8	2,4		191.063
2019-2020	4,7	4,2			191.185
2020-2021	5,1				185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.20a blijkt:

- Het percentage VSV na 1 en 2 jaar lijkt toe te nemen over de studiejaren heen totdat de studenten in het eerste coronajaar zitten (studiejaar 2019-2020). In dat jaar zien we een daling van het percentage VSV. Wanneer de studenten in het tweede coronajaar zitten (studiejaar 2020-2021) zien we echter alweer een stijging van het percentage VSV.

Tabel 2.20b – Percentage VSV na 1 jaar naar herkomst van de inschrijving, voor de vijf schooljaren

Cohort	Afkomstig direct uit VO (%)	Interne opleidings-wisselaars (%)	Afkomstig van andere mbo-instelling (%)	Overige herkomst (%)	N=
2016-2017	4,2	3,9	8,5	5,6	239.957
2017-2018	4.5	4,4	9,1	5,5	241.0.21
2018-2019	4,7	5,1	9,8	5,4	246.068
2019-2020	4,0	4,5	7,9	4,8	246.750
2020-2021	4,2	4,8	8,6	5,4	240.245

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.20b blijkt:

- Inschrijvingen van studenten afkomstig van andere mbo-instellingen leiden vaker tot VSV dan inschrijvingen afkomstig van de andere categorieën;
- Inschrijvingen van studenten afkomstig direct uit het VO leiden minder vaak tot VSV dan inschrijvingen afkomstig van de andere categorieën;
- Ook in deze tabel valt op dat het percentage VSV na 1 jaar lager is in het eerste coronajaar (2019-2020) ten opzichte van de voorgaande jaren. Echter zien we ook in deze tabel dat het percentage alweer wat omhooggaat in studiejaar 2020-2021.

In de volgende tabel bekijken we het percentage studenten dat binnen 1 jaar switcht. We kijken naar deze effectindicator om zicht te krijgen op het keuzegedrag van de student. Een daling van het aandeel switchers zien we als een indicator van een verbeterd keuzegedrag van studenten.

Tabel 2.21 – Percentage switch per niveau van de inschrijving, voor de vijf schooljaren, zonder de groep 'interne opleidingswisselaars'

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	8%	18%	21%	24%	21%	183.116
2017-2018	12%	25%	21%	23%	26%	185.969
2018-2019	11%	23%	19%	24%	25%	191.063
2019-2020	12%	22%	19%	23%	25%	191.185
2020-2021	13%	22%	19%	24%	25%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.21 blijkt:

- Het percentage studenten dat binnen 1 jaar switcht blijft redelijk stabiel over de verschillende studiejaren voor alle niveaus.

Tabel 2.22 – Percentage uitval na 1 jaar per niveau van de inschrijving, voor de vijf schooljaren, zonder de groep 'interne opleidingswisselaars'.

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	14%	9%	9%	7%	8%	183.116
2017-2018	13%	9%	8%	7%	8%	185.969
2018-2019	12%	9%	8%	7%	8%	191.063
2019-2020	10%	8%	8%	6%	7%	191.185
2020-2021	12%	8%	8%	6%	7%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.22 blijkt:

- Het percentage studenten dat binnen 1 jaar uitvalt blijft redelijk stabiel over de verschillende studiejaren voor alle niveaus;
- Vergeleken met de situatie voor de invoering van de wet VATmbo is het percentage uitval voor alle niveaus heel licht gedaald. Alleen op niveau 1 zien in studiejaar 2020-2021 weer een lichte stijging in het percentage dat binnen 1 jaar uitvalt.

2.6 Specifieke onderwijsloopbanen

In deze paragraaf gaan we specifiek in op de onderwijsloopbanen van bepaalde studentgroepen, namelijk vmbo-kaderleerlingen die doorstromen naar een niveau 4-opleiding, studenten die doorstromen van een mbo-niveau 2-opleiding naar een mbo-niveau 4-opleiding en studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden. Uit het vorige rapport kwam naar voren dat deze overgangen gezien worden als risicovol. In de onderstaande paragrafen bespreken we in hoeverre deze groepen inderdaad sneller VSV'er worden, uitvallen of switchen.

2.6.1 Vmbo-kaderleerlingen naar mbo-4

Ten eerste zoomen we in op de specifieke groep studenten afkomstig vanuit het vmbo-kaderberoepsgerichte onderwijs (vmbo-k). Figuur 2.12 laat zien dat de overgrote meerderheid van de studenten met een vmbo-kader-achtergrond direct doorstroomt naar een niveau 3- of niveau 4-opleiding in het mbo. Het gaat hierbij om minimaal 85 procent van de studenten in alle studiejaren. We zien echter wel een duidelijk trend waarbij in de afgelopen jaren steeds meer studenten met een vmbo-kader-achtergrond kozen voor een mbo-niveau 4-opleiding en steeds minder studenten kozen voor een mbo-niveau 3-opleiding. Waar in studiejaar 2016-2017 38 procent van de studenten met een vmbo-kader-achtergrond kozen voor een mbo-niveau 4-opleiding, is dit percentage in studiejaar 2021-2022 gestegen naar 53 procent.

Figuur 2.12 – Verdeling van de inschrijvingen over mbo-niveaus, voor de studenten afkomstig van het vmbo-kader

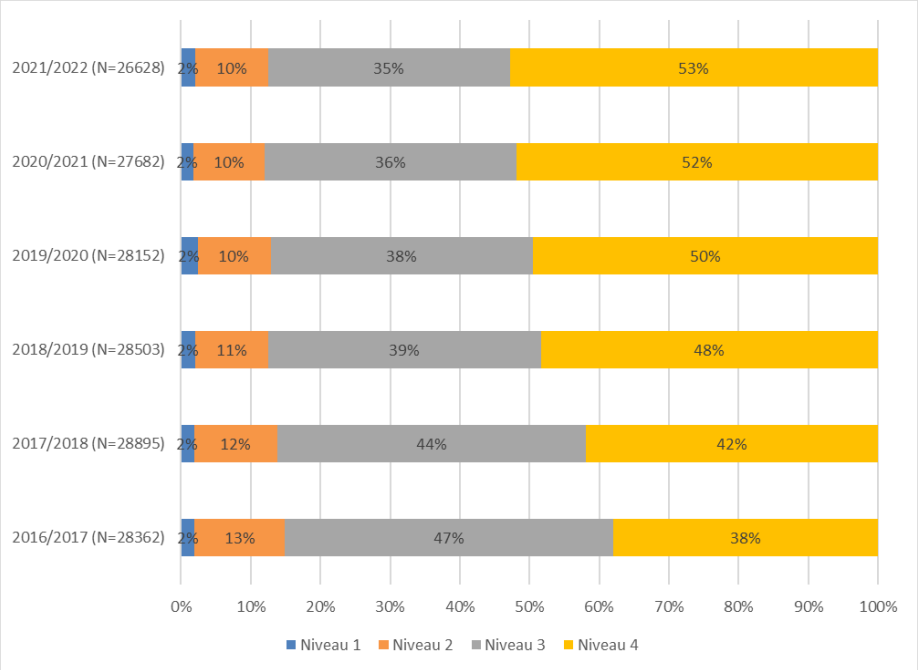

(Percentages, N=zie figuur, DUO-data)

In de rest van de paragraaf analyseren we de vervolgloopbaan van de studenten met een vmbo-kader-achtergrond op basis van de effectindicatoren: VSV, uitval en switch[14].[15]

14 Het wisselen van de opleiding zonder de opleiding succesvol af te ronden.

15 Het behalen van een diploma/startkwalificatie is als indicator niet meegenomen in deze analyse. Deze indicator geeft een vertekend beeld over de tijd; studenten gestart in bijvoorbeeld 2016-2017 hebben langer de tijd gehad om een diploma (startkwalificatie) te behalen dan studenten die gestart zijn in het invoeringsjaar van het toelatingsrecht (2018-2019).

Figuur 2.13 toont de verandering in het percentage VSV na 1 jaar over de afgelopen vijf studiejaren voor de verschillende niveaus. We zien dat het percentage VSV veel hoger is voor de (kleine) groep studenten met een vmbo-kader-achtergrond die kiest voor een niveau 1-opleiding, maar dat het percentage over de studiejaren wel daalt. Daarentegen zien we een lichte stijging van het percentage VSV onder de groep studenten die kiest voor een niveau 2-opleiding. Het percentage VSV is relatief stabiel onder de groep studenten met een vmbo-kader-achtergrond die kiest voor een niveau 3- of niveau 4-opleiding

Figuur 2.13 – VSV na 1 jaar, voor de studenten afkomstig van het vmbo-kader

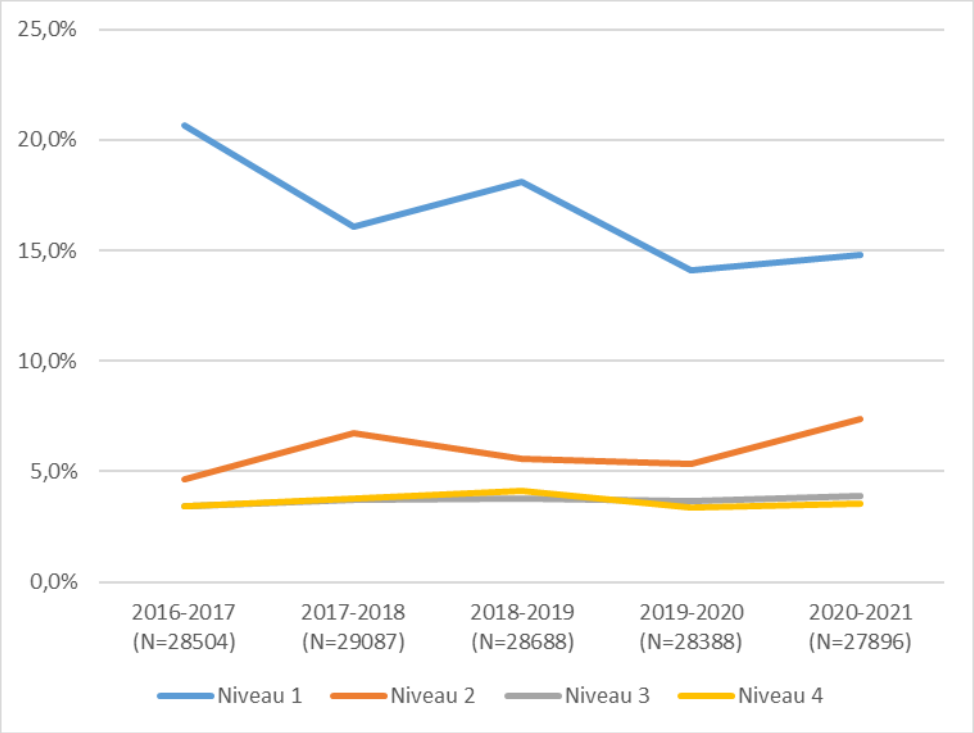

(Percentages, N=zie figuur, DUO-data)

In de volgende tabellen (2.23 en 2.24) bekijken we voor de verschillende niveaus het percentage studenten met een vmbo-kader-achtergrond dat binnen 1 jaar switcht of uitvalt. Samenvattend zijn onder elke tabel de belangrijkste bevindingen genoteerd. In beide tabellen hebben we het populatiegemiddelde onder alle studenten van studiejaar 2020-2021 toegevoegd, zodat de uitkomsten afgezet kunnen worden tegen het populatiegemiddelde.

Tabel 2.23 – Percentage switch per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten met een vmbo-kader-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	13%	23%	29%	34%	30%	28.504
2017-2018	11%	32%	32%	35%	34%	29.087
2018-2019	12%	26%	31%	36%	34%	28.688
2019-2020	13%	26%	29%	37%	34%	28.388
2020-2021	12%	26%	31%	36%	34%	27.896
Populatiegemiddelde 2020-2021 (alle vooropleidingen)	13%	22%	19%	24%	25%	185.722

Uit tabel 2.23 blijkt:

- In studiejaar 2020-2021 ligt het percentage switchers met een vmbo-kader-achtergrond over alle niveaus hoger (34%) dan het gemiddelde (25%);
- We zien een geringe stijging in het percentage switchers met een vmbo-kader-achtergrond in niveau 4 over de verschillende studiejaren;
- Twee derde van de switchers met een vmbo-kader-achtergrond in een niveau 4 opleiding, kiezen vervolgens weer voor een niveau 4 opleiding. Ongeveer een kwart van de studenten gaat naar niveau 3, en 7,6 procent naar niveau 2. Daarnaast kiest ruim de helft van switchers voor een opleiding in dezelfde sector.

Tabel 2.24 – Percentage uitval na 1 jaar (zonder switchers) per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten met een vmbo-kader-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	12%	4%	3%	3%	3%	28.504
2017-2018	8%	5%	3%	3%	3%	29.087
2018-2019	12%	4%	3%	3%	3%	28.688
2019-2020	8%	4%	2%	2%	3%	28.388
2020-2021	8%	5%	3%	3%	3%	27.896
Populatiegemiddelde 2020-2021 (alle vooropleidingen)	12%	8%	8%	6%	7%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.24 blijkt:

– Het percentage uitvallers met een vmbo-kader-achtergrond ligt structureel lager ten opzichte van het gemiddelde (voor alle opleidingen). Het gemiddelde percentage uitvallers in studiejaar 2020-2021 is 3 procent onder de studenten met een vmbo-kader-vooropleiding en 7 procent onder alle studenten

In tabel 2.25 bekijken we het percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmelding onder de studenten met een vmbo-kader-vooropleiding. Deze tabel is gebaseerd op de data van de mbo-instellingen. Vanwege de lage N, presenteren we geen percentages voor studiejaar

2021-2022. Om wel een goede vergelijking te kunnen maken met het steekproefgemiddelde, tonen we in deze tabel het gemiddelde van studiejaar 2020-2021 (in plaats van 2021-2022).

Tabel 2.25 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmelding (afkomstig van studenten met een vmbo-kader-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2017-2018	12%	46%	59%	54%	54%	*6.001*
2018-2019	21%	52%	65%	66%	63%	*9.043*
2019-2020	26%	52%	65%	68%	64%	*9.314*
2020-2021	36%	60%	73%	74%	71%	*7.979*
2021-2022	-	-	-	-	-	62
Steekproefgemiddelde 2020-2021	37%	54%	53%	66%	86%	75.833

(N= zie tabel, data mbo-instellingen)

Uit tabel 2.25 blijkt:

- Studenten met een vmbo-kader-vooropleiding melden zich gemiddeld gezien vaker vroegtijdig aan voor een niveau 2-, niveau 3- en niveau 4-opleiding dan het gemiddelde;
- Bij alle niveaus zien we een duidelijk stijging over de studiejaren heen van het percentage studenten met een vmbo-kader-vooropleiding dat zich vroegtijdig aanmeldt.

2.6.2 Mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4

Vervolgens zoomen we in op de specifieke groep studenten afkomstig van een niveau 2-opleiding in het mbo (met een mbo 2-diploma).
In absolute aantallen neemt de groep studenten die doorstroomt vanuit mbo 2 naar een andere mbo-opleiding af. Van 33.221 mbo 2-studenten die doorstromen naar een nieuwe mbo-opleiding in 2016-2017 tot 28.562 studenten in 2021-2022. Een afname van 14 procent.[16]
Figuur 2.17 laat zien naar welk niveau studenten doorstromen na afronding van hun mbo 2-opleiding. De figuur toont dat de meerderheid van de studenten afkomstig van een mbo-niveau 2-opleiding, die doorstromen naar een nieuwe mbo-opleiding, doorstroomt naar een niveau 3-opleiding. We zien echter wel dat in de loop der tijd een steeds groter percentage van de studenten afkomstig van een mbo-niveau 2-opleiding doorstromen naar een mbo-niveau 4-opleiding in plaats van naar een mbo-niveau 3-opleiding. De loopbaan van mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4 wordt dus relatief gezien populairder onder de doorstromers.

16 Het totaal aantal niveau 2 studenten blijft redelijk stabiel tussen 2016-2017 (49.974) tot 2020/2021 (49.053).

Figuur 2.14 – Verdeling van de inschrijvingen over mbo-niveaus, voor de studenten afkomstig van mbo-2

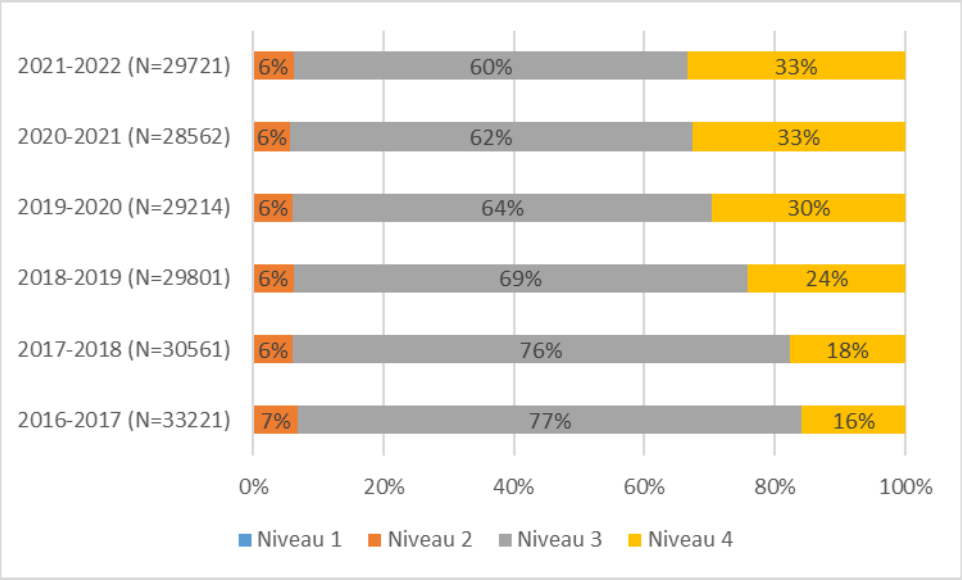

(Percentages, N=zie figuur, DUO-data)

In tabel 2.26 en tabel 2.27 bekijken we voor de verschillende niveaus het percentage studenten met een mbo 2-achtergrond dat binnen één jaar switcht of uitvalt. Bij deze doelgroep gaan we niet in op VSV, deze studenten zijn immers al in het bezit van een mbo-niveau 2-diploma en kunnen dus geen VSV'er meer zijn. Samenvattend zijn onder elke tabel de belangrijkste bevindingen genoteerd. In beide tabellen hebben we het populatiegemiddelde onder alle studenten van studiejaar 2020-2021 toegevoegd, zodat we de uitkomsten kunnen afzetten tegen het populatiegemiddelde.

Tabel 2.26 – Percentage switch per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten met een mbo 2-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	11%	10%	15%	24%	16%	33.221
2017-2018	0%	15%	7%	11%	8%	30.561
2018-2019	20%	12%	6%	10%	8%	29.801
2019-2020	10%	13%	6%	10%	8%	29.214
2020-2021	13%	13%	6%	9%	8%	28.562
Populatiegemiddelde 2020-2021	13%	22%	19%	24%	25%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.26 blijkt:

– Over het algemeen switchen studenten afkomstig van een mbo 2-opleiding veel minder ten opzichte van het gemiddelde in de populatie. In studiejaar 2020-2021 zien we bijvoorbeeld

dat 8 procent van de studenten met een mbo-niveau 2-opleiding die doorstromen naar een niveau 4-opleiding switcht ten opzichte van 25 procent in de gehele populatie;
- Zowel bij niveau 3 als bij niveau 4 zien we een daling over de studiejaren heen in het percentage switchers met een mbo 2-achtergrond.

Tabel 2.27 – Percentage uitval na 1 jaar (zonder switchers) per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten met een mbo 2-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	22%	13%	12%	12%	12%	33.221
2017-2018	0%	10%	6%	7%	6%	30.561
2018-2019	20%	11%	6%	7%	7%	29.801
2019-2020	10%	11%	5%	6%	6%	29.214
2020-2021	13%	11%	5%	6%	6%	28.562
Populatiegemiddelde 2020-2021	12%	8%	8%	6%	7%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.27 blijkt:
- Over het algemeen zien we geen enorme verschillen in het percentage uitval onder de studenten afkomstig van een mbo-niveau 2-opleiding en het percentage uitval onder de gehele populatie. Studenten afkomstig van een mbo-niveau 2-opleiding die doorstromen naar een mbo-niveau 3-opleiding lijken iets minder vaak uit te vallen (studiejaar 2021-2022: 5%) ten opzichte van de gehele populatie (studiejaar 2021-2022: 8%).

In tabel 2.28 bekijken we het percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmelding onder de studenten met een mbo-niveau 2-vooropleiding. Deze tabel is gebaseerd op de data van de mbo-instellingen. In deze tabel presenteren we wel de percentages voor studiejaar 2021-2022. Vanwege de lage N, presenteren we geen percentages voor studiejaar 2021-2022. Om wel een goede vergelijking te kunnen maken met het steekproefgemiddelde, tonen we in deze tabel het gemiddelde van studiejaar 2020-2021 (in plaats van 2021-2022).

Tabel 2.28 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmeldingen (afkomstig van studenten met een mbo 2-vooropleiding), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2017-2018	11%	15%	21%	25%	22%	2.873
2018-2019	8%	29%	31%	36%	34%	4.648
2019-2020	29%	31%	32%	43%	37%	5.589
2020-2021	27%	39%	35%	48%	43%	4.780
2021-2022	-	-	-	-	-	248
Steekproefgemiddelde 2020-2021	37%	54%	53%	66%	32%	75.833

(N= zie tabel, data mbo-instellingen)

Uit tabel 2.28 blijkt:

- Studenten met een mbo-niveau 2-vooropleiding melden zich gemiddeld gezien minder vaak vroegtijdig aan dan het gemiddelde onder de gehele populatie. Voor de (interne) doorstromers speelt de vroege aanmelddatum ook vaak geen rol;
- Over het algemeen zien we een stijging over de studiejaren heen van het percentage studenten met een mbo-niveau 2-opleiding dat zich vroegtijdig aanmeldt. Gezien de lage N, zijn de uitschieters in studiejaar 2021-2022 niet betrouwbaar.

2.6.3 Studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden

Als laatste zoomen we in op de specifieke groep studenten die in het jaar voorafgaand aan de inschrijving geen onderwijs volgden; bestaande uit werkenden, werkzoekenden, voortijdige schoolverlaters en herintreders. Tabel 2.29 toont het aantal studenten dat in de afgelopen zes studiejaren in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgde. Daarnaast laat de tabel ook het percentage BOL en BBL zien. In studiejaar 2018-2019, het invoeringsjaar van de wet, zien we een flinke stijging van deze groep studenten. In studiejaar 2020-2021, het eerste coronajaar, zien we echter weer een flinke daling van deze groep studenten. Deze daling hangt samen met de daling van de BBL-instroom in het eerste coronajaar. We zien in studiejaar 2020-2021 een daling in de keuze voor BBL van 5 procentpunten. Dit cijfer stijgt in studiejaar 2021-2022 vervolgens weer met 5 procentpunten.

Tabel 2.29 – Aantal studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgde

Studiejaar	Aantal inschrijvingen	Toename/daling t.o.v. voorafgaande jaar (%)	BBL (%)	BOL (%)
2016-2017	56.015		54	46
2017-2018	56.934	1,6	56	44
2018-2019	61.457	7,9	60	40
2019-2020	61.769	0,5	62	38
2020-2021	58.574	-5,2	57	43
2021-2022	59.329	1,3	62	38

(N= zie tabel, DUO-data)

Figuur 2.15 laat zien voor welk niveau studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden, zich inschrijven. Ook hier herkennen we dezelfde trend die we al eerder constateerden, namelijk dat steeds meer studenten zich inschrijven voor een niveau 4-opleiding. Dit gaat voornamelijk ten koste van niveau 3 en niveau 2.

Figuur 2.15 – Verdeling van de inschrijvingen over mbo-niveaus, voor de studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden

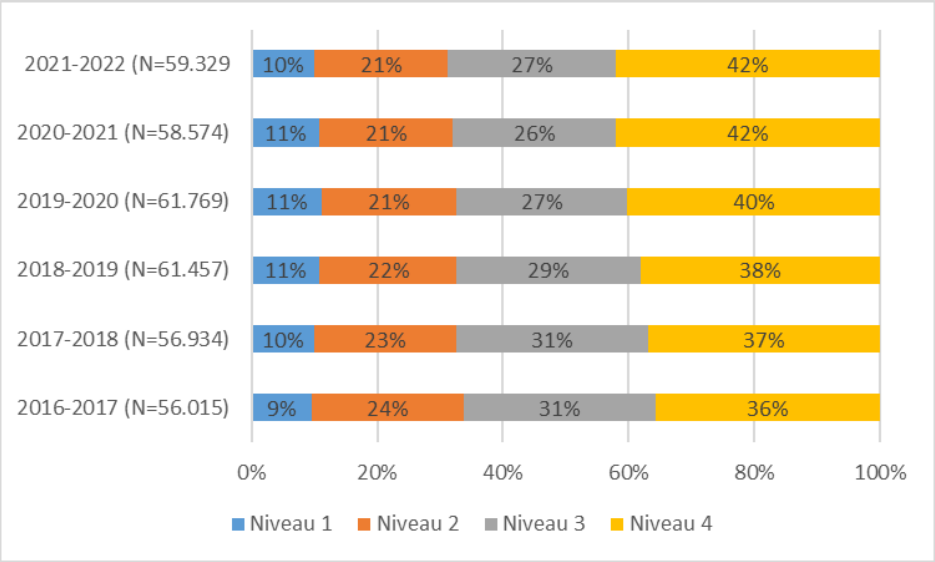

(Percentages, DUO-data)

In de volgende tabellen (2.30 en 2.31) bekijken we voor de verschillende niveaus het percentage studenten dat in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgde en binnen 1 jaar switcht of uitvalt. Bij deze doelgroep gaan we niet in op VSV, aangezien een groot deel van deze groep al in het bezit is van een startkwalificatie. Samenvattend zijn onder elke tabel de belangrijkste bevindingen genoteerd. In beide tabellen hebben we het populatiegemiddelde onder alle studenten van studiejaar 2020-2021 toegevoegd, zodat we de uitkomsten kunnen afzetten tegen het populatiegemiddelde.

Tabel 2.30 – Percentage switch per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	8%	10%	10%	13%	11%	56.015
2017-2018	18%	19%	12%	12%	17%	56.934
2018-2019	16%	17%	11%	12%	17%	61.457
2019-2020	15%	17%	10%	11%	17%	61.769
2020-2021	15%	17%	12%	12%	17%	58.574
Populatiegemiddelde 2020-2021	13%	22%	19%	24%	25%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.30 blijkt:
Over het algemeen switchen studenten, die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden, minder ten opzichte van het gemiddelde in de populatie. In studiejaar 2020-2021 zien we bijvoorbeeld dat 12 procent van de studenten, die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden en doorstromen naar een niveau 4-opleiding, switcht ten opzichte van 24 procent in de gehele populatie.

Tabel 2.31 – Percentage uitval na 1 jaar (zonder switchers) per niveau van de inschrijving (afkomstig van studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden), voor de vijf studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2016-2017	19%	16%	14%	13%	15%	56.015
2017-2018	18%	15%	13%	14%	14%	56.934
2018-2019	17%	17%	13%	14%	14%	61.457
2019-2020	14%	14%	12%	12%	13%	61.769
2020-2021	17%	14%	12%	13%	13%	58.574
Populatiegemiddelde 2020-2021	12%	8%	8%	6%	7%	185.722

(N= zie tabel, DUO-data)

Uit tabel 2.31 blijkt:

- Over het algemeen vallen studenten, die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden, vaker uit ten opzichte van het gemiddelde in de populatie. In studiejaar 2020-2021 viel bijvoorbeeld gemiddeld 13 procent van de studenten, die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden, uit ten opzichte van 7 procent in de gehele populatie.

In tabel 2.32 bekijken we het percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmelding onder de studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden. Deze tabel is gebaseerd op de data van de mbo-instellingen.

Tabel 2.32 – Percentage vroegtijdige aanmeldingen per niveau van de aanmeldingen (afkomstig van studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden), voor de vier studiejaren

Cohort	Niveau 1 (%)	Niveau 2 (%)	Niveau 3 (%)	Niveau 4 (%)	Totaal (%)	N=
2017-2018	24%	24%	22%	26%	25%	10.303
2018-2019	24%	27%	32%	35%	33%	16.389
2019-2020	28%	30%	31%	39%	36%	18.544
2020-2021	31%	33%	35%	47%	42%	17.464
2021-2022	31%	34%	38%	49%	43%	12.294
Steekproefgemiddelde 2021-2022	33%	53%	52%	65%	60%	50.983

(N= zie tabel, data mbo-instellingen)

Uit tabel 2.32 blijkt:

- Studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden melden zich gemiddeld gezien minder vaak vroegtijdig aan dan het gemiddelde onder de gehele populatie. Dit geldt voor alle niveaus;
- Over het algemeen zien we een stijging over de studiejaren heen van het percentage studenten, die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden, dat zich vroegtijdig aanmeldt.

2.6.4 Vergelijking

In figuur 2.16 vergelijken we het percentage switch en uitval van de hierboven besproken doorstroomgroepen (vmbo-kader, mbo-niveau 2 en studenten die in het voorafgaande jaar geen onderwijs volgden) met de overige groep studenten. We onderzoeken de doorstroom naar mbo-niveau 4 voor de studiejaren 2016-2017 tot en met 2020-2021. Aan de hand van dit figuur bekijken we in hoeverre deze overgangen risicovoller zijn dan andere overgangen op het gebied van uitval en switch. Daarnaast bekijken we in hoeverre dit is veranderd over de afgelopen vijf studiejaren.

We zien dat het percentage studenten dat uitvalt of switcht hoger is onder de groep studenten met een vmbo-kader-achtergrond dan onder de andere groepen studenten. Opvallend is dat dit hoge percentage voornamelijk gedreven wordt door het relatief hoge percentage switch. De groep studenten met een vmbo-kader-achtergrond vallen gemiddeld namelijk minder vaak uit dan de andere groepen studenten.

Onder de studenten die in het voorafgaande jaar een mbo-niveau 2-opleiding volgden of geen onderwijs volgden, zien we het tegenovergestelde. Zij vallen gemiddeld vaker uit, maar switchen gemiddeld minder vaak. Daarnaast is het opvallend dat sinds studiejaar 2017-2018 het totale percentage studenten dat uitvalt of switcht onder de groep studenten die in het voorafgaande jaar een mbo-niveau 2-opleiding volgden, gemiddeld lager is dan onder de andere groepen.
Op lichte schommelingen na, zien we geen grote veranderingen over de tijd.

Het lastig om een eenduidig antwoord te formuleren op de vraag of deze overgangen risicovoller zijn dan andere overgangen. We zien dat studenten met een vmbo-kader-achtergrond een veel hogere kans hebben om te switchen, maar een lagere kans hebben om uit te vallen. Daarnaast zien we dat studenten die in het voorafgaande jaar een mbo-niveau 2-opleiding volgden of geen onderwijs volgden een veel lagere kans hebben om te switchen, maar juist een wat hogere kans hebben om uit te vallen.

Figuur 2.16: Vergelijking verschillende doorstroomgroepen naar mbo-niveau 4-opleiding voor de studiejaren 2016-2017 tot en met 2020-2021[17]

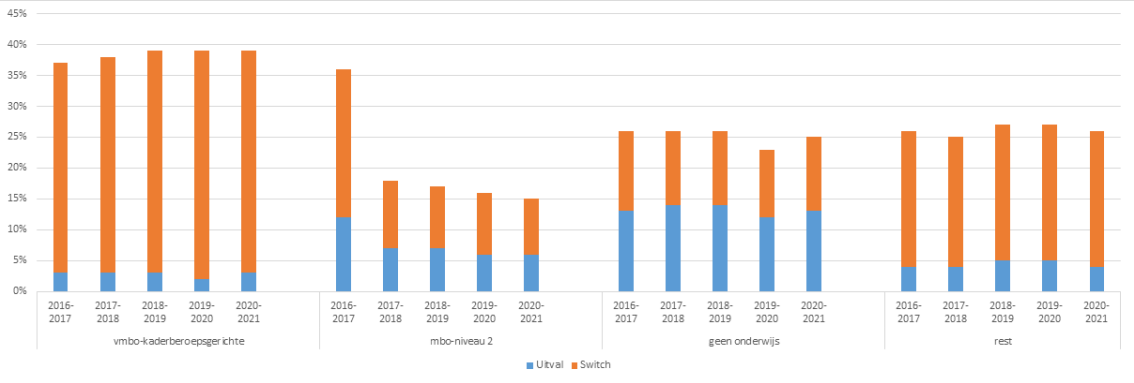

[17] Er is geen duidelijke verklaring voor de sterk afwijkende cijfers van 2016-2017 bij mbo-niveau 2. Waarschijnlijk gaat het om een registratie-technische afwijking.

2.7 Samenvatting

Coronajaar

Bij de voorgaande meting van de monitor bleek dat de coronapandemie een grote impact had op de aanmeldingen, inschrijvingen en succesindicatoren in het mbo. Zo bleek er een sterke daling te zijn van het aantal inschrijvingen in het mbo, met name als gevolg van een terugloop in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Vanwege de coronapandemie en het deels sluiten van de scholen werd de datum voor vroegtijdige aanmelding verschoven van 1 april naar 1 mei. Mede als gevolg daarvan steeg het aantal vroegtijdige aanmelding sterk (van 52 naar meer dan 60 procent). Een ander opvallend verschijnsel in het eerste coronajaar was de sterke daling van het percentage voortijdig schoolverlaters in het mbo.

De meting waarover nu gerapporteerd wordt, heeft betrekking op het tweede coronajaar, waarin een groot aantal van de maatregelen uit het eerste jaar nog altijd van kracht waren (aanmelddatum 1 mei, gedeeltelijke lockdown, online onderwijs). Toch blijkt uit deze meting dat de impact van het tweede coronajaar anders is dan in het eerste jaar. Opvallende punten zijn:

- Het aantal inschrijvingen in het mbo blijft dalen, maar de achtergrond is anders: in het eerste jaar trad de daling op in de BBL, in het tweede jaar groeit de BBL weer en daalt juist de BOL sterk.
- Het percentage vroegtijdige aanmeldingen lijkt niet verder te stijgen in het tweede coronajaar.
- Na een scherpe daling in het eerste coronajaar stijgt in het tweede jaar het percentage voortijdig schoolverlaten weer.

Aantal aanmelding per student

Er was bij de invoering van de wet zorg dat het aantal aanmeldingen per student zou toenemen, omdat de aanmelders zeker wilden zijn van toelating. Die zorg bleek in de eerste metingen van de monitor niet terecht: het gemiddeld aantal aanmeldingen per student bleek relatief stabiel over de jaren.

Het aantal aanmeldingen per persoon ligt in deze meting op 1,45. Dat is vergelijkbaar met de voorgaande metingen (tussen 1,4 en 1,5). Studenten die zich vroegtijdig aanmelden kiezen vaker voor meer dan één aanmelding. Het gemiddeld aantal aanmeldingen bij vroegtijdige aanmelding is 1,56, terwijl het gemiddelde bij late aanmelding ligt op 1,25.

Deze meting laat geen grote veranderingen zien. Het merendeel van de studenten (70%) meldt zich aan voor één opleiding. Een deel meldt zich voor twee opleidingen aan (19%) en een deel voor drie of meer (11%). Bij twee aanmeldingen wordt vaak gekozen voor twee verwante opleidingen (zelfde sector, zelfde niveau).

De redenen waarom studenten zich voor twee of meer opleidingen aanmelden zijn in te delen in twee categorieën:

- De student twijfelt over zijn of haar eigen keuze en weet nog niet welke opleiding het gaat worden. Dit is bij 42 procent de reden voor meervoudige aanmelding.
- De student is onzeker over de toelating tot de opleiding van eerste keuze: onzekerheid of hij/zij aangenomen zal worden, onzeker of er voldoende plaatsen beschikbaar zijn, niet of onvoldoende bekend met de toelatingseisen en onzeker of hij/zij daaraan voldoet. Dit is bij 51 procent de reden voor meervoudige aanmelding.

Vroegtijdige aanmelding

Het percentage vroegtijdige aanmeldingen (VTA) is sinds de invoering van de wet sterk gestegen, van 43 naar 61 procent van de aanmeldingen. Die stijging voltrok zich in twee sprongen:

- De eerste sprong was direct na de invoering van de wet, een stijging van 43% naar 53% in het eerste jaar na de invoering.
- De tweede sprong trad op in het eerste coronajaar (2019-2020), een stijging van 53% naar 61%.

De eerste sprong kan als een gevolg van de nieuwe wet worden gezien, zoals gerapporteerd in de voorgaande metingen. De tweede sprong is een direct gevolg van het opschuiven van de aanmelddatum van 1 april naar 1 mei.
Uit deze meting blijkt dat er geen verdere stijging van het percentage VTA in het tweede coronajaar (2020-2021) optreedt. In deze meting beschikken we over minder data. Daarom moet deze uitkomst als indicatief worden beschouwd en moeten verdere metingen uitwijzen of er na het terugplaatsen van de aanmelddatum naar 1 april een eventuele daling van het percentage optreedt.
In de voorgaande metingen bleek een toename van het percentage zogenaamde zeer vroegtijdige aanmeldingen (oktober-december). Die toename zet niet door in de laatste meting. Het percentage zeer vroegtijdige aanmeldingen stabiliseert zich op 12-13 procent. Het aantal zeer late aanmeldingen (augustus-februari) daalde sinds de invoering van de wet licht, maar lijkt zich nu eveneens te stabiliseren op ongeveer 21 procent.
Vroegtijdige aanmelding is het hoogst bij de studenten die vanuit het vmbo doorstromen naar het mbo. Van deze groep meldt zich twee derde vroegtijdig aan. Op basis van de laatste meting (met beperkte dataset) lijkt er sprake van een lichte afname in het percentage VTA onder de vmbo'ers. Bij andere groepen aanmelders ligt het percentage VTA aanmerkelijk lager, namelijk op 50 procent of minder. Wel is er bij de aanmeldingen, die van buiten het onderwijs komen, sprake van een lichte stijging van het percentage VTA. Aanmeldingen voor opleidingen op niveau 4 zijn het vaakste vroegtijdig (66%). Voor niveau 2 en 3 is dat lager (52-54%) en voor niveau 1 het laagst (33%).
Studenten blijken in meerderheid goed op de hoogte van de vroegtijdige aanmelddatum, meestal via de vo-school, de mbo-instelling of via ouders of vrienden. In minderheid van 16 procent geeft aan niet op de hoogte te zijn (geweest) van de vroegtijdige aanmelddatum.
Late aanmelding leidt niet tot problemen bij de toelating tot de opleiding. Dat geven zowel studenten als opleidingsmanagers aan. Ook studenten die zich laat aanmelden worden, als zij dat willen, 'gewoon' toegelaten tot de opleiding. Wel is het zo dat late aanmeldingen minder vaak tot inschrijving leiden (62% tegenover 75 bij vroege aanmeldingen). Niet alle aanmeldingen leiden tot een inschrijving. Dat heeft deels te maken met de meervoudige aanmeldingen. Een student meldt zich gemiddeld voor 1,44 opleidingen aan ligt, dan leidt logischerwijs bijna een derde van de aanmeldingen niet tot inschrijving. In werkelijkheid ligt het dat percentage nog iets hoger, want niet alle *aanmelders* schrijven zich uiteindelijk in voor een mbo-opleiding. Aanmelders die afkomstig zijn uit het vmbo zijn vaak nog jonger dan 18 jaar en dus leerplichtig. Voor hen is niet-inschrijven meestal geen optie. Dat geldt echter niet voor de vaak oudere aanmelders die zich aanmelden vanuit werk of die werkzoekend of herintreder zijn. Bij hen leidt aanmelding vaker niet tot inschrijving.

Inschrijvingen

In de afgelopen jaren was een trend zichtbaar van een groeiend aantal inschrijving op mbo-niveau 4 en (als gevolg daarvan) een dalend aantal op mbo-niveau 3. In deze meting zien we voor het eerst een ander beeld: het percentage inschrijving op niveau 4 daalt licht en dat op niveau 3 stijgt licht.
Over het geheel genomen daalt het aantal inschrijvingen in het mbo. Ook in de vorige meting (eerste coronajaar) was er sprake van een daling, maar de aard van de daling was anders:

- Vorige meting (1e coronajaar):
    - Daling BBL, minus 6.210 inschrijvingen
    - Daling BOL, minus 525 inschrijvingen
- Deze meting (2e coronajaar):
    - Stijging BBL, plus 4.400 inschrijvingen
    - Daling BOL, 9.993 inschrijvingen

De lockdowns in het eerste coronajaar en de onzekerheid over de gevolgen voor de arbeidsmarkt zullen de belangrijkste redenen zijn voor de daling van de inschrijvingen in de BBL in dat jaar. Omdat BOL en BBL deels communicerende vaten zijn, zal de daling in de BBL in het eerste coronajaar de krimp in de BOL afgeremd hebben: een deel van de studenten, die BBL wilden doen maar geen plek vonden, heeft gekozen voor een BOL-opleiding.
In het tweede coronajaar bleken de gevolgen voor de werkgelegenheid zich vooral te beperken tot bepaalde branches, terwijl er elders al sprake was toenemende vraag. Dat leidde tot meer inschrijvingen in de BBL en mede daardoor een sterke daling in de BOL. De daling in de BOL doet zich op alle niveaus voor en met name op niveau 4.

Indicatoren onderwijsloopbanen

Voor de bepaling van het succes in de onderwijsloopbanen van studenten hanteren we drie indicatoren, namelijk voortijdig schoolverlaten (VSV), uitval en switch.
De voorgaande metingen lieten weinig ontwikkeling zien op de indicatoren uitval en switch. In deze gevallen beëindigt de student de opleiding zonder diploma (uitschrijving). Bij switch stapt de student direct over na een andere opleiding. Bij uitval is er (nog) geen overstap naar een andere opleiding. De percentages uitval en switch veranderen weinig en liggen al jaren op respectievelijk 7-8 en 25 procent.
Dat is anders met het percentage VSV. In de jaren voor de coronapandemie steeg het percentage VSV van 5,1 in 2016-2017 naar 5,5 procent in 2018-2019 (VSV in eerste jaar mbo). In het eerste coronajaar (2019-2020) trad een sterke daling op naar 4,7 procent. De daling zou deels het gevolg zijn van onzekerheid bij studenten over de arbeidsmarkt en hun keuze om daarom langer in het onderwijs te blijven. In deze meting (2020-2021) zien we dat het percentage VSV weer is gestegen, naar 5,1 procent (VSV in eerste jaar mbo).
Het percentage uitval en switch ligt lager bij vroegtijdige aanmeldingen, dan bij late aanmeldingen (25% tegenover 36%). Daarbij speelt een rol dat late aanmelders een ander profiel hebben dan vroegtijdige aanmelders. Zij zijn gemiddeld ouder, minder vaak afkomstig uit het vmbo en vaker van buiten het onderwijs. Als zij uitvallen is dat vaker vanwege persoonsgebonden factoren (gezondheid, thuissituatie).

Specifieke onderwijsloopbanen

In de vorige meting hebben we speciaal aandacht besteed aan enkele, zogenaamde risicovolle overgangen, met name die van vmbo-kader naar mbo-niveau 4. De reden was de zorg die werd geuit in interviews en enquêtes onder opleidingsmanagers in het mbo. Zij zagen een toename van deze risicovolle overgangen en een toenemende groep studenten die daardoor extra ondersteuning nodig heeft. Uit de analyses van de vorige meting bleek geen eenduidig beeld van extra risico's op VSV, uitval en switch. In deze meting hebben we opnieuw naar de 'risicovolle overgangen' gekeken en uitgebreidere analyses gedaan.
Overgang vmbo-kader naar mbo-niveau 4

- Sinds 2017-2018 is de doorstroom van vmbo-kader naar mbo-4 sterk gestegen, van 42 naar 53 procent. De toename lijkt nog niet ten einde, want sinds de vorige meting steeg de doorstroom weer met een procentpunt. De groei lijkt niet (of slechts ten dele) een

gevolg van de invoering van het toelatingsrecht. De groei in doorstroom trad al op voor de invoering van de wet (2016-2017, 38%) en daarnaast is er over de gehele linie een toename geweest van inschrijvingen op mbo-niveau 4 (zie hiervoor).

- De verschuiving in de doorstroom van kader-leerlingen van mbo-niveau 3 naar mbo-niveau 4 heeft niet tot een toename van voortijdig schoolverlaten geleid. De VSV-percentages voor doorstromers naar niveau 3 en 4 liggen nagenoeg gelijk en zijn stabiel over een reeks van jaren.
- De kans op switch voor de doorstromers vmbo-kader naar mbo-niveau 4 is hoger dan gemiddeld, namelijk 36% tegenover gemiddeld voor mbo-niveau 4 24%.
- De kans op uitval is juist lager dan gemiddeld, namelijk 3% tegenover gemiddeld 6%.

Overgang mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4

- In de afgelopen jaren daalde het aantal studenten dat na afronding van de mbo-2 opleiding kiest voor een vervolgopleiding. Daarbinnen steeg het aandeel dat naar niveau 4 gaat, ten koste van de doorstroom naar niveau 3. Doorstroom naar mbo-4 van 18% naar 33%. Doorstroom naar mbo-3 van 76% naar 60%.
- VSV is hier niet van toepassing omdat de doorstromers beschikken over een startkwalificatie.
- De kans op switch voor de doorstromers naar mbo-niveau 4 is lager dan gemiddeld, namelijk 9% tegenover gemiddeld 24%.
- De kans op uitval is gelijk aan gemiddeld, namelijk 6%.

Overgang ‘geen onderwijs’ naar mbo-niveau 4

- Het aantal inschrijving van studenten die van buiten het onderwijs komen is relatief stabiel over de afgelopen jaren, met een dip in het eerste coronajaar als gevolg van de problemen in de BBL (zie hiervoor). Ook bij deze groep is een verschuiving zichtbaar van niveau 3 naar niveau 4, maar minder uitgesproken: niveau 4 van 37% naar 42%, niveau 3 van 31% naar 27%.
- VSV is ook hier niet van toepassing omdat de meeste van deze instromers beschikken over een startkwalificatie.
- De kans op switch voor deze groep is lager dan gemiddeld, namelijk 12% tegenover gemiddeld 24%.
- De kans op uitval is hoger dan gemiddeld, namelijk 13% tegenover gemiddeld 6%.

Kijken we naar uitval en switch gezamenlijk dan is de kans daarop voor mbo-niveau 4 gemiddeld 30%. De doorstromer vanuit mbo-niveau 2 hebben een aanzienlijk lagere kans op uitval en switch, namelijk 15% en dat geldt in mindere mate ook voor de instromers van buiten het onderwijs, namelijk 25%. Voor de doorstromers vanuit vmbo-kader ligt de kans op uitval en switch hoger dan gemiddeld, namelijk op 39%. Er is dus inderdaad sprake van een hoger risico voor deze groep. Daarbij moet worden aangetekend dat het risico op uitval en VSV laag is. Als de student stopt, kiest hij/zij meestal voor een andere opleiding.

3 Van aanmelding tot inschrijving – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen

In dit hoofdstuk en in het volgende hoofdstuk gaan we in op het proces van aanmelding tot inschrijving. De uitkomsten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de enquêtes onder mbo-instellingen (centraal niveau, beleidsniveau) en de enquêtes onder mbo-opleidingsteams (opleidingsmanager). De meting in het studiejaar 2021-2022 staat centraal. Waar mogelijk maken we wel de vergelijking met de metingen in de studiejaren 2019-2020 en 2020-2021.
In het hierop volgende hoofdstuk staan de ervaringen van studenten met het proces van aanmelding en inschrijving centraal en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022.

3.1 Informatievoorziening door mbo-instellingen

In deze paragraaf gaan we in op de informatievoorziening en de bekendmaking van het toelatingsbeleid door mbo-instellingen. Het gaat om het beeld dat beleidsmedewerkers op centraal niveau en opleidingsmanagers op opleidingsniveau schetsen, ofwel het beeld van de informatieverstrekker. In het volgende hoofdstuk staan de ervaringen van de studenten, ofwel de informatieontvanger, centraal.

Allereerst is gevraagd of het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure van de onderwijsinstelling of opleiding voor 2021-2022 zijn gewijzigd ten opzichte van vorig studiejaar (2020-2021), (mede) naar aanleiding van ervaringen met de coronasituatie. In de enquête onder mbo-instellingen geeft 42 procent van de respondenten aan dat de onderwijsinstelling het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure voor 2021-2022 gewijzigd heeft ten opzichte van het studiejaar daarvoor (2020-2021), bij 58 procent van de instellingen is dit niet het geval. In de enquête onder mbo-opleidingsteams geeft 17 procent van de opleidingsmanagers aan dat er wijzigingen zijn geweest (bij 83 procent van de opleidingen zijn er geen wijzigingen doorgevoerd).
In de enquête, die een studiejaar eerder is afgenomen, gaf een vergelijkbaar percentage onderwijsinstellingen aan wijzigingen te hebben doorgevoerd ten opzichte van een jaar eerder. Wel geven iets meer *opleidingen* aan geen wijzigingen te hebben doorgevoerd ten opzichte van een jaar eerder. Dat betekent dat er in studiejaar 2021-2022 door minder opleidingen wijzigingen zijn doorgevoerd in het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure dan een jaar eerder.
Het merendeel van de respondenten op beleidsniveau geeft aan dat de wijzigingen die in studiejaar 2021-2022 zijn doorgevoerd het gevolg waren van corona. De beleidsmedewerkers noemen wijzigingen als het opschuiven van de uiterste aanmeldingsdatum naar 1 mei (in plaats van 1 april), online intakegesprekken en -activiteiten, minder intakegesprekken en -activiteiten, meer directe plaatsingen. Veelal gaat het om praktische aanpassingen naar aanleiding van de coronasituatie. De kern van het beleid is over het algemeen niet gewijzigd.

De wetgeving bepaalt dat mbo-instellingen jaarlijks uiterlijk 1 februari hun toelatingsbeleid en -procedures voor het aankomend studiejaar operationaliseren en communiceren naar (potentiële) studenten. Op grond van de enquêtes onder mbo-instellingen en mbo-opleidingsteams kan ge-

concludeerd worden dat de meeste tot alle opleidingen uiterlijk 1 februari 2021 hun toelatingsbeleid en -procedures bekend hebben gemaakt: 92 procent van de beleidsmedewerkers op centraal niveau geeft aan dat 'alle opleidingen' uiterlijk 1 februari hun beleid en procedures bekend hebben gemaakt, 8 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat dit bij de 'meeste opleidingen' het geval is. Het beeld dat opleidingsmanagers schetsen komt hiermee overeen: 99 procent van de opleidingsmanagers geeft aan uiterlijk 1 februari beleid en procedures bekend te hebben gemaakt. Het studiejaar daarvoor waren de genoemde percentages vergelijkbaar.

Een meerderheid van de respondenten van zowel mbo-instellingen (58%) als mbo-opleidingsteams (63%) is van mening dat de datum van 1 februari goed past (in meting studiejaar 2020-2021 waren deze percentages respectievelijk 56% en 66%). De overige respondenten hebben een andere mening:

- 31 procent van de instellingen en 21 procent van de opleidingen vindt dat de uiterste datum van bekendmaking naar een eerder tijdstip moet;
- 4 procent van de instellingen en 1 procent van de opleidingen vindt dat de uiterste datum naar een later tijdstip moet;
- geen van de instellingen en 12 procent van de opleidingen is van mening dat de datum van bekendmaking per opleiding flexibel moet zijn;
- 8 procent van de instellingen en 3 procent van de opleidingen geeft aan er anders over te denken. Respondenten merken op het logisch te vinden de datum voor bekendmaking van het beleid en de procedures te koppelen aan de datum waarop studenten zich kunnen aanmelden.

In vergelijking met de meting een studiejaar eerder valt op dat meer beleidsmedewerkers op centraal niveau aangeven dat de uiterste datum van bekendmaking naar een eerder tijdstip moet (31% versus 14% een studiejaar eerder). Minder beleidsmedewerkers geven dit studiejaar aan er *anders* over te denken.

Op 73 procent van de mbo-instellingen wordt de aanmelding van alle opleidingen op één datum opengesteld, bij de overige 27 procent is er variatie in de datum waarop de aanmelding van de opleidingen wordt opengesteld. In de vorige meting bedroegen deze percentages respectievelijk 81 en 19 procent; dat betekent dat voor studiejaar 2021-2022 – in vergelijking met een studiejaar eerder – op iets minder mbo-instellingen de aanmeldingen van alle opleidingen op één datum worden opengesteld.

Aan de opleidingsmanagers is gevraagd vanaf welke datum studenten zich konden aanmelden voor hun opleiding (start studiejaar 2021-2022). De meest genoemde data zijn 1 oktober en 1 november; 58 procent van de opleidingsteams stelt de aanmeldingen open in oktober/november. In de vorige meting (gericht op start studiejaar 2020-2021) ging het om 69 procent. De volgende tabel geeft een overzicht van de maanden waartoe de genoemde aanmelddata behoren.

Tabel 3.1 – Vanaf welke datum konden studenten zich aanmelden voor uw opleiding (start studiejaar 2020-2021 en start studiejaar 2021-2022)?

Datum genoemd in maand …	**Studiejaar 2020-2021** Percentage mbo-opleidingsteams	**Studiejaar 2021-2022** Percentage mbo-opleidingsteams
Augustus	3	1
September	4	5
Oktober	29	33
November	40	25
December	5	13
Januari	12	13
Februari	4	8
Maart	1	1
April	0	0
Mei	3	0
Juni	0	0
Juli	0	1

(Percentages, N=129, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021; N=92, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

Aan de opleidingsmanagers is gevraagd in welke periode de meeste aankomend studenten zich hebben aangemeld. Hoewel de meeste opleidingen de aanmelding openstellen in oktober/november, melden de meeste studenten zich later aan: circa 74 procent van de opleidingsmanagers geeft aan dat de meeste studenten zich hebben aangemeld in de periode januari - april 2021. Dit komt overeen met het beeld dat in het vorige hoofdstuk naar voren komt; ook daar wordt duidelijk dat de meeste studenten zicht later aanmelden dan oktober/november. Wel werd in het vorige hoofdstuk zichtbaar dat sinds het invoeringsjaar van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht meer studenten zich vroegtijdig aanmelden (uiterlijk op 1 april voorafgaand aan het nieuwe studiejaar) en dat dit patroon vrij stabiel is tot op heden.

Uit de enquête komt naar voren dat het merendeel (64%) van de opleidingsmanagers geen verschil ervaart in de periode waarin de meeste aankomend studenten zich aanmelden als gevolg van corona; 34 procent denkt dat dit gemiddeld later is dan voorgaande jaren en 2 procent dat dit vroeger is.
Een derde van de opleidingsmanagers die benoemen dat de periode van aanmelden anders is vanwege corona, geeft aan dat dit tot knelpunten heeft geleid (het gaat om 12% van het totaal aantal opleidingsmanagers). Het gaat vooral om organisatorische knelpunten: te laat overzicht van het aantal studenten (groepsgrootte), formatie nog niet op orde, weinig tijd om (intensieve) intakes af te ronden, weinig tijd voor roosters en planning.

3.2 Intake

Bijna twee derde (63%) van de beleidsmedewerkers op centraal niveau geeft aan dat hun onderwijsinstelling in 2021-2022 voor *alle* opleidingen een vorm van verplichte intake/kennismaking

had voor aankomend studenten (25 procent bij de meeste opleidingen, 8 procent bij enkele opleidingen en 4 procent (N=1) bij geen enkele opleiding); bij de meting een studiejaar eerder bedroeg dit percentage 73 procent. Van de eerstejaars studenten (studiejaar 2021-2022) geeft 60 procent aan dat hun opleiding een verplichte intake of kennismakingsactiviteit had (63 procent in studiejaar 2020-2021) (zie volgende hoofdstuk over de ervaringen van studenten).

Net als in de vorige meting geven bijna alle instellingen (96%) aan dat de verplichte intake/kennismaking in 2021-2022 gold voor *alle* aankomend studenten van deze opleidingen (4 procent alleen voor specifieke groepen). Van de opleidingsmanagers geeft 83 procent aan dat er voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking is (87% in meting studiejaar 2020-2021); 5 procent van de opleidingen heeft alleen een verplichte intake voor specifieke groepen (bijv. voor studenten afkomstig uit het praktijkonderwijs of vso, voor studenten van wie het overdrachtsdossier hiertoe aanleiding geeft, voor oudere studenten) en 12 procent van de opleidingen geeft aan geen verplichte intake te hebben.

Geen verplichte intake
Aan opleidingsmanagers, die aangaven voor er hun opleiding (in 2021-2022) geen verplichte intake/kennismaking was, is gevraagd wat de redenen daarvan zijn. Redenen die zij noemen: de keuze is aan de student, men wil geen ‘selectie aan de poort’.
Tevens is gevraagd hoe de opleidingen (opleidingsmanagers) – als zij geen verplichte intake/kennismaking hebben – zicht krijgen op de verwachtingen en ondersteuningsbehoefte van de aankomend studenten. Geantwoord wordt dat hiervan een beeld wordt verkregen door middel van het digitaal doorstroomdossier, de AMN-talentscan en/of via kennismakingsactiviteiten/-gesprekken – die wellicht niet verplicht zijn, maar waar wel (vrijwel) alle studenten aan deelnemen – voorafgaand aan of bij de start van het studiejaar.

Wel verplichte intake
Aan opleidingsmanagers, die aangaven dat er voor hun opleiding (in 2021-2022) wel een verplichte intake/kennismaking heeft plaatsgevonden (voor alle aankomend studenten of voor specifieke groepen), is gevraagd in hoeverre studenten – voor wie een verplichte intake/kennismaking geldt – ook daadwerkelijk naar de intake/kennismaking toe komen: 80 procent van de opleidingen geeft aan dat (vrijwel) alle studenten, voor wie een verplichte intake/kennismaking geldt, ook daadwerkelijk naar de intake/kennismaking komen (89 procent in 2020-2021). Op alle overige mbo-instellingen komt meer dan de helft van de studenten naar de verplichte intake.
Het beeld dat een overgrote meerderheid van de studenten ook daadwerkelijk meedoet aan de intake-/kennismakingsactiviteiten komt ook naar voren uit de enquête die is afgenomen bij eerstejaars mbo-studenten: 96 procent van de studenten, die te maken hadden met een verplichte of vrijwillige intake, hebben daaraan meegedaan (zie volgende hoofdstuk).

Bij ruim twee derde (68%, N=48) van de opleidingen heeft het niet deelnemen aan de verplichte intake/kennismaking gevolgen voor de inschrijving van de student. Gevraagd is wat die gevolgen zijn. Een deel van de opleidingsmanagers (N=15) geeft aan dat het gevolg is dat er een nieuw moment wordt gepland voor de intake/kennismaking (zonder aan te geven wat er gebeurt als de student op dat nieuwe moment ook niet komt opdagen). De overige opleidingsmanagers (N=31) benoemen dat na het niet deelnemen aan de verplichte intake, de inschrijving niet definitief gemaakt wordt en de student dus niet geplaatst, niet toegelaten wordt.

Procedure intake/kennismaking
Bij veruit de meeste mbo-instellingen bestaat de gangbare procedure na aanmelding in ieder geval uit een kennismaking (zie onderstaande tabel).

Tabel 3.3 – Welke van onderstaande elementen vormden de gangbare procedure voor intake/ kennismaking voor studenten na aanmelding op uw mbo-instelling/opleiding? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2019-2020		**Studiejaar 2020-2021**		**Studiejaar 2021-2022**	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Aankomend studenten worden uitgenodigd voor een kennismaking	89	82	82	85	83	94
Aankomend studenten worden wegwijs gemaakt op de mbo-instelling/opleiding	50	47	39	49	33	56
Er wordt met een gesprek of vorm van toetsing nagegaan of de studiekeuze de juiste is (motivatie, geschiktheid etc.)	67	74	55	73	63	65
Met sommige aankomend studenten is contact over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden	92	78	88	80	33	83
Anders	8	8	15	6	4	3
Er is alleen een administratieve procedure van aanmelden	8	2	0	3	0	4

(Percentages, N=36, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=181, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=33, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=119, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N = 78-81, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

Opvallend is dat slechts een derde van de beleidsmedewerkers op centraal niveau aangeeft dat er met sommige aankomend studenten contact is over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden, terwijl dit percentage in eerdere metingen (veel) hoger was. Het is niet duidelijk wat hier de reden van is. Overigens geeft *wel* 83 procent van de opleidingsmanagers aan dat er contact is met sommige aankomend studenten over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden. Het beeld dat de beleidsmedewerkers schetsen, komt op dit punt dus niet overeen met het beeld dat de opleidingsmanagers schetsen.

Verder laat de tabel zien dat circa twee derde van de opleidingsmanagers (studiejaar 2021-2022) aangeeft dat met een gesprek of vorm van toetsing (meestal AMN-talentscan) wordt nagegaan of de studiekeuze de juiste is. Bij de meeste opleidingen gaat het om een gesprek in combinatie met een toets/test (51%) of om alleen een gesprek (41%).

Bovenstaand beeld wordt bevestigd in de casestudies. Aan vertegenwoordigers van de mbo-instellingen is gevraagd hoe de intake/kennismaking met studenten in 2020-2021 en 2021-2022 is vormgegeven. Daaruit komt duidelijk naar voren dat het accent niet meer ligt op ‘intaken’ (selectie), maar op kennismaking en (warm) welkom heten. Hoe die kennismaking er precies uitziet, verschilt per opleiding. Veelal zijn er geen centrale richtlijnen wat betreft de vormgeving van de kennismaking, maar is het aan de opleidingen zelf hoe ze de kennismaking invullen/inrichten.

Veelal wordt ingezet op voorlichting, kennismaken met elkaar en op het uitvoeren van bepaalde opdrachten. Door middel van de opdrachten kunnen studenten ervaren wat zij kunnen verwachten in/van de opleiding en krijgen zij een realistisch beeld van opleiding en beroep, maar kunnen ook de betrokkenen van de opleiding een beeld krijgen van de motivatie van de student en of de opleiding goed bij de student past.
Een deel van de opleidingen kiest voor individuele gesprekken, een ander deel kiest voor een kennismaking/intake in groepsvorm. Groepsintakes zijn minder arbeidsintensief, het proces verloopt sneller en in groepsvorm wordt volgens de respondenten ook beter zichtbaar hoe studenten sociaal / in een groep functioneren. Bij verschillende opleidingen worden tijdens of na de groepsbijeenkomst ook individuele gesprekken gevoerd bijvoorbeeld met studenten die daar behoefte aan hebben, die een extra ondersteuningsbehoefte hebben en/of waarbij bijzondere omstandigheden een rol spelen.
Hoe de intake ook is ingericht, alle opleidingen geven aan in ieder geval (extra) individuele gesprekken te voeren met studenten die naar verwachting extra ondersteuning/zorg nodig hebben. Men geeft aan het belangrijk te vinden de ondersteuningsbehoefte goed in beeld te brengen, zodat de begeleiding daar op afgestemd kan worden.

Advies andere opleiding
Ruim acht op de tien (83%) opleidingsmanagers heeft voor studiejaar 2021-2022 één of meer instromers bij hun opleidingen het (gevraagde of ongevraagde) advies gegeven om een andere opleiding te zoeken (88% voor studiejaar 2020-2021).

De mate waarin het advies om een andere opleiding te zoeken is opgevolgd en de instromende student daadwerkelijk een andere opleiding heeft gekozen verschilt per opleiding (zie onderstaande tabel). Bijna de helft van de opleidingsmanagers (zowel studiejaar 2020-2021 als 2021-2022) geeft aan dat in (vrijwel) alle gevallen het advies door de instromende student wordt opgevolgd. In het volgende hoofdstuk, waarin de ervaringen van de studenten centraal staan, wordt nader ingegaan op de groep studenten die niet is toegelaten of wél is toegelaten, maar het advies kreeg om niet met de opleiding te starten.

Tabel 3.4 – Hoe vaak is het advies om een andere opleiding te zoeken opgevolgd en heeft de instromende student daadwerkelijk een andere opleiding gekozen (voor studiejaar 2020-2021 en 2021-2022)?

	Studiejaar 2020-2021 Percentage mbo-opleidingsteams	**Studiejaar 2021-2022** Percentage mbo-opleidingsteams
In (vrijwel) alle gevallen	49	49
In meer dan de helft van de gevallen	15	18
In een kwart tot de helft van de gevallen	7	5
In minder dan een kwart van de gevallen	8	6
In geen of een enkel geval	9	12
Weet ik niet	13	10

(Percentages, N=105, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021; N=67, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

Ook uit de casestudies komt naar voren dat studenten soms het advies wordt gegeven de opleidingskeuze te heroverwegen. Hierbij wordt aangegeven dat het in ieders belang is dat de student

op de best passende plek komt en soms is dat niet de opleiding van de eerste keuze. Samen met de student wordt dan gekeken wat een meer passende opleidingskeuze zou zijn. Net als uit bovenstaande tabel blijkt, geven veel geïnterviewde betrokkenen aan dat het advies meestal opgevolgd wordt. Benadrukt wordt echter wel dat het advies niet bindend/dwingend is; als de student toch met de opleiding wil starten (en voldoet aan de vooropleidingseisen), kan hij gewoon starten. Soms wordt de 'twijfel' bij de docent/intaker wel benoemd in het dossier, zodat er extra aandacht kan worden besteed aan deze student. Dit blijkt echter lang niet altijd nodig te zijn; de twijfel blijkt in sommige gevallen ongegrond. Verschillende geïnterviewde betrokkenen geven aan dat voor dit type student het toelatingsrecht een belangrijk en positief instrument is; waar zij wellicht voor invoering van het toelatingsrecht verwezen werden naar een andere opleiding, krijgen zij nu een kans om met de opleiding te starten en te laten zien dat zij meer kunnen dan verwacht.

Zowel aan beleidsmedewerkers op centraal niveau als aan opleidingsmanagers is gevraagd of er vanwege corona zaken anders zijn gelopen in de procedures/het proces rondom intake/kennismaking: 71 procent van de instellingen (67% meting studiejaar 2020-2021) en 37 procent van de opleidingen (55% meting studiejaar 2020-2021) geeft aan dat dit het geval is: intake-/kennismakingsactiviteiten hebben online plaatsgevonden, er hebben individuele kennismakingen plaatsgevonden in plaats van kennismakingen in groepsverband, of (sommige) intake-/kennismakingsactiviteiten zijn helemaal komen te vervallen. Duidelijk is wel dat opleidingsmanagers vinden dat corona minder van invloed is geweest op de procedures/proces rondom intake/kennismaking dan de beleidsmedewerkers op centraal niveau.
Uit de casestudies komt naar voren dat het helemaal laten vervallen van de intake-/kennismaking (tijdens de coronaperiode) niet altijd goed bevallen is; geen goed zicht op het aantal aankomende studenten (omdat niet alle aanmelders ook daadwerkelijk starten), maar ook startende studenten met een gebrekkige motivatie en zonder een goed beeld van de opleiding en het beroep. Voor verschillende opleidingen was dit een reden om in de meest recente intake/kennismaking nadrukkelijk(er) in te zetten op het creëren van een realistische verwachting/beeld van opleiding en beroep.

3.3 Studiekeuzeadvies

Onderdeel van de wet Toelatingsrecht vormt het recht op een studiekeuzeadvies voor studenten die zich uiterlijk op 1 april/mei hebben aangemeld en hebben deelgenomen aan eventueel verplichte intake-activiteiten. In de enquête op instellings- en opleidingsniveau is gevraagd hoe het wettelijk recht op een studiekeuzeadvies op de instelling/opleiding is vormgegeven. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 3.5 – Hoe is het wettelijk recht op een studiekeuzeadvies op uw instelling/opleiding vormgegeven? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021		Studiejaar 2021-2022	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Alle studenten krijgen tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies	49	45	38	46
Studenten kunnen individueel een studiekeuzeadvies aanvragen voorafgaand aan de intake/kennismaking	24	25	58	25
Studenten kunnen individueel een studiekeuzeadvies aanvragen tijdens of na de intake/kennismaking	52	48	50	43

(Percentages, N=33, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=122, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=83, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

In vergelijking met de meting in voorgaand studiejaar geven nu *meer* instellingen aan dat studenten individueel een studiekeuzeadvies kunnen aanvragen voorafgaand aan de intake/kennismaking en geven *minder* instellingen aan dat alle studenten tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies krijgen. Deze verschuiving is niet zichtbaar in het beeld dat opleidingsmanagers schetsen.

Circa 42 procent van de instellingen geeft aan dat de vorm van de studiekeuzeadviezen centraal bepaald is en dat dit voor de hele onderwijsinstelling gebeurt op dezelfde wijze (55% in meting studiejaar 2020-2021). Bij 21 procent van de instellingen kan de opleiding de vorm zelf bepalen en bij 38 procent van de instellingen is de vorm deels centraal bepaald en deels door de opleidingen bepaald (in 2020-2021 respectievelijk 24% en 21%).

De verschillen tussen instellingen en opleidingen ten aanzien van het studiekeuzeadvies komen ook naar voren in de casestudies. Sommige opleidingen geven aan alle studenten een advies te geven, sommige opleidingen geven enkel een advies te geven als daar door de student of bijvoorbeeld een decaan van het voortgezet onderwijs om gevraagd wordt. Soms wordt het advies tijdens het intake-/kennismakingsgesprek gegeven, soms wordt het advies gegeven als de student na de intake-/kennismakingsactiviteiten nog twijfelt. Soms wordt het advies gegeven door de mentor/coach/intaker, soms wordt de student hiervoor verwezen naar het loopbaancentrum of een specifieke loopbaanadviseur van de instelling. Er is geen sprake van een eenduidige praktijk.

Aan de beleidsmedewerkers op centraal niveau en de opleidingsmanagers is gevraagd hoeveel aankomend studenten een beroep hebben gedaan op het wettelijk recht op een studiekeuzeadvies. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 3.6 – Hoeveel aankomend studenten hebben een beroep gedaan op dat recht?

	Studiejaar 2019-2020		Studiejaar 2020-2021		Studiejaar 2021-2022	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellingsni-veau	Opleidingsni-veau	Instellingsni-veau	Opleidingsni-veau
Geen studenten	11	32	5	25	0	28
Enkele studenten	28	35	32	46	25	42
Minder dan een kwart van de studenten	19	3	32	3	6	5
Een kwart tot de helft van de studenten	0	2	0	1	13	0
Meer dan de helft van de studenten	3	1	0	0	0	0
(Vrijwel) alle studenten	8	6	5	0	0	5
Weet ik niet	31	22	26	25	56	21

(Percentages, N=36, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=181, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=19, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=169, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=16, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=43, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

De tabel laat zien dat weinig studenten expliciet een beroep doen op hun recht op een studiekeuzeadvies. Circa 70 procent van de opleidingsmanagers (zowel 2019-2020, 2020-2021 als 2021-2022) geeft aan dat geen tot enkele studenten een beroep doen op hun recht op een studieadvies. Meer dan de helft van de beleidsmedewerkers op centraal niveau (meting 2021-2022) weet niet hoeveel aankomend studenten een beroep hebben gedaan op dat recht.
Opgemerkt moet worden dat als op een instelling *alle* studenten tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies krijgen er voor een individuele student vanzelfsprekend ook geen behoefte/noodzaak is om expliciet een beroep te doen op het recht op een studiekeuzeadvies. Van de eerstejaars studenten (studiejaar 2021-2022), die de enquête over aanmelding en inschrijving hebben ingevuld, geeft iets meer dan een derde (34%) aan een studiekeuzeadvies te hebben gehad.

Aan de beleidsmedewerkers op centraal niveau en opleidingsmanagers is tevens gevraagd hoe informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend werd gemaakt aan studenten. De volgende tabel biedt een overzicht.

Tabel 3.7 – Hoe werd informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend gemaakt aan studenten? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2019-2020		Studiejaar 2020-2021		Studiejaar 2021-2022	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Op de website	72	52	89	73	93	68
In schriftelijk voorlichtingsmateriaal*	n.v.t.	n.v.t.	39	29	36	38
Op open dagen*	n.v.t.	n.v.t.	56	56	50	62
In een brief/e-mail aan de aangemelde student	50	30	33	29	29	11
Via de toeleverende vmbo-scholen	31	20	44	27	43	22
Anders	22	16	11	17	7	19
Weet ik niet	0	23	5	30	13	14

(Percentages, N=36, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=180, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=18, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=48, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N varieert 14-16, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N varieert 37-43, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

* In de enquête studiejaar 2019-2020 behoorden 'In schriftelijk voorlichtingsmateriaal' en 'Op open dagen' niet tot de vaste antwoordmogelijkheden.

Een (overgrote) meerderheid van de instellingen en opleidingen maakte informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend op de website; 93 procent van de instellingen en 68 procent van de opleidingen geeft aan deze informatie te delen op de website. Een studiejaar eerder laat vergelijkbare percentages zien. In vergelijking met studiejaar 2019-2020 is wel zichtbaar dat in de twee recentere studiejaren meer scholen informatie bieden over het studiekeuzeadvies.
(Ruim) de helft van de instellingen en opleidingen gebruikt (ook) de open dagen om informatie bekend te maken over de mogelijkheid om een studieadvies te krijgen (zowel in studiejaar 2020-2021 als in studiejaar 2021-2022). Andere genoemde mogelijkheden om informatie over het studiekeuzeadvies te delen, is tijdens de intake-/kennismakingsgesprekken en andere intake-/kennismakingsactiviteiten.

In het volgende hoofdstuk, waarin de ervaringen van de studenten worden beschreven, komt naar voren dat – ondanks de verschillende bronnen die de instellingen/opleidingen gebruiken om informatie te bieden over het studiekeuzeadvies – 'slechts' 35 procent van de eerstejaars studenten wist dat zij een studiekeuzeadvies konden krijgen. In de vorige meting ging het om 41 procent van de studenten; de bekendheid ervan lijkt dus te zijn afgenomen sinds de vorige meting.

Hoe ziet het studiekeuzeadvies eruit op de opleiding? Net als in de vorige meting geven de meeste opleidingen aan 'aanmelders' een studiekeuzeadvies te geven op basis van een test/onderzoek (AMN-talentscan, studie-/beroepskeuzetest, e.d.) en een gesprek met de student (en eventueel ouders). Hier worden meestal adviseurs/begeleiders/deskundigen van het 'studieloopbaanpunt' van de mbo-instelling bij betrokken.
Ruim twee derde (69%) van de instellingen en een overgrote meerderheid van de opleidingen (87%) geeft aan dat corona *geen* rol heeft gespeeld bij het aantal verzoeken om een studiekeuzeadvies (in studiejaar 2020-2021 respectievelijk 95% en 87%). In vergelijking met de meting in het vorige studiejaar hebben nu meer instellingen het idee dat door corona het aantal verzoeken hoger was dan vóór corona.

Vanwege corona zijn er in verschillende instellingen/opleidingen zaken anders gelopen in de procedures/het proces rondom studiekeuzeadvies: 42 procent van de instellingen en 24 procent van de opleidingen geeft aan dat corona hier invloed op heeft gehad (in studiejaar 2020-2021 respectievelijk 42% en 28%). Merendeels wordt aangegeven dat gesprekken (in plaats van op locatie) online/digitaal zijn gevoerd of dat er minder gesprekken gevoerd zijn. Sommige instellingen/opleidingen geven aan dat testen/onderzoeken of opdrachten online zijn uitgevoerd of niet zijn uitgevoerd.

3.4 Toelating

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet 'Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo' in werking getreden.[18] De helft van de instellingen (50%) en 21 procent van de opleidingen ervaart in (de aanloop naar) studiejaar 2021-2022 knelpunten die te maken hebben met onduidelijkheden bij medewerkers (intakers, docenten) ten aanzien van de uitvoering van het toelatingsrecht. Deze percentages bedroegen in de voorgaande meting (2020-2021) respectievelijk 54 en 40 procent. Dat betekent dat zeker de opleidingen minder vaak knelpunten ervaren gerelateerd aan onduidelijkheden ten aanzien van de uitvoering van het toelatingsrecht.

In de enquête onder mbo-instellingen en mbo-opleidingsteams is gevraagd of de onderwijsinstelling respectievelijk opleiding, vanwege het toelatingsrecht, studenten in studiejaar 2021-2022 heeft toegelaten die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden. De helft van de instellingen en bijna een derde van de mbo-opleidingen heeft vanwege het toelatingsrecht studenten in studiejaar 2021-2022 toegelaten, die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden (tabel 3.8). Dit beeld is vergelijkbaar met een studiejaar eerder.

Tabel 3.8 – Heeft uw onderwijsinstelling/opleiding studenten toegelaten, die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden?

	Studiejaar 2019-2020		**Studiejaar 2020-2021**		**Studiejaar 2021-2022**	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Ja, studenten toegelaten die zonder de wet niet toegelaten zouden worden	31	43	49	33	50	29
Nee, geen studenten toegelaten die zonder de wet niet toegelaten zouden worden	69	57	52	67	50	71

(Percentages, N=35, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=175, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=33, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=123, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=84, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

18 *Stb.* 2016, 362; inwtr. *Stb.* 2017, 27. De inwerkingtreding is gefaseerd verlopen, zodanig dat de nieuwe bepalingen van toepassing zijn op de instroom van studenten voor het studiejaar 2018-2019. De nieuwe bepalingen met betrekking tot het bindend studieadvies zijn in werking getreden per 1 augustus 2018.

De meest genoemde redenen waarom deze studenten zonder de wet Toelatingsrecht niet zouden zijn toegelaten, betreffen: onvoldoende capaciteiten, geen diploma vooropleiding, te laag niveau vooropleiding (*specifiek benoemd* doorstroom vmbo-kader naar mbo niveau 4 en mbo niveau 2 naar mbo niveau 4), niveau mbo-opleiding niet passend bij (niveau) student, gebrek aan motivatie, te grote problematiek goed te kunnen functioneren in de opleiding en/of in het beroep, onvoldoende toekomstperspectief in het beroep, onjuist/onvoldoende beeld van de opleiding en/of het beroep. Het gaat merendeels om dezelfde redenen als in de vorige meting ook genoemd worden.

Eerder onderzoek in het kader van de monitoring (casestudies en enquêtes) wees uit dat de zorgen bij instellingen rondom het toelatingsrecht zich toespitsen op een aantal specifieke doelgroepen. Het betreft groepen studenten die formeel recht op toelating hebben, maar waarvan men zich afvraagt of toelating wel in het belang van de student is. Het ging onder andere om de doorstromers van entree naar mbo-niveau 2, de doorstromers van mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4 en de instromers vanuit vmbo-kader naar mbo-niveau 4. In de enquête onder beleidsmedewerkers op centraal niveau van de mbo-instelling is gevraagd of deze doorstroom is toegenomen sinds de invoering van het toelatingsrecht.

Een grote meerderheid van de instellingen geeft aan dat de doorstroom van entree naar mbo-niveau 2 (studiejaar 2021-2022) enigszins (71%) of veel (8%) is toegenomen sinds de invoering van het toelatingsrecht. In de enquête, die het studiejaar daarvoor is afgenomen, gaf 49 procent aan dat de doorstroom van entree naar niveau 2 enigszins is toegenomen en 9 procent dat deze veel is toegenomen. Dat betekent dat bij de meest recente meting meer instellingen een toename zien in de doorstroom entree – niveau 2.
Bijna de helft (47%) van de respondenten (instellingen), die een toename zien in de doorstroom entree – mbo niveau 2, geeft aan dat als gevolg daarvan knelpunten ontstaan (dit percentage is lager dan in de vorige meting; 63%). Knelpunten die genoemd worden, richten zich met name op het taalniveau van studenten met een anderstalige achtergrond (onvoldoende taalvaardigheid, niet kunnen voldoen aan taaleisen e.d.) en het cognitieve niveau van de studenten. Opgemerkt wordt ook dat docenten/medewerkers op niveau 2 minder kennis en ervaring hebben ten aanzien van de entree doelgroep.

Ook wat betreft de doorstroom van mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4 en de instroom vanuit vmbo-kader naar mbo-niveau 4 geven – bekeken over de metingen over drie studiejaren (zie tabel 3.9) – meer respondenten aan dat deze enigszins tot veel is toegenomen. Van de respondenten die een toename zien, geven respectievelijk 88 procent (doorstroom mbo-niveau 2 –niveau 4) en 56 procent (instroom vanuit vmbo-k naar niveau 4) aan dat als gevolg daarvan knelpunten ontstaan (respectievelijk 78% en 57% in 2020-2021).
Knelpunten die genoemd worden: stap is te groot, te groot niveauverschil, hoge(re) eisen in niveau 4 (qua zelfstandigheid, tempo, planning, studievaardigheden, etc.). Als gevolg van deze knelpunten is volgens de beleidsmedewerkers meer aandacht en begeleiding nodig voor deze doorstromers en is de kans op afstroom/uitval groter. De genoemde knelpunten komen ook terug in de casestudies, hoewel daar ook wel duidelijk wordt dat er verschillen zijn wat betreft opleidingsrichting. Benoemd wordt dat vmbo-k/niveau 2 doorstromers vooral moeite hebben met niveau 4 opleidingen die erg theoretisch zijn. Niveau 4 opleidingen die meer praktijkgericht zijn, sluiten volgens de geïnterviewde personen beter aan bij de doelgroep vmbo-k/niveau 2.
De manier waarop opleidingsteams omgaan met de doorstromers vmbo-k/niveau 2 naar mbo-niveau 4 is divers. Een deel van de opleidingen voert met deze doelgroep een uitgebreid intake-/kennismakingsgesprek en neemt eventueel een capaciteitentest af om goed in beeld te brengen

wat de ondersteuningsbehoefte is en welke begeleiding ingezet moet worden. Andere opleidingen willen de doelgroep niet al bij voorbaat als 'risicogroep' bestempelen en houden vooraf *geen* extra rekening met deze studenten; uiteraard krijgen zij – net als alle andere studenten – wel begeleiding als deze nodig blijkt. Sommige opleidingen adviseren de vmbo-k/niveau 2 doorstromers te starten in niveau 3 om ze – nadat ze bewezen hebben dat ze een hoger niveau aankunnen – door te laten stromen naar niveau 4 (als mogelijk tijdens de niveau 3 opleiding); dit werkt motiverend. Direct starten in niveau 4 met afstroom tot gevolg leidt volgens de gesproken betrokkenen tot teleurstelling en demotivatie ("*degradatie is altijd pijnlijker dan promotie*"). Waar geen aansluitende niveau 3 opleiding geboden wordt en deze jongeren starten in niveau 4, kiezen sommige opleidingen er bewust voor om deze doelgroep te spreiden over verschillende klassen, zodat docenten deze studenten voldoende aandacht kunnen bieden en zodat de studenten zich (als nodig) kunnen 'optrekken' aan sterkere studenten. Andere opleidingen kiezen er juist voor om de doelgroep vmbo-k/niveau 2 bij elkaar in één klas te zetten. Dit maakt het mogelijk een specialistische mentor en/of meerdere mentoren op deze klas te zetten en eventueel een aangepast programma te bieden. In dit kader wordt ook opgemerkt dat de mogelijkheid tot doorstroom vmbo-k/niveau 2 naar niveau 4 vraagt om kritisch kijken naar het onderwijsaanbod/-programma en de kwaliteiten van docenten. Hoe kan in vmbo-k/niveau 2 opleidingen beter ingespeeld worden op de mogelijke doorstroom naar niveau 4? Hoe kunnen vmbo-k/niveau 2 studenten beter voorbereid worden op een mogelijke doorstroom naar niveau 4? Is het mogelijk om bijvoorbeeld gecombineerde/verkorte niveau 2/3 trajecten aan te bieden voor studenten die willen doorstromen naar niveau 4? Hoe moeten docenten niveau 4 studenten – afkomstig van vmbo-k/niveau 2 – benaderen? Vraagt dit andere pedagogisch-didactische kwaliteiten en kan hier door middel van bijscholing op ingezet worden? Door hier kritisch naar te kijken en in dit kader verbeteringen te realiseren, kunnen knelpunten ten aanzien van de doorstroom vmbo-k/niveau 2 naar niveau 4 mogelijk voorkomen worden.
Overigens kwam in het vorige hoofdstuk al naar voren dat vmbo-k leerlingen en mbo-niveau 2 studenten inderdaad steeds vaker kiezen voor een mbo-niveau 4 opleiding (in plaats van niveau 3) en dat de doorstroom van vmbo-k en mbo-niveau 2 naar mbo- niveau 4 in veruit de meeste gevallen niet tot problemen leidt *in de vervolgloopbaan*. Mogelijk heeft dit mede te maken met de hiervoor genoemde extra inzet van docenten, begeleiders en overige ondersteuningsmaatregelen ingezet door de mbo-instelling.

Tabel 3.9 – Toename doorstroom sinds de invoering van het toelatingsrecht?

	Studiejaar 2019-2020			**Studiejaar 2020-2021**			**Studiejaar 2021-2022**		
	Niet toe-genomen	Enigszins toe-genomen	Veel toe-genomen	Niet toe-genomen	Enigszins toe-genomen	Veel toe-genomen	Niet toe-genomen	Enigszins toe-genomen	Veel toe-genomen
Doorstroom entree – niveau 2	59	41	0	42	49	9	21	71	8
Doorstroom niveau 2 – niveau 4	50	38	12	46	46	9	33	50	17
Instroom vanuit vmbo-k naar niveau 4	41	47	12	36	55	9	33	46	21

(Percentages, N=34, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=33, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

3.5 Klachten

In de beide enquêtes, op instellings- en opleidingsniveau, is gevraagd of beleid en procedures gebaseerd op de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo tot incidenten of klachten van (aankomend) studenten hebben geleid. Dit blijkt niet of bij uitzondering voor te komen (zowel in studiejaar 2019-2020, 2020-2021 als in studiejaar 2021-2022). Daarbij moet wel worden opgemerkt dat veel respondenten aangeven dat zij de vraag niet kunnen beantwoorden.

Tabel 3.10 – Zijn er naar aanleiding van beleid en procedures die gebaseerd zijn op de wet VATmbo in (tot nu toe) incidenten of klachten van (aankomend) studenten geweest?

	Studiejaar 2019-2020		**Studiejaar 2020-2021**		**Studiejaar 2021-2022**	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Ja, dat is regelmatig voorgekomen	0	2	0	0	0	0
Ja, dit is bij uitzondering voorgekomen	50	11	19	6	21	5
Nee, dit is niet voorgekomen	18	61	28	45	33	69
Het is mij niet bekend of dit is voorgekomen	32	26	53	49	46	26

(Percentages, N=34, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=175, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2019-2020 – N=32, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=118, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2020-2021 – N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=78, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021-2022)

Bijna alle mbo-instellingen (92%) geven aan een onafhankelijke (geschillen)commissie te hebben waar studenten terecht kunnen als ze bezwaar willen maken tegen een beslissing (in de vorige meting gaven *alle* mbo-instellingen aan een dergelijke commissie te hebben).
Gevraagd naar de aard van de klachten of incidenten in 2021-2022 wordt benoemd dat de klacht of het incident te maken had met een verschil van mening over de haalbaarheid of geschiktheid van de opleiding voor de student, onvrede over het studiekeuzeadvies, (ervaren) afwijzing, (te) langzame afhandeling van de aanmelding / intakeprocedure, e.d.

3.6 Samenvatting

Minder wijzigingen in toelatingsbeleid/-procedure als gevolg van corona

Ruim vier op de tien beleidsmedewerkers en 17 procent van de opleidingsmanagers geeft aan dat het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure van de opleiding/instelling voor 2021-2022 is gewijzigd ten opzichte van vorig studiejaar (2020-2021), (mede) naar aanleiding van ervaringen met de coronasituatie. In vergelijking met de vorige meting geven iets meer *opleidingen* aan geen wijzigingen te hebben doorgevoerd ten opzichte van een jaar eerder. Dat betekent dat er in studiejaar 2021-2022 door minder opleidingen wijzigingen zijn doorgevoerd in het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure dan een jaar eerder.
Wijzigingen die zijn doorgevoerd (en die met name genoemd worden door beleidsmedewerkers op centraal niveau) hebben te maken met: het opschuiven van de uiterste aanmeldingsdatum naar 1 mei (in plaats van 1 april), online intakegesprekken en -activiteiten, minder intakegesprekken en -activiteiten, meer directe plaatsingen. Veelal gaat het om praktische aanpassingen naar

aanleiding van de coronasituatie. De kern van het beleid is – net als in de vorige meting – over het algemeen niet gewijzigd.

Opleidingen hebben toelatingsbeleid en -procedures tijdig bekend gemaakt

De wetgeving bepaalt dat mbo-instellingen jaarlijks uiterlijk 1 februari hun toelatingsbeleid en -procedures voor het aankomend studiejaar operationaliseren en communiceren naar (potentiële) studenten. Hier blijken de instellingen merendeels aan te voldoen: 92 procent van de beleidsmedewerkers op centraal niveau geeft aan dat 'alle opleidingen' uiterlijk 1 februari hun beleid en procedures bekend hebben gemaakt, 8 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat dit bij de 'meeste opleidingen' het geval is. Het beeld dat opleidingsmanagers schetsen komt hiermee overeen: 99 procent van de opleidingsmanagers heeft uiterlijk 1 februari beleid en procedures bekend gemaakt. Het studiejaar daarvoor waren de genoemde percentages vergelijkbaar.

Openstelling aanmeldingen

Op 73 procent van de mbo-instellingen wordt de aanmelding van alle opleidingen op één datum opengesteld, bij de overige 27 procent is er variatie in de datum waarop de aanmelding van de opleidingen wordt opengesteld. In de vorige meting bedroegen deze percentages respectievelijk 81 en 19 procent; dat betekent dat voor studiejaar 2021-2022 – in vergelijking met een studiejaar eerder – op minder mbo-instellingen de aanmeldingen van alle opleidingen op één datum wordt opengesteld.

De door opleidingsmanagers meest genoemde data voor openstelling van de aanmelding zijn 1 oktober en 1 november (net als in de vorige meting). In hoofdstuk 2 kwam naar voren dat de meeste studenten zich later aanmelden dan oktober/november. In hetzelfde hoofdstuk werd zichtbaar dat sinds het invoeringsjaar van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht meer studenten zich vroegtijdig aanmelden (uiterlijk op 1 april voorgaande aan het nieuwe studiejaar) en dat dit patroon vrij stabiel is tot op heden. Later aanmelden – dan in de jaren voor corona – leidt volgens de opleidingsmanagers in sommige gevallen tot (organisatorische) knelpunten.

Merendeel opleidingen heeft verplichte intake en merendeel studenten neemt deel aan intake

Van de opleidingsmanagers geeft 83 procent aan dat er voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking is (87% in meting studiejaar 2020-2021); 5 procent van de opleidingen heeft alleen een verplichte intake voor specifieke groepen (bijv. voor studenten afkomstig uit het praktijkonderwijs of vso, voor studenten van wie het overdrachtsdossier hiertoe aanleiding geeft, voor oudere studenten) en 12 procent van de opleidingen geeft aan geen verplichte intake te hebben.

Een overgrote meerderheid van de studenten doet volgens de opleidingsmanagers ook daadwerkelijk mee aan de (verplichte en niet-verplichte) intakeactiviteiten. Dit beeld komt ook naar voren in de enquête onder eerstejaars mbo-studenten en is vergelijkbaar met het beeld uit de vorige meting.

Procedure intake/kennismaking

Bij veruit de meeste mbo-instellingen bestaat de gangbare procedure na aanmelding in ieder geval uit een kennismaking. Circa twee derde van de opleidingsmanagers geeft aan dat met een gesprek of vorm van toetsing (meestal AMN-talentscan) wordt nagegaan of de studiekeuze de juiste is. Hoe die kennismaking er precies uitziet, verschilt per opleiding. Veelal zijn er geen centrale richtlijnen wat betreft de vormgeving van de kennismaking, maar is het aan de opleidingen zelf hoe ze de kennismaking invullen/inrichten. Een deel van de opleidingen kiest voor individuele gesprekken, een ander deel kiest voor een kennismaking/intake in groepsvorm.

Advies opleidingskeuze te heroverwegen

Ruim acht op de tien (83%) opleidingsmanagers heeft voor studiejaar 2021-2022 één of meer instromers bij hun opleidingen het (gevraagde of ongevraagde) advies gegeven om een andere opleiding te zoeken (88% voor studiejaar 2020-2021). De mate waarin het advies om een andere opleiding te zoeken is opgevolgd en de instromende student daadwerkelijk een andere opleiding heeft gekozen verschilt per opleiding. Bijna de helft van de opleidingsmanagers (zowel studiejaar 2020-2021 als 2021-2022) geeft aan dat in (vrijwel) alle gevallen het advies door de instromende student wordt opgevolgd. Benadrukt wordt echter wel dat het advies niet bindend/dwingend is; als de student toch met de opleiding wil starten (en voldoet aan de vooropleidingseisen), kan hij gewoon starten. De twijfel bij de 'intaker' blijkt in sommige gevallen ongegrond. Verschillende geïnterviewde betrokkenen geven aan dat voor dit type student het toelatingsrecht een belangrijk en positief instrument is; waar zij wellicht voor invoering van het toelatingsrecht verwezen werden naar een andere opleiding, krijgen zij nu een kans om met de opleiding te starten en te laten zien wat ze kunnen.

Weinig studenten doen expliciet een beroep op hun recht op een studiekeuzeadvies.

Onderdeel van de wet Toelatingsrecht vormt het recht op een studiekeuzeadvies voor studenten die zich uiterlijk op 1 april/mei hebben aangemeld en hebben deelgenomen aan eventueel verplichte intake-activiteiten. Hoe het studiekeuzeadvies wordt vormgegeven, verschilt per opleiding. Er is geen sprake van een eenduidige praktijk.

Circa 70 procent van de opleidingsmanagers (zowel 2019-2020, 2020-2021 als 2021-2022) geeft aan dat geen tot enkele studenten een beroep doen op hun recht op een studieadvies. Meer dan de helft van de beleidsmedewerkers op centraal niveau (meting 2021-2022) weet niet hoeveel aankomend studenten een beroep hebben gedaan op dat recht.

Opgemerkt moet worden dat als op een instelling *alle* studenten tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies krijgen er voor een individuele student vanzelfsprekend ook geen behoefte/noodzaak is om expliciet een beroep te doen op het recht op een studiekeuzeadvies.

Van de eerstejaars studenten (studiejaar 2021-2022), die de enquête over aanmelding en inschrijving hebben ingevuld, geeft iets meer dan een derde (34%) aan een studiekeuzeadvies te hebben gehad.

Informatie over het studiekeuzeadvies

Een (overgrote) meerderheid van de instellingen en opleidingen maakte informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend op de website; 93 procent van de instellingen en 68 procent van de opleidingen geeft aan deze informatie te delen op de website. Een studiejaar eerder laat vergelijkbare percentages zien. In vergelijking met studiejaar 2019-2020 is wel zichtbaar dat in de twee recentere studiejaren meer scholen informatie bieden over het studiekeuzeadvies.

(Ruim) de helft van de instellingen en opleidingen gebruikt (ook) de open dagen om informatie bekend te maken over de mogelijkheid om een studieadvies te krijgen (zowel in studiejaar 2020-2021 als in studiejaar 2021-2022).

Net als in de vorige meting geven de meeste opleidingen aan 'aanmelders' een studiekeuzeadvies op basis van een test/onderzoek (AMN-talentscan, studie-/beroepskeuzetest, e.d.) en een gesprek met de student (en eventueel ouders). Hier worden meestal adviseurs / begeleiders / deskundigen van het 'studieloopbaanpunt' van de mbo-instelling bij betrokken.

Uit de enquête onder eerstejaars mbo-studenten komt naar voren dat ‘slechts’ 35 procent van de studenten wist dat zij een studiekeuzeadvies konden krijgen. In de vorige meting ging het om 41% van de studenten; de bekendheid ervan lijkt dus te zijn afgenomen sinds de vorige meting.

Bij helft mbo-instellingen meer studenten toegelaten vanwege het toelatingsrecht

De helft van de instellingen en bijna een derde van de mbo-opleidingen heeft vanwege het toelatingsrecht studenten in studiejaar 2021-2022 toegelaten, die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden; dit beeld is vergelijkbaar met een studiejaar eerder.

Eén van de redenen waarom deze studenten zonder de wet Toelatingsrecht niet zouden zijn toegelaten, richt zich op een te laag niveau van de vooropleiding, specifiek benoemd bij de doorstroom vmbo-kader en mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4. Bekeken over de afgelopen drie studiejaren geven meer beleidsmedewerkers aan dat de doorstroom van mbo-niveau 2 naar mbo-niveau 4 en de instroom vanuit vmbo-kader naar mbo-niveau 4 (enigszins tot veel) is toegenomen. Het aandeel beleidsmedewerkers dat aangeeft dat als gevolg daarvan knelpunten ontstaan, is ten opzichte van de vorige meting ongeveer gelijk gebleven. Genoemde knelpunten: stap is te groot, te groot niveauverschil, hoge(re) eisen in niveau 4 (qua zelfstandigheid, tempo, planning, studievaardigheden, etc.). De manier waarop opleidingsteams omgaan met de doorstromers vmbo-k/niveau 2 naar niveau 4 is divers (uitgebreide intake, extra begeleiding, advies te starten in niveau 3, al dan niet plaatsing in één klas). In de casestudies komt naar voren dat de mogelijkheid tot doorstroom vmbo-k/niveau 2 naar niveau 4 vraagt om kritisch kijken naar het onderwijsaanbod/-programma en de kwaliteiten van docenten. Door aandacht te hebben voor bijvoorbeeld het inspelen op mogelijke doorstroom naar niveau 4 in vmbo-k/niveau 2, betere voorbereiding niveau 2 studenten, gecombineerde niveau 2/3 trajecten en bijscholing docenten op pedagogische-didactische vaardigheden benodigd voor de doelgroep, kunnen knelpunten ten aanzien van de doorstroom vmbo-k/niveau 2 naar niveau 4 mogelijk voorkomen worden.

Overigens kwam in het vorige hoofdstuk al naar voren dat vmbo-k leerlingen en mbo-niveau 2 studenten inderdaad steeds vaker kiezen voor een mbo-niveau 4 opleiding (in plaats van niveau 3) en dat de doorstroom van vmbo-k en mbo-niveau 2 naar mbo- niveau 4 in veruit de meeste gevallen niet tot problemen leidt *in de vervolgloopbaan*. Mogelijk heeft dit mede te maken met de extra inzet van docenten, begeleiders en overige ondersteuningsmaatregelen ingezet door de mbo-instelling.

In vergelijking met de doorstroom naar mbo-4 (vanuit mbo-2 en vmbo-kader) is een meer opvallende toename te zien bij de doorstroom entree naar mbo-2; waar in 2019-2020 nog 41 procent van de beleidsmedewerkers aangaf hierin een toename (enigszins/veel) te zien, is dat in studiejaar 2021-2022 79 procent. Het aantal beleidsmedewerkers dat als gevolg van deze toename knelpunten ziet ontstaan, is wel afgenomen (47% versus 63% in de vorige meting). Knelpunten die genoemd worden, richten zich met name op het taalniveau van studenten met een anderstalige achtergrond (onvoldoende taalvaardigheid, niet kunnen voldoen aan taaleisen e.d.) en het cognitieve niveau van de studenten. Opgemerkt wordt ook dat docenten/medewerkers op niveau 2 minder kennis en ervaring hebben ten aanzien van de entree doelgroep.

4 Van aanmelding tot inschrijving – Ervaringen van studenten

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op het proces van aanmelding tot inschrijving, gebaseerd op de uitkomsten van de enquêtes onder mbo-instellingen (centraal niveau, beleidsniveau) en de enquêtes onder mbo-opleidingsteams (opleidingsmanagers). In dit hoofdstuk staan de ervaringen van studenten met het proces van aanmelding en inschrijving centraal en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022. Deze worden vergeleken met de uitkomsten van de vorige meting, over studiejaar 2020-2021. Verschillen in uitkomsten tussen de twee metingen zijn statistisch getoetst. De verschillen die we in de tekst beschrijven betreffen altijd significante verschillen.

4.1 Voorgaande opleiding/situatie

Om een beeld te krijgen van de achtergrond van de eerstejaars studenten is gevraagd wat de studenten deden voordat zij aan de mbo-opleiding begonnen. Ruim de helft van de eerstejaars mbo-studenten is afkomstig uit het voortgezet (speciaal) onderwijs, merendeels vmbo.

Tabel 4.1 – Wat deed je voor je aan deze mbo-opleiding begon?

	2020-2021	2021-2022
Afkomstig uit voortgezet (speciaal) onderwijs (pro, vso, vmbo, havo, vwo, vavo)	51	50
Afkomstig uit mbo	27	27
Afkomstig uit hbo/wo	1	1
Afkomstig uit ander onderwijs / niet genoemd welk ander soort onderwijs	5	1
Betaald werk	13	15
Geen betaald werk en zocht werk	2	2
Anders	1	7

(Percentages; N=4.711, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.687, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Aan de eerstejaars studenten in het mbo is de vraag gesteld welke informatie over het mbo zij hebben gekregen op hun vorige school. De vraag is alleen voorgelegd aan eerstejaars studenten afkomstig uit het voortgezet (speciaal) onderwijs.

Tabel 4.2 – Welke informatie over het mbo heb je op je vorige school gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2020-2021	2021-2022
Dat je uiterlijk op 1 mei* moest aanmelden voor het mbo	76	71
Informatie over intake/kennismaking op het mbo	54	45
Informatie over voorlichtingsactiviteiten	51	43
Dat je toelatingsrecht op het mbo hebt als je je tijdig (uiterlijk op 1 mei*) hebt aangemeld	39	26
Dat je een studiekeuzeadvies kunt aanvragen op het mbo	24	23
Dat je een positief of negatief bindend studieadvies krijgt in je eerste jaar mbo	15	13
Dat er opleidingen met een 'numerus fixus' zijn of met aanvullende eisen	14	12
Geen van deze informatie gekregen	7	10

(Percentages; N=2.726, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=1.920, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)
* In 2020 mocht aanmelden tot en met 1 mei in plaats van tot en met 1 april, vanwege corona.

De informatie die aan de eerstejaars mbo-studenten is verstrekt door de vorige school richt zich met name op de vroegtijdige aanmelddatum en in iets mindere mate op de intake/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten van de mbo-instelling. Een kleiner percentage eerstejaars is geïnformeerd over het toelatingsrecht, studiekeuzeadvies, bindend studieadvies, numerus fixus of aanvullende eisen. Dit beeld komt overeen met de uitkomsten van de vorige meting.
De uitkomsten tonen aan dat veel studenten (naar eigen zeggen) door hun vorige school niet geïnformeerd worden over één of meerdere aspecten van het mbo. BBL'ers geven (in vergelijking met BOL'ers) iets vaker aan geen informatie te hebben gekregen over het mbo. Ook hebben zij minder vaak informatie gekregen over de vroegtijdige aanmelddatum, studiekeuzeadvies, toelatingsrecht en numerus fixus.
Verder valt op dat bij alle antwoordmogelijkheden de percentages lager liggen dan bij de vorige meting. Dit betekent dat in de huidige meting – in vergelijking met de vorige meting – een kleiner percentage studenten aangeeft door hun vorige school geïnformeerd te zijn over verschillende aspecten van het mbo.

4.2 Informatievoorziening door mbo-instellingen

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op de informatievoorziening door mbo-instellingen; het ging daar om het beeld dat beleidsmedewerkers op centraal niveau en opleidingsmanagers schetsen, ofwel het beeld van de informatieverstrekker. In deze paragraaf staan de ervaringen van de studenten, ofwel de informatieontvanger, centraal.

De eerstejaarsstudenten zijn – net als in de vorige meting van de monitor – over het algemeen positief over de informatievoorziening door de mbo-instelling. Circa tweederde van de studenten kon veel tot alle informatie vinden of opvragen.

Tabel 4.3 – Kon je bij je mbo-instelling de informatie krijgen die je nodig had om je aan te melden?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Ik heb niet naar informatie gezocht/gevraagd	15	19
Ik kon alle informatie vinden of opvragen	45	38
Ik kon veel informatie vinden of opvragen	29	28
Ik kon sommige informatie vinden of opvragen	9	12
Ik kon weinig tot geen informatie vinden of opvragen	2	3

(Percentages; N=4.571, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.513, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Tabel 4.4 – Vervolgvraag: Hoe heb je deze informatie gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Via de website van de mbo-instelling	70	74
Via contact met de mbo-instelling	47	41
Via brief of andere schriftelijke informatie van de mbo-instelling	23	17
Anders	7	6

(Percentages; N=3.876, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.808, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Bijna drie kwart van de studenten (die sommige-veel-alle informatie hebben gevonden) heeft de informatie verkregen via de website van de mbo-instelling, bijna de helft heeft de informatie verkregen via direct contact met de mbo-instelling. In vergelijking met de vorige meting hebben studenten vaker informatie gekregen via de website en minder via de andere genoemde kanalen. Andere genoemde ‘bronnen’ die benut zijn om informatie te verkrijgen, zijn onder andere open dag(en) van de mbo-instelling, voorlichting door (mentoren/docenten of begeleiders van) de voorgaande school, de werkgever en/of vrienden/familie.

Tabel 4.5 – Vervolgvraag: Waarover heb je informatie verkregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Informatie over de inhoud van de opleiding	74	70
Informatie over de eisen voor toelating tot de opleiding	67	67
Informatie over open dagen/voorlichting	60	56
Informatie over de intake-/kennismakingsactiviteit(en)	50	46
Informatie over de toelatingsprocedure	47	45
Informatie over studiekeuzeadvies	29	29
Informatie over extra ondersteuning	26	22
Informatie over het bindend studieadvies (BSA)	11	10
Anders	1	1

(Percentages; N=3.807, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.6, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Circa de helft tot twee derde van de studenten geeft aan informatie te hebben verkregen over de inhoud van de mbo-opleiding, eisen voor toelating tot de opleiding, open dagen en voorlichting,

intake-/kennismakingsactiviteiten en/of de toelatingsprocedure. Minder studenten geven aan informatie verkregen te hebben over het studiekeuzeadvies, extra ondersteuning en het bindend studieadvies. Vergeleken met de vorige meting zeggen minder studenten dat ze informatie gekregen hebben over de inhoud van de opleiding, open dagen, kennismakingsactiviteiten en extra ondersteuning. BBL'ers hebben op een aantal vlakken minder vaak informatie verkregen dan BOL'ers, vooral veel minder vaak over open dagen/voorlichting (29 procent van de BBL-studenten en 61 procent van de BOL-studenten).

Aan de studenten die weinig tot geen informatie konden vinden of opvragen, is gevraagd welke informatie over het aanmelden zij misten of moeilijk konden vinden. Veruit de meeste studenten benoemen het missen of moeilijk kunnen vinden van concrete en duidelijke informatie over de opleidingen, zoals de vakken, stages, lesdagen, studielast, roosters, lesmateriaal, kosten en de verschillen tussen de leerwegen. Daarnaast wordt ook verschillende keren gewezen op onduidelijkheden door studenten die niet de 'standaard route' volgen (bijv. bij wisseling van mbo-opleiding en studenten die vrijstellingen willen vragen).

Aan de studenten is gevraagd of en hoe de mbo-instelling hen geholpen heeft bij het kiezen van de opleiding. 40 procent van de studenten geeft aan bij het kiezen van de opleiding geen hulp (nodig) te hebben gehad van de mbo-instelling. De studenten die wél door de mbo-instelling zijn geholpen bij het kiezen van de opleiding hebben merendeels een gesprek gevoerd met een docent. Wel valt op dat studenten ten opzichte van de vorige meting minder vaak een gesprek hebben gevoerd met een docent of met een decaan van de mbo-instelling over de opleidingskeuze. Daarnaast hebben BBL-studenten minder vaak dan BOL-studenten zo'n gesprek gehad en hebben entreestudenten minder vaak (dan studenten op de andere mbo-niveaus) met een docent over hun opleidingskeuze gesproken. Studenten op mbo-niveau 4 geven in vergelijking met entreestudenten en studenten op mbo-niveau 2 vaker aan geen hulp van de school nodig gehad te hebben bij het kiezen van de opleiding

Tabel 4.6 – Hoe heeft de mbo-instelling geholpen bij het kiezen van de opleiding die je nu volgt? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Keuzetest gedaan	15	13
Gesprek met een docent	28	23
Gesprek met een studieloopbaanbegeleider	18	16
Gesprek met een decaan van de mbo-instelling	8	5
De school heeft me niet geholpen	12	16
Ik had geen hulp van de school nodig	39	40
Anders	6	6

(Percentages; N=3.488, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.342, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Op de vraag of de studenten tevreden zijn over de hulp die ze van de mbo-instelling hebben gekregen bij het kiezen van de opleiding die ze nu volgen, geeft 60% procent aan (zeer) tevreden te zijn. Dat is een wat lagere tevredenheid over de keuzehulp dan bij de vorige meting (70% in 2020-2021).

Een kwart van de studenten heeft het idee dat er dingen minder goed zijn gegaan in de hulp van de school vanwege corona; iets minder dan in de vorige meting (27%). In de toelichting die studenten op hun antwoord gaven, wordt veel genoemd dat de communicatie en het contact tussen school en studenten lastiger was. Specifieker is ook vaak benoemd dat de open dagen niet doorgingen of dat deze online plaatsvonden en het hierdoor moeilijk was om een beeld te krijgen van de school en de opleiding.

4.3 Intake

Net als in de vorige meting geeft driekwart van de eerstejaarsstudenten aan dat de opleiding die zij nu volgen een intake of kennismakingsactiviteit had. In de enquête onder mbo-opleidingsteams gaf 83 procent van de opleidingen aan dat er in 2021-2022 voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking was (87 procent in 2020-2021).
BOL'ers geven vaker aan een verplichte of vrijwillige intake te hebben dan BBL'ers. Niveau 4 studenten hebben vaker een verplichte intake gehad (in vergelijking met studenten van de andere niveaus), evenals studenten van de domeinen Media en vormgeving en Veiligheid en sport (in vergelijking met studenten van de andere domeinen). Dit zagen we ook in de vorige meting en is niet verrassend omdat voor verschillende opleidingen in deze domeinen aanvullende eisen worden gesteld (op grond van creatieve en artistieke aanleg, benodigde praktische bedrevenheid in bewegingsactiviteit, fysieke en psychische geschiktheid) waarvan de toetsing deel kan uitmaken van de intake.

Tabel 4.7 – Had de opleiding die je nu volgt een intake of kennismakingsactiviteit?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Ja, verplicht	63	60
Ja, vrijwillig	16	16
Nee	15	16
Weet ik niet	7	8

(Percentages; N=4.380, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.227, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Van de studenten die te maken hadden met een verplichte intake heeft vrijwel iedereen daaraan meegedaan, van de studenten wiens opleiding een vrijwillige intake had, heeft 89 procent daaraan meegedaan. Op de vraag waarom de studenten niet mee hebben gedaan aan de (vrijwillige/verplichte) intake-/kennismakingsactiviteit worden anders dan bij de vorige meting weinig corona-gerelateerde redenen genoemd. Redenen die wel worden genoemd zijn vooral andere afspraken/verplichtingen (werk, vakantie), student wist niet dat er een intake was of wanneer de intake was, student vond het niet nodig of had er geen behoefte aan.

In de meeste gevallen bestond de intake, volgens de studenten, uit één of meerdere gesprekken. In vergelijking met de vorige meting geven iets minder studenten aan dat de intake bestond uit testen en individuele opdrachten, terwijl iets meer studenten aangeven dat de intake bestond uit groepsopdrachten. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 4.8 – Waaruit bestond de intake/kennismakingsactiviteit? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Gesprek(ken)	85	84
Test(en)	22	19
Groepsopdracht(en)	26	29
Opdracht(en) die je alleen moest doen	21	17
Anders	4	4

(Percentages; N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Belangrijkste doel intake/kennismaking

'Kennismaking met de opleiding, docenten en mentoren' wordt door de studenten het vaakst genoemd als belangrijkste doel van de intake. Ruim één op de vijf studenten geeft aan dat – volgens hen – het belangrijkste doel van de intake was om te bespreken of de opleiding bij de student paste. Nog eens 17 procent van de studenten denkt dat het *belangrijkste* doel is om te besluiten of de student wordt toegelaten tot de opleiding. Dit is een lichte maar significante daling ten opzichte van de vorige meting.

Het percentage studenten dat aangeeft dat het besluiten over toelating het belangrijkste doel was van de intake, verschilt per domein. Met name bij de domeinen Media en vormgeving en Veiligheid en sport geeft een groter percentage aan dat besluiten over toelating het belangrijkste doel was. Dit is niet verrassend, omdat tot deze domeinen verschillende opleidingen behoren waaraan aanvullende eisen worden gesteld. Een selectieprocedure ten aanzien van de aanvullende eisen kan onderdeel uitmaken van de intake.

Tabel 4.9 – Wat was volgens jou het belangrijkste doel van de intake/kennismakingsactiviteit?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Kennismaking met de opleiding, docenten, mentoren	45	47
Bespreken of deze opleiding bij mij paste	21	21
Besluiten of ik werd toegelaten tot de opleiding	20	17
Bespreken of ik behoefte had aan ondersteuning of hulp tijdens de opleiding	7	6
De onderwijsovereenkomst (OOK) bespreken	3	3
Anders	2	3
Weet ik niet	3	4

(Percentages; N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

De eerstejaars studenten zijn in meerderheid tevreden over de intake/kennismakingsactiviteiten die zij hebben gehad. In vergelijking met de vorige meting is de zeer grote tevredenheid iets gedaald en hebben studenten wat vaker een neutraal oordeel over de intake/kennismakingsactiviteiten.

Tabel 4.10 – Was je tevreden over de intake/kennismakingsactiviteiten?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022

Zeer tevreden	25	16
Tevreden	64	66
Niet tevreden, niet ontevreden	8	13
Ontevreden	2	3
Zeer ontevreden	2	3

(Percentages, N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022)

Aan de studenten die aangeven (zeer) tevreden te zijn (N=1.969), is gevraagd waar zij tevreden over waren. Zij benoemen de volgende aspecten:
- De sfeer in het gesprek was fijn en ik was op mijn gemak (70%);
- In het gesprek werd informatie over de opleiding duidelijk gegeven (57%);
- De vragen die ik had, werden goed beantwoord (47%);
- De intaker toonde veel interesse in mij en er werd goed naar mij geluisterd (46%);
- De intake was goed gepland en er werd goed gecommuniceerd (43%);
- De opdrachten tijdens de intake sloten goed aan bij de opleiding (20%);
- Er werd goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen (26%);
- Ik vond het fijn dat de intake in een groep was (17%);
- De intake was online en dat vond ik fijn (14%);
- Anders (2%)

Aan de studenten die aangeven niet tevreden/niet ontevreden of (zeer) ontevreden te zijn (N=429), is gevraagd waar zij ontevreden over waren. Zij benoemen de volgende aspecten:
- De intake was online en dat vond ik niet prettig/werkte niet goed (23%);
- De informatie die werd gegeven over de opleiding was niet duidelijk of klopte niet (26%);
- Er werd niet goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen (14%);
- Ik voelde mij niet op mijn gemak in het gesprek (15%);
- De vragen die ik had werden niet of onduidelijk beantwoord (13%);
- De planning of communicatie over het gesprek was niet goed (15%);
- De opdrachten tijdens de intake sloten niet goed aan bij de opleiding (11%);
- Ik vond het niet fijn dat de intake in een groep was (10%);
- De intaker toonde weinig interesse in mij en er werd niet goed naar mij geluisterd (10%);
- Anders (18%).

De studenten die (zeer) tevreden waren over de intake/kennismakingsactiviteit geven vaak aan dat de sfeer in gesprek prettig was en ze zich op hun gemak voelden. Ook vond de meerderheid van hen dat er duidelijke informatie werd gegeven. Opvallend is dat studenten vaker aangaven dat ze het prettig vonden dat de intake online plaatsvond (van 7% gestegen naar 14%). Op een groot deel van de positieve punten – van het goed beantwoord worden van vragen tot het fijn vinden dat de intake in een groep was – noteren we echter een lagere tevredenheid dan in de vorige meting.

Van de studenten die niet tevreden waren over de intake/kennismakingsactiviteit geven ongeveer een kwart aan dat zij de online intake juist niet fijn vonden en dat de informatie over de opleiding onduidelijk of onjuist was. Het laatste, onduidelijk of onjuiste informatie, komt dit jaar vaker voor dan in de vorige meting (gestegen van 18 naar 26 procent). 18% benoemt andere aspecten (dan hierboven genoemd) waar zij ontevreden over zijn. In de vorige meting lag dit percentage hoger (25%) en werden veel coronagerelateerde zaken genoemd. In de intake voor 2021-2022 lijkt dit minder te hebben gespeeld. Kritiekpunten die werden genoemd betreffen meer zaken als een moeizame of onprettige communicatie met een intaker (bijvoorbeeld over problematiek van de student of de verwachting dat de student de opleiding niet aankan) of een te beperkte intake/kennismaking.

Aan alle eerstejaars studenten (dus zowel degenen die een intake of kennismakingsactiviteiten hebben gehad als degenen die dat niet hebben gehad) is gevraagd of er naar hun idee dingen in de intake/kennismakingsactiviteiten anders zijn gegaan vanwege corona: 27 procent van de studenten heeft het idee dat dit het geval is. Dit is iets lager dan bij de vorige meting (29 procent). Dit percentage is iets lager dan het percentage opleidingsmanagers (37 procent) dat aangeeft dat er vanwege corona zaken (daadwerkelijk) anders zijn gelopen in de procedures/het proces rondom intake/kennismaking. Het verschil tussen de waarneming van de studenten en de opleidingsmanagers lag bij de vorige meting nog een stuk verder uit elkaar (29 procent van de studenten en 55 procent van de opleidingsmanagers gaf aan dat zaken anders waren gegaan vanwege corona. Eerstejaars studenten, die voor het eerst een intake/kennismaking meemaken op het mbo, kunnen uiteraard minder goed inschatten hoe een intake/kennismaking er normaal gesproken (zonder corona) uit ziet.
De dingen die – in de beleving van de student – in de intake anders zijn gegaan, komen overeen met de door opleidingen genoemde veranderingen. Veruit het meest genoemd wordt dat intake-/kennismakingsactiviteiten online of telefonisch hebben plaatsgevonden. In minder mate wordt aangegeven dat (sommige) intake-/kennismakingsactiviteiten helemaal zijn komen te vervallen, dat tijdens activiteiten afstand moest worden gehouden of dat deze in kleinere groepjes plaatsvonden. Soms werd aangegeven dat de intake hierdoor niet zo goed verliep en vaker dat het contact hierdoor niet erg persoonlijk was.

4.4 Studiekeuzeadvies

Onderdeel van de wet Vroegtijdige aanmelding en toelatingsrecht vormt het recht op een studiekeuzeadvies voor studenten die zich uiterlijk op 1 april, en in geval van studiejaren 2020-2021 en 2021-2022 uiterlijk op 1 mei, hebben aangemeld en hebben deelgenomen aan eventueel verplichte intake-activiteiten. Uit de enquêtes onder mbo-instellingen en mbo-opleidingsteams bleek dat ook in studiejaar 2021-2022 nog weinig studenten expliciet een beroep doen op hun recht op een studiekeuzeadvies.
In de enquête onder eerstejaars studenten is gevraagd of zij een studiekeuzeadvies hebben gehad. Net als in de vorige meting geeft iets meer dan een derde (34%) aan dat dit het geval is. Bij de meeste van deze studenten werd het studiekeuzeadvies voorgesteld door de mbo-instellingen, de overige van deze studenten heeft het studiekeuzeadvies zelf aangevraagd. Ten opzichte van de vorige meting lag het initiatief voor het studiekeuzeadvies wat vaker bij mbo-instelling (van 66 naar 73 procent) en wat minder vaak bij de student (van 34 naar 27 procent).

Aan alle eerstejaars studenten is gevraagd of zij wisten dat ze een studiekeuzeadvies konden krijgen als ze op het mbo beginnen: 35 procent was hiervan op de hoogte. Deze studenten kwamen voornamelijk via hun vorige school/opleiding en/of via de mbo-instelling te weten dat ze een studiekeuzeadvies konden krijgen. In de vorige meting gaf 41 procent van de studenten aan bekend te zijn met het studiekeuzeadvies en de bekendheid ervan lijkt dus te zijn afgenomen sinds de vorige meting.

Tabel 4.11 – Hoe ben je te weten gekomen dat je zo'n studiekeuzeadvies kon krijgen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Via mijn vorige school/opleiding	53	49
Via de mbo-instelling	49	46
Via familie	12	11
Via vrienden	8	9
Anders	5	7

(Percentages, N=1.579, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=1.321, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021)

4.5 Toelating

Studenten worden toegelaten – ofwel hebben toelatingsrecht – tot de mbo-opleiding van hun keuze als ze voldoen aan de vooropleidingseisen. Aan de studenten is gevraagd of zij bekend waren met het toelatingsrecht, voor zij aan de opleiding begonnen (N=3.288):

- 45 procent was bekend met het toelatingsrecht en wist wat het toelatingsrecht inhoudt;
- 26 procent was wel bekend met het toelatingsrecht, maar wist niet precies wat het inhoudt;
- 29 procent was niet bekend met het toelatingsrecht.

Ten opzichte van de vorige meting is het aandeel studenten dat bekend was met het toelatingsrecht licht gedaald (van 52 naar 45 procent) en het aandeel dat er niet bekend mee is licht toegenomen (van 21 naar 29 procent).
Gelijk aan de vorige meting geven nog steeds BBL-studenten vaker dan BOL-studenten aan dat zij niet bekend waren met het toelatingsrecht en zijn studenten die vóór hun mbo-opleiding betaald werk hadden – in vergelijking met studenten die vóór hun opleiding een (andere) opleiding volgden – vaker niet bekend met het toelatingsrecht.

Toelating huidige opleiding

In de enquête is aan de eerstejaars studenten gevraagd of ze bij aanmelding voor hun opleiding advies gehad hebben van de school om wel of niet met deze opleiding te starten. Meer dan de helft van de studenten heeft geen advies gekregen en dit percentage is toegenomen sinds de vorige meting. Het aandeel studenten dat het expliciete advies kreeg om wel met de opleiding te starten is juist wat afgenomen.

Tabel 4.12 – Toen je je aanmeldde voor deze opleiding heb je toen advies gehad van de school om wel of niet met deze opleiding te starten?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022
Ik heb geen advies gekregen	54	57
Ik heb advies gekregen om wel met deze opleiding te starten	45	41
Ik heb advies gekregen om niet met deze opleiding te starten (maar ben toch begonnen)	1	2[19]

(Percentages, N=4.302, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.144, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021)

Een klein percentage eerstejaars studenten (2%, N=103, niet significant afwijkend van de vorige meting) geeft aan dat zij het advies hebben gekregen om niet met hun huidige opleiding te starten. Hen is gevraagd waarom zij dit advies hebben gekregen. Ongeveer een derde van deze studenten geeft aan dat de school dacht dat het niveau van de student te laag was om de opleiding succesvol te doorlopen en af te ronden. Andere redenen die vaker genoemd worden: het taalniveau van de student, het niveau van de student is te hoog voor de gekozen opleiding, de opleiding past niet bij de student (eigenschappen, kenmerken, leeftijd, medische redenen).
Ondanks het advies om niet te starten, zijn de studenten (N=49) toch gestart met de opleiding, omdat:

- de student toch het liefst deze opleiding wilde doen (75%);
- de student wist dat hij/zij toelatingsrecht had tot deze opleiding en toch kon starten (21%);
- andere redenen (22%): bijv. niet weten welke opleiding dan wel te doen, deze opleiding toch het meest geschikt vinden.

In antwoord op de vraag wat studenten ervan vonden dat ze het advies kregen om niet met de opleiding te starten geeft ongeveer drie kwart van de studenten aan dat ze het advies vervelend, demotiverend en/of onterecht. Ongeveer een kwart geeft aan dat ze het (achteraf) wel begrijpelijk of terecht vonden.

Toelating andere opleidingen waarvoor student zich had aangemeld

In de vorige alinea's gaat het om eerstejaars studenten die daadwerkelijk gestart zijn met de opleiding, ondanks een eventueel 'negatief' advies. In hoofdstuk 2 is geschreven over studenten die zich, naast de opleiding die ze nu volgen, ook nog voor één of meerdere andere opleidingen hadden aangemeld. In de vragenlijst heeft 12 procent van de studenten aangegeven dat ze zich voor meer opleidingen hadden aangemeld. Aan deze studenten is gevraagd waarom zij uiteindelijk voor de opleiding hebben gekozen, die ze nu volgen. Ze geven daarvoor de volgende redenen:

- Ik vond de opleiding die ik nu doe toch het leukst (60%);
- Tijdens de intake-/kennismakingsactiviteit(en) kwam ik erachter dat ik het liefst deze opleiding wilde doen (23%);
- Ik ben niet toegelaten tot de andere opleiding(en) (12%);
- Die andere opleiding(en) zat(en) vol (5%);
- Ik ben wel toegelaten tot de andere opleiding(en), maar kreeg van die opleiding(en) het advies om iets anders te kiezen (3%);
- Andere redenen (15%), waaronder dat studenten deze school/opleiding/locatie beter (bereikbaar) of leuker vonden.

19 Niet afgerond percentage: 1,5 procent

12 procent van de studenten werd niet toegelaten tot de andere opleiding(en), waar ze zich ook hadden aangemeld. Aan hen is gevraagd waarom zij niet werden toegelaten tot deze andere opleiding(en). De meeste studenten geven aan dat ze zijn afgewezen, bijvoorbeeld omdat ze niet door de procedure zijn gekomen (audities niet gehaald, creativiteit onvoldoende, medische redenen e.d.), omdat ze niet geschikt werden geacht of de opleiding vol zat.
Een klein percentage (3%) was wel toegelaten tot de andere opleiding(en), maar kreeg van die opleiding(en) het advies om iets anders te kiezen. Aan hen is gevraagd waarom zij het advies kregen om iets anders te kiezen. Genoemd worden: leeftijd (te jong/oud), opleiding past niet bij student (bijvoorbeeld qua niveau), de student had zelf eigenlijk al een andere keuze gemaakt of een andere opleiding paste beter bij student.

De conclusie die in een eerdere tussenrapportage werd getrokken, over dat zogenaamde 'negatieve advisering' geen breed voorkomende praktijk is in het mbo, wordt door deze uitkomsten bevestigd. Toch gaan we hieronder wat dieper in op de toelating/afwijzing en negatieve advisering, omdat dit een kernpunt is in de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht en daarmee ook in de uitvoering van de wet in de mbo-instellingen. Het gaat wellicht om een klein *percentage* studenten dat niet toegelaten wordt of dat een negatief advies krijgt, maar mbo-breed gaat het om een behoorlijk *aantal* studenten.

Afwijzing en negatieve advisering
Afwijzing en negatieve advisering komt voor in verschillende situaties. Met de enquête onder de eerstejaars studenten hebben we hier (deels) zicht op. We hebben zicht op de studenten die zich alleen voor hun huidige opleiding hadden aangemeld en zijn gestart met deze opleiding, maar wel een negatief advies hebben gekregen. We hebben zicht op de studenten die zich ook voor één of meerdere andere opleidingen hadden aangemeld, maar niet zijn gestart met die andere opleiding(en) omdat zij niet zijn toegelaten (opleiding vol, niet door de procedure gekomen, voldeden niet aan vooropleidingseisen, geen reden) of omdat zij een negatief advies hebben gekregen. Het volgende schema geeft daarvan een overzicht.
Geen zicht hebben we op de jongeren die zich hadden aangemeld voor een (of meerdere) mbo-opleidingen, daar niet zijn toegelaten of een negatief advies hebben gekregen en als gevolg daarvan niet gestart zijn op het mbo.

Overzicht – Afwijzing en negatieve advisering[20]

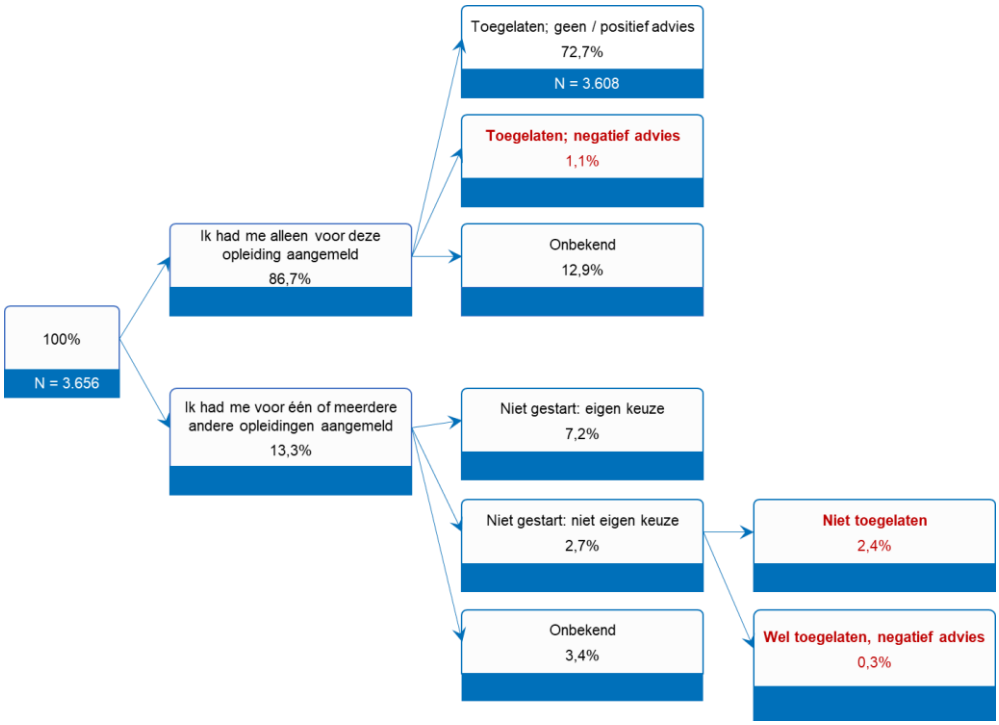

Op het totaal aantal studenten dat (al) deze vragen heeft ingevuld (N=3.656) is 2,4 procent (vorige meting 2,6 procent) niet toegelaten, omdat onder meer de opleiding vol zat, de student niet door procedure is gekomen of de student niet voldeed aan vooropleidingseisen. De tabel laat ook zien dat 1,4 procent (1,1% plus 0,3%; vorige meting eveneens totaal 1,4 procent) van de studenten wel is toegelaten, maar een negatief advies heeft gekregen (ofwel bij de huidige opleiding ofwel bij andere opleidingen waar de student zich had aangemeld). Dat zijn kleine percentages, maar op het totaal aantal instromers in het mbo[21] gaat het om respectievelijk circa 6.000 en circa 3.000 studenten.

4.6 Samenvatting

Het vo informeert de meeste aankomend mbo-studenten over vroegtijdig aanmelden

De studenten die direct afkomstig zijn uit het voortgezet onderwijs (bijna de helft van de instromers) geven aan van hun vorige school vooral informatie te hebben gekregen over de vroegtijdige aanmelddatum en (in iets mindere mate) over de intake/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten

20 Betreft percentages ten opzichte van totaal aantal studenten (dat deze vraag heeft beantwoord): 3.565 (100%).
De categorie 'Niet gestart: eigen keuze' omvat studenten die hebben gekozen voor de opleiding die ze nu volgen, omdat: ze deze opleiding toch het leukst vonden, ze er tijdens de intake-/kennismakingsactiviteiten achter kwam dat ze het liefst deze opleiding wilde doen, ze deze school/locatie leuker vonden.
De categorie 'Niet gestart: niet eigen keuze' omvat studenten die bij de andere opleiding(en), waar zij zich ook hadden aangemeld niet zijn toegelaten (o.a. omdat de opleiding vol zat) en studenten die een negatief advies kregen. Laatstgenoemde groep is dus niet uit eigen keuze een andere opleiding gaan volgen, maar ze zijn een andere opleiding gaan volgen omdat die andere opleiding hen dit adviseerde.

21 Bron: Populatiegegevens ontvangen van DUO; instroom21 (IA2022): 234.827

van de mbo-instelling. Een kleiner percentage eerstejaars is geïnformeerd over het studiekeuze-advies, bindend studieadvies, numerus fixus of aanvullende eisen. Dit beeld komt overeen met de uitkomsten van de vorige meting. Verder valt op dat bij alle antwoordmogelijkheden de percentages lager liggen dan bij de vorige meting. Dit betekent dat in de huidige meting – in vergelijking met de vorige meting – een kleiner percentage studenten aangeeft door hun vorige school geïnformeerd te zijn over verschillende aspecten van het mbo.

Eerstejaars studenten over het algemeen positief over informatievoorziening door mbo-instelling

De eerstejaarsstudenten zijn – net als in de vorige meting – over het algemeen positief over de informatievoorziening door de mbo-instelling. Circa twee derde van de studenten kon bij de mbo-instelling veel tot alle informatie vinden of opvragen. Net als in de vorige meting blijkt met name de website van de mbo-instelling door de meeste studenten te worden benut voor het verkrijgen van de benodigde informatie. Ten opzichte van de vorige meting zijn studenten nog wat vaker de website gaan raadplegen en hebben ze minder contact met de mbo-instelling opgenomen of schriftelijke informatie geraadpleegd.

Ongeveer de helft tot twee derde van de studenten heeft informatie verkregen over de inhoud van de mbo-opleiding, eisen voor toelating tot de opleiding, open dagen en voorlichting, intake-/kennismakingsactiviteiten en/of de toelatingsprocedure. Minder studenten hebben informatie verkregen over het studiekeuzeadvies, extra ondersteuning en het bindend studieadvies.

De studenten die weinig tot geen informatie konden vinden of opvragen, misten vooral concrete en duidelijke informatie over de opleidingen, zoals de vakken, stages, lesdagen, studielast, roosters, lesmateriaal, kosten en de verschillen tussen de leerwegen.

Meerderheid studenten die het nodig had is tevreden over keuzehulp van mbo-instelling

Vier op de tien studenten geven aan bij het kiezen van de opleiding geen hulp (nodig) te hebben gehad van de mbo-instelling. De studenten die wél door de mbo-instelling zijn geholpen bij het kiezen van de opleiding hebben merendeels een gesprek gevoerd met een docent. Wel valt op dat studenten ten opzichte van de vorige meting minder vaak een gesprek hebben gevoerd met een docent of met een decaan van de mbo-instelling over de opleidingskeuze. 62% procent van de studenten geeft aan (zeer) tevreden te zijn over de hulp die ze van de mbo-instelling hebben gekregen bij het kiezen van de opleiding die ze nu volgen. Dat is een daling van 8% ten opzichte van de vorige meting. Ruim een kwart van de studenten heeft het idee dat er dingen minder goed zijn gegaan in de hulp van de school vanwege corona, met name in de communicatie en het contact tussen school en studenten.

Studenten iets minder tevreden over hun intake/kennismaking

Net als in de vorige meting geeft bijna twee derde van de studenten aan dat hun opleiding (studiejaar 2021-2022) een verplichte intake/kennismaking had. Vrijwel alle studenten doen mee aan de verplichte intake/kennismaking, 89 procent doet mee aan vrijwillige intake/kennismaking. De intake bestond in de meeste gevallen uit één of meer gesprekken. De meeste studenten zijn tevreden over hun intake/kennismaking, maar de tevredenheid is wel licht gedaald ten opzichte van de vorige meting (van 89 naar 82 procent). Net als bij de vorige meting geeft ongeveer een kwart van de studenten dat er naar hun idee zaken anders zijn verlopen in de intake/kennismaking vanwege corona, met name dat deze online of telefonisch plaatsvond of (minder vaak) dat deze kwam te vervallen.

Afwijzing en negatieve advisering

Op basis van de vorige en huidige meting leiden we af dat jaarlijks ongeveer 2,5 procent van de studenten die zich voor een mbo-opleiding aanmeldt, niet wordt toegelaten (omdat onder meer de opleiding vol zat, de student niet door procedure is gekomen of de student niet voldeed aan vooropleidingseisen). Iets meer dan een procent (1,4%) was wel toelaatbaar tot de opleiding, maar heeft het advies gekregen om niet met de opleiding te starten (redenen volgens studenten: opleiding niet passend volgens school en/of student, bijv. qua (taal)niveau en/of andere kenmerken/eigenschappen van de student). Het merendeel van hen is toch met de opleiding gestart.

5 Opleidingen met numerus fixus

5.1 Inleiding

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden). Zie voor een overzicht: *SBB: De eerste resultaten van de nieuwe werkwijze doelmatigheid* (https://www.s-bb.nl/nieuws/nieuwe-werkwijze-sbb-vergroot-kansen-van-mbo-studenten-op-de-arbeidsmarkt).
Voor opleidingen Veiligheid & Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een buiten de scholen om vastgelegde beperking van het aantal opleidingsplaatsen.

Het bevoegd gezag van een mbo-instelling kan voor sommige opleidingen een numerus fixus instellen om het aantal opleidingsplaatsen te beperken, vanwege beperkte opleidingscapaciteit, gebrek aan stageplaatsen of uit oogpunt van het arbeidsmarktperspectief. Aan het stellen van een numerus fixus zijn wel voorwaarden verbonden, namelijk: 1) bij de toewijzing van de numerus-fixusplaatsen mogen geen extra eisen aan de geschiktheid van de student worden gesteld: toewijzing op basis van bijvoorbeeld motivatie, vaardigheden, toets of eerder behaalde cijfers mag niet, 2) in alle gevallen geldt dat studenten, die zich uiterlijk 1 april hebben aangemeld, voorrang hebben boven studenten die zich na 1 april hebben aangemeld.
De instelling maakt in haar beleid duidelijk hoeveel plaatsen er zijn en hoe zij omgaat met de toewijzing van het aantal beschikbare plaatsen. Denk hierbij aan: 1) de wijze waarop toewijzing plaatsvindt, zoals op volgorde van aanmelding, regionale doorstroom, loting, interne doorstroom, etc. De toewijzing mag alleen plaatsvinden op basis van niet-kwalitatieve criteria, 2) als er een locatie is met onvoldoende opleidingscapaciteit, dan zouden studenten doorverwezen kunnen worden naar een andere locatie. Belangrijk is dat dit goed wordt gecommuniceerd.[22]

Inventarisatie opleidingen met numerus fixus
Bij alle mbo-instellingen is gekeken welke opleidingen worden aangeboden met een numerus fixus (NF). Dat levert een bestand op met combinaties van instelling (brin-nummer) en opleiding (crebo-nummer)[23]. Elke combinatie staat voor een bepaalde opleiding die door een bepaalde instelling wordt aangeboden. In dit hoofdstuk wordt de aanduiding ‘NF’, ‘Aantal NF’ of ‘Totaal NF’ gebruikt. Daarmee wordt bedoeld het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie).

De informatie over opleidingen met een numerus fixus verzameld door middel van:
- Raadpleging websites van alle mbo-instellingen
- Opvragen informatie bij mbo-instellingen (email/telefonisch)
- Aanlevering inschrijvingsgegevens door DUO

22 Handreiking: Toelatingsrecht in het mbo, versie 2.0, Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering, oktober 2020.
23 Het komt voor dat een mbo-instelling eenzelfde opleiding met NF twee of meer keer aanbiedt op verschillende locaties. Wanneer voor elke locatie een aparte numerus fixus geldt, telt elke opleiding/instelling/locatie-combinatie afzonderlijk mee in de telling.

Het aantal opleidingen met een numerus fixus (NF) bedraagt 588 in studiejaar 2021-2022. Alle mbo-instellingen hebben meegewerkt aan het onderzoek, maar niet alle instellingen konden, binnen de tijd die beschikbaar was, alle gevraagde gegevens aanleveren. Om die reden is het absolute aantal in de tabellen soms lager dan 588. Procenten zijn op hele cijfers afgerond, waardoor de percentages soms niet optellen tot 100 procent.
De gegevens hebben betrekking op het studiejaar 2021-2022. Voor de gegevens over het aantal inschrijvingen is de peildatum 1 oktober 2021. Voor gegevens waar dit relevant en mogelijk was, is het studiejaar 2021-2022 (notatie NF 21-22) vergeleken met voorgaande studiejaren (NF 20-21 en NF 19-20).

Het overzicht van opleidingen met numerus fixus in het mbo wordt jaarlijkse *als factsheet* opgesteld (2019, 2020, 2021 en 2022) en maakt deel uit van het lopende onderzoek Monitoring en evaluatie van de wet 'Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het MBO'.
De factsheet is integraal opgenomen in deze rapportage, maar bestaat voornamelijk uit overzichten en tabellen en heeft daarmee een afwijkend karakter vergeleken met de overige hoofdstukken.

5.2 Opleidingen met numerus fixus

Er komen ongeveer 9.000 opleiding/instelling-combinaties voor, die in gebruik zijn (met tenminste één inschrijving). Het aantal numerus fixus (NF) bedraagt 588. Dat is 6,5 procent van het totaal.

- Studiejaar 2019-2020 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 684
- Studiejaar 2020-2021 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 603
- Studiejaar 2021-2022 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 588

5.2.1 Domeinen

De volgende tabel toont per domein het aantal NF en het percentage NF. Aantal NF wil zeggen het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie). Het percentage NF toont hoe het totaalaantal NF verdeeld is over de domeinen. In het totaal hebben 29.000 nieuw ingeschreven studenten te maken gehad met een NF[24]. Daarvan is het merendeel, 16.000 rechtstreeks afkomstig uit het voortgezet onderwijs. Het studiejaar 2021-2022 kende in het totaal ongeveer 98.600 instromers direct vanuit het voortgezet onderwijs. Daarvan heeft dus ruim 16 procent te maken gehad met een numerus fixus.
De laatste kolom van de tabel toont de verdeling van deze 29.000 studenten over de domeinen.

24 Het werkelijke aantal ligt iets hoger, naar schatting 31.900 studenten. Zie paragraaf 5.5.

Tabel 5.1 – Aantal NF naar domein

Nr.	Domeinnaam	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	Studenten 21-22	% studenten 20-21	% studenten 21-22
1	Bouw en infra	11	10	18	689	1	2
2	Afbouw, hout en onderhoud	15	15	16	927	4	3
3	Techniek en procesindustrie	13	19	14	301	1	1
4	Ambacht, laboratorium en gezond-heidstechniek	29	19	23	750	4	3
5	Media en vormgeving	135	106	102	6.005	18	21
6	Informatie- en communicatie-technologie	52	34	29	1.328	4	5
7	Mobiliteit en voertuigen	30	26	21	431	2	1
8	Transport, scheepvaart en logistiek	13	13	17	697	2	2
9	Handel en ondernemerschap	34	41	34	1.270	7	4
10	Economie en administratie	30	30	26	1.756	5	6
11	Veiligheid en sport	107	113	101	4.379	19	15
12	Uiterlijke verzorging	29	32	31	1.033	3	4
13	Horeca en bakkerij	19	6	9	227	<1	1
14	Toerisme en recreatie	7	1	1	11	<1	<1
15	Zorg en welzijn	127	113	116	6.663	21	23
16	Voedsel, natuur en leefomgeving	28	23	23	2.170	7	8
17	Overig[25]	5	2	7	261	2	1
	TOTAAL NF + STUDENTEN	**684**	**603**	**588**		**+/-27.000**	**+/-29.000**

Het totaal aantal opleidingen met een numerus fixus is gedaald van 603 naar 588. Over het algemeen gaat het om een lichte daling van het aantal NF-opleidingen per domein. In sommige domeinen is het aantal juist licht gestegen.
Enkele domeinen laten over een reeks van drie jaren een (sterke) daling zien:

- Media en vormgeving
- Informatie- en communicatietechnologie
- Mobiliteit en voertuigen

Hoewel het aantal NF-opleidingen is gedaald, nam het aantal studenten dat is ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus toe. Later in dit hoofdstuk gaan we nader in op de aanmeldingen en inschrijvingen.
Het overgrote deel van de NF-opleidingen (en studenten) bevindt zich in de drie domeinen Media en vormgeving, Veiligheid en sport en Zorg en welzijn: 319 van de 588 NF-opleidingen en 59 procent van alle studenten in een NF-opleiding.

5.2.2 NF-opleidingen per domein

In de volgende tabellen geven we overzichten van het aantal NF per opleiding voor de afzonderlijke domeinen:

25 Het betreft onder meer de beroepshavo-opleidingen op het ROC van Amsterdam en enkele cross-over opleidingen die niet in een domein ingedeeld zijn..

1. Bouw en infra
2. Afbouw, hout en onderhoud
3. Techniek en procesindustrie
4. Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek
5. Media en vormgeving
6. Informatie- en communicatietechnologie
7. Mobiliteit en voertuigen
8. Transport, scheepvaart en logistiek
9. Handel en ondernemerschap
10. Economie en administratie
11. Veiligheid en sport
12. Uiterlijke verzorging
13. Horeca en bakkerij
14. Toerisme en recreatie
15. Zorg en welzijn
16. Voedsel, natuur en leefomgeving

De vier techniekdomeinen zijn in een gezamenlijk overzicht opgenomen.

Tabel 5.2 – Overzicht van het aantal NF per opleiding, domeinen Techniek

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Domein 1 – Bouw en Infra	**11**	**10**	**18**
GWW / grondverzet	3	3	5
Landmeetkunde	2	1	1
Opperman bestratingen/ straatmaker	2	2	2
Uitvoerder bouw en infra	2	3	4
Betontimmerman / betonstaalvlechter	2	-	4
Timmerman	-	-	2
Domein 2 – Afbouw, hout en onderhoud	**15**	**15**	**16**
Vastgoedonderhoud / projectmanager	3	1	1
Specialist schilderen / Decoratie- en restauratieschilder	2	3	1
Schilder	2	1	3
Meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	-	6	3
Meubelstoffeerder	-	-	2
(VeVa) Allround vakkracht onderhoud en klussenbedrijf	4[26]	2[27]	1
(VeVa) Servicemedewerker gebouwen	4[28]	2[29]	1
VeVa - Militair medewerker genie	-	1	2
VeVa - Bouw	-	-	2
Domein 3 – Techniek en procesindustrie	**13**	**19**	**14**
VeVa –Mechatronica	5	7	5
VeVa - Berijfsautotechniek	-	-	1
(Eerste) monteur elektrotechnische/werktuigkundige installaties	-	7	
Procesoperator A	-	1	1
Research instrumentenmaker / instrumentmaker	-	1	2
Technicus	-	2	1
Monteur mechatronica	-	-	2
Overig	8	-	2
Domein 4 - Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	**29**	**19**	**23**
Creatief vakman (schoenmaker / glazenier / hoedenmaker / keramist / lederwarenmaker)	7	2	3
Analist/Laborant	17	17	14
Uurwerktechniek	2	-	2
Orthopedisch technicus / tandtechnicus	-	-	3
Optiek	3	-	1
TOTAAL NF domeinen 1-4	**68**	**64**	**71**

26 Waarvan 2 VeVa
27 Allen VeVa
28 Waarvan 2 VeVa
29 Allen VeVa

Tabel 5.3 – Domein 5 – Media en vormgeving, overzicht van het aantal NF per opleiding.

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Podium- en evenemententechnicus	23	11	9
Licht- of geluidstechnicus	-	2	-
Content Creator	-	2	-
Signmaking	17	11	13
AV-specialist	16	13	14
Fotografie	7	5	5
DTP-er / Mediamaker	19	10	11
Stand- en Decorbouwer	-	2	3
Mediamanagement	6	5	7
Mediaredactie	5	6	4
Mediavormgever	31	28	27
Ruimtelijke vormgeving	4	5	7
Productpresentatie	4	2	1
Game artist	-	2	-
Overige	3	2	1
TOTAAL NF domein 5	**135**	**106**	**102**

Tabel 5.4 – Domein 6 – Informatie- en communicatietechnologie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
ICT (Support)	28[30]	22[31]	25[32]
IT Systems and Devices	9	7[33]	-
Software/Game/Application Developer	15	5	4
TOTAAL NF domein 6	**52**	**34**	**29**

30 Waarvan 6 VeVa
31 Waarvan 4 VeVa
32 Waarvan 5 VeVa
33 Waarvan 1 VeVa

Tabel 5.5 – Domein 7 – Mobiliteit en voertuigen, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Autospuiter/autoschadehersteller	4	-	-
(Bedrijfs)autotechnicus	20[34]	19[35]	13[36]
Vliegtuigonderhoud	-	2	-
(Motor/)fiets- /scootertechnicus	4	3	3
Technicus/Monteur Mobiele Werktuigen	2	2	3
Techniek en mechanisatie	-	-	2
TOTAAL NF domein 7	**30**	**26**	**17**

Tabel 5.6 – Domein 8 – Transport, scheepvaart en logistiek, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Aviation Operations Officer	1	1	2
Chauffeur Goederenvervoer	1	1	-
Luchtvaartdienstverlener	4	5	9
Machinist railvervoer	-	1	-
Schipper/kapitein binnenvaart/rondvaartboot	2	2	-
Logistiek medewerker/teamleider	5[37]	3[38]	6[39]
TOTAAL NF Domein 8	**13**	**13**	**17**

Tabel 5.7 – Domein 9 – Handel en ondernemerschap, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Interieuradviseur	5	5	4
Junior stylist	6	3	3
Leidinggevende Team/Afdeling/Project	-	1	1
Manager Retail	1	1	-
Mode- en maatkleding / Fashion	20	25	20
Vakman-ondernemer	2	2	1
Verkopert Mode/Wonen	-	4	3
Productpresentatie	-	-	1
TOTAAL NF Domein 9	**34**	**41**	**33**

34 Waarvan 8 VeVa
35 Waarvan 8 VeVa
36 Waarvan 5 VeVa
37 Waarvan 2 VeVa
38 Waarvan 3 VeVa
39 Waarvan 4 VeVa

Tabel 5.8 – Domein 10 – Economie en administratie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Accountmanager / International business	5	4	3
E-commerce	-	2	-
Evenementenorganisatie / producent	3	4	4
Marketing en communicatie	5	3	4
Bedrijfs-/juridische/financiële administratie	7	9	10
Secretariaat en receptie / managementassistent	6	6	3
Human Resource Management	-	1	2
Junior assistent accountant	-	1	-
Overig	4	-	-
TOTAAL NF domein 10	**30**	**30**	**26**

Tabel 5.9 – Domein 11 – Veiligheid en sport, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
VeVa – Aankomend medewerker/onderofficier grondoptreden/maritiem	50	48	39
Handhaving toezicht en veiligheid	25	25	26
Beveiliging	18[40]	18[41]	16[42]
Sport en bewegen	14	21	20
College de Toekomst	-	1	
TOTAAL NF domein 11	**107**	**113**	**101**

Tabel 5.10 – Domein 12 – Uiterlijke verzorging, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Grimeur	2	2	-
Kapper/Haarstylist/Salonmanager dame/heer	15	20	23
Schoonheidsspecialist	12	9	8
TOTAAL NF Domein 12	**29**	31	31

40 Waarvan 4 VeVa
41 Waarvan 1 VeVa
42 Waarvan 3 VeVa

Tabel 5.11 – Domein 13 – Horeca en bakkerij, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Bakker	6	2	3
Kok	5	-	
Bediening	1	-	
Gastheer/vrouw	2	-	
Facilitair manager	1	2	5[43]
Manager/Ondernemer horeca	4	2	1
TOTAAL NF Domein 13	**19**	**6**	**9**

Tabel 5.12 – Domein 14 – Toerisme en recreatie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Leisure & hospitality	7	1	1
TOTAAL NF Domein 14	**7**	**1**	**1**

Tabel 5.13 – Domein 15 – Zorg en welzijn, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Doktersassistent	24	15	18
Apothekersassistent	6	7	4
Tandartsassistent/tandtechnicus	13	13	15
Pedagogisch medewerker/onderwijsassistent	14	5	7
Sociaal/sociaal-cultureel/sociaal-maatschappelijk/maatschappelijk werker	9	12	17
Helpende/verzorgende/verpleegkundige	10	13[44]	16[45]
Acteur/theater/musical/dans	28	25	19
Muziek/muzikant	11	12	12
Sport en recreatie	10	9	6
(Facilitaire) dienstverlening	2	2	2
TOTAAL NF domein 15	**127**	**113**	**116**

43 Waarvan 3 VeVa
44 Waarvan 4 VeVa
45 Waarvan 5 VeVa

Tabel 5.14 – Domein 16 – Voedsel, natuur en leefomgeving, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Bloem, groen en styling	2	-	-
Dierenverzorging	10	11	10
Onderzoeker natuur en milieu	1	-	-
Paardensport en -houderij	3	3	4
Paraveterinair	8	6	7
Schaapherder	-	1	1
Voeding en kwaliteit/techniek	3	1	1
Voeding- en leefstijladviseur	1	1	-
TOTAAL NF domein 16	**28**	**23**	**23**

5.2.3 Leerweg, niveau en instellingen

In de onderstaande tabellen is het aantal NF-opleidingen uitgesplitst naar leerweg en niveau in het mbo. Daaruit blijkt dat NF-opleidingen voornamelijk voorkomen in de beroepsopleidende leerweg (BOL) en voor het grootste deel op de niveaus 3 en 4.

Tabel 5.15 – Aantal NF naar leerweg

Leerweg	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
BOL	596	547	544	93
BBL	38	18	43	7
BOL/BBL	20	7	1	<1
TOTAAL	**654**	**572**	**588**	**100**

Het aantal NF-opleidingen in de BBL is gestegen van 18 naar 43. Twee domeinen hebben relatief veel BF-opleidingen in de BBL. Dat zijn Bouw en infra (14) en Media en vormgeving (10). In het domein Zorg en welzijn, traditioneel ook met veel BBL-opleidingen, komen in de BBL maar twee NF-opleidingen voor.

Tabel 5.16 – Aantal NF naar niveau

Niveau	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
1	5	-	1	<1
2	161	151	141	24
3	165	149	149	25
4	337	297	297	51
2/3 en 2/3/4	16	6	-	1
TOTAAL	**684**	**603**	**588**	**100**

Het aantal NF-opleidingen verschilt sterk per mbo-instelling. Bij sommige mbo-instellingen komen NF-opleidingen helemaal niet voor, terwijl andere meer dan twintig NF-opleidingen kennen.
Het verschil is deels te verklaren door de vakinstellingen die vaak specialistische opleidingen aanbieden waarvoor een numerus fixus en aanvullende eisen gelden. Maar er zijn ook grote verschillen tussen de ROC's. Er is geen direct verband tussen de omvang van het ROC en het aantal NF-opleidingen. Er zijn grote ROC's met veel en met heel weinig NF-opleidingen.

Tabel 5.17 Aantal NF per instelling

Aantal NF	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
0	12	13	10	17
1-5	17	16	12	21
6-10	8	15	14	24
11-20	13	12	15	26
21-30	9	6	5	9
31-56	4	2	2	3
TOTAAL	**63**	**64**	**58**	**100**

Aantal NF wil zeggen het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie).

5.3 Redenen en procedure numerus fixus

In deze paragraaf worden de redenen voor de numerus fixus en de procedure voor het toelaten van studenten tot de opleiding beschreven. De redenen zijn afgezet tegen andere belangrijke opleidingskenmerken (niveau, leerweg, domein).
Er worden vijf verschillende redenen voor het instellen van een NF gehanteerd:

- Gebrek aan werkgelegenheid (arbeidsmarktperspectief)
- Gebrek aan stageplaatsen
- Gebrek aan opleidingscapaciteit
- Opleidingen VeVa, aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie
- Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid

De redenen kunnen afzonderlijk of in combinatie voorkomen.

5.3.1 Redenen

Tabel 5.18 – Reden waarom de NF is ingesteld (2021-2022)

Reden	Aantal NF	% NF
Gebrek aan werkgelegenheid	31	6
Gebrek aan stageplekken	88	17
Gebrek aan opleidingscapaciteit	65	13
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	130	26
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	37	7
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	8	2
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidings-capaciteit	34	7
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	68	13
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	38	7
Anders, namelijk…	10	2
TOTAAL NF	**509**	**100**

Om de vergelijking met de voorgaande metingen mogelijk te maken zijn de antwoordcatego-rieën samengevoegd.

Tabel 5.19 – Reden waarom de NF is ingesteld (percentages)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) [46]	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	41	40	46
Gebrek aan stageplekken	41	51	51
Gebrek aan opleidingscapaciteit	23	29	28
Toelatingsbeperking (VeVa, macrodoelmatigheid)	12	19	21

46 Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 5.20 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar niveau (2021-2022; uitgebreidere antwoorden)

Reden	MBO 2 %	MBO 3 %	MBO 4 %
Gebrek aan werkgelegenheid	5	6	7
Gebrek aan stageplekken	19	17	17
Gebrek aan opleidingscapaciteit	10	13	14
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	20	24	29
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	10	5	7
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	3
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	3	6	9
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	25	25	2
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	3	4	11
Andere reden	5	-	2
TOTAAL NF (= 100%)	**117**	**132**	**260**

Tabel 5.21 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 2 (meerdere jaren)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) [47]	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	30	41	38
Gebrek aan stageplekken	37	41	42
Gebrek aan opleidingscapaciteit	24	25	23
Toelatingsbeperking	24	27	28
TOTAAL NF	**139**	**149**	**117**

Tabel 5.22 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 3 (meerdere jaren)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) [48]	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	31	27	41
Gebrek aan stageplekken	40	43	47
Gebrek aan opleidingscapaciteit	21	26	24
Toelatingsbeperking	23	28	29
TOTAAL NF	**151**	**149**	**132**

47 Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent
48 Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 5.23 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 4 (vergelijking)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) [49]	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	51	45	52
Gebrek aan stageplekken	42	58	58
Gebrek aan opleidingscapaciteit	25	32	33
Toelatingsbeperking	1	10	13
TOTAAL NF	**294**	**297**	**260**

Omdat het overgrote deel van de NF-opleiding in de BOL worden aangeboden wijkt de verdeling van de redenen voor de BOL niet af van het totaal. We laten daarom in de onderstaande tabel alleen apart de verdeling voor de BBL zien.

Tabel 5.24 – Reden waarom de NF is ingesteld, alleen voor leerweg BBL (2021-2022)

	BBL
Reden	Aantal NF
Gebrek aan werkgelegenheid	-
Gebrek aan stageplekken	5
Gebrek aan opleidingscapaciteit	15
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	2
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	10
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	1
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	-
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	1
Andere reden	2
TOTAAL NF	**36**

De meest genoemde reden voor NF in de BBL is gebrek aan opleidingscapaciteit. Dat komt het meest voor in het domein Bouw en infra (13 keer).

49 Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 5.25 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar domein (2021-2022; absolute aantallen)

Domein	1	2	3	4	5	6	7	8
Reden	BI	AHO	TP	ALG	MeV	ICT	MoV	TSL
Gebrek aan werkgelegenheid	-	-	-	3	5	3	2	2
Gebrek aan stageplekken	-	-	2	-	1	6	-	2
Gebrek aan opleidingscapaciteit	15	6	2	2	15	3	5	1
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	2	-	2	6	26	5	1	5
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	1	5	-	-	20	-	-	-
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	2	-	-	-	-
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	3	4	1	-	-
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	-	5	6	-	1	4	7	3
Wettelijke bepaling i.v.m. macrodoelmatigheid	-	-	-	4	12	2	-	1
Anders	-	-	-	-	3	1	3	1
Niet bekend	-	-	2	3	13	4	3	2
TOTAAL NF	**18**	**16**	**14**	**23**	**102**	**29**	**21**	**17**

Domein	9	10	11	12	13	14	15	16
Reden	HO	EA	VS	UV	HB	TR	ZW	VNL
Gebrek aan werkgelegenheid	3	-	4	-	-	-	9	-
Gebrek aan stageplekken	9	12	18	13	-	-	22	3
Gebrek aan opleidingscapaciteit	5	1	-	-	1	-	6	-
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	5	7	18	11	2	1	32	5
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	1	-	-	-	-	-	-	10
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	-	-	-	5	-
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	10	3	-	-	9	4
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	1	-	34	-	2	-	5	-
Wettelijke bepaling i.v.m. macrodoelmatigheid	4	-	9	-	-	-	10	-
Anders	-	-	-	-	-	-	1	1
Niet bekend	6	6	15	4	4	-	17	-
TOTAAL NF	**34**	**26**	**101**	**31**	**9**	**1**	**116**	**23**

Tabel 5.26 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar domein (2021-2022; absolute aantallen, samengevoegde redenen[50]

Reden	Domein	1 BI	2 AHO	3 TP	4 ALG	5 MeV	6 ICT	7 MoV	8 TSL
Gebrek aan werkgelegenheid		3	5	2	12	55	9	3	7
Gebrek aan stageplekken		2	-	4	11	31	12	1	7
Gebrek aan opleidingscapaciteit		16	11	2	7	39	4	5	1
VeVa / Wettelijke bepaling		-	5	6	4	13	6	7	4
Anders / Niet bekend		-	-	2	3	16	5	6	3
TOTAAL NF		**18**	**16**	**14**	**23**	**102**	**29**	**21**	**17**

Reden	Domein	9 HO	10 EA	11 VS	12 UV	13 HB	14 TR	15 ZW	16 VNL
Gebrek aan werkgelegenheid		9	7	32	14	2	1	50	19
Gebrek aan stageplekken		14	19	46	27	2	1	68	12
Gebrek aan opleidingscapaciteit		6	1	10	3	1	-	20	14
VeVa / Wettelijke bepaling		5	-	43	2	2	-	15	-
Anders / Niet bekend		6	6	15	4	4	-	18	1
TOTAAL NF		**34**	**26**	**101**	**31**	**9**	**1**	**116**	**23**

50 Combinatie van antwoordcategorieën, meerdere redenen per opleiding mogelijk.

5.3.2 Procedure

Als het aantal aanmeldingen het gelimiteerde aantal opleidingsplaatsen overstijgt, hanteert de mbo-instellingen een procedure voor toelating om te bepalen welke studenten wel en welke niet toegelaten worden. De instellingen moeten de procedure vooraf bekend maken, uiterlijk 1 februari voorafgaand aan het schooljaar waarin de opleiding start.

Tabel 5.27 – Type procedure voor toelating (aantallen en percentages)

Type procedure	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
Op volgorde van aanmelddatum	508	297	335	61
Loting	44	37	48	9
Combinatie volgorde van aanmelddatum en loting	23	2	4	1
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna volgorde aanmelddatum	-	118	97	18
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna loting	-	21	18	3
Anders	35	22	43	8
TOTAAL NF	**620**	**489**	**545**	**100**

Voor sommige opleidingen gelden, naast de numerus fixus, ook zogenaamde aanvullende eisen (zie paragaaf 5.6.2). Als de student voldoet aan de aanvullende eisen treedt de procedure voor plaatsing vanwege NF in werking. Voor het schooljaar 2021-2022 werd bij 80 procent van de NF-opleidingen ‘volgorde van aanmelddatum’ als procedure gehanteerd.

In de navolgende tabellen wordt per niveau en leerweg gekeken naar de gehanteerde procedure en wordt de vergelijking gemaakt met het voorgaande schooljaar. In de voorgaande meting (2019-2020) is geen uitsplitsing gemaakt naar procedures voor aanvullende eisen en plaatsing NF.

Tabel 5.28 – Type procedure voor toelating, naar niveau (2021-2022, percentages)

Type procedure	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Op volgorde van aanmelddatum	72	58	58
Loting	5	9	10
Combinatie volgorde van aanmelddatum en loting	-	1	1
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna volgorde aanmelddatum	14	24	16
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna loting	4	3	3
Anders	5	4	11
TOTAAL NF	**132**	**143**	**270**

De procedure volgorde van aanmelding komt relatief vaker voor bij NF-opleidingen van mbo-niveau 2. Op niveau 4 wordt vaker ‘anders’ genoemd. In de meeste gevallen gaat het om variant op volgorde van aanmelding, waarbij niet het moment van aanmelding bepalend is, maar het moment waarop de aankomend student bepaalde intake- of kennismakingsactiviteiten heeft afgerond.

5.4 Opleidingen met aanvullende eisen

In deze meting is voor het eerste geïnventariseerd in welke mate *aanvullende eisen* worden gesteld voor toelating tot een opleiding. De wet Toelatingsrecht laat niet toe dat mbo-instellingen andere toelatingseisen stellen dan de vooropleidingseisen. Een uitzondering vormen de opleidingen waarvoor specifieke geschiktheid, vermogens of aanleg een vereiste is. Welke opleidingen dat zijn, is vastgelegd in de *Regeling aanvullende eisen toelating middelbaar beroepsonderwijs*.[51] De actuele lijst omvat 45 opleidingen (crebo-nummers).

Uit de inventarisatie bij alle mbo-instellingen blijkt dat er 438 opleiding/instelling-combinaties zijn waarvoor aanvullende eisen mogen worden gesteld. Instellingen zijn niet verplicht de aanvullende eisen te hanteren, maar in de praktijk gebeurt dat meestal wel.

Tabel 5.29 – Toepassing van aanvullende eisen (2021-2022,)

Aanvullende toegestaan	Aantal	Percentage
Aanvullende eisen worden toegepast	314	72
Aanvullende eisen worden niet toegepast	111	25
Onbekend	13	3
TOTAAL AE toegestaan	**438**	

Uit de inventarisatie van zowel NF-opleidingen als opleidingen met aanvullende eisen (AE) blijkt dat het ook voorkomt dat aanvullende eisen worden gesteld voor opleidingen die niet in de Regeling zijn vastgesteld. Er is niet voor alle bestaande opleiding/instelling-combinaties gevraagd of er aanvullende eisen worden gesteld, dus het is niet mogelijk op grond van dit onderzoek uitspraken te doen over hoe vaak aanvullende eisen voorkomen in situaties die niet in de Regeling zijn omschreven. Wel weten we van de geïnventariseerde NF-opleidingen of er ook aanvullende eisen zijn gesteld. In het totaal is voor 396 opleiding/instelling-combinaties aangegeven dat er aanvullende eisen worden gesteld. In 314 gevallen gaat het om opleidingen die in de lijst van de regeling voorkomen. In 80 gevallen is dat niet zo of is er kennelijke onduidelijkheid over de betekenis van de term ‘aanvullende eisen’.

- In 26 gevallen betreft het VEVa-opleidingen. Deze opleidingen vallen niet binnen de lijst van de Regeling, meestal betreft het logistieke, technische of verpleegkundige opleidingen. Voor deelname aan de VeVa-opleidingen is wel een fysieke keuring (Sport Medisch Advies) en een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) vereist. Het hebben van een VOG geldt formeel echter niet als een toelatingseis.
- Een vergelijkbare situatie met de VOG geldt waarschijnlijk voor de opleidingen Beveiliger (niveau 2) en Handhaver Toezicht en Veiligheid (niveau 3). In acht gevallen wordt aangegeven dat er aanvullende eisen worden gesteld. Daarbij moet worden opgemerkt in veruit de meeste gevallen de instellingen aangeven dat er voor deze opleidingen geen aanvullende eisen worden gesteld.
- Andere opleidingen waarvoor aanvullende eisen worden gesteld zijn (tussen haakjes het aantal opleiding/instelling-combinaties waarbij dit voorkomt):
    - Analist/laborant (6)
    - Fashion Tailor, niveau 4 (8) en Assistent Fashion Tailor, niveau 3 (2)
    - Tandarts/apothekers/doktersassistent (4)
    - Verschillende technische opleidingen (9), waaronder bouw en infra en autotechniek.
    - Verschillende andere opleidingen, waaronder dierverzorging, logistiek, secretariaat en administratie.

51 Zie: https://wetten.overheid.nl/BWBR0040310/2021-08-01 (geraadpleegd op 28-07-2022).

Al deze opleidingen worden (door andere mbo-instellingen) ook aangeboden zonder dat er aanvullende eisen voor toelating worden gesteld.

Er is een zekere overlap tussen opleiding/instelling-combinaties met NF en met AE. Onderstaande tabel geeft een overzicht. Voor het overzicht kijken we naar opleidingen waarvoor is aangegeven dat er aanvullende eisen worden toegepast – ongeacht de vraag of dat toegestaan is.

Tabel 5.30 – Overlap tussen NF-opleiding en AE-opleidingen (2021-2022, aantal)

Aanvullende eisen toegepast	Ja	Nee
Numerus fixus toegepast		
Ja	199	344
Nee	197	(75)

Bij een derde van de NF-opleidingen gelden ook aanvullende eisen. Bij het merendeel, twee derde, is dat niet het geval.
Bij de helft van de opleidingen met aanvullende eisen geldt een numerus fixus, bij de andere helft niet.
Zoals aangegeven zijn in het onderzoek niet alle bestaande opleiding/instelling-combinaties betrokken. De cel rechtsonder in de tabel geeft het (incomplete) aantal aan waarvoor geen NF en geen AE gelden. Dat betreft hier opleiding/instelling-combinaties waarvoor aanvullende eisen wel zijn toegestaan, maar niet worden toegepast.

5.5 Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen

In dit deel worden de gegevens over aanmelding, beschikbare plaatsen (numerus fixus) en inschrijvingen gepresenteerd.

Aanmelding
Kandidaat-studenten melden zich aan bij de instelling voor de opleiding. Een persoon kan zich voor meerdere opleidingen en bij meerdere instellingen aanmelden. De wet vroegtijdige aanmelddatum en Toelatingsrecht mbo regelt een aantal procedurele aspecten van de aanmelding (aanmelddatum 1 april, informatievoorziening mbo-instellingen rondom toelatingsprocedures, recht op loopbaanadviesgesprek, deelname aan verplichte voorlichting-/intakeactiviteiten).

Beschikbare plaatsen
Voor opleidingen met een numerus fixus is het aantal beschikbare plaatsen (bij die instelling) gelimiteerd. Instellingen moeten dat vooraf bekend maken en ook vooraf (voor 2 februari) bekend maken welke procedure zij hanteren voor toelating als het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen.

Inschrijvingen
Een aanmelding kan leiden tot een inschrijving bij de opleiding. Een student is ingeschreven als er sprake is van een onderwijsovereenkomst tussen de student en de instelling. Instellingen melden hun ingeschreven studenten bij DUO. In geval van een numerus fixus kan het aantal beschikbare plaatsen ontoereikend zijn om alle aanmeldingen ook in te schrijven.
Aanmelding verplicht een persoon niet tot inschrijving. Hij of zij kan de aanmelding op elk moment terugtrekken.

De volgende gegevens worden gebruikt (tussen haakjes de bron):

- Aantal aanmeldingen (opgave instelling)
- Aantal numerus fixus (beschikbaar aantal plaatsen, opgave instelling)
- Aantal nieuwe inschrijvingen (per 1-10-2021, cijfers DUO)

Het totaalaantal numerus fixus (NF) bedraagt 588. Alle mbo-instellingen hebben meegewerkt aan het onderzoek, maar niet alle instellingen konden, binnen de tijd die beschikbaar was, alle gevraagde gegevens aanleveren. Dat gold met name voor de gegevens over aanmeldingen en beschikbare plaatsen. Om die reden is het absolute aantal in de tabellen in dit hoofdstuk lager dan 588.

- Van 397 (van de 588) NF-opleidingen zijn de aanmeldingen bekend
- Van 532 (van de 588) NF-opleidingen zijn de inschrijvingen bekend
- Gemiddeld hebben zich per NF-opleiding 83,2 studenten aangemeld. In het totaal zijn er dus naar schatting 48.900 studenten die zich hebben aangemeld voor een opleidingen waarvoor een NF gold.
- Gemiddeld zijn per NF-opleiding 54,3 studenten toegelaten tot de opleiding. In het totaal gaat het naar schatting om 31.900 studenten.

Voor zover na te gaan, is er geen sprake van ontbrekende data bij alleen specifieke opleidingen of domeinen. De cijfers worden daarom representatief geacht voor het totaal van NF in Nederland.

Toelichting bij de tabellen

In de onderstaande tabellen is weergegeven of een aantal hoger, gelijk of lager is. Daarvoor zijn de volgende grenzen gehanteerd:

- Lager dan: 10 of meer lager
- Gelijk aan: precies gelijk of minder dan 10 hoger en minder dan 10 lager
- Hoger dan: 10 of meer hoger

5.5.1 Aanmeldingen en inschrijvingen

Hieronder wordt het aantal aanmeldingen vergeleken met het aantal inschrijvingen.

Tabel 5.31 – Aanmelding en inschrijving (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal aanmeldingen lager dan aantal inschrijvingen	24	34	62	17
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal inschrijvingen	84	114	85	23
Aantal aanmeldingen hoger dan aantal inschrijvingen	303	208	224	60
TOTAAL NF	**441**	**356**	**371**	**100**

Tabel 5.32 – Aanmelding en inschrijving, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal aanmeldingen lager dan aantal inschrijvingen	16	15	31
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal inschrijvingen	24	25	36
Aantal aanmeldingen hoger dan aantal inschrijvingen	43	62	119
TOTAAL NF	**83**	**102**	**186**

Bij een deel van de NF-opleidingen ligt het aantal aanmeldingen lager dan het aantal inschrijvingen. Voor studiejaar 2021-2022 was dat bij 17 procent van de NF-opleidingen het geval. Het verschil tussen aanmeldingen en inschrijvingen is mogelijk het gevolg van late aanmelding en inschrijving, bijvoorbeeld vanwege interne wisseling of doorstroom. De teldatum voor de inschrijvingen is 1 oktober 2021. Daardoor worden ook inschrijvingen na de start van de opleiding meegeteld.
Van alle inschrijvingen bij een NF-opleidingen is:

- 55 procent afkomstig uit het voortgezet onderwijs
- 21 procent afkomstig uit dezelfde mbo-instelling
- 9 procent afkomstig van een andere mbo-instelling
- 14 procent afkomstig van buiten het onderwijs

De NF-opleidingen, waarbij het aantal aanmeldingen lager ligt dan het aantal inschrijvingen, zijn verspreid over de domeinen. Het is geen kenmerk van bepaalde, specifieke opleidingen of richtingen.
Bij de overige 83 procent van de opleidingen lag, zoals te verwachten, het aantal inschrijvingen ongeveer gelijk of lager dan het aantal aanmeldingen. Er zijn geen verschillen op dit punt tussen de mbo-niveaus.

5.5.2 Aanmeldingen en beschikbare plaatsen

Hieronder wordt het aantal aanmeldingen vergeleken met het in de numerus fixus bepaalde aantal beschikbare plaatsen.

Tabel 5.33 – Aanmelding en beschikbare plaatsen (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal aanmeldingen lager dan aantal beschikbare plaatsen	58	46	73	19
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	123	119	114	29
Aantal aanmeldingen hoger dan aantal beschikbare plaatsen	261	177	203	52
TOTAAL NF	**442**	**363**	**390**	**100**

Tabel 5.34 – Aanmelding en beschikbare plaatsen, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal aanmeldingen lager dan aantal beschikbare plaatsen	19	17	37

Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	29	34	51
Aantal aanmeldingen hoger dan aantal beschikbare plaatsen	37	54	112
TOTAAL NF	**85**	**105**	**200**

Ook in de vergelijking tussen aanmeldingen en beschikbare plaatsen is bij een deel van de NF-opleidingen het aantal aanmeldingen lager dan het aantal beschikbare plaatsen. Dat geldt voor 19 procent van de NF-opleidingen.

5.5.3 Inschrijvingen en beschikbare plaatsen

Hieronder wordt het aantal inschrijvingen vergeleken met het in de numerus fixus bepaalde aantal beschikbare plaatsen.

Tabel 5.35 – Inschrijving en beschikbare plaatsen (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal inschrijvingen lager dan aantal beschikbare plaatsen	266	187	196	41
Aantal inschrijvingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	184	219	178	37
Aantal inschrijvingen hoger dan aantal beschikbare plaatsen	55	75	106	22
TOTAAL NF	**505**	**481**	**480**	**100**

Tabel 5.36 - Inschrijving en beschikbare plaatsen, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal inschrijvingen lager dan aantal beschikbare plaatsen	49	48	99
Aantal inschrijvingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	38	51	89
Aantal inschrijvingen hoger dan aantal beschikbare plaatsen	27	27	51
TOTAAL NF	**114**	**126**	**239**

Bij een numerus fixus zou naar verwachting het aantal inschrijvingen ongeveer gelijk moeten liggen aan het aantal beschikbare plaatsen. Dat blijkt echter slechts bij 37 procent van de NF-opleidingen het geval. Vaker ligt het aantal inschrijvingen lager (41%). In 22 procent van de gevallen ligt het aantal inschrijvingen hoger dan het opgegeven aantal beschikbare plaatsen.

5.6 Ervaringen van studenten

In de enquête onder eerstejaars studenten studiejaar 2021-2022 zijn enkele vragen gesteld die betrekking hebben op de numerus fixus en op de aanvullende eisen.
In de overzichten wordt een vergelijking gemaakt tussen antwoorden van studenten die een NF-opleiding volgen (Wel NF) en van studenten die een opleiding zonder numerus fixus volgen (Geen

NF). Daarna volgt een vergelijking tussen antwoorden van studenten die een opleiding met of zonder aanvullende eisen volgen (Wel AE; Geen AE).

5.6.1 Numerus fixus

Onderstaande tabel laat zien dat iets meer dan de helft van de studenten die een numerus fixus opleiding volgen weten dat die opleiding een beperkt aantal plaatsen heeft. De andere studenten in numerus fixus opleidingen geven echter aan dit niet te weten (27 procent) of menen dat er geen beperking in de plaatsing van hun opleiding is (18 procent). Daarnaast meent 16 procent van de studenten, die géén numerus fixus opleiding volgen, dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen had. Ten opzichte van de vorige meting hebben meer studenten van NF-opleidingen een verkeerd beeld. Bij de studenten die geen NF-opleiding volgen, is het percentage met een verkeerd beeld gedaald. Er blijft echter een vrij grote groep studenten die niet goed op de hoogte te zijn of er wel of niet beperkingen in de toelating tot hun opleiding zijn.

In de tabellen is met de kleur rood aangegeven wanneer de antwoorden van de studenten in de enquête niet overeenkomen met hun feitelijke inschrijving. Bijvoorbeeld: in tabel 5.37 geeft zestien procent van de studenten die *niet* staan ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus aan dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen en toelatingsbeperking had.

Tabel 5.37 – Heeft jouw opleiding een beperkt aantal plaatsen, waardoor niet iedereen toegelaten kan worden?

	Wel NF-opleiding		Geen NF-opleiding	
	2020-2021	2021-2022	2020-2021	2021-2022
Ja	58	55	20	16
Nee	11	18	32	41
Weet ik niet	31	27	48	43
N	438	438	438	2.731

(Percentages; N=3269, studentenenquête IA 2021-2022)

Studenten die de vorige vraag beantwoordden met ‘Ja (er zijn beperkingen in het aantal plaatsen)’ kregen de volgende twee vervolgvragen. In de resultaten van die antwoorden wordt bevestigd dat de groep studenten die ten onrechte meende dat voor hun opleiding een beperking in de toelating gold, dit vooraf al dacht.
Bovendien zien we in tabel 5.39 dat van de groep studenten die wél een NF-opleiding volgde 31 procent niet wist hoe de toelating tot hun opleiding werkte.

Tabel 5.38 – Was het voor jou bekend dat er een beperkt aantal plaatsen was toen je je aanmeldde voor je opleiding?

	Wel NF-opleiding	Geen NF-opleiding
Ja	94	81
Nee	6	19
N	244	461

(Percentages; N=705, studentenenquête IA 2021-2022)

Tabel 5.39 – Hoe werkte de toelating tot jouw opleiding met een beperkt aantal plaatsen?

	Wel NF-opleiding	Geen NF-opleiding
Op volgorde van aanmelding	34	29
Via loting	12	6
Weet ik niet	31	52
Anders namelijk...	23	13
N	244	462

(Percentages; N=704, studentenenquête IA 2021-2022)

5.6.2 Aanvullende eisen

Er is een beperkt aantal mbo-opleidingen dat (eventueel naast een numerus fixus) via een wettelijke regeling aanvullende eisen mag stellen aan studenten, bijvoorbeeld fysieke eisen voor een sportopleiding of eisen aan creativiteit voor een fotografieopleiding. Onderstaande tabel laat de resultaten zien van de vraag aan studenten of zij voor toelating tot hun opleiding een bepaalde geschiktheid of vaardigheden moesten aantonen. Ook hier blijkt er een discrepantie te zijn tussen de werkelijke eisen rondom de toelating en het beeld bij de student. Zo zien we dat 28 procent van de studenten die een opleiding zonder aanvullende eisen doen, wél aangeven dat ze op een bepaalde manier hun geschiktheid moesten aantonen. Zo geeft 11 procent aan dat ze een VOG moesten hebben en 11 procent dat een of meer testen moesten doen om toegelaten te worden. De studenten die aangaven dat een of meer testen moesten doen is een vervolgvraag naar het soort test gesteld. De meeste studenten antwoordden dat ze een (of meer) test(en) over hun interesses/capaciteiten/studiekeuze of AMN-test moesten doen.

Tabel 5.40 – Voor sommige opleidingen moet je bepaalde geschiktheid of vaardigheden aantonen om toegelaten te worden. Moest dat voor jouw opleiding? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Wel AE-opleiding	Geen AE-opleiding
Ja, ik moest een verklaring omtrent gedrag (VOG) hebben	18	11
Ja, ik moest gescreend worden door de politie/AIVD	3	1
Ja, ik moest een portfolio met creatief werk laten zien	35	5
Ja, ik moest een of meer testen doen	28	11
Nee, ik werd gewoon toegelaten	30	71
Anders, namelijk	4	6
N	140	3.008

(Percentages; N=3148, studentenenquête IA 2021-2022)

Indien studenten op de vorige vraag ‘Ja, ik moest een of meer test(en) doen’ antwoordden kregen ze de volgende vraag gesteld:

Tabel 5.41 – Wat voor testen moest je doen om toegelaten te worden? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Wel AE-opleiding	Geen AE-opleiding
Een psychologische test	15	11
Een sport- of bewegingstest	69	18
Een test voor fijne oog-handcoördinatie	2	5
Een (of meer) test(en) over mijn interesses/capaciteiten/studiekeuze/AMN	21	60
Anders, namelijk...	21	22
N	37	340

(Percentages ; N=377, studentenenquête IA 2021-2022)

5.7 Samenvatting

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. De mbo-instelling kan ervoor kiezen een beperking aan het aantal beschikbare plaatsen voor eerstejaars studenten te stellen. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden). Voor opleidingen Veiligheid en Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een beperking van het aantal opleidingsplaatsen.
In dit onderzoek wordt jaarlijks bij alle mbo-instellingen gekeken welke opleidingen worden aangeboden met een numerus fixus (NF). Dat levert een bestand op met combinaties van instelling (brin-nummer) en opleiding (crebo-nummer). Elke combinatie staat voor een bepaalde opleiding die door een bepaalde instelling wordt aangeboden.

Numerus fixus in het mbo

Een numerus fixus wordt per opleiding per instelling ingesteld. Het aantal opleiding/instelling-combinaties waarvoor een numerus fixus geldt, bedraagt 588 (studiejaar 2021-2022). Ten opzichte van de voorgaande jaren daalde het aantal NF-opleidingen: van 684 in 2019-2020 naar 603 in 2020-2021 en naar 588 in 2021-2022.[52] Over het algemeen gaat het om een lichte daling van het aantal NF-opleidingen per domein. In sommige domeinen is het aantal juist licht gestegen. Enkele domeinen laten over een reeks van drie jaren een (sterke) daling zien:

- Media en vormgeving
- Informatie- en communicatietechnologie
- Mobiliteit en voertuigen

Hoewel het aantal NF-opleidingen is gedaald, nam het aantal studenten dat is ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus toe. Het overgrote deel van de NF-opleidingen (en studenten) bevindt zich in de drie domeinen Media en vormgeving, Veiligheid en sport en Zorg en welzijn: 319 van de 588 NF-opleidingen en 59 procent van alle studenten in een NF-opleiding.
NF-opleidingen komen weinig voor in sectoren waar tekorten bestaan op de arbeidsmarkt, zoals in de zorg en de techniek.

52 De term NF-opleiding verwijst naar een combinatie van een bepaalde opleiding bij een bepaalde instelling waarvoor een numerus fixus geldt.

De numerus fixus beperkt zich vrijwel geheel (93%) tot BOL-opleidingen. Ongeveer de helft van de NF-opleidingen is niveau 4, een kwart op niveau 3 en een kwart op niveau 2.
Het aantal NF-opleidingen verschilt sterk per mbo-instelling. Bij 17 procent van de mbo-instellingen komen NF-opleidingen helemaal niet voor, terwijl andere meer dan twintig NF-opleidingen kennen. Het verschil is deels te verklaren door de vakinstellingen die vaak specialistische opleidingen aanbieden waarvoor een numerus fixus en aanvullende eisen gelden. Maar er zijn ook grote verschillen tussen de ROC's, waarbij het aantal NF-opleidingen niet samenhangt met de omvang van het ROC.

Redenen voor numerus fixus

Bij een vijfde van de NF-opleidingen is de numerus fixus extern opgelegd. Voor deze opleidingen geldt vanwege macrodoelmatigheidsafspraken een gelimiteerde instroom of het betreft de zogenaamde VeVa-opleidingen (Veiligheid en Vakmanschap) die in samenwerking met Defensie worden uitgevoerd.
Voor de andere NF-opleidingen bepalen de mbo-instellingen zelf of er een numerus fixus nodig is. Er zijn drie redenen waarom een numerus fixus mag worden gehanteerd, namelijk gebrek aan werkgelegenheid, gebrek aan stageplaatsen en gebrek aan opleidingscapaciteit.
De meeste genoemde reden voor het in stellen van de NF is het gebrek aan stageplaatsen. Dat is in 51 procent van de gevallen (een) reden voor de NF. In de vorige meting was het percentage even hoog. Ten opzichte van de vorige meting nam wel het aantal NF-opleidingen toe, waarbij gebrek aan werkgelegenheid als (een) oorzaak wordt genoemd (was 40% en is nu 46%).
NF-opleidingen op mbo-niveau 2 en 3 hebben vaker te maken met extern opgelegde instroombeperking (macrodoelmatigheid, VeVa) dan mbo-niveau 4. Op niveau 4 speelt tekort aan stageplaatsen bij 58 procent van de NF-opleidingen een rol.
Tekort aan stageplaatsen komt relatief vaker voor in de domeinen ICT, Handel en Ondernemerschap, Veiligheid en Sport, Uiterlijke Verzorging en Zorg en Welzijn.
Tekort aan werkgelegenheid komt relatief vaker voor in de domeinen Ambacht, Laboratorium en Gezondheidstechniek, Media en Vormgeving en Voedsel, Natuur en Leefomgeving.

Procedure numerus fixus

Bij de meeste NF-opleidingen (79%) wordt de volgorde van aanmelding gehanteerd als toelatingsprocedure. Dat was bij de voorgaande meting 85%. Bij een klein deel (13%) wordt gebruik gemaakt van loting. Vaker dan bij de vorige meting kiezen de opleidingen voor varianten, waarbij zij naast volgorde van aanmelding bijvoorbeeld ook het deelnemen aan voorlichtingsactiviteiten of intake laten meewegen. Dat komt relatief vaker voor bij NF-opleidingen op mbo-niveau 4.
De bepaling welke studenten toegelaten worden tot de opleiding is complexer als voor de opleiding behalve een numerus fixus ook nog aanvullende eisen gelden. Bij 18 procent van de NF-opleidingen omvat de procedure zowel aanvullende eisen als volgorde van aanmelding. Het is niet duidelijk wat voor effect de procedures hebben op (verschillende groepen) studenten, ook in relatie tot kansengelijkheid bij de toelating tot opleidingen. Nader onderzoek is nodig om hier meer inzicht in te geven.

Aanvullende eisen

In deze meting is voor het eerste geïnventariseerd in welke mate *aanvullende eisen* worden gesteld voor toelating tot een opleiding. De wet Toelatingsrecht laat niet toe dat mbo-instellingen

andere toelatingseisen stellen dan de vooropleidingseisen. Een uitzondering vormen de opleidingen waarvoor specifieke geschiktheid, vermogens of aanleg een vereiste is. Welke opleidingen dat zijn, is vastgelegd in de *Regeling aanvullende eisen toelating middelbaar beroepsonderwijs*.[53]

Uit de inventarisatie bij alle mbo-instellingen blijkt dat er 438 opleiding/instelling-combinaties zijn waarvoor aanvullende eisen mogen worden gesteld. Instellingen zijn niet verplicht de aanvullende eisen te hanteren, maar in de praktijk gebeurt dat meestal wel: 72% past de aanvullende eisen toe, 25% doet dat niet.
In de praktijk komt het voor dat opleidingen zeggen aanvullende eisen te hanteren, terwijl de opleiding niet voorkomt in de lijst van de regeling. De inventarisatie geeft geen antwoord op de vraag hoe vaak dat voorkomt. Wel is er inzicht in de reden waarom het gebeurt. In de meeste gevallen gaat het om de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) die voor bepaalde opleiding vereist is (onder meer VeVa-opleidingen en opleidingen Beveiliger/Handhaver). Het kunnen overleggen van een VOG wordt (kennelijk) beschouwd als een aanvullende eis voor toelating.
In andere gevallen, die in het onderzoek naar voren komen, zijn geen aanvullende eisen mogelijk, maar worden die – volgens de mbo-instelling – toch toegepast. Het gaat om uiteenlopende opleidingen als analist/laborant, fashion tailor, tandartsassistent en verschillende technische opleidingen.
Zoals eerder aangegeven, bestaat er een zekere overlap tussen opleidingen met aanvullende eisen en opleidingen met een numerus fixus. Bij het merendeel, twee derde, van de NF-opleidingen is dat echter niet het geval.

Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen

Bij de meeste NF-opleidingen (81%) ligt, zoals te verwachten, het aantal aanmeldingen gelijk aan of boven het aantal beschikbare plaatsen. Bij een kleiner deel (19%) komt het voor dat er minder aanmeldingen waren dan plaatsen. In die gevallen lijkt de numerus fixus achteraf wellicht niet nodig te zijn geweest. Ook in de voorgaande metingen deed zich dit voor. Er is geen relatie met het domein of niveau van de opleiding.
Net als bij de vorige metingen blijkt een fors deel van de NF-opleidingen minder inschrijvingen te hebben (op 1 oktober) dan het aangegeven aantal beschikbare plaatsen. Het betreft 41 procent van de NF-opleidingen (was eerder 39%). In de vorige rapportage hebben we daar verschillende, mogelijke redenen voor genoemd:

- Het aantal inschrijvingen is vastgesteld op de peildatum van 1 oktober. Mogelijk volgen er na die datum nog inschrijvingen en is daarmee in de toelating rekening gehouden.
- Uit het onderzoek blijkt dat de numerus fixus vaak wordt toegepast op complexe situaties. Zo geldt één numerus fixus bijvoorbeeld voor meerdere locaties waar de opleiding gegeven wordt. Ook komt het voor dat de numerus fixus is ingesteld voor een combinatie van verwante opleidingen (bijvoorbeeld de VeVa-variant en de ‘burgervariant’, omdat deze onder dezelfde crebo-code vallen), voor een combinatie van de BOL- en BBL-opleiding of voor een combinatie van verwante opleidingen op niveau 3 en 4. Dat maakt dat de vooraf ingestelde numerus fixus (aantal beschikbare plaatsen) kan afwijken van wat er later feitelijk beschikbaar is aan plaatsen. Dat verklaart mogelijk ook het aantal NF-opleidingen waar er meer inschrijvingen zijn dan vooraf opgegeven plaatsen.
- Een derde mogelijke verklaring is dat aanmeldingen, hoewel geselecteerd voor toelating, toch niet tot inschrijving leiden. In hoofdstuk 2 beschreven we dat met name de aanmeldingen van

53 Zie: https://wetten.overheid.nl/BWBR0040310/2021-08-01 (geraadpleegd op 28-07-2022).

mbo-wisselaars en van niet-onderwijsvolgers vaak niet tot inschrijving leiden. Mogelijk leidt dat ertoe dat beschikbare plaatsen pas later (dan de teldatum) ingevuld kunnen worden.

- Een vierde en laatste verklaring is dat de numerus fixus (achteraf) onnodig was, omdat het aantal beschikbare plaatsen voldoende was in relatie tot de aanmeldingen en inschrijvingen.

Ervaringen van studenten

Iets meer dan de helft van de studenten (55%), die een numerus fixus opleiding volgen, weten dat die opleiding een beperkt aantal plaatsen heeft. De andere studenten in numerus fixus opleidingen geven echter aan dit niet te weten (27 procent) of menen dat er geen beperking in de plaatsing van hun opleiding is (18 procent). Daarnaast meent 16 procent van de studenten, die géén numerus fixus opleiding volgen, dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen had. Ten opzichte van de vorige meting hebben meer studenten van NF-opleidingen een verkeerd beeld. Bij de studenten die geen NF-opleiding volgen, is het percentage met een verkeerd beeld gedaald. Er blijft echter een vrij grote groep studenten die niet goed op de hoogte te zijn of er wel of niet beperkingen in de toelating tot hun opleiding zijn.

Bij van de aanvullende eisen blijkt het moeilijk om een scherp beeld te krijgen. Een deel van de studenten ervaart bijvoorbeeld het moeten overleggen van een VOG als een toelatingseis. Ook is er sprake van testen of het moeten overleggen van een portfolio, terwijl er voor de opleiding formeel geen aanvullende eisen mogen gelden.

6 Bindend Studieadvies – Beleid en praktijk in het mbo

Met de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht is ook het bindend studieadvies (BSA) breed ingevoerd in het mbo. In dit hoofdstuk wordt het beleid en de praktijk van het BSA op de mbo-instellingen besproken. De ervaringen van studenten met het BSA bespreken we in hoofdstuk 7. De focus van beide hoofdstukken ligt op het derde invoeringsjaar, 2020-2021.
In het vorige Basisrapport hebben we de achtergrond en opzet van het BSA toegelicht en zijn we uitgebreid ingegaan op de invoering van het BSA in de praktijk. In het huidige Basisrapport geven we een korte samenvatting van deze toelichting en een samenvatting van de uitkomsten van de vorige meting. Vervolgens beschrijven we welke ontwikkelingen er in studiejaar 2020-2021 hebben plaatsgevonden en lichten we een aantal relevante aspecten van de invoering van het BSA uit.

Belangrijke kanttekening vooraf is dat er ook in 2020-2021 geen landelijk overzicht bestaat van de (negatieve) BSA's die zijn gegeven. Ook de meeste mbo-instellingen in de casestudies hebben geen totaaloverzicht van de aantallen (negatieve) BSA's en waarschuwingen die zijn gegeven. Het aantal (negatieve) BSA's lijkt beperkt op basis van inschattingen en overzichten van een aantal informanten in de casestudies. Verder geeft de studentenenquête over het BSA, die in hoofdstuk 7 wordt besproken, een indicatie van het aantal BSA's in 2020-2021.

6.1 Het bindend studieadvies op het mbo

6.1.1 Het BSA in de wet

De introductie van het BSA in de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht in 2018-2019 was niet de eerste kennismaking van het mbo met het BSA. Al eerder, in het studiejaar 2014-2015, werd het BSA ingevoerd voor de entreeopleidingen. De wetgever plaatste het BSA nadrukkelijk in de lijn van loopbaanbegeleiding en bewaking van studievoortgang. Veel mbo-instellingen kennen studieloopbaanbegeleiders en periodieke voortgangsgesprekken. Met het BSA wilde de overheid het studievoortgangsgesprek een formele plek geven in het eerste jaar van de opleiding en de positie van de student daarin versterken. Het voortgangsgesprek mondt uit in een bindend studieadvies. Dat kan een negatief advies zijn. In de toelichting op de wet wordt nadrukkelijk gewezen op de noodzaak van grote zorgvuldigheid bij met name het negatief bindend studieadvies. Dat negatief advies kan leiden tot beëindiging van de inschrijving bij de opleiding, wanneer het bevoegd gezag daartoe besluit.[54] In de wet is een aantal voorschriften rondom de procedure van het BSA vastgelegd, zodat deze zorgvuldig verloopt. De belangrijkste punten zijn:[55]

54 Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en enkele andere wetten ter invoering van een vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs. *Memorie van toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 34 457, nr. 3.

55 Het overzicht is gebaseerd op: Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering (2018) *Handreiking: Bindend studieadvies (BSA). Versie 1.0*. Woerden: Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering.

- Het bindend studieadvies wordt alleen in het eerste jaar van de opleiding gegeven. Een negatief advies betekent dat het bevoegd gezag de opleiding van de student kan stoppen.[56]
- Het BSA mag pas na negen maanden tot uiterlijk twaalf maanden na de start na de start van de opleiding worden gegeven (na drie tot uiterlijk vier maanden in eenjarige opleidingen).
- Aan het negatief BSA moet altijd een schriftelijke waarschuwing voorafgaan. Ook moet de student een redelijke termijn krijgen om verbetering te laten zien.
- Een negatief BSA mag alleen worden gegeven als er sprake is van onvoldoende studievoortgang over de breedte van de opleiding. Andere aspecten zoals de beroepshouding, gedrag of verzuim kunnen nooit op zichzelf een grond voor negatief BSA zijn.
- Aan studenten van wie de onderwijsovereenkomst (OOK) vanwege het negatief BSA wordt ontbonden wordt een andere opleiding binnen de instelling aangeboden (uitzondering AOC en vakinstellingen). De instelling heeft een inspanningsverplichting gedurende minimaal acht weken om de student te ondersteunen en begeleiden naar een andere opleiding, binnen of buiten de instelling.
- Studenten kunnen tegen een negatief BSA in beroep gaan bij de Commissie voor Beroep Examens. De procedure daarvoor is wettelijk vastgelegd.

6.1.2 Het BSA in coronatijd

In studiejaren 2019-2020 en 2020-2021 is vanwege de coronapandemie in de praktijk afgeweken van de hiervoor beschreven voorschriften. Mbo-scholen zijn in 2020-2021 door het Ministerie van OCW dringend opgeroepen om geen negatieve BSA's te geven.[57] Het geven van een negatief BSA was weliswaar mogelijk, maar mag pas gebeuren wanneer er voldoende beeld is over de studievoortgang van een student. Dat betekent dat de school bij het besluit over het afgeven van het BSA de persoonlijke omstandigheden van de student betrekt. Het feit dat de student onvoldoende studievoortgang heeft geboekt vanwege de coronamaatregelen, en daardoor niet alle resultaten heeft behaald, is zo'n omstandigheid.

6.1.3 Onderzoek naar het BSA op de mbo-instellingen

De monitoring en evaluatie van de maatregel bindend studieadvies binnen de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht vindt plaats op twee manieren. Op de eerste plaats wordt in de casestudies en enquêtes op het niveau van instellingen en opleidingsteams de implementatie van het BSA gevolgd. De landelijke dataverzameling met behulp van instellings- en opleidingsenquêtes en casestudies is toegelicht in het eerste hoofdstuk van dit rapport. In dit hoofdstuk rapporteren we op basis van de enquêtes van de metingen in studiejaar 2021-2022 en de casestudies meting 2021-2022. In de enquêtes en de casestudies wordt teruggekeken op het BSA in het voorgaande studiejaar, dus studiejaar 2020-2021.
Op de tweede plaats wordt gekeken hoe het negatief BSA wordt toegepast en wat de effecten op studentniveau zijn. Daarvoor zijn enquêtes uitgezet onder studenten. Er is gekozen voor deze

56 De wet stelt: op basis van een negatief BSA "kan het bevoegd gezag een besluit tot ontbinding van de onderwijsovereenkomst" nemen (Wet educatie en beroepsonderwijs. Artikel 8.1.7a. Bindend studieadvies). Het bevoegd gezag van de school *kan* het doen, maar het is niet verplicht.

57 Bron: Servicedocument 5.1 aanpak corona mbo
https://www.mboraad.nl/nieuws/corona-update-servicedocument-51-aanpak-corona-mbo

aanpak omdat er geen landelijke registratie is van (negatieve) bindend studieadviezen. De gegevens moeten rechtstreeks bij studenten zelf opgehaald worden. De resultaten van de enquête onder studenten over het BSA worden besproken in hoofdstuk 7.

6.2 Terugblik op het BSA in de vorige meting (studiejaar 2019-2020)

In deze paragraaf geven we een samenvatting op hoofdpunten van het BSA in het tweede invoeringsjaar, 2019-2020, alvorens in te gaan op de ontwikkelingen in studiejaar 2020-2021

- Er is veelal verplichtend centraal beleid op uitvoeringsaspecten en adviserend beleid op afstemming met RMC's/gemeenten en de criteria voor het BSA. Opleidingen vullen zelf de criteria in op een wijze die past bij de opleidingen, vaak wel volgens een kader dat op centraal niveau is gesteld. In de gevallen waarin er in 2019-2020 wel verplichtend beleid op het vlak van de BSA- criteria was, dan was dat meestal vanwege coronarichtlijnen van het ministerie van OCW.
- De werkwijzen rondom het BSA zijn in het tweede uitvoeringsjaar redelijk ingeburgerd bij de opleidingen, maar nog niet overal. Bij sommige opleidingen heeft dit tot gevold dat nog nooit een negatief BSA is gegeven, hoewel het soms ook bewust beleid is om geen negatieve BSA's te geven. In veel gevallen ziet men de ervaren knelpunten in 2019-2020 als een gevolg van corona.
- Studenten worden op verschillende manieren en op verschillende momenten geïnformeerd over het BSA. Herhaling is belangrijk om te zorgen dat de informatie ook landt. Soms vinden opleidingen het BSA echter wel een lastige negatieve boodschap aan het begin van het jaar en niet motiverend voor (sommige groepen) studenten.
- Meestal wordt het voorlopig studieadvies of de waarschuwing na de tweede periode gegeven, dus in januari/februari en het definitieve BSA na periode 3, in april/mei. Studenten hebben dan één periode van meestal tien weken om verbetering te laten zien. Opleidingen geven aan behoefte te hebben aan maatwerk voor opleidingen met een flexibele opleidingsduur of gepersonaliseerd leren en bij de entree waar studenten vaak meer tijd nodig hebben voor de opleiding.
- Opleidingen voeren naar eigen zeggen meestal drie tot vier studievoortgangsgesprekken met studenten gedurende het jaar. De gesprekken en de verslaglegging zijn arbeidsintensief en soms lukt het niet om alle beoogde gesprekken te houden. Vooral voor de BBL blijkt dit lastig.
- In de regel wordt alleen een negatief voorlopig studieadvies (waarschuwing) schriftelijk gegeven.
- De criteria voor het BSA die de teams hanteren kunnen sterk uiteenlopen in de inhoudelijke uitwerking (de keuzes die worden gemaakt) en de mate van uitwerking (in hoeverre criteria en cesuren zijn beschreven). Studievoortgang is in de praktijk niet het enige criterium waarop BSA wordt gebaseerd. Meestal wordt een combinatie genoemd van studievoortgang, aanwezigheid, studiehouding/gedrag/motivatie en beroepshouding.
- De mbo-instellingen zijn in meerderheid vanwege corona terughoudend geweest met het verstrekken van negatieve BSA's. Als er wel negatieve BSA's zijn gegeven, wordt dit beargumenteerd vanuit het idee dat het studiejaar 2019-2020 voor het grootste deel in normale omstandigheden is verlopen en er dus voldoende zicht was op de studievoortgang.
- Mbo-scholen lijken tijdens de sluiting vanaf medio maart 2020 wel aan de werkwijze en procedures rondom het BSA te hebben vastgehouden om te voorkomen dat de werkwijze weer in het slop zou geraken.

- Er zijn variaties in de manieren waarop opleidingen met het (negatieve) BSA omgaan. Voorbeelden zijn negatieve BSA's waarna de student toch het jaar erop weer mag starten of het geven van een negatief BSA aan een student die zelf switcht of een positief BSA onder voorwaarden om studievoortgang tijdens de laatste onderwijsperiode te stimuleren.
- Het BSA draagt bij aan meer duidelijkheid over de studievoortgang van studenten, zowel voor de studenten zelf als voor de opleidingen. De bijdrage van het BSA aan een betere studievoortgangbegeleiding van studenten komt minder duidelijk naar voren. Het BSA in het eerste jaar draagt eraan bij dat er minder studenten zijn die jarenlang blijven 'doormodderen'. Dat biedt ook bescherming voor de studenten, bijvoorbeeld het voorkomen van een oplopende studieschuld. Het voornaamste onbedoelde effect van de invoering van het BSA is verzwaring van de administratieve lasten.
- Het BSA wordt als een instrument ervaren dat niet voor alle doelgroepen in het mbo passend is, met name entree en niveau 2 en de BBL. Er zijn op deze niveaus weinig alternatieve opleidingskeuzes mogelijk. En in de BBL-opleidingen is studievoortgangsbegeleiding lastiger omdat studenten maar een dag per week op school zijn en is de behoefte eraan vaak minder omdat het oudere studenten betreft. Ook bieden de vaste termijnen van het BSA onvoldoende flexibiliteit voor opleidingen waar studenten vaak meer tijd krijgen of opleidingen die werken met een flexibele opleidingsduur of maatwerk.

6.3 Het BSA-beleid op de mbo-instellingen

Er is veelal verplichtend centraal beleid vastgesteld op de procedurele aspecten van het BSA, zoals het schriftelijk vastleggen, de administratie en registratie van het BSA en de waarschuwing, de planning van de procedure, de informatieverstrekking over de bezwaarmogelijkheden en de ontbinding van de OOK (zie tabel 6.1). Net als in de vorige meting is er op een aantal punten meer ruimte voor eigen invulling van de opleidingen: het nazorgtraject (begeleiding naar andere opleiding), de afstemming met RMC/gemeenten en de criteria voor het BSA.
Tabel 6.1 laat ook zien dat juist op het punt van de BSA-criteria het centrale beleid het gevolg is van de coronacrisis. Dit kan verklaard worden door de oproep van de minister om in studiejaar 2020-2021 geen negatieve BSA's te geven.

Tabel 6.1 – In hoeverre was er in studiejaar 2020-2021 verplichtend of adviserend beleid vanuit de onderwijsinstelling op de volgende punten, of waren de opleidingen vrij om zelf invulling te geven aan de BSA-aanpak?

	Verplichtend centraal beleid	Adviserend centraal beleid	Geen centraal beleid	Gevolg van corona: Ja	Gevolg van corona: Nee
Criteria voor negatief BSA	53	37	4	38	63
Het schriftelijk vastleggen van een waarschuwing en (negatief) BSA	96	4	-	8	92
Functionaris/geleding die vaststelt of student waarschuwing en (negatief) BSA krijgt	79	8	13	8	92
De planning/timing en procedure voor waarschuwing en (negatief) BSA	88	13	-	13	88
Administratie en registratie van waarschuwing en (negatief) BSA	96	4	-	4	96
De afstemming met gemeenten/RMC bij een negatief BSA	50	21	29	4	96
Informatieverstrekking over bezwaar-/beroepsmogelijkheid	100	-	-	4	96
Ontbinding onderwijsovereenkomst (OOK)	92	8	-	8	92
Nazorgtraject, begeleiding naar andere opleiding	75	17	8	4	96

(Percentages, N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2021/22)

6.4 Het BSA in coronajaar 2020/2021

De meeste instellingen zijn in het tweede coronajaar 2020-2021 terughoudend geweest in het afgeven van negatieve BSA's of hebben helemaal geen negatieve BSA's gegeven. Slechts vanuit een enkele mbo-instelling wordt aangegeven dat corona geen invloed heeft gehad op het geven van negatieve BSA's (tabel 6.2). Drie kwart van de beleidsmedewerkers op het centrale niveau van de instellingen geeft aan dat ze de aanpassingen in het beleid hebben aangehouden die al in 2019-2020 waren gedaan vanwege corona of dat ze in 2020-2021 weer nieuwe aanpassingen hebben gedaan. Uit de toelichting bij deze vraag blijkt dat de aanpassingen konden gaan in de richting van meer terughoudendheid dan in 2019-2020 of juist meer ruimte om wel een negatief BSA toe te staan.
Aan de opleidingsmanagers is gevraagd welke beschrijving ten aanzien van het BSA-beleid in relatie tot corona op hun opleiding van toepassing was. Twee derde geeft aan dat er centrale richtlijnen waren over de omgang met het BSA door de opleiding. Bijna een derde stelt echter dat corona niet of nauwelijks invloed heeft gehad op het BSA-beleid en -proces. Een klein deel van de opleidingsmanagers geeft aan dat ze ondanks de centrale richtlijnen hun eigen keuzes/afwegingen hebben gemaakt. Onderstaand een voorbeeld van een overweging die in de toelichting bij de enquête werd gegeven om wel negatieve BSA's te geven in studiejaar 2020-2021

'Wij hebben ervoor gekozen om het BSA-proces ongewijzigd door te zetten. Binnen onze branche konden stages veelal doorgaan, waardoor het argument dat er minder oriëntatiemogelijkheden zouden zijn niet op ging. Ook de lessen zijn grotendeels ongewijzigd doorgegaan met als gevolg

dat we van mening waren dat we met die gegevens studenten wel een goed advies konden geven. Wel hebben we naast deze 'normale' procedure meer ondersteuningsmogelijkheden geboden en zijn we uiteindelijk ook soepeler geweest in de resultaateisen.'

Tabel 6.2 - Welke beschrijving is het meest van toepassing op uw onderwijsinstelling, ten aanzien van het verstrekken van negatieve BSA's in studiejaar 2019-2020?

	Beleidsniveau
Er zijn wel negatieve BSA's verstrekt, corona heeft hier niet of nauwelijks invloed gehad	8
We zijn vanwege corona in het algemeen terughoudend geweest met het verstrekken van negatieve BSA's (alleen in specifieke individuele gevallen)	58
Er zijn vanwege corona geen of met terughoudendheid beperkt negatieve BSA's verstrekt bij bepaalde niveaus/leerwegen/domeinen/opleidingen	8
Er zijn vanwege corona geen negatieve BSA's verstrekt	25

(Percentages, N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2021/22)

Tabel 6.3 - Welke beschrijving is het meest van toepassing op uw opleiding, ten aanzien van het beleid rondom het BSA en corona?

	Opleidingsniveau
Er zijn n.a.v. corona verplichtende centrale afspraken gemaakt over de omgang met BSA waar de opleidingen zich aan diende te houden	32
Er zijn n.a.v. corona wel centrale richtlijnen gemaakt over de omgang met BSA maar er was ruimte voor opleidingen om eigen beleid te voeren	32
Opleidingen hadden de ruimte om op eigen wijze invulling te geven aan eventuele aanpassingen van hun BSA-beleid n.a.v. de coronacrisis, zonder centrale richtlijnen	9
Corona heeft niet of nauwelijks invloed gehad op het BSA-beleid en -proces.	28

(Percentages, N=79, vragenlijst opleidingsniveau mbo-instellingen, meting 2021/22)

Uit de casestudies komt een vergelijkbaar beeld naar voren. De opleidingen kregen veelal expliciet vanuit het centrale niveau van de mbo-instelling de opdracht om (extra) terughoudend te zijn met het geven van negatieve BSA's of ze helemaal niet te geven. Wanneer de werkwijze van de BSA-cyclus al goed was ingeburgerd, is daar volgens de opleidingen wel zo goed mogelijk aan vastgehouden. Echter bij enkele opleidingen wordt ook aangegeven dat het BSA-proces (in ieder geval bestaand uit voorlopig advies, eventuele verbeterperiode en definitief advies) in het slop is geraakt. Omdat er toch geen negatieve BSA's gegeven mochten worden, kreeg het proces weinig prioriteit en verdween de animo in de teams. Bij enkele opleidingen was het BSA-proces voor corona nog niet echt van de grond gekomen en is dat, mede vanwege corona, zo gebleven.

De gevraagde terughoudendheid bij het geven van negatieve BSA's werd door de meeste opleidingen in de casestudies onderschreven. Omdat de meeste opleidingen hun studenten weinig zagen, konden ze bij achterblijvende studievoortgang minder goed inschatten in hoeverre corona hierin rol in speelde en kregen studenten het voordeel van de twijfel. Tabel 6.4 bevestigt dat het in de uitvoering van het BSA in studiejaar 2020-2021 vooral lastig was om zicht te krijgen op de studievoortgang van studenten, vanwege corona. Ook het verbetertraject na de waarschuwing leverde vanwege corona nog regelmatig knelpunten op.

Tabel 6.4 – In hoeverre leverde de uitvoering van het bindend studieadvies in 2020/21 (mede vanwege corona) knelpunten op wat betreft de volgende aspecten? En was dit vanwege corona (ja/nee)

	Geen knelpunten	Enkele knelpunten	Veel knelpunten	*Vanwege corona*
Zicht op de studievoortgang van studenten	42%	54%	4%	*86%*
De tijdige waarschuwing	63%	38%	0%	*78%*
Het verbetertraject na de waarschuwing	58%	42%	0%	*80%*
Het uitbrengen van het BSA	71%	29%	0%	*57%*
Het schriftelijk vastleggen van een (negatief) BSA	83%	13%	4%	*0%*
De criteria voor het afgeven van een negatief BSA	58%	38%	4%	*80%*
De administratie en registratie van een negatief BSA	83%	17%	0%	*0%*
De verplichte nazorg na het afgeven van een negatief BSA	71%	29%	0%	*71%*
De afstemming met gemeenten/RMC bij een negatief BSA	79%	21%	0%	*40%*
Anders, namelijk...	96%	4%	0%	*0%*

(Percentages, N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen, meting 2021/22)

6.5 Het BSA in de praktijk

In deze paragraaf gaan we in op de uitvoering van het BSA in de praktijk. We nemen daarbij in eerste instantie de twee functies van het BSA als uitgangspunt: *studievoortgangsbegeleiding* en de mogelijkheid tot *beëindiging van de opleiding (en begeleiding naar een nieuwe opleiding)*. In de memorie van toelichting bij de wet Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo worden deze twee functies beschreven:
'Om de ontwikkeling van studenten goed te volgen en (het ontbreken van) de voortgang te bespreken met de student is het van belang dat alle studenten tijdens hun eerste jaar na inschrijving een studievoortgangsgesprek krijgen, uitmondend in een studieadvies. [….] Overeenkomstig de praktijk in de entree-opleiding en het ho, betreft dit een bindend studieadvies. Dat betekent dat instellingen aan studenten die aantoonbaar, en ondanks de inspanningen van alle betrokken partijen, onvoldoende studievordering laten zien, het bindende advies kunnen geven om een andere opleiding of een andere leerweg te kiezen.'[58]

Na bespreking van de twee functies van het BSA gaan we in het vervolg van deze paragraaf in op enkele aspecten rondom de uitvoering van het BSA die opvielen in de vorige meting en die we in deze meting (opnieuw) hebben bevraagd, namelijk de informatievoorziening aan studenten rondom het BSA, de nazorg, verschillende vormen van (negatief) BSA, de gevolgen van corona en tot slot het draagvlak voor het BSA bij de opleidingen en instellingen.

6.5.1 Het BSA als instrument voor voortgangsbegeleiding

De meeste opleidingen hebben een studievoortgangsgesprek na elke van de vier onderwijsperiodes, of drie gesprekken waarbij het laatste gesprek plaatsvindt na periode 3 wanneer het BSA

58 Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en enkele andere wetten ter invoering van een vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs, 34 457, nr. 3, 2015-2016.

wordt gegeven, zo bleek uit de vorige meting. Ook kwam naar voren dat voor de meeste mbo-instellingen het principe van monitoring en begeleiding van de studievoortgang en het daaraan verbinden van een advies over de voortzetting van de studie niet nieuw was. Het BSA sloot meestal aan op een al bestaande praktijk.
Wat betreft de eerste functie van het BSA, de begeleiding van de studievoortgang, heeft de invoering van het BSA een aantal positieve resultaten gehad. Het voornaamste positieve resultaat van de invoering van het BSA is dat de studievoortgangsbegeleiding meer structuur heeft gekregen en daarvoor een steviger plek in de opleiding heeft gekregen. De BSA-procedure waarin binnen vaste termijn een bindend advies met daaraan voorafgaand een voorlopig advies (waarschuwing) gegeven moeten worden, zorgt ervoor dat ook de begeleidingsgesprekken op vaste momenten in het jaar gehouden worden. Dat biedt zowel docenten als studenten duidelijkheid en houvast. Een enkele opleiding geeft ook aan dat door het BSA de studievoortgangsbegeleiding is vervroegd, zodat al na periode 1 wordt gekeken hoe studenten vorderen, na periode 2 het voorlopige advies gegeven kan worden en het bindend advies na periode 3.

'Ook voor docenten is het een professionele begeleidingsstructuur, waarin je je doorhebt wanneer je die gespreksvoering hebt, waar je die archiveert en waar je ouders moet gaan betrekken.'

'Het BSA helpt bij een bepaalde manier van denken: volgen, waarschuwen, gesprekken voeren.'

Ook geeft het BSA inhoudelijke focus en structuur aan de gesprekken. Bij een opleiding zijn docenten bijgeschoold om de gespreksvoering te professionaliseren. Het BSA maakt voor studenten en ouders duidelijk dat de studievoortgang centraal staat. Het negatief BSA wordt dan ook wel als 'stok achter de deur' ingezet in de gesprekken.

'Het BSA is een stukje formaliseren van gesprekken, zeker als het om een negatief BSA gaat. BSA zorgt ervoor dat die voorgesprekken ook goed gevoerd worden. Ik hoor nooit meer dat studenten verrast worden door een NBSA. We zijn bewuster bezig met de rapportage naar studenten en BSA is formaliseren daarvan.'

Echter omdat juist de tweede functie van het BSA – een instrument om een student te begeleiden naar een nieuwe opleiding en de huidige opleiding te laten beëindigen – vanwege corona bij veel mbo-instellingen wegviel, verdween bij sommige opleidingen ook de urgentie om zich aan de structuur van de gesprekken en adviezen te houden.

Uit de studentenenquête over het BSA in studiejaar 2020-2021 bleek opnieuw dat wanneer het aan de studenten zelf wordt gevraagd, zij een lager aantal gesprekken rapporteren dan de opleidingen aangeven. De helft van de studenten zegt maar één (38%) of geen (17%) studievoortgangsgesprek te hebben gehad (zie ook hoofdstuk 7). Uit de casestudies leiden we enkele, mogelijke oorzaken af:

- Door corona en de lockdown was het vaak lastiger om alle studenten online of telefonisch te spreken. Daardoor hebben er in de praktijk minder gesprekken plaatsgevonden dan volgens de procedure zouden plaatsvinden.
- Los van corona wordt ook wel aangegeven dat het docenten/mentoren/slb'ers in de praktijk soms gewoonweg aan tijd ontbreekt om met alle studenten het gewenste aantal gesprekken te voeren.
- Ook worden met studenten met wie het goed gaat niet altijd alle gesprekken gevoerd. De meeste tijd en aandacht gaat vaak naar de studenten met wie het niet goed gaat.

- Studenten herkennen de voortgangsgesprekken niet als zodanig.

Deze verklaringen – in de praktijk worden er minder gesprekken gevoerd dan beoogd (mede vanwege corona) of wordt dit niet altijd nodig geacht – wordt door een deel van de geïnterviewden gegeven, een ander deel herkent dit niet en geeft aan dat er wel degelijk periodiek gesprekken worden gevoerd met alle studenten.
Het niet als zodanig herkennen van een studievoortgangsgesprek wordt het vaakst genoemd als verklaring. Gesprekken zijn vaak informeel. Een docent spreekt een student aan in de klas of op de gang en heeft een kort een-op-een gesprekje over hoe het gaat met de opleiding. Studenten zullen dit niet altijd als een voortgangsgesprek zien. De vraag is of het gesprek hiermee ook het gewenste gewicht krijgt. Bij sommige opleidingen wordt aangegeven dat de invoering van het BSA juist is aangegrepen om het gesprek een duidelijk kader te geven: de studievoortgang wordt besproken en twee keer (of vaker) mondt dat uit in een advies. Tot slot kan ook de naamgeving van de gesprekken een rol spelen in de herkenning, volgens geïnterviewden. Gesprekken over de studievoortgang van studenten worden onder allerlei verschillende benamingen gevoerd, zoals mentorgesprekken, rapportgesprekken, coachgesprekken en slb-gesprekken. Mogelijk worden deze niet altijd als gesprekken over de studievoortgang opgevat door studenten waardoor het beeld dat uit de studentenenquête komt, wordt vertekend.

Ook wordt in de casestudies bij de opleidingen en instellingen een aantal kanttekeningen geplaatst bij de bijdrage die het BSA levert aan de studievoortgangsgesprekken. Een deel van de geïnterviewden geeft aan dat invoering van een BSA niet nodig was om de studievoortgangbegeleiding te versterken. Er was zoals gezegd vaak al een werkwijze met voortgangsgesprekken en advisering en de formalisering ervan wordt als onnodig en ongewenst ervaren. Het BSA wordt veelal als een administratieve verzwaring van het werk ervaren, vanwege de registratie van gesprekken, verzending van adviezen etc. Verder wordt de terminologie door een deel van de geinterviewden als te negatief en zwaar gezien, waardoor het naar studenten toe niet motiverend werkt maar juist afschrikt. Daarmee schiet het BSA het doel voorbij in de functie die het in de voortgangsbegeleiding zou moeten hebben. Tot slot bleek eerder in deze paragraaf al dat het BSA het gewenste effect van versterking van de begeleiding in de praktijk ook (nog) niet heeft behaald; veel studenten hebben weinig of geen voortgangsgesprekken gehad, of deze in ieder geval niet als zodanig ervaren.

Kortom, het BSA heeft een bijdrage geleverd aan het versterken van de studievoortgangsbegeleiding. Echter, mbo-opleidingen hadden vaak al een vergelijkbare werkwijze voor voortgangsgesprekken en advisering en in de praktijk lijken de resultaten nog beperkt; veel studenten hebben – in hun beleving – maar één of zelfs geen gesprek gehad. De vraag die dan rijst, is of het instrument van het BSA het juiste instrument is om de studievoortgangsbegeleiding te stimuleren en hoe deze functie zich verhoudt tot de andere functie van het BSA, namelijk een instrument om de opleiding te beëindigen van studenten met achterblijvende studievoortgang. Een van de geïnterviewden formuleert zijn bedenkingen als volgt:

'Vanuit de coachende rol is de BSA-procedure een prima middel en ondersteunend aan het eerste leerjaar van de studenten. Als je het alleen maar inzet om waarschuwingsbrieven te sturen en met 'het vingertje te wijzen' is het een waardeloos middel.'

6.5.2 Het BSA als instrument voor beëindiging van de huidige opleiding en begeleiding naar een nieuwe opleiding

Van alle studenten die in 2020-2021 het eerste studiejaar mbo volgden, heeft 3,8 procent een negatief bindend studieadvies gekregen. In 2019-2020 betrof het een vergelijkbaar percentage.[59] Het beeld uit de casestudies sluit hierop aan: opleidingen zijn terughoudend geweest met negatieve BSA's, ze worden niet of slechts bij uitzondering gegeven. Het gaat om een enkel geval per klas.

Veel opleidingen geven aan wel behoefte te hebben aan een instrument als het (negatief) BSA. Een negatief BSA wordt als sluitstuk en laatste middel gezien. Het stimuleert de opleidingen om studenten 'niet door te laten modderen', maar tijdig in te grijpen als er geen match lijkt te zijn tussen de student en de opleiding, de voortgang achterblijft en er geen uitzicht is op diplomering. In de regel wordt eerst in overleg met de student (en ouders) geprobeerd tot inzicht te komen. Vaak switchen studenten al eerder in het jaar van opleiding en wordt geen negatief BSA gegeven. Later in het jaar en/of als de student niet tot inzicht komt, is het negatieve BSA dan het middel dat de opleiding kan inzetten om aan te geven dat het bij deze opleiding stopt voor de student en de student naar een andere opleiding wordt begeleid.

Naast de inspanningen van de opleidingen om vorm te geven aan de 'begeleidingsfunctie' van het BSA, kan ook de 'beëindigingsfunctie' van het BSA tot aanpassingen in de opleidingen leiden.

- Het BSA stimuleert opleidingen om goed na te denken over de criteria die zij hanteren voor de studievoortgang en het bepalen van het bindend studieadvies. Het negatief BSA vereist dat een opleiding duidelijk kan formuleren naar de student wat de voortgangseisen zijn en op welke punten daar niet aan is voldaan. Enkele opleidingen geven aan dat het BSA eraan heeft bijgedragen dat dit meer aandacht heeft gekregen; minder beslissen vanuit een onderbuikgevoel, zoals een respondent aangeeft, en meer vanuit objectieve criteria.
- Het BSA vereist dat er voldoende beoordelingen zijn zodat de studievoortgang tijdig goed in beeld komt. Een opleiding geeft aan dat er vanwege het BSA meer tussentijdse beoordelingen zijn ingevoerd.
- Sommige opleidingen hebben in het eerste jaar nog geen stage, of pas in de laatste periode van het eerste jaar. Het kan voor opleidingen lastig zijn om een bindend studieadvies te geven in het eerste jaar als ze de beroepspraktijkvorming niet mee kunnen nemen in de beslissing. Bij twee opleidingen wordt aangegeven dat de stage is vervroegd, zodat de beoordeling hiervan meegenomen kan worden in het BSA.

'…En het geeft de slb'er net iets meer invloed en ook de student net iets meer rechten. Eerst was het meer welles-nietes, nu is het geformaliseerd. Nog steeds moeten we het netjes uitvoeren, maar nu is een gesprek met de slb'er over een negatief BSA echt een ding geworden, het is echt iets. En omgekeerd ook: als het bij een opleiding wat minder goed geregeld is dan bij ons, moet zo'n opleiding zich nu wel degelijk achter de oren krabben. Wanneer ga ik adviezen geven, op basis waarvan ga ik adviezen geven en op basis waarvan maak ik uiteindelijk de beslissing? Het dwingt opleidingen erover na te denken.'

Bij verschillende mbo-instellingen wordt het negatief BSA echter vooral als een straf of sanctie gezien. Bij enkele opleidingen wordt principieel geen negatief BSA gegeven. Men vindt het BSA bij deze opleidingen niet geschikt omdat er te weinig alternatieven zijn voor de doelgroep (entree, niveau 2) of er met een eigen procedure wordt gewerkt, met berispingen en addenda bij de OOK.

59 Zie verder hoofdstuk 7 over de ervaringen van studenten met het BSA, op basis van de studentenenquête.

Bij deze ideeën over het BSA speelt ook het onderscheid tussen het BSA en het negatieve BSA. Sommige opleidingen werken in de praktijk alleen met het negatieve BSA; het positieve BSA blijft onbenoemd, wordt klassikaal gegeven of is alleen een vermelding in een dossier. Enkele opleidingen geven ook aan dat zij bij voorkeur alleen (de mogelijkheid van) het negatieve BSA zouden willen behouden maar het positieve BSA niet nodig vinden. Andere opleidingen vinden juist dat het positieve BSA meer ingezet zou mogen worden of hebben het afgelopen jaar juist stappen gezet om studenten ook expliciet een positief BSA te geven, bijvoorbeeld in de vorm van een felicitatiebrief.

Het voornaamste bezwaar tegen het BSA als instrument voor beëindiging van de opleiding voor de student is het gebrek aan flexibiliteit van het BSA. De termijn waarin het bindend studieadvies gegeven moet worden (tussen negen en twaalf maanden voor meerjarige opleidingen en tussen drie en vier maanden voor eenjarige opleidingen) wordt door velen als beperkend ervaren. Veel mbo-instellingen en opleidingen zijn bezig met het flexibeler maken van hun opleidingen, door meerdere instroommomenten (van bijvoorbeeld twee instroommomenten naar vier) en meer gepersonaliseerde, individuele trajecten. In zulke opleidingsvormen is de vaste termijn van het BSA lastig toe te passen. Ook kunnen meer individuele trajecten betekenen dat er niet één voortgangsnorm gehanteerd kan worden maar er per student individuele afspraken over het programma worden gemaakt. In dit kader past ook de wens van enkele opleidingen om het BSA meer ontwikkelingsgericht te kunnen inzetten; minder bepaald door een vaste voortgangsnorm, maar meer door de ontwikkeling die een student laat zien.

Sommige opleidingen vinden de termijn voor het BSA te lang. Bijvoorbeeld bij studenten die vanaf de start van de opleiding weinig voortgang vertonen en bij wie eerder duidelijk is dat er geen match is tussen student en opleiding. Zij kunnen zorgen voor een verstoring van het pedagogisch klimaat in de klas. Veel vaker wordt echter aangegeven dat men het BSA te vroeg vindt, vanwege de volgende redenen:

- De opleiding heeft geen stage in het eerste opleidingsjaar, bijvoorbeeld omdat studenten eerst voldoende technische kennis moeten opdoen om met bepaalde middelen en installaties te werken. Studenten maken echter juist soms in hun stage een cruciale ontwikkeling door. De opleiding wil voorkomen dat in het eerste jaar te snel, zonder de stage, wordt beslist dat een student een negatief BSA krijgt.
- De studenten zijn soms nog erg jong in het eerste jaar van hun mbo-opleiding. Bijvoorbeeld bij een zorg-opleiding wordt aangegeven dat studenten soms wat meer tijd en volwassenwording nodig hebben om de opleiding en het werk in de vingers te krijgen. Een BSA na anderhalf jaar zou daar meer recht aan doen.
- Voor studenten met – naar verwachting – tijdelijke problematiek en tijdelijk achterblijvende studievordering zou er meer ruimte moeten zijn om het BSA uit te stellen. Opleidingen willen wel graag een BSA kunnen geven aan deze studenten, maar ze ook de tijd geven. Een geïnterviewde heeft het over de wens de ‘pauzeknop’ te kunnen indrukken voor deze studenten. Nu komt het voor dat (niet-kwalificatieplichtige) studenten wordt geadviseerd om zich voor het BSA uit te schrijven, zodat ze geen negatief BSA kunnen krijgen. Ze kunnen het jaar erop dan opnieuw met dezelfde opleiding starten.

‘Leeftijd speelt ook mee. Ze zijn nog zo jong. Vooral bij jongens, ze moeten nog echt de executieve functies ontwikkelen. Er zit dan wel voortgang in, maar een BSA na periode 3 is dan te snel, ze hebben meer tijd nodig.’

‘Met NBSA zeg je: jij gaat dit beroep nooit leren. Maar de een is gewoon sneller dan de ander. In principe staan er drie jaar voor niveau 3. Maar hoe lang ze erover doen maakt me niet zoveel uit. We blijven ze motiveren, dan moeten ze het kunnen halen. Behalve als ze het niet leuk vinden.’

‘We moeten afstappen van één moment van afname van een examen. De hele maatschappij wordt meer ontwikkelingsgericht, we gaan ook naar ontwikkelingsgerichte examinering. We zouden het instrument meer moeten ombouwen naar iets wat de ontwikkeling van studenten gaande houdt. Het BSA-instrument moet studenten meer kans en tijd geven om zichzelf te ontwikkelen.’

Ook in de enquêtes onder opleidingsmanagers en beleidsmedewerkers is gevraagd naar de effecten van het BSA, voor de verschillende functies. Het beeld is vergelijkbaar met de vorige meting en sluit aan op de bevindingen in de casestudies. Men vindt dat het BSA heeft bijgedragen aan duidelijkheid over de studievoortgang voor studenten en voor de opleidingen. Meer dan de helft tot twee derde van de opleidingsmanagers en beleidsmedewerkers ziet hier een positieve bijdrage van de invoering van het BSA. De bijdrage van het BSA aan het verbeteren van de studievoortgangsbegeleiding wordt een stuk minder positief ingeschat, ongeveer een derde vindt dat het BSA hieraan positief heeft bijgedragen. Er zijn ook twee mogelijke ongewenste effecten voorgelegd: toename van de administratieve belasting van de opleiding en onnodige formalisering van de studiebegeleiding. Het eerste wordt veruit het sterkst onderschreven, zo’n 80 procent vindt dat het BSA heeft bijgedragen aan een toename van de administratieve belasting van de opleidingen.

Tabel 6.5 – Stellingen over de effecten van het BSA: Het bindend studieadvies draagt eraan bij dat….

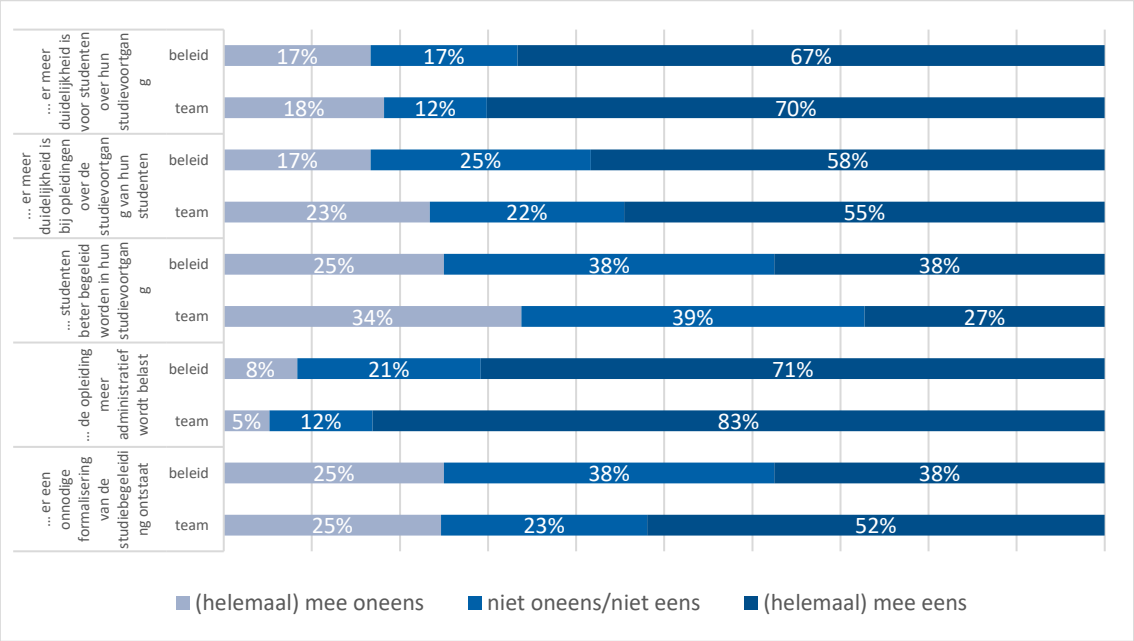

(N=24, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=77, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2021/22)

6.5.3 Informatievoorziening rondom het BSA

Uit de vorige meting van het onderzoek bleek dat de informatievoorziening rondom het BSA nog niet optimaal was. Uit de nieuwe ronde van de studentenenquête over het BSA blijkt dat hier geen verbetering is opgetreden en op enkele punten zelfs een lichte achteruitgang te zien is (zie hoofdstuk 7). De helft van de studenten wist vooraf niet dat ze een BSA in hun eerste jaar zouden krijgen en een derde deel van de studenten weet niet of ze een BSA hebben gehad. Meer dan de helft kreeg naar eigen zeggen de waarschuwing in een gesprek (zonder brief of e-mail). Ook de helft van de (weliswaar kleine) groep die uiteindelijk een negatief BSA kreeg, zegt dit alleen in een gesprek te hebben ontvangen en een derde van hen wist niet dat ze bezwaar konden maken tegen het negatieve BSA.
In de casestudies wordt aangegeven dat vanaf het begin van het jaar het BSA wordt benoemd en dat er op veel verschillende manieren aandacht aan wordt besteed, van de introductie tot de website, de OER en de slb-lessen. Maar, net als uit de vorige ronde van de casestudies, blijkt ook dat sommige opleidingen terughoudend zijn in het gebruik van de term (negatief) bindend studieadvies, omdat ze het niet motiverend vinden voor studenten.

Een mogelijke verklaring voor het niet herkennen van een bindend studieadvies ligt volgens de opleidingen in het feit dat veel opleidingen alleen het negatief BSA geven in een brief/e-mail en/of gesprek en het positieve BSA vaak niet expliciet wordt benoemd. Het negatief studieadvies, zo wordt aangegeven, zou voor alle studenten die het krijgen als zodanig herkenbaar moeten zijn. Over de informatievoorziening over bezwaarmogelijkheden zijn geïnterviewden soms minder zeker. De BSA-brieven zijn in de regel gebaseerd op een standaard format en men gaat ervan uit dat de bezwaarmogelijkheden zijn opgenomen in de brief van het negatieve BSA. Maar dit weet men niet altijd zeker. En ook is niet altijd duidelijk of de bezwaarmogelijkheden worden benoemd

in het gesprek waarin de student het negatieve BSA krijgt. Een van de geïnterviewden stelt dat de mbo-instelling hier wel een taak in heeft:

'Dus op zich zou ik wel zeggen dat het in z'n algemeenheid goed is dat binnen het mbo aandacht is voor wat rechten en plichten zijn als burger. In meer algemene zin ligt daar een opdracht voor mbo. Je moet het zo doen dat je weet wat je rechten en plichten zijn op het moment dat je daarnaar op zoek wil. En meestal wil je dat als je begint te twijfelen of het wel goed gaat, dan moet je de weg weten. Dat zou een vraagpunt kunnen zijn: weten studenten het te vinden als ze er iets over zouden willen weten?'

6.5.4 Nazorg

Studenten hebben recht op (minimaal) acht weken nazorg als ze een negatief BSA hebben ontvangen. Uit twee jaargangen studentenenquêtes blijkt dat de helft van de studenten met een negatief BSA vindt dat de school niet voldoende heeft gedaan of niet de juiste hulp heeft geboden om hen te helpen. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn in de casestudies besproken. Soms is er na een negatief BSA veel weerstand bij studenten en willen ze geen begeleiding meer. Soms zijn studenten die een negatief BSA krijgen ook juist de studenten die al het hele studiejaar niet of nauwelijks aanwezig en niet goed bereikbaar zijn. Deze groep zal waarschijnlijk ook niet gereageerd hebben op het aanbod voor begeleiding naar een andere opleiding. Maar de opleiding of instelling kan ook steken laten vallen. Corona heeft de nazorg bemoeilijkt vanwege verminderde contactmogelijkheden. Bij de direct betrokken mentor/slb'er kan er aan het eind van het BSA-traject weerstand of een gebrek aan motivatie zijn ontstaan om (opnieuw) de betreffende student te benaderen en begeleiden. En bij de loopbaancentra van de mbo-instellingen is de laatste onderwijsperiode een drukke periode, waardoor de nazorg mogelijk niet altijd optimaal is en/of studenten niet meteen terecht kunnen.
Uit de vorige meting was al naar voren gekomen dat veel mbo-instellingen 'klasjes' hebben voor studenten die een negatief BSA hebben gekregen of die zich mogelijk in een eerder stadium al gaan oriënteren op andere mogelijkheden. We zien deze vorm van nazorg in deze meting onder meer terug onder de noemer van oriëntatieklas, switchklas, sectorklas of plusklas. Studenten volgen alleen nog de verplichte vakken binnen hun opleiding en gaan zich daarnaast in een aparte klas of traject oriënteren op een andere opleiding. Een van de geïnterviewden licht de voordelen van deze aanpak als volgt toe:

'We hebben, dit jaar voor het eerst, in de vierde periode een aparte klas gecreëerd voor de studenten met een negatief BSA. Deze klas focust zich gedurende de vierde periode voornamelijk op heroriënteren en lob (naast de verplichte vakken Nederlands, Engels, wiskunde en omgangskunde). Studenten die zich al ergens hebben ingeschreven, kunnen gedurende deze periode ook stagelopen passend bij de nieuwe studie. Dit biedt voordelen voor de studenten met een negatief BSA, zij gebruiken hun tijd namelijk nuttiger en voelen zich meer gehoord. Het biedt echter ook voordelen voor de studenten met een positief BSA, aangezien er bij hen in de klas minder stoorzenders zijn.'

6.5.5 Vormen van (negatief) BSA

In grote lijnen hanteren de mbo-instellingen het BSA op gelijke wijze, namelijk een positief BSA waarmee de student de opleiding mag voortzetten en een negatief BSA waarna de opleiding van

de student wordt beëindigd. Toch bleek in de vorige en huidige metingen dat er varianten worden gehanteerd. Onderstaand enkele voorbeelden die deze meting uit de casestudies naar voor kwamen:

- Een negatief BSA waarna de student, die zich het volgend jaar weer voor de opleiding aanmeldt, eventueel toch weer kan inschrijven, als de opleiding dat toestaat.
- Een dringend negatief studieadvies in plaats van een bindend negatief studieadvies. Dit dringende advies wordt in een gesprek gegeven en niet schriftelijk vastgelegd en is geen grond voor het beëindigen van de inschrijving van de student.
- Een positief BSA onder voorbehoud, waar geen consequenties aan verbonden (kunnen) worden als de student zich er niet aan houdt.
- Een positief BSA met voorwaarden die worden vastgelegd in een addendum bij de OOK in het twee jaar.
- Een verlengd voorlopig negatief studieadvies, dat op een later moment in het jaar gegeven kan worden en waar door middel van een contract met de student consequenties aan verbonden kunnen worden in het tweede opleidingsjaar.

Bij in ieder geval drie van de acht mbo-instellingen in de casestudies komen ook in een hoger opleidingsjaar aanpakken voor die in het verlengde liggen van het bindend studieadvies. Daarbij worden in een apart contract of addendum bij de OOK afspraken met studenten vastgelegd over de studievoortgang en zijn deze voorwaardelijk voor het mogen voortzetten van de opleiding. Veelal wordt aangegeven dat vóór de invoering van het BSA de mogelijkheid bestond om ook in een hoger jaar de opleiding van een student te beëindigen door middel van een bindend advies en men deze mogelijkheid wilde behouden. Omdat het BSA wettelijk beperkt is tot het eerste jaar wordt een alternatieve (of de oorspronkelijke) aanpak gehanteerd voor een hoger opleidingsjaar.
In hoeverre het op basis van deze werkwijzen echt voorkomt dat zonder instemming van de student de inschrijving wordt beëindigd, blijft enigszins onduidelijk. Duidelijk is wel dat de opleidingen het feit dat een (negatief) BSA alleen in het eerste opleidingsjaar van een student gegeven mag worden als een beperking van het BSA ervaren.

6.5.6 Coronagevolgen

In hoofdstuk 2 is op basis van DUO-data een eerste indicatie gegeven van ontwikkelingen in studieloopbanen in coronatijd, de studiejaren 2019-2020 en 2020-2021. De inschrijvingen wijzen op een afname van VSV bij studenten die in het eerste coronajaar 2019-2020 aan hun mbo-opleiding begonnen en weer een toename van VSV van studenten die in 2020-2021 in het tweede jaar van hun opleiding zaten of in 2020-2021 aan hun mbo-opleiding begonnen. De inschrijfgegevens lijken erop te duiden dat het eerste coronajaar leidde tot een tijdelijke afname van VSV en in 2020-2021 de situatie weer normaliseerde. Het percentage ‘switchers’ is de afgelopen jaren vrij stabiel gebleven.

In de casestudies is specifiek ingegaan op de mogelijke gevolgen van de terughoudendheid met negatieve BSA’s in coronatijd. Welke gevolgen heeft dit voor de hogere studiejaren? Veel opleidingen zien dat studenten, bij wie de opleiding in het eerste jaar niet vlotte, ook in het tweede jaar worstelen. Veel opleidingen geven aan dat de uitval hoger is en/of de voortgang trager. Men ziet

meer verzuim en minder cohesie in de klassen. Overigens wijt men dit niet (alleen) aan het gegeven dat studenten zijn doorgegaan, die in een andere tijd een negatief BSA zouden hebben gekregen, maar wordt dit (ook) als een gevolg van de pandemie in brede zin geduid.

De gevolgen zullen verder uit de inschrijfgegevens over studiejaren 2021-2022 en 2022-2023 moeten blijken. Immers, studiejaar 2019-2020 was nog grotendeels een 'gewoon' studiejaar. Juist de studenten die in 2020-2021 en 2021-2022 zijn gestart, hebben te maken gehad met maatregelen gedurende hun eerste studiejaar en in de aanloop naar hun mbo-opleiding toen ze zich op hun studiekeuze moesten oriënteren.

'Maar we merken nu wel in het tweede jaar dat daar veel studenten zitten die de basis niet hebben, dus we hebben bedacht, dat gaan we niet meer doen. […] We krijgen ook meer studenten binnen met een achterstand vanuit vmbo. Dus ik denk wel dat we de gevolgen gaan merken van corona de komende jaren. Er is best soepel omgegaan met leerlingen op het vmbo, dat merk je bij ons wel terug. […] We signaleren wel het laatste jaar dat er veel studenten met schoolangst zijn. Vind ik echt opvallend, niet eerder zo meegemaakt. […] Dat sluit aan bij het signaal dat experts verzuim geven: het verzuim is veel hoger dan eerder. Studenten hebben echt moeite om naar school te komen. Er is echt iets fundamenteels misgegaan, daar hebben we nog iets in te doen.'

'We zien wel dat door corona de motivatie van studenten drastisch achteruit is gegaan en dat ook de presentie dramatisch is. We maken ons hier zorgen over. [….] Deze studenten kosten de teams veel werk. Ze hebben extra ondersteuning nodig, halen lagere prestaties en/of vallen sneller uit.'

'Er zijn geen negatieve BSA's afgegeven. En er zijn wel zorgen over de voortgang van deze studenten. Eerder was het zo: bij het derde gesprek onvoldoende voortgang? Dan een negatief BSA. Nu mochten die studenten wel doorgaan. Nu in het tweede jaar zitten dus studenten die zijn gebleven waarbij nu vertraging optreedt. Het is strugglen voor studenten en docenten. De uitval is wel omhooggegaan vorig jaar, ook binnen de gehele school.'

'Wij hebben dus geen BSA uitgegeven. Dat betekent dat studenten in de opleiding zijn gebleven, waarbij twijfel bestaat of zij het zullen halen. Daar is maatwerk op ingericht. De uitvoering hiervan is complex, het effect nog niet duidelijk - mogelijk vallen deze studenten later toch uit (enquête).'

Voor studiejaar 2021-2022 is door het ministerie van OCW opnieuw de oproep gedaan om coulant om te gaan met de voortgangseisen voor het BSA. Uit de casestudies ontstaat het beeld dat dit niet overal is overgenomen. Een deel geeft aan dat ze in 2021-2022 weer terughoudend zullen zijn met het geven van negatieve BSA's, maar vanuit verschillende mbo-instellingen (zowel op centraal beleidsniveau als opleidingsniveau) kwamen geluiden dat er weer negatieve BSA's gegeven mogen worden, zonder de eerdere terughoudendheid vanwege corona.

6.5.7 Draagvlak en reflectie op het BSA

In paragraaf 6.5.2 zijn we al ingegaan op de waargenomen effecten van het BSA aan de hand van de twee functies: het BSA als instrument voor studievoortgangsbegeleiding en het BSA als instrument voor beëindiging van de opleiding. Aansluitend op de vorige meting zagen we dat het BSA als instrument voor (het versterken van) de studievoortgangsbegeleiding wat minder goed

uit de verf lijkt te komen en meer wordt gezien als een instrument om de voortgang van studenten te monitoren, en hierop te kunnen ingrijpen. Het sterkste onbedoelde en ongewenste effect van de invoering van het BSA is verzwaring van de administratieve lasten voor de opleidingen. We hebben vervolgens in dit hoofdstuk verschillende aspecten van de uitvoering van het BSA in de praktijk besproken. In de casestudies hebben we met de geïnterviewden verder gereflecteerd op de uitvoering en werking van het BSA.

Het draagvlak voor het BSA varieert. Er is duidelijk behoefte aan de tweede functie ervan, namelijk de mogelijkheid om de opleiding van studenten die onvoldoende studievordering vertonen en bij wie geen uitzicht is op diplomering uit te kunnen beëindigen. Een deel van de mbo-instellingen en opleidingen in de casestudies ziet alleen/vooral toegevoegde waarde in het BSA voor deze functie. Feit is dat het BSA nauwelijks was ingevoerd en het mbo te maken kreeg met maatregelen vanwege de coronapandemie, waardoor het BSA, zowel de voortgangsgesprekken als het negatieve BSA, niet uitgevoerd konden en mochten worden zoals ze beoogd waren. Het is niet goed te vast te stellen in hoeverre deze beperkingen vanwege corona een rol hebben gespeeld in de huidige stand van zaken van de invoering van het BSA en het draagvlak voor het BSA. Bij een aantal opleidingen werd wel benoemd dat de terughoudendheid met het geven van negatieve BSA's ertoe heeft geleid dat het BSA op de achtergrond is geraakt en/of het draagvlak is afgenomen. Bij sommige opleidingen was echter ook voor corona het BSA nog niet echt ingevoerd en zijn de overwegingen om dat niet te doen niet aan corona gerelateerd. In veel van de gesprekken werden overwegingen meegegeven en suggesties gedaan – los van corona – voor aanpassingen van het BSA. Onderstaand geven we een overzicht van deze suggesties en overwegingen. Het betreft merendeels zaken die eerder dit hoofdstuk al voorbij zijn gekomen.

Minder administratieve lasten
Een groot bezwaar van het BSA is de verzwaring van de administratieve lasten. Die administratieve lasten ziet men onder meer in het organiseren en verslagleggen van gesprekken, in het vastleggen van voortgangsafspraken die met studenten worden gemaakt en de brieven/e-mails die aan studenten verstuurd worden. Overigens kan hierbij wel de vraag gesteld worden in hoeverre al deze handelingen het gevolg zijn van de wetgeving of van procedures die de mbo-instellingen zelf hebben ingesteld. Een suggestie die in dit kader regelmatig is gedaan, is het afschaffen van het positieve BSA en alleen het behouden van het negatieve BSA

Meer flexibiliteit in timing
Het BSA is met name een geschikte procedure voor studenten die in augustus instromen in een klassikale opleiding. Voor latere instromers en flexibele, gepersonaliseerde leerroutes is het in de huidige vorm een minder geschikt instrument. Gezien de ontwikkelingen richting flexibele opleidingstrajecten met meerder instroommomenten is het goed om na te denken op welke manier het BSA een rol kan spelen in deze opleidingen.

BSA in hogere jaren
Voor veel opleidingen is een BSA in het eerste opleidingsjaar te beperkt of te vroeg. In deze overweging speelt corona ook een rol. Studenten die vanwege corona zijn doorgelaten naar het tweede jaar en alsnog achterblijven kunnen geen negatief BSA meer krijgen. Bij verschillende mbo-instellingen wordt dit 'opgelost' door met deze studenten een contract of addendum op te stellen, maar sommige opleidingen worstelen met deze studenten. Maar ook los van corona vinden veel opleidingen het BSA te vroeg komen en missen ze de mogelijkheid het BSA uit te stellen of om studenten op een later moment een negatief BSA te geven. Argumenten daarvoor zijn dat

studenten soms nog te jong zijn in het eerste jaar, nog niet of nauwelijks stage hebben gelopen of dat rekening gehouden moet kunnen worden met tijdelijke problematiek. Daarbij is men zich er wel van bewust dat niet te lang gewacht kan worden met een BSA, zodat studenten niet te veel tijd verspelen.

Differentiatie naar doelgroepen
Een terugkerende kwestie is het verschil tussen de verschillende niveaus en leerwegen wat betreft het BSA. Veelal is de ervaring van de opleidingen dat het BSA een minder geschikt instrument is voor BBL-opleidingen, voor beide functies. De contacttijd wordt te beperkt gevonden om elke periode een individueel voortgangsgesprek te voeren. En vanwege de gemiddeld hogere leeftijd van BBL'ers is de ervaring bij de opleidingen dat deze studenten ook minder behoefte hebben aan voortgangsgesprekken. Het BSA als instrument om de opleiding van een BBL-student te beëindigen is niet vaak van toepassing, omdat er meestal dan (ook) problemen zijn op de werkplek en het traject van de student wordt gestopt door beëindiging van het arbeidscontract.

Wat betreft verschillen tussen niveaus ontstaat het beeld dat het BSA een geschikter instrument wordt naarmate het mbo-niveau toeneemt. Bij de lagere niveaus, entree en niveau 2, wordt de beëindigingsfunctie ter discussie gesteld. Bij entree-opleidingen zijn de ervaringen dat het BSA te vroeg komt en eigenlijk überhaupt onwenselijk is. In mindere mate wordt dit tweede punt ook bij niveau 2-opleidingen benoemd. Entree- en niveau 2 -opleidingen zijn over het algemeen sterk gericht op begeleiden en motiveren van studenten en betrokkenen bij deze opleidingen vinden het BSA daaraan niet bijdragen. Er zijn relatief weinig alternatieve opleidingskeuzes mogelijk voor deze studenten. Negatieve BSA's hebben bij deze studenten vooral tot gevolg dat ze, zoals een geïnterviewde het zegt, heen en weer worden geschoven tussen opleidingen.

Terminologie
Er worden in het mbo alternatieve termen voor het (negatieve) BSA gebruikt omdat men de naamgeving te negatief of zwaar vindt voor de doelgroep. Dat geldt vooral voor opleidingen zoals entree en niveau 2 die sterk gericht zijn op motiveren, begeleiden en het binnenboord houden van studenten, zoals hiervoor beschreven.

6.6 Samenvatting

In de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht wordt het bindend studieadvies (BSA) verplicht gesteld voor het gehele mbo. Met het BSA wil de overheid het studievoortgangsgesprek een formele plek geven in de opleiding en de positie van de student daarin versterken. Een negatief BSA mag alleen worden gegeven als er sprake is van onvoldoende studievoortgang over de breedte van de opleiding. Ook moet duidelijk zijn dat de schriftelijke waarschuwing en de verbetertermijn niet tot voldoende resultaat hebben geleid. Voor 2020-2021 is net als in 2019-2020 vanwege corona een aanvullend richtsnoer aan de mbo-instellingen meegegeven voor hun omgang met het BSA. De kern daarvan vormt de opdracht om terughoudend om te gaan met het negatief BSA.

De rapportage in dit hoofdstuk heeft betrekking op 2020-2021, het derde invoeringsjaar van het BSA en is gebaseerd op casestudies en enquêtes op het centrale beleidsniveau van de mbo-instellingen (beleidsmedewerkers) en mbo-opleidingsteams (opleidingsmanagers).

Centraal BSA-beleid op uitvoeringsaspecten, terughoudendheid vanwege corona

Er is veelal verplichtend centraal beleid op uitvoeringsaspecten en adviserend beleid op afstemming met RMC's/gemeenten en de criteria voor een negatief BSA. Als er in 2020-2021 wel centraal beleid was op het vlak van de BSA-criteria, dan was dat relatief vaak vanwege de coronarichtlijnen van het ministerie van OCW (de oproep om geen negatieve BSA's te geven). Vrijwel alle bevraagde mbo-instellingen zijn inderdaad terughoudend geweest met het geven van negatieve BSA's of hebben die helemaal niet gegeven.

In de uitvoering van het BSA in studiejaar 2020-2021 was het vooral lastig om zicht te krijgen op de studievoortgang van studenten, vanwege corona. Ook het verbetertraject na de waarschuwing leverde vanwege corona nog regelmatig knelpunten op.

Het BSA in de praktijk: instrument voor voortgangsbegeleiding

Slechts een derde van de bevraagde teammanagers en beleidsmedewerkers in het mbo vindt dat het BSA positief heeft bijgedragen aan het versterken van de studievoortgangsbegeleiding. Volgens een deel van de geïnterviewden in de casestudies heeft de studievoortgangsbegeleiding door het BSA meer structuur en een steviger plek gekregen in de opleiding. Echter, mbo-opleidingen hadden vaak al een vergelijkbare werkwijze voor voortgangsgesprekken en advisering en het BSA wordt veelal gezien als een (onnodig) zwaar en administratief belastend middel. In de praktijk lijken de resultaten van de invoering van het BSA nog beperkt; veel studenten hebben – in hun beleving – maar één of zelfs geen gesprek gehad. Mogelijke oorzaken hiervan zijn het uitvallen van gesprekken vanwege de coronamaatregelen, te weinig tijd in de praktijk om elke periode een voortgangsgesprek te voeren of studenten herkennen de gesprekken niet, omdat deze vaak onder een andere naam of informeel plaatsvinden.

Het BSA in de praktijk: instrument voor beëindiging

Er is behoefte aan een middel als het BSA, om bij onvoldoende voortgang en zonder uitzicht op diplomering de opleiding van een student te kunnen beëindigen. Meer dan de helft tot twee derde van de opleidingsmanagers en beleidsmedewerkers vindt dat het BSA positief heeft bijgedragen aan meer duidelijkheid over de studievoortgang voor studenten en voor de opleidingen. Er wordt echter bij deze functie van het BSA ook een aantal kanttekeningen geplaatst. Het negatief BSA vindt men te veel een strafmaatregel en niet passend voor sommige doelgroepen, met name de BBL-studenten en de studenten in entree- en (in mindere mate) niveau 2-opleidingen. Voornaamste bezwaar is het gebrek aan flexibiliteit van het BSA. Men vindt de termijn voor het BSA vaak te kort, omdat studenten soms in het eerste opleidingsjaar nog erg jong zijn, weinig of geen praktijkervaring hebben kunnen opdoen en soms kampen met tijdelijke problematiek.

Informatie rondom het BSA

Studenten worden op verschillende manieren en op verschillende momenten geïnformeerd over het BSA. Uit de studentenenquête blijkt echter dat nog steeds veel studenten niet weten of ze een – positief of negatief – BSA hebben gehad en studenten met een negatief BSA niet op de hoogte zijn van bezwaarmogelijkheden. Een mogelijke verklaring voor het niet herkennen van een BSA kan liggen in het feit dat veel opleidingen alleen het negatief BSA geven in een brief/e-mail en/of gesprek en het positieve BSA vaak niet expliciet wordt benoemd. De bezwaarmogelijkheden staan vaak in de brief met het negatief BSA vermeld, maar worden niet altijd expliciet besproken met studenten

Nazorg na negatief BSA

Mbo-instellingen hebben de plicht om studenten na een negatief BSA gedurende ten minste acht weken te begeleiden naar een andere opleiding, binnen de eigen instelling of elders. Uit twee jaargangen studentenenquêtes blijkt dat de helft van de studenten met een negatief BSA vindt dat de school niet voldoende heeft gedaan of niet de juiste hulp heeft geboden om hen te helpen. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn aan de kant van de student: weerstand om gebruik te maken van begeleiding en studenten die (al voor het BSA) niet in beeld zijn bij de opleiding. Aan de kant van de opleiding: gebrek aan motivatie bij docenten om de student (opnieuw) te begeleiden, drukte bij de studieloopbaancentra richting de zomer en de verminderde contactmogelijkheden vanwege corona. Verder lijken veel mbo-instellingen 'klasjes' op te zetten voor studenten die een negatief BSA hebben gekregen of die zich mogelijk in een eerder stadium al gaan oriënteren op andere mogelijkheden. Studenten volgen alleen nog de verplichte vakken binnen hun opleiding en gaan zich daarnaast in een aparte klas of traject oriënteren op een andere opleiding.

BSA-varianten

De mbo-instellingen hanteren in grote lijnen het BSA op dezelfde wijze, namelijk een positief BSA waarmee de student de opleiding mag voortzetten en een negatief BSA waarna de opleiding van de student wordt beëindigd. In aansluiting op de uitkomsten van de vorige meting blijken er ook veel varianten te worden gehanteerd. Uit de casestudies komen verschillende voorbeelden van opleidingen waar aanpakken in een hoger opleidingsjaar worden gehanteerd die in het verlengde liggen van het bindend studieadvies. Daarbij worden in een apart contract of addendum bij de OOK afspraken over studievoortgang met studenten vastgelegd en zijn deze voorwaardelijk voor het mogen voortzetten van de opleiding. Veel opleidingen geen aan behoefte te hebben aan deze mogelijkheid. In hoeverre het op basis van deze werkwijzen echt voorkomt dat zonder instemming van de student de inschrijving wordt beëindigd, blijft enigszins onduidelijk.

Coronagevolgen

De inschrijfgegevens lijken erop te duiden dat het eerste coronajaar leidde tot een tijdelijke afname van VSV en dat in 2020-2021 de situatie weer 'normaliseerde'. Het percentage 'switchers' is de afgelopen jaren vrij stabiel gebleven. Veel opleidingen zien dat studenten bij wie de opleiding in het eerste jaar niet vlotte, ook in het tweede jaar worstelen. Het is lastig te onderscheiden voor hen of dit het gevolg is van het gegeven dat studenten zijn doorgegaan, die in een andere tijd een negatief BSA zouden hebben gekregen, of dat dit een gevolg is van de pandemie in brede zin. De gevolgen van de coronapandemie zullen verder uit de inschrijfgegevens over studiejaren 2021-2022 en 2022-2023 moeten blijken. Juist de studenten die in 2020-2021 en 2021-2022 zijn gestart hebben te maken gehad met maatregelen gedurende hun eerste studiejaar en in de aanloop naar hun mbo-opleiding, toen ze zich op hun studiekeuze moesten oriënteren.

Wisselend draagvlak voor BSA

Het draagvlak voor het BSA varieert. Er is duidelijk behoefte aan de tweede functie ervan, namelijk de mogelijkheid om bij onvoldoende studievordering en uitzicht op diplomering de opleiding te kunnen beëindigen voor de student. Een deel van de mbo-instellingen en opleidingen in de casestudies ziet alleen/vooral toegevoegde waarde in het BSA voor deze functie. Het BSA was nog maar pas ingevoerd toen het mbo te maken kreeg met maatregelen vanwege de coronapandemie waardoor het BSA, zowel de voortgangsgesprekken als het negatieve BSA, niet uitgevoerd konden en mochten worden zoals ze beoogd waren. Het is op dit moment niet goed vast te stellen in hoeverre deze beperkingen vanwege corona een rol hebben gespeeld in de huidige stand van zaken van de invoering van het BSA en het draagvlak voor het BSA.

7 Bindend studieadvies – ervaringen van studenten

In hoofdstuk 6 hebben we het beleid en de praktijk rondom het BSA belicht vanuit de mbo-scholen, gebaseerd op casestudies en de uitkomsten van enquêtes bij mbo-instellingen (beleidsmedewerkers) en mbo-opleidingsteams (opleidingsmanagers). In dit hoofdstuk gaan we in op de ervaringen van de studenten met het BSA en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder studenten die zich in 2020-2021 in het eerste studiejaar van een mbo-opleiding bevonden. We vergelijken de uitkomsten met de resultaten van de vorige studentenenquête. Alle verschillen tussen de twee metingen die we beschrijven, zijn significante verschillen. De wijze van dataverzameling is toegelicht in hoofdstuk 1.

7.1 Het ontvangen van een BSA

In deze paragraaf geven we een beeld van het aandeel mbo-studenten dat een negatief of positief BSA heeft ontvangen in 2020-2021 en gaan we in op bekendheid met (de eisen van) het BSA onder studenten.

7.1.1 BSA ontvangen

In de vragenlijst voor studenten is het BSA toegelicht en vervolgens de vraag gesteld of studenten een BSA hebben ontvangen. 41 procent van de studenten heeft in 2020-2021 een positief BSA ontvangen, 4 procent een negatief BSA, 18 procent geen BSA en 37 procent weet het niet (Tabel 7.1). De vergelijking met 2019-2020 laat zien dat het aandeel negatieve BSA's stabiel is (4%) maar dat minder studenten een positief BSA hebben ontvangen en een groter deel geen BSA kreeg of niet weet of ze een BSA hebben gehad. Entreestudenten krijgen relatief het vaakst een negatief BSA (9%) en significant vaker dan studenten niveau 3 en 4 (beide groepen 3%). Van de niveau 2 studenten krijgt 5 procent een negatief BSA. BOL-studenten krijgen vaker een negatief BSA dan BBL-studenten (4 versus 2%).

Om een indruk te geven om hoeveel studenten dit voor het hele mbo zou gaan: 3,8 procent[60] van de studenten die deelnamen aan de enquête heeft een negatief BSA had. In 2020-2021 zijn 240.244 studenten in een mbo-opleiding ingestroomd[61]. Op basis van dit aantal instromers en het percentage studenten dat in de enquête aangeeft een negatief BSA ontvangen te hebben, schatten we dat 9.200 mbo-studenten[62] een negatief BSA hebben ontvangen[63].

60 3,8% is het niet-afgeronde percentage.
61 Bron: Populatiegegevens ontvangen van DUO; BSA2021: 240.244
62 De schattingsmarge bij een responsomvang van 3.458 bedraagt 0,65 procent (p=0,04, alfa=0,05). Het werkelijk aantal studenten met een negatief BSA ligt derhalve tussen 7.600 en 10.700.
63 Er bestaat geen landelijk registratie van het aantal negatieve BSA's dat wordt afgegeven. Om die reden geven we hier een zo goed mogelijke benadering van het aantal negatieve BSA's in het gehele mbo door middel van een extrapolatie op basis van de studentenenquête. Er kan bij deze schatting sprake zijn van een onder- of overschatting van het daadwerkelijke aantal studenten in het gehele mbo dat een negatief BSA heeft ontvangen.

Net als bij de vorige meting zien we dat studenten, die niet weten of ze een BSA hebben ontvangen, niet toe te wijzen zijn aan een bepaalde groep. Het komt voor op alle mbo-scholen, op alle niveaus en in alle sectoren. Wel zien we opnieuw dat studenten in een niveau 2 opleiding (ten opzichte van de andere niveaus) het vaakst niet weten of ze een BSA hebben ontvangen en dat BBL-studenten vaker dan BOL'ers aangeven dat ze geen BSA hebben gehad.

Tabel 7.1 – Heb je vorig studiejaar een BSA ontvangen?

	2019-2020	2020-2021
Positief BSA	53	41
Negatief BSA	4	4
Geen BSA	14	18
Weet niet	29	37

(Percentages; N=4563, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3458, studentenenquête BSA 2020-2021)

Aan de studenten die geen BSA hebben ontvangen is gevaagd naar de reden daarvan (tabel 7.2). Een derde geeft aan dat er geen BSA is gegeven vanwege corona en 14 procent zegt dat ze al met de opleiding gestopt waren. Vier op de tien studenten zonder BSA geeft aan dat er andere redenen waren. In veruit de meeste toelichtingen geven studenten aan dat ze niet weten waarom ze geen BSA hebben gekregen, het BSA niet kennen of het niet hebben gekregen. Een klein deel geeft als reden op dat ze een BBL-, bedrijfsopleiding, verkorte of eenjarige opleiding volg(d)en en dat het daarom – volgens eigen zeggen – niet op hen van toepassing was.

Tabel 7.2 – Geen BSA gehad: waarom niet?

	2019-2020	2020-2021
Ik was al met mijn opleiding gestopt	19	14
De school gaf vorig studiejaar geen bindend studieadvies vanwege corona	25	35
De school gaf vorig studiejaar geen bindend studieadviezen vanwege andere redenen	11	7
De opleiding gaf wel bindend studieadviezen, maar ik kreeg het niet	4	4
Anders	41	41

(Percentages; N=547, studentenenquête BSA 2019-2020; N=547, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.1.2 Bekendheid met (eisen van) het BSA

Van de mbo-studenten wist 46 procent dat ze in het eerste studiejaar een BSA zouden krijgen; 54 procent geeft aan dat ze dit niet wisten. Van de studenten die wisten dat ze een BSA zouden krijgen, wist ook de grote meerderheid (80%) aan welke eisen ze moesten voldoen om een positief BSA te krijgen. Veelal zijn zij in gesprekken met hun mentor/slb'er gedurende het eerste jaar geïnformeerd over de eisen (73%, tabel 7.3). Een kleiner deel (32%) had al over de eisen gehoord in het kennismakingsgesprek.
Studenten wisten minder vaak dan bij de vorige meting dat ze een BSA zouden krijgen (van 56% naar 46%). Voor het overige is het beeld vergelijkbaar met de vorige meting.

BOL'ers zijn vaker bekend met (de eisen van) het BSA dan BBL'ers. Hetzelfde geldt voor niveau 4 studenten ten opzichte van studenten niveau 2.

Tabel 7.3 – Hoe ben je de eisen te weten gekomen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Gehoord in een startgesprek/kennismakingsgesprek (voorafgaand aan start opleiding)	34	32
Gehoord in gesprek(ken) met mentor/studieloopbaanbegeleider (gedurende eerste jaar)	76	73
De eisen stonden in een brief/studiegids	17	15
Anders, namelijk...	3	3

(Percentages; N=2717, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1607, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.1.3 Studieadvies bij start opleiding en BSA

Van de mbo-studenten heeft 43% bij aanvang van hun opleiding een studieadvies gehad (tabel 7.4). Dat is een daling ten opzichte van de vorige meting. Net als bij de vorige meting heeft drie procent van de studenten toen een negatief advies gehad, dat wil zeggen het advies om niet te starten met de betreffende opleiding. In de studentenenquête over aanmelding en inschrijving in 2021-2022, die is besproken in hoofdstuk 4, zagen we net als bij de vorige meting dat een lager aandeel studenten aangeeft dat ze het advies kregen om niet met de gekozen opleiding te starten (maar toch zijn begonnen), namelijk 1,5%.
We zien in deze meting geen samenhang tussen een negatief studieadvies bij aanvang en een negatief BSA later in het studiejaar.

Tabel 7.4 – Toen je je aanmeldde voor deze opleiding heb je toen advies gehad van de school om wel of niet met deze opleiding te starten?

	2019-2020	2020-2021
Ik heb geen advies gekregen	49	57
Ik heb advies gekregen om wel met deze opleiding te starten	48	40
Ik heb advies gekregen om niet met deze opleiding te starten (maar ben toch begonnen)	3	3

(Percentages; N=4563, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3696, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.2 Studievoortgangsgesprekken

Van de mbo-studenten heeft 83 procent in hun eerste studiejaar een of meer gesprekken over hun studievoortgang gehad (tabel 7.5). Bijna de helft heeft meerdere gesprekken gehad. Het aandeel studenten dat zegt dat ze geen voortgangsgesprek hebben gehad is iets hoger dan bij de vorige meting: 17% in 2020-2021 ten opzichte van 12% in 2019-2020.

Nadere analyse laat zien dat studenten die een positief of negatief BSA hebben gehad, vaker meerdere voortgangsgesprekken hebben gehad dan studenten die geen BSA hebben gehad of dat niet weten. BBL'ers hebben vaker dan BOL'ers geen studievoortgangsgesprek gehad (24 versus 14%). Niveau 2 studenten hebben vaker dan studenten op andere niveaus geen studie-voortgangsgesprek gehad en niveau 4 studenten hebben juist vaker dan studenten van de andere

niveaus meerdere studievoortgangsgesprekken gehad. Gekeken naar de sectoren hebben studenten in de sector Techniek vaker dan studenten in de sectoren Economie, Groen en Zorg en Welzijn geen studievoortgangsgesprek gehad.

Het totaalbeeld van de studenten komt maar voor een deel overeen met het beeld dat uit de casestudies naar voren kwam. Uit de enquête blijkt dat slechts de helft van de studenten meerdere studievoortgangsgesprekken heeft gehad, terwijl in de casestudies werd aangegeven dat alle studenten drie tot vier gesprekken in het jaar hebben. Omdat we dit verschil ook in de vorige meting al constateerden hebben we dit expliciet bevraagd in de casestudies, zoals in hoofdstuk 6 besproken. Kort gezegd kunnen er minder gesprekken hebben plaatsgevonden dan beoogd (onder meer vanwege corona) en herkennen studenten de gesprekken mogelijk niet als zodanig.

Tabel 7.5 – Heb je in studiejaar 2019-2020 met je mentor en/of studieloopbaanbegeleider één of meerdere gesprekken gehad over de voortgang van je opleiding?

	2019-2020	2020-2021
Nee, ik heb geen studievoortgangsgesprek gehad	12	17
Ja, ik heb één studievoortgangsgesprek gehad	40	38
Ja, ik heb meerdere studievoortgangsgesprekken gehad	48	45

(Percentages; N=4420, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3324, studentenenquête BSA 2020-2021)

59 procent van de studenten die geen studievoortgangsgesprek hebben gehad, zijn hiervoor niet gevraagd door hun mentor/slb'er (tabel 7.6). Bij een kwart is het studievoortgangsgesprek niet doorgegaan vanwege corona. De 'andere redenen' die studenten opgaven zijn zeer uiteenlopend. Relatief vaak geven ze aan dat een gesprek niet nodig was of dat ze niet wisten dat iets dergelijks bestond.

Ruim een derde geeft aan dat ze wel behoefte hadden aan een studievoortgangsgesprek (tabel 7.7) en meer dan de helft (62%) van deze groep heeft wel overwogen om zelf een gesprek over hun studievoortgang aan te vragen bij mentor/slb'er, maar heeft dat uit eindelijk niet gedaan (niet in tabel).

Tabel 7.6 – Geen studievoorgangsgesprek: waarom niet? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik ben niet gevraagd door mijn mentor/studieloopbaanbegeleider	60	59
Er was wel een gesprek gepland, maar dat ging niet door	5	6
Ik wilde geen studievoortgangsgesprek	4	6
Ik was al weg (van de opleiding/school) voordat er een eerste gesprek was	7	5
Ik had zelf een gesprek aangevraagd, maar dat gesprek is er nooit gekomen	4	7
Vanwege corona	22	25
Andere reden	14	9

(Percentages; N=447, studentenenquête BSA 2019-2020; N=469, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.7 – Geen studievoorgangsgesprek: Had je wel behoefte aan een gesprek?

	2019-2020	2020-2021
Ja, ik had wel behoefte aan een (of meerdere) studievoortgangsgesprek(ken)	33	37
Nee, ik had geen behoefte aan studievoortgangsgesprek(ken)	67	63

(Percentages; N=447, studentenenquête BSA 2019-2020; N=470, studentenenquête BSA 2020-2021)

De studenten die één studievoortgangsgesprek hebben gehad, hadden dit meestal in de periode januari – half maart (tabel 7.8). Over het geheel lijken de gesprekken in 2020-2021 wat later in het jaar te hebben plaatsgevonden dan in 2019-2020.
Meestal vonden studenten één gesprek voldoende (74%, tabel 7.9), maar een substantiële groep (22%) had graag meer gesprekken gehad.

Tabel 7.8 – Een studievoorgangsgesprek: In welke periode heb je dit gehad?

	2019-2020	2020-2021
Augustus – december	45	28
Januari – half maart	41	49
Half maart – juli	14	23

(Percentages; N=1634, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1188, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.9 – Eén studievoorgangsgesprek: Was je tevreden met één studievoortgangsgesprek?

	2019-2020	2020-2021
Ja, één gesprek was voor mij voldoende	79	74
Nee, ik had graag meerdere studievoortgangsgesprekken gehad	19	22
Nee, ik had liever helemaal geen studievoortgangsgesprek gehad	2	4

(Percentages; N=1633, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1188, studentenenquête BSA 2020-2021)

De studenten met meerdere voortgangsgesprekken in hun eerste studiejaar hadden gemiddeld 3,7 gesprekken in dat jaar (Tabel 7.10). Studenten in de entree-opleidingen hebben gemiddeld het hoogste aantal studievoortgangsgesprekken gehad (4,2), maar dit gemiddeld wijkt niet significant af van het gemiddelde van de andere mbo-niveaus.

Tabel 7.10 – Meerdere gesprekken: hoeveel gesprekken heb je gehad?

	Totaal	Positief BSA	Negatief BSA	Geen BSA	Weet niet
Gemiddelde	3,7	3,6	4,0	3,7	3,7
Min.	2	2	2	2	2
Max.	12	12	12	12	12

(Percentages; N=3458, studentenenquête BSA 2020-2021)

Veruit de meeste studenten (75%) hebben hun studievoortgangsgesprek(ken) als (zeer) positief ervaren (tabel 7.11), maar dit deel is wel aanmerkelijk lager dan in de vorige meting (89%).

Studenten met een negatief BSA hebben hun studievoortgangsgesprek(ken) vaker dan de andere studenten als (zeer) negatief ervaren.

De meest positieve aspecten van hun gesprek(ken) vonden studenten dat ze duidelijk te horen kregen wat er goed ging en niet goed ging in hun opleiding (56%) en dat ze zich op hun gemak voelden in het gesprek (45%, tabel 7.12). Zes procent van de studenten kon niets positiefs benoemen. De algemene tendens is dat studenten iets minder uitgesproken positief zijn over de voortgangsgesprekken dan in de vorige meting.
De meeste studenten (64%) konden niks negatiefs over hun gesprek(ken) benoemen. Een derde heeft wel kritiek en deze is uiteenlopend. De kritiek die het vaakst wordt gegeven door studenten is dat ze er niet veel aan hebben gehad (13%, tabel 7.13).
Net als in de vorige meting signaleren met name studenten met een negatief BSA of geen BSA wat vaker negatieve kanten aan hun gesprek(ken) dan studenten die een positief BSA hebben gehad.

Tabel 7.11 – Hoe heb je het studievoortgangsgesprek/ de studievoortgangsgesprekken over het algemeen ervaren?

	2019-2020	2020-2021
Zeer positief	28	19
Positief	61	56
Niet positief, niet negatief	10	20
Negatief	1	3
Zeer negatief	0	1

(Percentages; N=3830, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2685, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.12 – Wat vond je positief aan het studievoortgangsgesprek/de studievoortgangsgesprekken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik kreeg duidelijk te horen wat er goed ging en niet goed ging in mijn opleiding	60	56
Ik voelde mij op mijn gemak in het gesprek	52	45
De mentor/studieloopbaanbegeleider luisterde goed naar mij	47	43
Er werd goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen	46	40
Ik kreeg duidelijk te horen wat ik moest verbeteren in mijn opleiding	33	28
De vragen die ik had werden goed/duidelijk beantwoord	31	25
Het gesprek was op een goed moment in het studiejaar	23	19
Ik heb echt wat gehad aan het gesprek	21	18
Ik vond niks positief aan het gesprek	4	6
Anders	2	3

(Percentages; N=3829, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2659, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.13 – Wat vond je negatief aan het studievoortgangsgesprek/de studievoortgangsgesprekken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik vond niks negatief aan het gesprek	69	64
Ik heb niet veel gehad aan het gesprek	9	13
Er werd niet goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen	7	9
Ik kreeg niet duidelijk te horen wat ik moest verbeteren in mijn opleiding	6	7
De vragen die ik had werden niet goed beantwoord	6	6
Ik kreeg niet duidelijk te horen wat er goed ging en niet goed ging in mijn opleiding	5	6
Ik voelde mij niet op mijn gemak in het gesprek	4	5
De mentor/studieloopbaanbegeleider luisterde niet goed naar mij	4	5
Het gesprek was te laat in het studiejaar	4	5
Het gesprek was te vroeg in het studiejaar	4	4
Anders	3	3

(Percentages; N=3827, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2626, studentenenquête BSA 2020-2021)

Bij 34 procent van de studenten zijn studievoortgangsgesprekken uitgevallen vanwege de coronamaatregelen, iets minder dan in de vorige meting (37%). Bij een kwart van deze groep had dit volgens hen negatieve gevolgen. Het betekende voor hen vooral dat ze geen zicht meer hadden op hun studievoortgang (tabel 7.14).

Tabel 7.14 – Welke nadelige gevolgen had het uitvallen van studievoortgangsgesprekken voor jou? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik had daardoor geen zicht (meer) op mijn studievoortgang	58	60
Ik had daardoor niet in de gaten dat ik een achterstand had opgelopen	44	46
Mijn mentor/studieloopbaanbegeleider had daardoor niet in de gaten dat ik thuis niet goed kon studeren/leren	44	42
Anders	12	10

(Percentages; N=396, studentenenquête BSA 2019-2020; N=240, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.3 Waarschuwing voor een negatief BSA

Van de studenten heeft 17 procent een waarschuwing gehad voor een negatief BSA (tabel 7.15). Net als in de vorige meting kreeg het merendeel van de studenten de waarschuwing alleen in een gesprek te horen (tabel 7.16). Van de (kleine groep) studenten die uiteindelijk een negatief BSA kregen, heeft het merendeel wel een formele waarschuwing gehad (64%), een deel heeft het op meer informele wijze gehoord (21%) en een deel zegt dat ze geen waarschuwing hebben gehad (15%, niet in tabel).

Meestal krijgen studenten de waarschuwing van hun mentor of slb'er (77%, tabel 7.17), soms van een andere docent, de zorgcoördinator of de opleidingsmanager. Wanneer ze de waarschuwing hebben gehad, weten studenten vaak niet meer (tabel 7.18). Nog steeds krijgt een substantieel

deel van de studenten (15%) naar eigen zeggen de waarschuwing (pas) een maand voor het BSA; een termijn die vrij kort lijkt voor een ‘redelijke verbeterperiode’ en korter is dan in de case-studies werd geschetst, waarin meestal een onderwijsperiode (ongeveer tien weken) als verbetertermijn werd genoemd.
BOL’ers hebben vaker een formele waarschuwing gehad dan BBL’ers en entree- en niveau 2 studenten vaker dan studenten niveau 3 en 4.

Tabel 7.15 – Heb je in studiejaar 2019-2020 een formele of informele waarschuwing voor een negatief bindend studieadvies (BSA) gehad?

%	2019-2020	2020-2021
Formele waarschuwing voor negatief BSA	12	11
In een andere vorm gehoord dat ik misschien negatief BSA zou krijgen	8	6
Geen van beide	80	83

(Percentages; N=4206, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3077, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.16 – Hoe heb je toen gehoord dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen?

%	2019-2020	2020-2021
In een brief/mail	17	17
In een gesprek	57	57
In een gesprek en in een brief/mail	18	18
Anders	8	8

(Percentages; N=829, studentenenquête BSA 2019-2020; N=495, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.17 – Van wie heb je toen gehoord dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen??

	2019-2020	2020-2021
Van mijn mentor/studieloopbaanbegeleider	75	77
Van een andere docent	6	6
Van de zorgcoördinator	2	3
Van de opleidingsmanager	3	4
Anders	3	1
Weet ik niet meer	10	9

(Percentages; N=828, studentenenquête BSA 2019-2020; N=494, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.18 - Wanneer heb je een waarschuwing gehad dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen?

	2019-2020	2020-2021
Een maand voor het BSA	14	15
Twee maanden voor het BSA	9	9
Drie maanden voor het BSA	7	7
Vier maanden voor het BSA	3	7
Eerder	7	4
Weet ik niet precies	61	57

(Percentages; N=827, studentenenquête BSA 2019-2020; N=493, studentenenquête BSA 2020-2021)

Van de studenten die een waarschuwing kregen, zegt 76 procent dat hen voldoende duidelijk was wat ze moesten verbeteren om geen negatief BSA te krijgen; voor 24 procent was dit niet duidelijk. Voor studenten die uiteindelijk een positief BSA kregen, waren de verbeterafspraken vaker duidelijk dan voor studenten die geen of een negatief BSA kregen.

Met 58 procent van de studenten die een waarschuwing kregen, zijn afspraken gemaakt over verbeteringen. Deze afspraken gaan vooral over de vakken/onderdelen die ze moesten verbeteren (63%) en de aanwezigheid en inzet bij de lessen (39%, tabel 7.19).

Tabel 7.19 – Waarover gingen de verbeterafspraken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Welke vakken/onderdelen ik moest verbeteren	65	63
Extra begeleiding vanuit de school	30	36
Hoeveel tijd ik krijg om te verbeteren	28	29
Mijn aanwezigheid en inzet bij de lessen	42	39
Mijn aanwezigheid en inzet bij bpv/stage	12	16
Mijn gedrag tijdens de lessen	18	12
Mijn gedrag tijdens de bpv/stage	5	7
Anders, namelijk…	5	4

(Percentages; N=508, studentenenquête BSA 2019-2020; N=281, studentenenquête BSA 2020-2021)

Van de studenten die een waarschuwing kreeg, heeft 40 procent hulp/begeleiding vanuit school gekregen bij het verbeteren van hun prestaties op school. Zij kregen het vaakst hulp bij het plannen en organiseren van schoolwerk (44%) en extra ondersteuning bij persoonlijke problemen (25%, tabel 7.20).

Tabel 7.20 – Welke hulp/begeleiding heb je gekregen vanuit school? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Hulp bij plannen en organiseren van schoolwerk	43	44
Extra ondersteuning bij persoonlijke problemen	30	25
Extra studievoortgangsgesprekken	23	19
Huiswerkbegeleiding	22	22
Bijles voor één of meer vakken	19	22
Toets-/examentraining	17	14
Studievaardighedentraining	8	10
Anders	7	3

(Percentages; N=333, studentenenquête BSA 2019-2020; N=195, studentenenquête BSA 2020-2021)

Van de studenten die een waarschuwing kregen, vond 68 procent deze enigszins tot zeer nuttig (tabel 7.21). De waarschuwing hielp hen om duidelijk te krijgen op welke punten ze harder moesten gaan werken (52%) en zorgde voor (extra) motivatie om hun prestaties op school te verbeteren (40%, tabel 7.22). Anderzijds geeft een kwart van de studenten aan dat ze geen waarschuwing nodig hadden om hun prestaties te verbeteren en zegt 34 procent dat hen niet voldoende duidelijk werd gemaakt waar ze harder aan moesten gaan werken (tabel 7.23).

Over het geheel bezien zijn de ervaringen van de studenten met de waarschuwing voor een negatief BSA in 2020-2021 vergelijkbaar met de vorige meting, over studiejaar 2019-2020.

Tabel 7.21 – Vond je de waarschuwing nuttig/zinvol?

	2019-2020	2020-2021
Zeer nuttig/zinvol	32	28
Een beetje nuttig/zinvol	41	40
Niet zo nuttig/zinvol	16	21
Helemaal niet nuttig/zinvol	11	12

(Percentages; N=797, studentenenquête BSA 2019-2020; N=476, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.22 – Waarom vond je de waarschuwing nuttig/zinvol? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Door de waarschuwing werd mij duidelijk op welke punten ik harder moest gaan werken	56	52
Door de waarschuwing werd ik (extra) gemotiveerd om mijn prestaties op school te verbeteren	46	40
Na de waarschuwing is het gelukt om mijn prestaties op school te verbeteren	20	16
Na de waarschuwing kreeg ik extra begeleiding om mijn prestaties op school te verbeteren	12	10
Anders	4	7

(Percentages; N=568, studentenenquête BSA 2019-2020; N=319, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.23 – Waarom vond je de waarschuwing niet nuttig/zinvol? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik heb geen waarschuwing nodig om mijn prestaties op school te verbeteren	33	25
Er werd mij niet voldoende duidelijk gemaakt waar ik harder aan moest gaan werken	31	34
Na de waarschuwing is het niet gelukt om mijn prestaties op school te verbeteren	23	34
Anders	23	20

(Percentages; N=226, studentenenquête BSA 2019-2020; N=154, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.4 Negatief BSA

In deze paragraaf zoomen we in op de mbo-studenten die in 2020-2021 een negatief BSA hebben gekregen. Het gaat, zoals aan het begin van dit hoofdstuk getoond, om 3,8% van de studenten die deelnamen aan de enquête.

Van de studenten met een negatief BSA zegt 46 procent dat zij dit hebben gekregen vanwege te weinig studievoortgang (tabel 7.24). Opvallend is dat ook redenen als de beroepshouding (24%) en verzuim (17%) vrij veel worden genoemd. Vijftien procent van de studenten geeft aan dat zij om andere dan genoemde redenen een negatief BSA hebben gekregen. Redenen die hier worden genoemd zijn zeer uiteenlopend.

Studenten kregen hun negatief BSA meestal van hun slb'er/mentor (75%, niet in tabel) en enkelingen van een andere docent, zorgcoördinator of opleidingsmanager. Een kwart kreeg het negatief BSA in een gesprek in combinatie met een brief of e-mail, 18 procent alleen in een brief of e-mail en 54 procent alleen in een gesprek (tabel 7.25). Kortom, net als bij de waarschuwing valt op dat een groot deel van de studenten zegt, dat ze deze niet schriftelijk hebben ontvangen, maar alleen mondeling.

Tabel 7.24 – Waarom heb je uiteindelijk een negatief BSA gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik had te weinig studievoortgang	41	46
Ik verzuimde te veel	22	17
Ik had niet de goede beroepshouding	19	24
Ik had de eisen uit de afspraken niet gehaald	18	11
Ik had mijn BPV niet gehaald	16	17
Anders	25	15

(Percentages; N=134, studentenenquête BSA 2019-2020; N=115, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.25 – Hoe heb je je negatief BSA gekregen?

	2019-2020	2020-2021
In een brief/mail	18	18
In een gesprek	53	54
In een gesprek en in een brief/mail	26	24
Anders	3	3

(Percentages; N=126, studentenenquête BSA 2019-2020; N=108, studentenenquête BSA 2020-2021)

Voor 69 procent van de mbo-studenten met een negatief BSA was de betekenis ervan duidelijk, ze begrepen dat ze met de opleiding moesten stoppen; voor 31 procent van hen was het niet duidelijk, zij begrepen niet dat ze met de opleiding moesten stoppen (niet in tabel).

Van de studenten met een negatief BSA vond 60 procent het terecht dat ze dit kregen, 38 procent vond het niet terecht (niet in tabel). De helft van hen geeft aan dat ze onvoldoende studievoortgang hebben kunnen boeken vanwege de coronamaatregelen (tabel 7.26). Ook geeft ongeveer een derde aan dat ze onvoldoende hulp/begeleiding daarbij hebben gekregen en/of de procedure niet eerlijk is verlopen en/of dat ze wel voldoende studieresultaten/-voortgang hadden behaald.

Een klein deel van de studenten met een negatief BSA heeft officieel of officieus bezwaar gemaakt (resp. 7% en 12%, tabel 7.27). 43 procent wilde geen bezwaar maken en 39 procent wist niet dat ze bewaar konden maken. 40 procent van de studenten die een negatief BSA ontvingen zeggen daarna geen gesprek meer te hebben gehad met iemand van school zoals hun mentor of slb'er (tabel 7.28).

Van de studenten die een negatief BSA ontvingen is 47% van mening dat de coronamaatregelen van invloed zijn geweest op de BSA-procedure (niet in tabel). In de toelichting gaan de meeste studenten niet zozeer in op de BSA-procedure maar geven ze veelal aan dat ze moeite hadden met het onlineonderwijs en thuis zitten.

De resultaten van de vragen over het negatief BSA komen, ondanks het relatief kleine aantal respondenten met een negatief BSA, voor studiejaar 2020-2021 in grote lijnen overeen met de vorige meting over studiejaar 2020-2019.

Tabel 7.26 – Waarom vind je je negatief BSA niet terecht? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Door de corona-maatregelen heb ik onvoldoende studieresultaten/-voortgang kunnen behalen	54	50
Ik heb onvoldoende tijd gehad om mijn studieresultaten te verbeteren	33	23
Ik heb onvoldoende hulp/begeleiding gekregen om mijn studieresultaten/-voortgang te verbeteren	33	37
De procedure is niet eerlijk verlopen	30	30
Ik vond dat ik wel voldoende studieresultaten/-voortgang had behaald	21	36
Anders	13	14

(Percentages; N=49, studentenenquête BSA 2019-2020; N=40, studentenenquête BSA 2019-2020)

Tabel 7.27 - Heb je bezwaar gemaakt tegen het negatief bindend studieadvies?

	2019-2020	2020-2021
Ja, ik heb officieel bezwaar gemaakt (met een officiële brief/e-mail)	7	7
Ja, ik heb bezwaar gemaakt, maar niet officieel	9	12
Nee, ik wilde geen bezwaar maken	57	43
Nee, ik wist niet dat ik bezwaar kon maken	28	39

(Percentages; N=125, studentenenquête BSA 2019-2020; N=106, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.28 - Heb je na het negatief bindend studieadvies nog een keer een gesprek gehad met iemand van school (bijv. je mentor of een slb'er) over hoe nu verder?

	2019-2020	2020-2021
Ja, een keer	29	29
Ja, meerdere keren	34	30
Nee	37	40

(Percentages; N=125, studentenenquête BSA 2019-2020; N=106, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.4.1 Nazorg

Studenten die een negatief BSA ontvangen, hebben recht op acht weken begeleiding bij het zoeken naar een alternatieve opleiding voor zij uitgeschreven mogen worden. Tabel 7.29 laat zien dat 39 procent van de studenten die een negatief BSA kregen, aangeven dat ze geen hulp van school hebben gehad bij het vinden van een andere opleiding/mogelijkheden. De overige studenten, die wel hulp ontvingen, hadden vooral gesprekken met hun mentor/slb'er of een decaan (29%) en/of kregen hulp bij het kiezen van de een andere opleiding in de vorm van bijvoorbeeld keuzetesten of studieadvies (22%).

De helft van de studenten met een negatief BSA vindt dat de school voldoende heeft gedaan om hen te helpen nadat ze hun negatief BSA kregen; de andere helft vindt van niet (niet in tabel). Deze studenten vinden vooral dat de school meer hulp had moeten bieden (tabel 7.30). Een kleiner deel vond de hulp niet aansluiten bij hun behoeften en/of dat de hulp niet tot een passend vervolg heeft geleid.

Volgens 69% van de studenten met een negatief BSA hebben de coronamaatregelen geen invloed gehad op de hulp van school; 31% meent van wel (niet in tabel). In de toelichting geven zij vooral aan dat het lastig was omdat gesprekken en onderwijs op afstand moesten plaatsvinden. Op het oog bestaande verschillen tussen de twee metingen zijn niet significant, vanwege de kleine aantallen studenten met een negatief BSA.

Tabel 7.29 – Wat voor hulp heb je van school gehad bij het zoeken naar een andere opleiding of andere mogelijkheden? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik heb geen hulp gehad van school bij het vinden van een andere opleiding/mogelijkheden	43	39
Gesprek(ken) met mentor, slb'er of decaan	31	29
Hulp bij kiezen nieuwe opleiding (keuzetest, studieadvies)	23	22
Hulp bij het vinden van een andere opleiding binnen de school	11	12
Hulp bij het vinden van andere opleiding buiten de school	6	9
Hulp bij het vinden van betaald werk	3	3
Hulp bij het aanvragen van een uitkering	3	0
Anders	14	15

(Percentages; N=122, studentenenquête BSA 2019-2020; N=87, studentenenquête BSA 2020-2021)

Tabel 7.30 – Waarom vind je dat de school je niet voldoende heeft geholpen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021
Ik heb (veel) te weinig hulp gekregen	48	58
De hulp sloot niet aan bij mijn behoeften/wensen	20	23
De hulp heeft voor mij niet tot een passend vervolg geleid (opleiding/werk)	20	31
Anders	28	11

(Percentages; N=47, studentenenquête BSA 2019-2020; N=41, studentenenquête BSA 2020-2021)

De meeste studenten die een negatief BSA kregen, volgen het jaar erop nog steeds een opleiding in het mbo (71%, Tabel 7.31). Vijf procent volgt een ander soort onderwijs, zestien procent heeft betaald werk en vier procent zoekt nog werk.

Opvallend is dat bij deze meting opnieuw 30 procent van de studenten die een negatief BSA kregen, zegt dezelfde opleiding op dezelfde school te volgen. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat de student de opleiding als dezelfde opleiding benoemt, maar dat het bijvoorbeeld de opleiding op niveau 3 in plaats van 4 is, of een andere opleiding die in praktijk veel overlapt met de vorige opleiding. Een andere mogelijkheid is dat de opleiding weliswaar een negatief BSA heeft gegeven maar dat de student wel de opleiding mag vervolgen. Uit de casestudies bleek dit voor te komen; opleidingen geven een student soms toch een nieuwe kans na een negatief BSA.

Het overall beeld over de ervaringen met de nazorg na een negatief BSA komt voor studiejaar 2020-2021 overeen met de vorige meting over studiejaar 2020-2019 (ondanks het relatief kleine aantal respondenten met een negatief BSA).
In het vervolg van het onderzoek nemen we contact op met studenten die een negatief BSA hebben gekregen (en toestemming hebben gegeven om nog een keer benaderd te worden voor onderzoek). Dit zal meer duidelijkheid geven over hun situatie na het negatief BSA.

Tabel 7.31 – Studenten die een negatief BSA hebben gehad: wat doe je nu?

	2019-2020	2020-2021
Ik volg een mbo-opleiding		
• Dezelfde opleiding op dezelfde school	30	30
• Een andere opleiding op dezelfde school	16	15
• Dezelfde opleiding maar op een andere school	2	8
• Een andere opleiding op een andere school	25	18
Ik volg een ander soort onderwijs/opleiding		
• Vmbo	1	2
• Vavo	1	1
• Havo/vwo	1	0
• Hbo	1	1
• Anders	4	1
Ik volg geen onderwijs/opleiding meer		
• Ik heb betaald werk	10	16
• Ik heb geen werk, ik zoek werk	6	4
• Anders	4	5

(Percentages; N=150, studentenenquête BSA 2019-2020; N=100, studentenenquête BSA 2020-2021)

7.5 Samenvatting

De ervaringen van studenten met het BSA in studiejaar 2020-2021 zijn in het voorjaar 2022 bevraagd in een enquête die is ingevuld door 3.696 studenten. Dit is de tweede meting van deze studentenenquête.

Nog lang niet alle studenten op de hoogte van (de eisen van) het BSA

41% van de studenten heeft een positief BSA gehad, 4% een negatief BSA, 18% geen BSA en 37% weet niet of zij een BSA hebben gehad. De studenten die niet weten of ze een BSA hebben gehad zijn verspreid over het gehele mbo maar bevinden zich relatief vaak in niveau 2 opleidingen. BBL'ers geven vaker dan BOL-studenten aan dat ze geen BSA hebben gehad. Bij studenten die geen BSA hebben gekregen komt dit vaak door corona of omdat ze al met de opleiding gestopt waren. Ze zijn echter ook vaak niet op de hoogte van de reden.

Ruim de helft van de studenten wist niet dat ze in hun eerste jaar een BSA zouden krijgen. De andere (kleine) helft was wel op de hoogte, meestal ook bekend met de eisen van het BSA, hierover geïnformeerd door hun mentor/slb'er. BOL-studenten en niveau 4 studenten zijn vaker op de hoogte van (de eisen van) het BSA dan BBL- studenten en studenten in een niveau 2 opleiding.

Ten opzichte van de vorige meting is het beeld op het punt van de informatievoorziening over het BSA niet verbeterd. Het aandeel studenten dat vooraf niet wist dat ze in hun eerste jaar een BSA zouden krijgen is gestegen (van 46% naar 56%) en er is een groter deel dat zegt niet te weten of ze een BSA hebben gehad (van 29% naar 37%).

Voortgangsgesprekken iets minder positief ervaren

Bijna de helft van de mbo-studenten heeft in hun eerste studiejaar meerdere gesprekken over hun studievoortgang gehad, een iets kleiner deel heeft één gesprek gehad en 17% heeft nooit een studievoortgangsgesprek gehad. De laatste groep, die aangeeft dat ze geen voortgangsgesprek hebben gehad is wat toegenomen ten opzichte van de vorige meting, van 12% naar 17%. Relatief vaak geen voortgangsgesprek hebben BBL'ers, niveau 2 studenten en studenten in de sector Techniek.

- Ruim een derde van de studenten die geen voortgangsgesprek hebben gehad, had hier wel behoefte aan.
- Studenten die één voortgangsgesprek hebben gehad, vonden dit meestal voldoende, maar één op de vijf had graag meer gesprekken gehad.
- Studenten met meerdere voortgangsgesprekken hebben gemiddeld 3,7 gesprekken gehad.

Bovenstaand beeld is vergelijkbaar met de vorige meting.

Veruit de meeste studenten hebben hun studievoortgangsgesprek(ken) als (zeer) positief ervaren maar dit deel is wel aanmerkelijk lager dan in de vorige meting (van 89% naar 75%). De meest positieve aspecten van hun gesprek(ken) vonden studenten dat ze duidelijk te horen kregen wat er goed ging en niet goed ging in hun opleiding en dat ze zich op hun gemak voelden in het gesprek. Een derde van de studenten had (ook) kritiek op het voortgangsgesprek; het vaakst werd genoemd dat ze er niet veel aan hadden.
Bij circa een derde van de studenten zijn studievoortgangsgesprekken uitgevallen vanwege de coronamaatregelen.

- Bij een kwart van deze groep had dit volgens hen negatieve gevolgen. Het betekende voor hen vooral dat ze geen zicht meer hadden op hun studievoortgang.

Bijna een op de vijf studenten kreeg een waarschuwing voor een negatief BSA

17% van de studenten heeft een formele of informele waarschuwing voor een negatief BSA gehad, meestal van hun mentor/slb'er.

- Bij slechts een derde van hen gebeurde dit volgens hen schriftelijk (in een brief of e-mail). Voor de meeste studenten met een waarschuwing was duidelijk wat ze moesten verbeteren maar voor een bijna een kwart van de studenten was dit onduidelijk.
- Circa vier op tien studenten met een waarschuwing heeft hulp/begeleiding vanuit school gekregen bij het verbeteren van hun prestaties op school. Zij kregen het vaakst hulp bij het plannen en organiseren van schoolwerk en extra ondersteuning bij persoonlijke problemen.
- Ruim twee derde van de studenten met een waarschuwing vond deze enigszins tot zeer nuttig. De waarschuwing hielp hen vooral om duidelijk te krijgen op welke punten ze harder moesten gaan werken en om hen (extra) te motiveren om hun prestaties op school te verbeteren.

De ervaringen van de studenten met de waarschuwing voor een negatief BSA zijn vergelijkbaar met de vorige meting.

Studenten met een negatief BSA

Studenten met een negatief BSA zeggen dit te hebben gekregen vanwege te weinig studievoortgang maar ook vanwege verzuim of hun beroepshouding. Ze hebben het negatief BSA meestal gekregen van hun mentor/slb'er, meestal in een gesprek, soms gecombineerd met een brief of e-mail of alleen in een brief of e-mail. Kortom, net als in de vorige meting valt op dat een groot deel van de studenten zegt dat ze noch het negatief BSA, noch de waarschuwing schriftelijk hebben ontvangen, maar alleen mondeling.

- Ruim een derde vond het negatief BSA onterecht. Zij vinden vaak dat ze onvoldoende studievoortgang hebben kunnen boeken vanwege de coronamaatregelen, dat ze onvoldoende tijd hebben gekregen om hun resultaten te verbeteren, onvoldoende hulp/begeleiding daarbij hebben gekregen en/of de procedure niet eerlijk is verlopen en/of dat ze wel voldoende studieresultaten/-voortgang hadden behaald.
- Vier op de tien studenten met een negatief BSA geeft aan dat ze geen hulp van school hebben gehad bij het vinden van een andere opleiding/mogelijkheden. De overige studenten, die wel hulp ontvingen, hadden vooral gesprekken met hun mentor/slb'er of een decaan en/of kregen hulp bij het kiezen van de een andere opleiding in de vorm van bijvoorbeeld keuzetesten of studieadvies.
- Volgens de meeste studenten met een negatief BSA hebben de coronamaatregelen geen invloed gehad op de hulp van school.
- Circa drie kwart van de studenten met een negatief BSA volgt het jaar erop nog steeds een opleiding in het mbo. Acht procent volgt een ander soort onderwijs, tien procent heeft betaald werk en zes procent zoekt nog werk.

Het beeld over de ervaringen van studenten met een negatief BSA komt voor studiejaar 2020-2021 in grote lijnen overeen met de vorige meting over studiejaar 2020-2019 (ondanks het relatief kleine aantal respondenten met een negatief BSA). Uit beide metingen blijkt dat de coronamaatregelen een rol hebben gespeeld in de ervaringen van studenten met de voortgangsgesprekken, het BSA en de nazorg.

Bijlagen

Tabel A: Vroegtijdige aanmeldingen per opleiding in jaar voorafgaand aan de aanmelding

Studiejaar	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
vmbo	9831	10814	11442	9373	12171
vmbo-b	5731	9472	9493	7866	66
vmbo-k	7035	10841	11144	9624	72
vmbo-g	736	1155	1413	1203	8
vmbo-t	17195	22054	24179	26601	5108
basisvorming	8771	11068	18742	16795	31198
vmbo-totaal	49299	65404	76413	71462	48623
havo	2800	4393	5216	4524	719
vwo	164	386	425	405	179
hbo	334	823	933	1001	763
wo	82	267	393	518	420
pro	780	1584	2052	1946	18
vso	127	217	299	723	0
isk	22	1	16	120	0
nt2	301	611	660	245	0
mbo	0	0	1	0	0
mbo1	2215	5507	6122	6421	6746
mbo12	5494	4531	4892	4664	2016
mbo2	3365	5636	6874	6033	293
mbo3	650	756	1204	1464	1654
mbo34	5666	7220	7352	5631	1045
mbo4	192	161	308	353	26
mbo-totaal	17582	23811	26753	24566	11780
Geen onderwijs	11470	18732	20800	20020	14772

© KBA Nijmegen